yurt ve dünya

BAĞIMSIZLIK DEMOKRASİ SOSYALİZM SORUNLARI

mayıs 1978. 9

NÖTRON BOMBASI VE EMPERYALİST SİSTEM
a. hamdi dinler

MAOCULUĞUN 'HALKIN SESİ' SERÜVENİ
a. hulusi özen

ÖĞRETMENLERİN MÜCADELESİ VE TÖB-DER
mehmet koç

'TKP PROGRAMI'
mehmet gökmirza

İDEOLOJİK ÇALIŞMANIN ÖZÜ VE BAZI SORUNLARIMIZ
metin çulhaoğlu

S.S.C.B.'DEKİ KİTLE ÖRGÜTLERİ
n. vesselov

yurt ve dünya
BAĞIMSIZLIK DEMOKRASİ SOSYALİZM SORUNLARI

İÇİNDEKİLER

İnceleme / Araştırma

Eleştiri / Tanıtma / Tartışma

YURT VE DÜNYA
Bağımsızlık Demokrasi Sosyalizm Sorunları
İki aylık Araştırma, İnceleme, Tartışma Dergisi

Sahibi: Türkiye İşçi Partisi adına Behice Boran ● Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Yavuz Ünal ● Yönetim ve Haberleşme adresi: Piyerloti Cad. 21/3 Çemberlitaş - İstanbul ● Fiyatı 30 TL. ● Yıllık Abone 150 TL. ● (Yurtdışı fiyat ve abone bedeli iki katıdır) ● Dizgi / Baskı: Kent Basımevi İstanbul

OKUYUCUYA

YURT ve DÜNYA'nın 9. sayısı uluslararası düzeyde sürdürülen NÖTRON bombasının üretiminin yasaklanmasına ilişkin bir kampanyanın yanı sıra Türkiye İşçi Partisi'nin açtığı «Ulusal Bağımsızlık İçin NATO'ya Hayır» kampanyasından sonra çıkıyor. A. Hamdi Dinler, «Nötron Bombası ve Emperyalist Sistem» başlıklı yazısında, emperyalist sistemin bunalım nedenlerine işaret ederek, Nötron bombası olayının bu bunalımın bir ürünü olarak ortaya çıktığını, bunalımın kaçınılmazlığını ve çözümsüzlüğünü inceliyor.

A. Hulusi Özen, «Maoculuğun 'Halkın Sesi' serüveni» başlıklı yazısında 'Halkın Sesi' dergisini ele alarak bu derginin ve Türkiye'deki Maocuların objektif olarak burjuvaziye yaptığı hizmetleri ele alıyor. Dünyanın tüm demokratik güçlerinin Nötron bombasının üretimine karşı çıkarken, Çin yöneticilerinin bombanın üretiminin ('şimdilik' te olsa) durdurulması yönünde yapılan açıklamaya şiddetle karşı çıkarak ABD yi eleştirmesi, bu çarpık düşüncenin kimlere hizmet ettiğini bir kere daha gözler önüne sererken, yerli maocu grupların da aynı kervana katılması işlevlerini bir kere daha göstermiş oldu. Yazıda burjuvazinin anti komünist ve anti sovyet cephesi içinde yer alan maocu akımın 'Halkın Sesi' dergisi etrafındaki serüveni değerlendiriliyor.

TÖB - DER kongrelerinin başladığı bu günlerde Mehmet Koç'un 'Öğretmenlerin Mücadelesi ve TÖB - DER' başlıklı yazısı ayrıca önem taşıyor. Öğretmen mücadelesinin tarihçesine kısaca değinilen yazıda, bu mücadeledeki sapmalar ve demokrasi mücadelesinde önemli bir yeri olan öğretmenlerin kitle örgütü olan TÖB-DER'in etkinliğinin artırılabilmesi için alt edilmesi gereken yanlış tutum ve eylemler eleştiriliyor.

Kısa bir süre önce 'Türkiye Komünist Partisi Programı' başlıklı bir kitap ile 'TKP konferansı (Belgeler)' adıyla bir başka kitap yayınlandı. Mehmet Gökmirza bu iki kitabı esas alarak, mesafe kavramının kimi somut gerçekleri görmeye engel olabileceğini ama ideolojinin arılığının korunmasına ve kavramların yerli yerinde kullanılmasına yönelik ideolojik titizliğin gözden kaçırılmasının 'sağ ve sol oportünizme' safları nasıl açtığını, toplu sözleşmede metinleri ile parti programı arasındaki farkı, 1932 yılında verilen kararın 1977 yılında yerine getirilmesindeki 'övünç payını' bilimsel sosyalizmin ilkeleri ve Türkiye gerçekleriyle değerlendiriyor.

İnceleme - Araştırma bölümündeki özgün bir çalışma da Metin Çulhaoğlunun, 'İdeolojik Çalışmanın Özü ve Bazı Sorunlarımız' başlıklı bu değerlendirme yazı-

şında, ideolojik çalışma ve ideolojik yetişkinlik konusunda; ideolojik çalışmanın çerçevesi, ilkeleri ve bu konuda tutulması gereken yol açık ve yalın bir biçimde gösteriliyor. Çulhaoğlu, ideolojik çalışma ile politik yetkinliğin bütünlüğü ve ideolojik çalışmanın günlük yaşamla atbaşı gitme zorunluluğunu vurguluyor. Değerlendirme, ideolojik mücadelenin güncel ve nihai hedeflerini, burjuva ideolojisinin yansımalarına karşı mücadeleyi örneklerle sergiliyor.

Bu bölümdeki son yazı, N. Vesselov'un 'SSCB deki Kitle Örgütleri' başlığını taşıyor. Devrimden önce ve sonra kitle örgütlerinin sınıf mücadelesi içindeki rolü üzerinde durarak, bugün etkinlikle çalışan Sovyetler, sendikalar, komsomol ve kooperatif örgütlerinin yapıları ve işleyişleri hakkında bilgi veriliyor. Parti ile kitle örgütleri arasındaki ilişki ve partinin öncülüğünün nasıl gerçekleştiği, örgütsel bağımsızlık gibi sorunlara açıklık getiriliyor.

Eleştiri - Tanıtma - Tartışma bölümünde bu kez üç yazı var. İlki, Orhan Kurmuş'un 'Birikim'in Aydınlatıcı ve Düşündürücü Tezleri' başlağını taşıyor. Kurmuş, Birikim dergisinin 35. sayısında yayınlanan 'Sosyalist Toplumların Analizi ve Tarihi Maddecilik' başlıklı yazıyı Yazarı «sosyalist bir toplumun özlenir bir toplum olduğuna inanması ve bu uğurda yolu ve yöntemi örgütlü sosyalist hareketten ayrı olsa bile, temsilcisi olduğu görüşle 'ortodoks' diye adlandırdığı bilimsel sosyalist görüş arasında... bir tartışma ortamı yaratmasına katkı yapabilecek bir nitelik»te bularak, eleştirisinin de böyle bir anlayıştan kaynaklandığını söylüyor.

Metin Çulhaoğlu'nun bu bölümdeki yazısı 'Devrimci Lafazanlığa ve Kuyrukçuluğa karşı.' Bu amaçla, Fedosiyev'in 'Günümüz Dünyası ve Leninciliğin Sosyalist Devrim Teorisi' adlı Konuk yayınlarından çıkan kitabını tanıtıyor.

Yavuz Ünal'ın, 'Ulusal Bağımsızlık için NATO'ya Hayır' başlıklı yazısı Türkiye İşçi Partisi'nin yayınladığı kitabın ismi. Ünal yazısında, ideolojik çalışmanın en önemli kaynaklarından birinin de sınıf mücadelesi tarihi olduğunu, burjuvazinin tarihi tartışmaktan kaçındığını, sapmaların da tarihe yaslanmaya çalışırken sınıf mücadelesini saptırma gayreti içinde olduklarını, sapmaların kaynağının küçük burjuvazi olduğunu, sapmalara karşı mücadelenin hiç terkedilmeyecek bir metodunun da ikna olduğunu ikna etmek için ise güçlü olmak gerektiğini ve Türkiye'deki bilimsel sosyalist hareketin gittikçe güçlendiğini vurguluyor.

Yurt ve Dünya'nın bu sayısıyle 3. cildi de tamamlanmış oluyor. Aldığımız haberler ve yazılardan, özellikle aboneler konusunda bir kısım şikayetler devam ediyor. Gelen şikayetleri anında karşılıyoruz. Ancak bu şikayetlerin önemli bir bölümünün PTT idaresinden geldiğini belirtmeden geçemeyeceğiz. Her şeye karşın şikayetler azalmaktadır.

Okuyucularımızdan aldığımız eleştirilerden gereği kadar yararlandığımız inancındayız. Her zaman eleştiriye açık olduğumuzu ve okuyucularımızın eleştirilerini ve önerilerini beklediğimizi bu arada tekrar belirtelim.

Son olarak Derginin yazışma adresinin değiştiğini, yeni adresin Piyerloti Cad. 21/3 Çemberlitaş/İstanbul olduğunu duyururuz.

YURT ve DÜNYA

İNCELEME
ARAŞTIRMA

NÖTRON BOMBASI VE EMPERYALİST SİSTEM

A. Hamdi DİNLER

Nötron bombasının seri yapımı için ABD başkanı Carter'ın izin vereceğinin duyulması* dünyada yeni gelişmelere yol açtı. Yirmi yıldır üzerinde çalışılan ve Atom bombasından 10 kat güçlü olduğu belirtilen bu bombanın yapımının aniden ortaya atılması bilimsel anlamda raslantı değildir.

Sovyetler Birliği Komünist Partisi resmî yayın organı Pravda gazetesi «Carter yönetimi, iflâs etmiş bir emperyalist politikaya başvurmaktadır. Bu durumda ABD - Sovyet ilişkilerinde yapıcı gelişmeler söz konusu olamaz» diyerek DETANT politikasına bir darbe indirilmek istendiğini vurguladı.

Nötron bombası atıldığı yerde, yayınladığı radyasyonların etkisiyle, binalara hasar vermeden canlıları kitle halinde imha etmektedir. Bundan dolayı ABD, bu bombanın sınırlı bir alanı etkilediğini, sadece savunma ve taktik amaçlarla Avrupa'nın Batısına karşı ya-

---

(*) ABD Başkanı Carter, Nisan ayı başlarında Nötron bombasının yapımını geçici olarak durduğunu açıkladı. Ancak tartışmalar durmadı. Tasas ajansında çıkar bir yorumda, Carter bu kararıyla Nötron bombasına karşı duyulan tepkileri hafifletmek ve Sovyetler'den silahlanma konusunda ödün koparmak istemektedir denilirken, Federal Almanya ve Çin yöneticileri Nötron bombasının yapımının durdurulmasını Sovyetler'e verilmiş bir ödün sayarak tepkiyle karşıladılar.

pılacak bir saldırının önlenmesi için kullanılabileceğini ileri sürmektedir. ABD bu bombanın taktik bir silah olduğunu iddia ederek, kullanımının geniş çapta bir nükleer savaşa yol açmayacağını kanıtlamak istemektedir.

ABD, Nötron bombasının öldürücü niteliğe sahip radyasyonlarının çok kısa süre içinde bölgedeki etkisini kaybettiği, bundan ötürü, müttefik birliklerin bomba patladıktan çok kısa bir süre sonra hiç zarar görmeden bölgeden rahatlıkla geçebileceği yolunda propaganda yapmaktadır. Amaç, NATO'nun Nötron bombaları ile donatılmasıdır. Avrupa'da büyük ölçüde nükleer silâh bulunmasına rağmen, bu bombaların yapılmasında ısrar edilmesi ABD'nin savaş endüstrisine yeni pazarlar yaratmak istemesinden başka bir şey değildir.

Başkan Carter, Nötron bombalarının seri halde yapımı ve geliştirilmesinin SALT 2 (stratejik silahların sınırlandırılması) görüşmelerini tehlikeye düşürmeyeceğini iddia etmektedir. Bu durum bütün dünyada geniş yankılar uyandırmıştır. Bu girişimin Avrupa kıtasında senelerce süren uğraşlar sonucu binbir güçlükle elde edilen BARIŞ ve GÜVENLİĞİ tehlikeye düşürdüğü apaçık ortadadır.

Dünyadaki bu yeni gelişmeleri anlayabilmek için ABD ekonomisine ve bunun temelini teşkil eden SAVAŞ ENDÜSTRİSİ'ne kısaca göz atmakta yarar vardır.

SAVAŞ ENDÜSTRİSİ :

XX. Yüzyılda kapitalist sistemde sermaye birikimi dev boyutlara ulaştı. Tekelci devlet düzeni, kapitalist yeniden üretim mekanizmasının bir organik bileşeni haline geldi. Bu ise finans kapitalin egemenliğini daha da artırdı. Tekellerin devletle bütünleşmesi ve devletin yardımıyla tekellerin kârlarını en üst düzeylere çıkarması, sermayenin merkezîleşme ve birikim düzeyini yükseltti.

Böylece sermaye küçük bir azınlığın mülkiyetinde toplandı. Diğer yandan sermayenin artık-değer yaratıp kendini büyütebilmesi için devamlı yatırımlara gitmesi gerekiyordu. Ancak kapitalist ülkelerde kârlı yatırım alanların bulunması da gittikçe güçleşiyordu. Ayrıca mevcut çok büyük tesislerin yenileşmesi için yıpranması gerekir. YAPISAL DÜZENLEMELER yapmadan bu yatırımları gerçekleştirmek söz konusu olamaz. Bu açıdan yeni yatırımlar için kurulu milyarlık ekipmanlardan vazgeçmek ve onları hurdaya çıkartmak gerekir. Bu ise çok zordur. Diğer önemli bir nokta ise, yeni bir buluşun uygulanmasıdır ki, bu da ancak varolan tesislerden umulan kârların gerçekleşmesi sonucu kullanılabilinir.

Bilindiği gibi, birikmiş muazzam sermayeyi kullanma yollarından biri de dış ülkelere yatırım yapmaktır. Emperyalizm olgusunun başlangıç nedeni de budur zaten. Kapitalist ülkelerde özel yatırımların azaldığı dönemlerde, sermaye ihraçlarının arttığı rahatlıkla gözlenebilir. Yalnız sermayenin bu yolla da yatırım yapabilme olanaklarının bir sınırı vardır.

Aşırı birikmiş sermayenin kendini yeniden üretebilmesini sağlayacak en önemli tedbir SAVAŞ ENDÜSTRİSİ'dir. Savaş endüstrisi kısa vadede teknolojik gelişmeye bağlı olarak yeni yatırım olanakları sağlar, işsizliği belli ölçüde azaltır, geçici olarak ekonomiyi canlandırır.

Bu canlanma diğer ülkelere de sıçrar ve sistemin bunalımını atlatmasını kolaylaştırır. Emperyalizmin sistem içinde bölgesel gerginlikler yaratıp savaş çıkarmasının amacı budur. XX inci yüzyıl ortalarında teknolojik gelişmeye bağlı olarak on yıllık devresel (devrevî) bunalımların beş yıla düşmesi, ekonomik temelin savaş endüstrisi üzerine kurulmasına neden olmuştur.

«Kapitalist ekonomilerde bir refahın, nedeni ne olursa olsun, bir sonu vardır ve son bir bunalımdır. Artan çalışma düzeyinin işgücüne talebi arttırması, ücretlerin artmasına bu da monopolcü kapitalizmde, kârlılık oranının düşmemesi için, fiyatların yükselmesine yol açar. Yüksek fiyatlarda malların satılmaması sonucu üretim, dolayısıyla çeşitli hammadde talepleri azalır. Bu krizin başlaması demektir.»*

Savaş ekonomisiyle başlatılan refah döneminde kriz nedeninin hızlanması olarak iki önemli nokta daha vardır. Savaş endüstrisi kapitalist ekonomide üretimi yeniden daraltır. Çünkü, insanî gereksinimlere cevap vermeyen bir tüketime yöneliktir. Bu durum refah döneminde kârların çoğunun savaş sanayicilerine gitmesine neden olur. Özellikle tüketim malları üreten endüstriler bu «refahtan» pay alamazlar. Ülke içinde kapitalistler arası rekabetin yükselmesi ile çelişkiler çoğalır. Genel olarak SİSTEM daha dengesiz bir duruma gelir. Diğer önemli nokta ise, savaş endüstrisinin enflasyonu körüklemesidir. Tekelci devlet kapitalizminin özelliklerinden biri olan savaş endüstrisinin mülkiyeti özel sektörün elindedir. Bu endüstrinin en büyük müşterisi devlettir. Devletin aldığı silahlar, satın alınacak bir mal niteliğinde piyasaya sokulmaz. Bu silahlara ödenen para, vergiler yoluyla ekonomiden çekilmediği için, fazladan satın alma gücü yaratmış olur. Tekeller bu fazla satın alma gücünü fiyatları artırmak için bir araç olarak kullanırlar. Kısaca, bu paranın eko-

---

(*) Yalçın Küçük, *Planlama, Kalkınma ve Türkiye*, Bilim Yay., s. 331.

nomiye sokulması sonucu enflasyonun körüklendiği ve fiyatların, tekellerin azâmî kâr elde etmesi için yükseltildiği bir gerçektir. Ayrıca devlete yüklenen kamu harcamaları bütçe açıklarını alabildiğine büyütmekte ve enflasyonu hızlandırmaktadır.

Emperyalist ülkeler, kârlılık alanlarını dış ticaret ilişkileri ile bir dereceye kadar genişleterek, düzeltmeye çalışırlar. Ancak bu durum, emperyalist ülkeler arasında korkunç bir rekabete yol açar. İç piyasalarda yükselen fiyatların dünya fiyatlarına göre ayarlanması büyük para bunalımlarına neden olur.

ABD EKONOMİSİ :

Tekelci devlet kapitalizminin en belirgin özelliklerini taşıyan ABD ekonomisi, emperyalist sistemin bel kemiğini oluşturmaktadır. Bu ekonominin canlanması bütün sisteme hayat verir.

ABD'inde savaş endüstrisi ekonominin temel taşıdır. Büyük şirketlerin çoğunluğu özünde savaş endüstrişinin birer parçasıdırlar. Bu firmalar her yıl bütçenin en az yarısına el koymakta, istedikleri fiyata devlete mal satmaktadırlar. Devlete silah satan bu firmaların kârları çok yüksektir. Savaş endüstrisindeki kâr oranları sivil kesime göre en az iki katıdır. Sivil kesimdeki sendikal örgütlenme savaş endüstrisine göre daha güçlü olduğu halde, işçi ücretleri daha düşüktür.

ABD'nde devletin teknolojik araştırmalar için harcadığı paraların % 80'i savaş endüstrisine gider. Bu durumda sivil ekonominin teknolojisini, savaş endüstrisi teknolojisi belirlemektedir Bunun için savaş enüdstrisindeki teknolojik buluşlar, sivil ekonomiye yaramazsa, ya da aktarılmazsa ekonominin bu dallarında emek verimliliğinin gelişimi son derece azalır.

İşte bu nedenle, ABD ekonominin özellikle Ortak Pazar ve Japonya karşısında tüketim malları endüstrisinde her geçen gün rekabet gücü zayıflamaktadır. Sivil kesime mal yapan sanayicilerle savaş sanayicileri arasında çelişkilerin gün geçtikçe büyümesinin esas unsurlarından biri ve en önemlisi budur. ABD ekonomisinin bölgesel gerginliklerde savaş harcamalarının artmasıyla, tüketim mallarının rekabet gücünün kaybolması bütünleşince ödemeler dengesinde büyük açıklar ortaya çıkmaktadır.

Tüketim malları endüstrisinde II. Dünya Savaşı'ndan sonra silahsızlandırılan F. Almanya ve Japonya ilk başlarda bütün gücünü ABD'nden aldıkları sermaye ve teknolojiye dayandırdılar. Daha sonraları bu teknolojiyi geliştirerek tüketim malları endüstrisinde büyük ilerlemeler kaydettiler. Bugün bile savunma masrafları genel giderleri içinde çok az bir yer tutmaktadır. —Bu ülkelerde gerici güçler

II. Dünya Savaşı'ndan önce varolan savaş endüstrisini yeniden kurmak için büyük çaba harcamaktadırlar— ABD ekonomisine göre tüketim mallarında sabit sermaye yatırımlarının hemen yenilenmesi söz konusu olmadığından, dünyadaki pazar genişlemesi bu ülkelerin lehlerine oluşmaktadır.

Çok uluslu ABD kökenli şirketlerin Avrupa'da ve Japonya'da yatırım yaparak bu teknolojik yenilikleri kullanmaları mümkün olmaktadır. Bu dallarda Avrupa ve Japonya'da emek verimliliğinin ABD'ne göre yüksek olması, ABD kökenli çok uluslu şirketlerle iç pazara dönük çalışan sermaye arasında ABD içinde büyük çelişkiler ortaya çıkarmaktadır. Dışarıya akan sermayeye karşı gerici sendikaların yöneticileri istihdamın artırılması gerekçesi ile iç pazara üretim yapan sermayeye yandaş olmaktadırlar. Bütün bunlarla birlikte dünyada süren pazar mücadelesi içinde çok uluslu şirketler birbirini suçlamakta, rüşvet iddiaları büyük skandallara neden olmaktadır.

Bütün bu çelişkiler içersinde ABD'nin sadece sivil endüstride sabit sermayesini yenileyebilmek için gelecek 10 yıl içinde 4,5 trilyon dolarlık bir sermaye birikimi yapmak zorunda oluğu iddia edilmektedir. Ancak bu sermayenin yatırılacağı yerlerde kâr oranlarının düşük olması, sermayenin bu dallara gelmesini olanaksız kılmaktadır. Ama sorun yalnız bu değildir. Yapısal sorunlar çok daha önemlidir. Bu sorunları çözmek ise yatırılmış milyarlık sabit sermayenin hurdaya çıkması demektir.

OLAYLARIN GELİŞİMİ :

1940'larda emperyalist sistemin DARALMA dönemini arkada bırakıp, GENİŞLEME dönemine girmesinde II. Dünya Savaşı'nın büyük etkisi oldu. Emperyalist sistem içinde ABD, II. Dünya Savaşı'ndan sonra Atom tekeline güvenerek dünyada sürdürdüğü egemenliğini, NATO gibi askerî paktlarla perçinledi.

Ancak sosyalist ülkelerin askerî alanda elde ettiği başarılar, emperyalist sistemin yayılması ile elde etmek istediği amaçlarına set çekti. Bu durumda emperyalist ülkelerin askerî alanlarda gerçekleştirmek istediği amaçlar ise kesin olarak olanaksızlaştı. Bu yüzden emperyalist ülkelerin askerî güç yığınağı yapabileceği alanlar oldukça daraldı. ABD yönetimi bu duruma katlanmak zorunda bırakılırken, uyguladığı askerî güce bağlı politikasını değiştirmek zorunda kaldı.

Emperyalist ülkeler, sosyalist ülkelerin bu başarıları karşısında intihar anlamına gelecek saldırı planları yerine sınırlı ve yerel savaşlar öngören bir politika gütmeye başladılar. Kore savaşının ve Vietnam savaşının Johnson devrinde başlayan tırmanma politikası, ABD

ekonomisine kısa da olsa rahatlama getirdi. Üretimin normal hızı bu iki devrede iki misline çıktı.

1967'de emperyalist sistem DARALMA dönemine girdi. Bu dönem halen devam etmektedir. Savaşlar, uzay uçuşları sermayenin uluslararasılaşmasıyla çok uluslu şirketlerin ortaya çıkışı, 1958 devresel bunalımından bu yana emperyalist sistemin bu daralmayı görüp durdurmak için kullandığı yöntemlerdi. Ama sistemin iç yapısı —mülkiyet ilişkileri değiştirilmediği sürece— gereği daralma dönemine girilmesi zorunluydu.

Sistemin genel olarak 20 - 25 sene süren bu DARALMA dönemleri ancak bir yayılma süreci ile sona erebiliyordu. Örneğin: 1873'de meydana gelen yine böyle bir daralma dönemi ancak demiryollarının yayılmasıyla kendini yenileyebilme olanaklarına kavuşan sistemin **emperyalizme** giriş dönemi ile sonuçlanmıştı.

1967'de bu daralma döneminin başlangıcı olan Vietnam savaşını destekleyenlerin başında şimdiki Ulusal Güvenlik danışmanı Brzezinsky'nin olması raslantı değildir. Bu durum ABD savaş endüstrisine akıl almaz kazançlar sağladı. Ekonomide büyük bir canlılık oluştu. İç harcamalar uzun süre dengede kaldı. Ancak dış harcamaların artması ile beraber ödemeler dengesi bozuldu. Ortak Pazar ve Japonya karşısında dünyada rekabet olanaklarını hızla kaybeden ABD dünya piyasasına, Breten Woods anlaşması gereği, doların gücüne güvenerek, karşılıksız para sürdü. Uzun süre karşılıksız para dünyada geçerli olarak kabul edildi. Ancak bu dolarlar ABD'nin altın rezervini on misli aşınca, kapitalist sistemde çelişkiler artmaya, Ortak Pazar ile Japonya ise direnmeye başladı. Bu ülkelerin Merkez bankalarındaki karşılıksız dolarlar büyük yekün tutunca, emperyalist ülkelerin arasındaki pazar kavgası doruğa erişti. Ortak Pazar ve Japonya ABD'nden dolar karşılığında altın istediler. Bunun üzerine o zamanki ABD başkanı Nixon, Ortak Pazar'a da Japonya'ya da ekonomik alanda savaş açtı. Doların değerinin düşürülmesi, ABD'ne girecek yabancı mallardan % 10 daha fazla gümrük vergisi alınması, doların altına karşı konvertibilitesinin kaldırılması gibi uygulamalar, emperyalist sistemde büyük gürültüler kopardı. ABD'nin evvelce koruyuculuğunu yaptığı serbest ticaret ilişkilerinden oluşan GATT anlaşmasının anlamı yok edildi.

Vietnam halkının kahramanca direnmesi, sosyalist ülkelerin askerî alanda gelişen teknolojisi karşısında, ABD ekonomisinin Vietnam savaşını devam ettirmesi olanaksızlaşmıştı. Emperyalist ülkeler arasındaki çelişkilerin yoğunlaşması ile bunalımın artması karşısında savaş yanlısı NİXON, detantı kabul etmek zorunda kaldı. O zamana

kadar endüstrileşmiş kapitalist ülkeler, üretim güçlerini artıracakları kaygusu ile Sovyetler Birliği ve diğer sosyalist ülkelerle ekonomik işbirliğine girmekten kaçınmışlardı. Değişen dünya koşulları karşısında ABD, Sovyetler Birliği ile yeni koşulların tartışılması için görüşmelere başladı. Bu stratejinin mimarı Kissinger'in uzun çabaları sonucu anlaşma sağlandı. Nükleer silahların kısıtlanması yanında ekonomik işbirliği için gerekli çalışmalar yoğunlaştırıldı.

Sosyalist ülkelere açılma zorunluluğu karşısında evvelce yaratılan korkuyu kısa zamanda yenen ABD iş adamları için önemli yatırım alanları açıldı. Bu arada savaş endüstrisinin kârları uzay uçuşları ile devam ettirilmek istendi. Üç defa Aya insan gönderildi. Ne var ki, savaşın yerini uzay uçuşları doldurmuyordu. Üstelik dördüncü defa Ay'a insan göndermenin de anlamı kalmamıştı.

Detantın yavaş yavaş yürülüğe girmesi yüzünden savaş sanayicileri Nixon'ı Watergate olayı ile hırpaladılar. Nixon yıpranmıştı; onca direnmesine rağmen sonunda istifa etmek zorunda kaldı. Ama bütün bunlara karşın Kissinger ayaktaydı. Bu arada ABD'nin, sistem içindeki rekabet yüzünden müttefikleri Ortak Pazar ve Japonya'yı dize getirmesi gerekiyordu. Bu ülkelerin enerjileri büyük ölçüde Orta-Doğu'daki petrole bağlı olduğundan, petrol fiyatlarının artırılması sonucunda dünya piyasalarına sunulan malların maliyeti ister istemez artacak ve ABD mallarına karşı rekabet gücü zayıflayacaktı. OPEC'in yaptığı zamlarda perde arkasında ABD kökenli şirketlerinin rolünün olduğu çok sonraları anlaşıldı. Sol geçinen çevrelerin büyük bir sevinçle emperyalizme indirilen bir darbe olarak nitelendirdikleri petrol fiyatlarına yapılan zamlar, az gelişmiş ülkelerin ödemeler dengesinde büyük açıklara neden oldu. Emperyalizmin az gelişmiş ülkeleri sömürme biçimlerinden bir yenisi daha ortaya çıkıyordu. Aynı anda ABD'de daha önce işletilmesi çok masraflı olduğu için kapatılan petrol kuyularının yeniden açıldığı görüldü. Hatta Alaska'da çıkan petrolün büyük yatırımlar sonucunda ABD'ne akıtılması mümkün oldu. ABD'nde maliyeti yüksek olan ve işletilmesine bu yüzden ara verilen diğer enerji kaynaklarının kullanılması da artık sorun olmuyordu.

OPEC'e bağlı ülkelerin petrole yaptıkları zamlar sonucu elde ettikleri büyük kaynakların bir kısmı emperyalist ülkelerin pazarlarının gelişmesine neden olurken, diğer yandan da ABD'nin başını çektiği emperyalist sistemin finans kaynaklarına akıyordu.

Enerjinin dünya politikasında böylesine önemli bir rol alması üzerine ABD, NATO benzeri askerî paktların yanı sıra ULUSLARARASI ENERJİ AJANSI'nı kurarak, sistemin bütün ülkelerinin enerjisini

kontrol altına almak istedi. Bunların bir bütün içinde uygulanması için gerekli strateji Kissinger tarafından hazırlanarak uygulandı. ABD'nin dış çelişkilerini çözmeye çalışan Kissinger, bu sefer de ülkesinde petrole bağlı olarak üretim yapan sanayicileri karşısına almak zorunda kalmıştı.

ABD teknolojinin yeni çelişkiler içinde geliştiği nükleer çağda artık Sovyetler'le ilgili politikasını müttefiklerine danışmadan doğrudan doğruya yürütüyor, Sovyetler'le karşılıklı pazarlık masasına oturarak dünya politikasını saptıyordu.

Kısa bir dönem sonra yapısal sorunlarla birlikte devresel bunalımların tekrar ortaya çıkması, durumun ABD açısından değiştirilmesini zorunlu kıldı. Kissinger'in politikası sonucunda ABD, müttefikleri Ortak Pazar ve Japonya'yı dize getirmişti ama SİSTEM büyük yaralar almıştı. İtalya, Fransa, İngiltere ekonomilerinin, enflasyon ve işsizlikle beraber gelişimleri de durmuştu. ABD'den daha fazla yardım istediler. ABD ödemeler dengesini bozmak istemedi. Bu üç ülkenin parasının değeri düştü. Fransa ve İtalya'da İŞÇİ SINIFI partileri güç kazandı. ABD'nin yapısal sorunları, kendisinin ve Avrupa'daki bu üç ülkenin burjuva iktidarlarının devresel bunalımlarının derinleşmesi devam etti. Ama ABD, Uzak - Doğu'da kaybettiği mevzilerden sonra, Avrupa'da tutunmak zorundaydı. Sermayesinin uluslararası olmasından dolayı Avrupa'daki yatırımlarını korumaktan başka, Avrupa'yı kaybederse emperyalizmin bir sistem olmaktan çıkmasından da kaygılanıyordu.

Bu nedenle sistemi korumak için yeni bir strateji gerekmekteydi. Artık Kissinger'in devri tamamlanmıştı.

EMPERYALİST SİSTEMİN YENİ STRATEJİSİ :

Sermayenin uluslararasılaşmasının büyük boyutlar kazanması ile sistemin bir bütünlük kazanma isteği DARALMA döneminin zorunlu bir sonucuydu. Bunun için, çok uluslu şirketlerin isteklerine uygun olarak, tekelci devlet kapitalizmi aşamasında SERMAYE'nin devletlerarası düzenlenmesi için uluslararası örgütlerin yapılarını güçlendirmek gerekmektedir. Emperyalist sistemin yeni dönem politikasının ağırlık noktası sabit sermaye yatırımları ile teknolojilerinin yenilenmesini ve gelişmekte olan ülke ekonomilerinin emperyalist sistemle olan ilişkilerinin bütünleşmesini sağlamaktadır.

Sosyalist sistemin güçlenmesiyle değişen dünya dengesi karşısında; kapitalist ülkeler arasındaki çelişkileri asgari düzeye indirmek, sistemin yapısından gelen sürekli bunalımlara neden olan genel ekonomik krize çare bulmak ve buna bağlı olarak gerekli askerî

ve politik düzenlemelerin yapılması için (anti-komünist ve anti-sovyet) İDEOLOJİK kampanyanın bir bütün içinde yürütülmesini sağlamak gerekiyordu.

Bu durumda, emperyalist sistemin yeni uluslararası stratejisi, ekonomik, politik ve askerî alanlarda birbirine bağımlı, sosyalist sisteme karşı tek bir cephe halinde bütünleşmektir. ABD'nin liderliğini yaptığı, Ortak Pazar ve Japonya'dan oluşan bu üçlü ittifak cephesi sistemin bütün zorluklarını dayanışma içinde halletmeyi amaçlamaktadır. Zbignev Brzezinsky'nin saptadığı bu yeni strateji, Kissinger'in politikasından farklı, hatta onun zıttıdır. Amaç emperyalist sistem içindeki ticaret savaşını frenlemek, dünya pazarlarının eşit pay verecek biçimde yeniden paylaşılması için düzenlemeler yapmaktır. Ancak bu dönemde ABD'nin arslan payını kendisine ayıracağı ve baş eğdirdiği ortaklarına da, büyük ölçüde rahatlamaları için, gerekli payları ayıracağı bir gerçektir. Bunun ödünü ise, özerkleşme isteklerinde bulunacak kapitalist ülkelerin ABD'nin üstünlüğünü kabul etmesidir. Kısaca olan, kapitalist sistemde ABD'nin ortaklarına danışmadan hareket etmesine karşılık, endüstrileşmiş ülkelerin kendi başlarına karar vermelerinin kısıtlanmasıdır. Çünkü sistemin bütün ülkelerinin ekonomik bunalımdan kurtulup canlanması kendi aralarındaki İŞBİRLİĞİNE bağlıdır.

Bütün bu çerçeve içinde, 1973'de David Rockefeller tarafından THREE LATTERAL COMMİTEE (üç yönlü komite) adlı yeni bir örgüt kuruldu. Bu yeni örgütün amacı emperyalist sistemin sorunlarına ulusal düzeyde değil, uluslararası düzeyde çözüm aramaktı. Bu örgütte ağırlık çok uluslu şirketlerin temsilcilerindeydi. Ayrıca Chase Manhattan Bank, gibi bankaların yöneticileri de bu örgütte yer alıyordu. Örgütün üyeleri arasında Fransa Başbakanı Raymond Barre, İtalyan Fiat endüstrisi yönetim kurulu başkanı Agnelli, bugünkü ABD Başkanı Carter ve başkan yardımcısı Walter Mondale vardı. Brzezinsky ise bu örgütün danışmanları arasındaydı. Daha ilginci J. Carter'ın bu komitenin önerisi üzerine başkan adayı olmasıydı.

OLAYLARIN GELİŞİMİ :

Carter, ABD'de uzun süren ekonomik bunalım, artan işsizlik ve emekçi kitlelerden gelen tepkiler sonucu iktidara gelmişti. Bu arada çeşitli sanayi grupları, artan çelişkilerinin çözümünü Carter yönetiminden ummuşlar ve desteklemişlerdir.

Carter'i destekleyen gruplardan biri savaş sanayicileri idi. Bunlar, detant politikasından dolayı Sovyetler'e büyük ödünler verdiği

için Ford'u suçlamışlardı. Johnson döneminde olduğu gibi bunalımdan kurtulmak için savaş endüstrisinin geliştirilmesine dayanan bir büyüme istiyorlardı. Ancak Carter'ın seçimleri kazanabilmesi için bu grubun desteği yeterli değildi.

İç pazara dayanan, geniş ölçüde tüketim malları üretimi yapan sanayicilerle, detant politikasının sonucu olarak sosyalist ülkelerle işbirliği yapma olanakları bulan, Ortak Pazar ve Japonya'da yatırımları bulunan çok uluslu şirketlerin desteği de gerekliydi. 1970'lerin ortasında yılda 50 milyar doları aşan Sovyet ithalatı, sadece Avrupa'da ekonomileri rahatlayan kapitalist ülkelerin değil, bu ülkelerdeki ABD kökenli çok uluslu şirketlerin de büyüme isteklerine cevap veriyordu.

Carter seçim kampanyasında, bu grubun desteğini alabilmek için Ford'un savunma bütçesini çok yüklü bulduğunu ve savunma giderlerinde 5 ile 7 milyar dolarlık bir kısıntı yapacağını ilan etti. Ayrıca Carter, uluslararası platformda emperyalist sistemin askerî kesimleri tarafından sık sık ileri sürülen bir görüşe —Sovyetler'in askerî yönden ABD'ne ve kapitalist sisteme üstün duruma geldiğine— inanmadığını defalarca tekrarlamıştı. Hele nükleer silah denetiminin hızlandırılması gerektiğini vurgulaması bütün kuşkuları sildi.

Carter seçimden önce, emekçi yığınları kazanmak için, sistemin getirdiği bunalımların bedellerinin bu kitlelere ödettirilmemesi gerektiğini defalarca tekrarladı. Seçim zamanı ise somut önerilerle ortaya çıktı Carter. «İki yılda toplam olarak tüketicilerin alış gücünü artırmak için 30 milyarlık kamu gelirini iade eden geniş bir program önerdi.» Bu her ne kadar iç pazar için üretim yapan şirketlerin mallarına talebi yükseltmek düşüncesi ile alınmış olsa da, gene de ilk yılda kişi başına 50 dolarlık bir fazla satın alma gücü demekti.

Çıkarları zıt tüm grupların bir bütün içinde ekonomiye yön vermeleri olanaksızdı. İşte Carter'ın birbirini tutmayan demeçlerinin özü burada yatıyordu. Son tahlilde ekonomik bunalımdan kısa sürede kurtulabilmek için savaş sanayicilerinin istekleri dışında hareket etme olanağı var mı idi acaba?

Seçimden sonra nükleer silahlanma konusunda detant yanlısı olarak tanınan Paul Warnke, Amerikan Salt heyeti başkanlığına atandı. Sovyetlere tüm nükleer denemelerin yasaklanmasının önerilmesi, dünyada yeni ümitlerin ortaya çıkmasına yol açtı. Ancak bunlar dünyayı aldatmak için yapılan son gösterişli hareketlerdi.

Kurulan yeni kabine bütün ümitleri birden söndürdü. Yıllardır tanınan yönetici bürokratlar tekrar görev almışlardı. Bu hükümetin beyni, ulusal güvenlik işleri ile görevli Brzezinsky, Başkan Johnson

döneminde Vietnam'da tırmanma politikasını desteklemiş, dışişleri bakanlığı politika planlama komitesinde 1966 - 68 yıllarında görev almıştı. Enerji Bakanlığına getirilen James Schlesinger ise Nixon ve Ford yönetiminde savunma bakanlığı yapmış, Kissinger'in uyguladığı politikaya, özellikle SALT görüşmelerine karşı çıkmış ve bu yüzden başkan Ford tarafından görevinden uzaklaştırılmıştı. Schlesinger, ABD'nin Sovyetler'e karşı nükleer silahlanma giderlerinde yapılacak herhangi bir kısıtlamaya kesinlikle karşı çıkmasıyla ünlüdür.

Arka planda savaş sanayicilerinin bulunduğu CIA tarafından yeniden hazırlanıp açıklanan rapor, Sovyetler Birliği'nin askerî alanda ABD'ne karşı üstünlük sağlama yolunda ilerlemeler kaydettiğini belirtmekteydi. Bu gibi raporlara inanmadığını defalarca savunan Carter, başkan olduktan sonra aynı cesareti gösteremedi ve savunma bakanı Harold Brown'un bir rapor üzerine savunma giderlerinde hiç bir kesinti yapılmayacağını söylemesine karşı çıkmadı.

Ekonominin bunalımdan kurtuluşu için savaş sanayini hızlandırmaktan başka çare bulamayan Carter, gerekçe olarak dünyada büyük gürültülere neden olan 'insan hakları' tartışmasını ortaya attı. Bu konu ayrıca dünyadaki ilerici güçleri bölmeyi de amaçlıyordu. Çünkü Sovyetler Birliği'nin dev adımlarla ilerlemesi karşısında emperyalist sistemdeki ilerici güçler arasında sosyalizmin etkinliği gün geçtikçe büyüyordu. Yumuşama sürecinin ilk büyük tıkanıklığı burada başladı.

Bütün bunlarla birlikte savaş endüstrisinde üretimin artmasının enflasyonu körükleyeceğinin bilincinde olan Carter, enflasyonun daha fazla büyümemesi için 180 derecelik bir dönüşle 30 milyarlık vergi iadesinden vazgeçtiğini açıkladı. Neden olarak büyümenin hızlandığını, —savaş endüstrisinin getireceği bir büyüme— ve asıl amacın enflasyonla mücadele olacağını tekrarladı.

Bu arada eski başkan Ford'un kongrede yaptığı veda konuşmasında, Carter'ı savunma giderlerindeki kısıtlamaya karşı uyarması ve B — I uçakları ile Cruise füzelerinin yapımına önem verilmesini vurgulaması, Salt görüşmelerine yeni boyutlar getirdi. Çünkü bu füzeler Salt görüşmelerinin en pürüzlü noktalarından biridir. Sovyetler Birliği bunun stratejik bir silah olduğunu ileri sürmekte, Salt görüşmelerinin kapsamına bu silahın alınmasını önermektedir. ABD ise bunu kabul etmemekte Sovyetler'in 'Backfire' bombardıman uçaklarının stratejik silah olduğunu iddia etmektedir. ABD'nin amacı Salt görüşmelerini mümkün olduğu kadar çıkmaza sokmak ve Sovyetler'i suçlayarak silah yapımına devam etmektir. Bunun en belirgin örneği, ABD Dışişleri Bakanı Cyruce Vance'in Sovyetler Birliği'ndeki temasları sı-

rasında Amerikan önerilerini açıklarken ortaya koyduğu durumdur. Moskova görüşmelerinde açıklanan Amerikan planı, Sovyetler'in güçlü olduğu ağır füzelere önemli kısıtlamalar getirilmesini önerirken, ABD'nin ileride bulunduğu orta menzilli Cruise füzelerinde (stratejik silah olmadığı nedeniyle) herhangi bir kısıtlamaya yanaşmıyordu. Sovyetler Birliği silahsızlanmanın karşılıklı olarak sürdürülmesi gerekçesiyle bu akıl almaz planı red etti. ABD bu planın kabul edilmeyeceğini evvelden de biliyordu. Amacı silahsızlanmanın Sovyetler Birliği tarafından sürdürülmek istenmediğini dünyaya yayarak kendi silahlanmasının meşru olduğunu ispatlamaktı.

Diğer yandan Brzezinsky'nin stratejisi gereği, Carter başa geçer geçmez, yardımcısı W. Mondale'i kapitalist ülkelerin başkentlerine çeşitli temaslar yapmak için gönderdi.

Amaç, sistemin, askerî, siyasî ve ekonomik bütünlüğünü sağlayabilmek için gerekli görüşmelerin yapılmasına uygun ortamı hazırlamaktı. Carter, kapitalist ülkeler arasındaki rekabet sorununun asgari düzeye indirilmesi için bir an evvel çalışmaların hızlandırılmasını istiyordu. Yapılacak ilk iş ABD'nin Ortak Pazar ve Japonya'dan daha fazla mal alıp satabilmesinin şartlarını pazarlık masasına koymaktı. Japonya'ya Asya ülkelerinin siyasal ve ekonomik liderliği bırakılacak; buna karşılık ABD pazarlarındaki ucuz ve seri Japon mallarının rekabeti bir ölçüde sınırlandırılacaktı.

Londra zirvesi bu sorunların tartışılması için J. Carter ile beraber 7 kapitalist hükümet başkanının toplantısıydı. J. Carter kararlıydı. ABD yeni devresel buhranlar yüzünden bunalıma giren ekonomisini dünya piyasasında tutarlı biçimde ayakta tutabilmek için gayret göstermek zorundaydı. Bunun yanı sıra savaş endüstrisi için yeni pazarların bulunması gerekiyordu. F. Almanya'nın nükleer teknoloji ihracı için kendi başına çeşitli ülkelerle yaptığı görüşmeler ABD'nin canını sıkıyor, bu gibi sorunların kendine danışılmadan yapılmaması gerektiğini ileri sürüyordu. ABD savaş endüstrisine yeni pazarlar açacak olan NATO silahlarının standartlaşması sorunun bir an evvel sonuçlandırılmasını istiyordu.

Londra konferansı tam bir anlaşma olamadan sona erdi. Her ülke kendi iç bunalımları yanı sıra ekonomisini ABD'ne tam olarak bağlamaktan şiddetle kaçındı. Ve ABD'nin kendilerinden daha fazla mal almasını önerirken, dünya piyasalarındaki rekabetin serbest olmasını istedi. Ayrıca Sovyetler Birliği ile yapılan anlaşmalar sonucunda günden güne artan ticarî ilişkilerinin kısıtlanmasına karşı çıktı.

ABD'nin konferastan sonra, kendi ürünlerinin dış piyasalarda ucuzlamasına yol açacak ve Japonya ile Ortak Pazar mallarına göre

daha avantajlı bir duruma geçmesine yardımcı olacak, doların değer kaybetmesine göz yumması müttefiklerini belirli ölçüde tedirgin etti. Bu durum piyasa ekonomisinin bütün şartlarını içeren ABD ekonomisinde fiyat artışlarından dolayı ithalatı belli ölçülerde azaltırken, ihracatı artırmak amacını taşımaktadır. Kissinger politikasına bir dönüş mü yoksa bu?

Ancak ABD'nin 1970'lerdeki uygulamasını tekrarlaması ekonomiyi bunalımdan kurtarmak için yeterli değildi. İşte bu anda Carter, Nötron bombasının seri halde yapımını ortaya attı. Büyük tepkiler yalnız Sovyetler Birliği'nden değil, Ortak Pazar ülkelerinden de geldi. Askerî harcamaların artmasına neden olmasının yanı sıra Sovyetler Birliği ile olan ilişkilerinin bozulmasından korkuyordu Ortak Pazar ülkeleri. Çünkü büyük yatırımlarla birlikte ticarî ilişkileri gelişmekteydi sosyalist ülkelerle. Yeni bir durum bütün bunları alt üst edebilir, endüstri yatırımları aşırı üretimden bunalımlara girebilirdi. Buna karşılık F. Almanya'da savaş endüstrisinin yeniden kurulması ile, II. Dünya Savaşı'ndan önce elde ettikleri muazzam kârların hevesine kapılan gerici güçler, Nötron bombasının yapımını büyük bir sevinçle karşıladılar. (Hitler propagandasının tam bu sırada yeniden başlaması raslantı değildir.)

Nötron bombasının seri halde yapımı şimdilik gelen büyük tepkiler karşısında ertelendi. Ne zamana kadar? Asıl sorun emperyalist sistemin bel kemiğini oluşturan ABD ekonomisinin durumudur. Sistemin iç çelişkileri Carter'ı zor duruma düşürürken dünya arenasında yeni ne gibi değişiklikler ortaya çıkaracaktır?

Görünen odur ki, kapitalizm ve onun dünya sistemi olan emperyalizm kendi yarattığı sorunlar içinde boğulmamak için direnmektedir. Nereye kadar? Bu sorunun cevabı, başta sosyalist sistem olmak üzere, dünya devrimci güçlerinin kazanımlarının gitgide artması, buna karşılık emperyalist sistemin egemenlik alanının daralması ve dayatma gücünün gitgide kırılması ile açıkça ortaya çıkmaktadır.

MAOCULUĞUN 'HALKIN SESİ' SERÜVENİ

A. Hulusi ÖZEN

1967-68'de TİP içinde bir muhalefet olarak ortaya çıkan ve o zamanlar 'Mihri Belli Grubu' olarak bilinenler, anımsanacağı gibi, partiden ihraç edilmişlerdi. Bunların Türkiye için öngördükleri devrim stratejisi MDD (Milli Demokratik Devrim) tezinde ortaya konmuştu. Yayın organı olarak ta o zaman «İşçi-Köylü» dergisini çıkarıyorlardı. Giderek, M. Belli'nin görüşlerine karşı çıkanlar ya da birbirinden farklı düşünenler, ayrı ayrı politik gruplar oluşturmuşlardı. TİP'in 4. Büyük Kongresi sırasında bu gruplar 'Sosyalist Kurultay' adı altında ayrı bir toplantı düzenleme girişiminde bulunmuşlardı.

Şimdi ele aldığımız grup, bu 'Sosyalist Kurultay' çağrısında bulunan 'Proleter Devrimci Aydınlık' grubunun devamı olanlardır. 12 Mart Sıkıyönetim döneminde 'TİİKP' (Türkiye İhtilalci İşçi Köylü Partisi) adı altında Sıkıyönetim mahkemelerinde yargılanmışlardı. Yeni bir sosyalizm keşfettiklerine inanarak yola çıkan bu grubun bu dönemdeki maceraları konumuzun dışındadır.

Halen Doğu Perinçek başkanlığındaki bu grup, «Halkın Sesi» adındaki haftalık ve «Aydınlık» adındaki aylık dergilerden sonra günlük gazete olan «Aydınlık»ı çıkararak görüşlerini yaymağa çalışmaktadırlar. 30 Ocak 1978'de merkezi Ankara'da olan TİKP (Türkiye İşçi Köylü Partisi) adında bir siyasi parti kurmuşlardır. Lider kadroları 1968-69 gençlik kesimi olaylarının içinde rol almış kişilerden oluşmak-

tadır. Bunlar Doğu Perinçek, Hasan Yalçın, Gün Zileli ve yurt dışında bulunan Ömer Turgut'tur.

Savundukları görüşlerin Türkiye'deki tarihsel kökenini Şefik Hüsnü ile başlatmaya çalışarak, sosyalist hareketin geçmişine sahip çıkmağa yeltenmektedirler. Çin deneyinin idealist bir bakış açısı içinde kavranmasından ve Mao'nun görüşlerinden kaynaklanan tezleri savunan grubun bu zorlaması, sonradan yapma bir tarihçilikten ve köksüz bir saygınlık kazanma çabasından öteye geçmemektedir.

Mao'nun görüşlerini ve Çin deneyinin bilim-dışı kavranışını esas alan Halkın Kurtuluşu, Halkın Birliği, Halkın Yolu, Halkın Gücü gibi gruplar da vardır. Ancak bunların içinden H.Y. ve H.G. varlığını yitirmiş, diğerleri içinde erimiştir. Şimdilik varlığını sürdürebilen H. Birliği ve H. Kurtuluşu da, konumuz içinde ancak dolaylı olarak yer alacaktır. Araştırmamız özel olarak «Halkın Sesi»ne dayanmaktadır.

Halkın Sesi

İlk sayısı 15 Nisan 1975'de İlker Sümerkan'ın sahipliği ve Erkan Ünal'ın sorumlu yazı işleri müdürlüğünde çıkmıştır. 39-40. sayıya kadar Maoizmin politik kararsızlıklarını sergileyen bir çizgi izlemekle beraber gerek ülke içinde ve gerekse uluslararası alanda aktüel olan konulara yer vermiş, özellikle sempatizan toplamaya ve ayrı bir grup olduğunu yaymaya önem vermiştir. Dergide yer verilen yazı ve haberlerde antı-Sovyetizme ve kırsal kesime ağırlık verilmiştir. Nitekim 40. sayıya kadar ele aldığımız 278 yazıdan 185'i kendi dışlarındaki sola ve Sovyetler Birliği'ne karşı yazılmış, 93'ü de hakim sınıfların çeşitli kesimlerini hedef almış yazılardır.

31. sayıda «Kavranılacak halka ideolojik ve siyasi inşaadır» şeklinde belirlenen amacı gerçekleştirmek için, 39. sayıda yeni bir yayın plânı sunulmuştur. Dergi sürekli bir eleştiri ve özeleştiri havası içindedir. Kendi politik çizgisini henüz belirleyebilmiş değildir. Nitekim birinci sayıda genel bir eleştiri ve özeleştiri, 19. sayıda Çekoslavakya konusunda bir özeleştiri (bu özeleştiride, eski tutumlarının hatalı olduğunu, bu hatalı tutumun bugün terkedildiğini ve yeni bir tutum takınıldığını belirtirler) 20. sayıda Angola konusunda bir özeleştiri (eksik bilgiler yüzünden uluslararası önemi olan bir konuda hatalı bir yargıya varmış olduklarını öne sürerler). 28 sayıda bir başka konuda, 47. sayıda Amerikan PX'inin işgali konusunda özeleştiri yazıları yayınlanmıştır. 45. sayıda «eleştiri-özeleştiri köşesi» tahsis edilerek, açığa vuran yanılgılar konusu dergi içinde kurumlaştırılmıştır. Bununla da yetinilmeyerek, 86. sayıda, 'çok çam deviren balta kütelir' ve 'yuvarlanan taşı yosun tutmaz' örneklerinden yola çıkılarak yeni bir köşe

oluşturulmuştur: «Ön yargıları yıkalım, ufkumuzu geniş tutalım» köşesi.

Halkın Sesi'nde gözlenen bu sürekli değişkenlik yüzünden, pek cok konuda onun yarın neyi deyip neyi demiyeceğinden emin olmak zordur. Çünkü her hangi bir sayısında doğruluğunu savunduğu bir görüşe, bir kaç sayı sonra 'yanılmışız' diyerek sahip çıkmamaları mümkündür. Özeleştiri kavramından yararlanmayı bir yumuşakcanın esnekliğini elde etme noktasına dek götürmüşlerdir.

Halkın Sesi'nin yerine getirdiği görevler:

Dergide görüşlerini savunan bu grubun, özellikle Pazarcık, Çukurova ve Söke yörelerinde kotardıkları veya içinde bulundukları köylü eylemleri olmuştur. Genel olarak kırsal kesimde propaganda ve ajitasyona önem vermektedirler. Küçük burjuva kesimlere yönelik anti-Sovyetik kampanyalar da açmışlardır. Bu tür girişimlerine bağlı olarak derginin satışı, 70-105. sayılar arasında 2.000'e ulaşmıştır. 1977 Mayısında çıkan 118. sayısında ilân edildiğine göre de bu rakam 15.000'i aşmıştır. Bu tirajdan güç alarak 132. sayıda günlük gazete çıkarma kampanyasına girişilmiştir. İşçi sınıfının politik hareketini hiçleyen, küçük burjuvaziyi doğal bir önder durumuna getiren, 'devrimci halk biziz' öyküleriyle ve milliyetçilik duygularının savaş çığırtkanlığıyla körüklenmesine dayanan, anti-Sovyet bir propagandayla yürütülen bu kampanyanın Halkın Sesi'ne 9.5 milyon getirdiği ilân edildi. Damlaya damlaya göl mü oldu, yoksa pamuk eller cüzdana mı davrandı bilinmez ama, böylece Halkın Sesi grubu «... milyonlarca liralık bir yatırımın ticari reklâmını yapma özgürlüğünü..» de sağlamış oldu. Anti-komünizm ve anti-Sovyetizm ticaretinde milyoner olanlara Maocu Halkın Sesi de eklendi.

Halkın Sesi dergisi basamakları kimin için çıkıyor? Ya da Maocuların işçi sınıfı hareketi karşısındaki fonksiyonu nedir?

Halkın Sesi dergisinin 58. sayısında yer alan bir belge var. Bu Halkın Kurtuluşu ile de mutabakat izlerini taşıyan bir belgedir. İkisinin de inkâr edemiyeceği, hele Halkın Sesi'nin hiç yan çizemiyeceği bu belge, Maocular'ın gerek dünya görüşlerini ve gerekse Türkiye'ye ilişkin tezlerini içermektedir. Bu tezleri, onların dizdiği sıradan farklı, ama onların esas niyetlerine uygun olarak ele alalım:

1. Tez: — «Sovyetler Birliği 1956'daki 20. Kongreden sonra, Kruşçef revizyonist Kliği'nin iktidarı ele geçirmesiyle kapitalizm'e geri dönmüş ve tekelci bürokrat burjuvazinin iktidarda olduğu sosyal-emperyalist bir ülke haline gelmiştir.»

«— Sovyetler Birliğinde revizyonistlerin iktidarda olduğunu kabul edip de, Rusya'nın kapitalist olmadığını öne sürmek yanlıştır.»

5. Tez: — «Sovyetler Birliğinde Hitler tipi faşist bir diktatörlük hüküm sürmektedir. Sovyet işçi sınıfı, Sovyet Halkları ve milliyetler bu faşist diktatörlüğün ve büyük Rus şovenizminin baskı ve sömürüsü altındadır.»

Yukarıdaki yargıya göre, S.S.C.B.'de, 1956'da, 39-40 yıllık sosyalist bir uygulama bir çırpıda yok edilmiş ve karşı-devrim gerçekleşmiştir. Lenin ve Stalin döneminde gerçekleştirilen tüm toplumsal ilişkiler, alt-yapı değişiklikleri ve bunlara bağlı olarak kurulan üst yapı kurumları yeni yöneticilerin iradeleri uyarınca nitelik değiştirmişlerdir. Yani, proletaryanın kırk yıllık deneyiminin ürünü olan bilinici bir komployla kendine yabancılaşmış, kendini inkâr etmiştir. Baska bir deyişle Sovyetler Birliğinde proletarya 1910'lardaki üretim ilişkileri ve çalışma koşullarını, bu kez bu ilişki ve koşulların kaynaklandığı nesnel temel (özel mülkiyet altındaki sermaye) olmaksızın kabullenmiş, tarihin akışını tersine çevirerek özel sermayenin toplumsal varlığının ürünü olan tarihsel bir üst-yapıyı bu kez özel sermayeyi toplumsal plânda varedebilmek için yeniden kurmaya girişmiştir. Böyle bir süreç nasıl tasarlanabilir? Eğer toplumlar burjuvazinin idealist dünya görüşüyle yorumlanırsa, her türlü gelişmenin, nesnel hiç bir koşul aranmaksızın, yöneticilerin iradeleriyle topluma uygulatılabileceğinin kabul edilmesine bir engel yoktur.

İnsanlardaki karşı konulmaz çıkar sağlama hırsının kendisine uygun üretim ilişkilerini kurmak üzere topluma hakim olabilmesini toplumsal bir olgu ve her an **mümkün** bir toplumsal gelişim saydığımız takdirde pılımızı pırtımızı toplayıp tarih sahnesinden çekilmemiz gerekir. Çünkü tarih, toplumdaki üretim ilişkileri değişse bile, Marx ve Engels'i değil, Hegel'i haklı çıkarıyor demektir: Tanrısal akıl, «Geist» kendisini bir üst düzeyde gerçekleştirecek gücü bir toplumda her zaman için ve her an bulabilir.

Bu mümkün mü? Marksizm dışı iki anlayışı benimsersek pekalâ mümkün **görünecektir.** Birincisi, toplumların tarihsel gelişmelerini yönlendiren ve belirleyenin, onları amaçlı kılanın, «tanrısal akıl» olduğunu kabul etmekle; ikincisi de, işçi sınıfının «kendisi için sınıf» olma bilincinin üretim araçlarının mülkiyet biçimi ve buna bağlı olarak oluşan üretim ilişkilerinin toplumdaki düzenlenişi temeli üzerine değil de, insanların her daim geçerli olan iki kutuplu (iyi-kötü) ahlâk (etik) anlayışlarına göre belirlendiğini benimsemekle mümkündür.

Bu anlayış nasıl bir anlayıştır? Şöyle: İnsanlar önce eski düzenin verdiği ahlâk anlayışı ve alışkanlıklarından kurtulsunlar, sonra da yeni düzenin ahlâk anlayışını ve davranış biçimini benimsesinler. Bu yeni ahlâk normlarına uygun düşen toplumsal ilişkileri de kendiliğinden

kurşunlar. Yeni normlar mükemmel olduğuna göre, onlara uygun düzenlenmiş ilişkiler de mükemmel olacaktır. (Sanki bu normları, kendi kendini gerçekleştirmek için bir tanrısal akıl koymuştur) İşte, Çin'deki «Kültür Devrimi» nin sonuçları bakımından (başlangıcında ne amaçlanmış olursa olsun) böyle bir anlayışın ürünü olduğunu rahatça söyleyebiliriz. Çünkü tek tek liderlerin iradesine ve ahlâk kurallarının önceliğine göre düzenlenebileceği tasarlanan bir toplumun tasarlanan gelişmesi de ister istemez «araçsal değerler»e ve «kişisel çıkarlara» bağlı bir gelişme olacaktır. Yani para, pul, mal, mülk edinme gibi konulardaki sübjektif değerlere bağlı olarak tasarlanacaktır. Bununla bizdeki Maocuların savunduğu birinci ve beşinci tezlerin, ancak böylesine bir anlayışla kurulmuş toplumlarda doğruluk kazanabileceğini belirtmek istemiyoruz. Tarihsel maddecilik maddi koşullardan bağımsız anlayışlarla, «istenildiği gibi» toplum kurulamıyacağını ortaya koyar. Bu gerçeğe karşın toplumlara yöneticilerin anlayışlarına göre biçim verildiği görüşü burjuva ideolojisinin temel çıkış noktasıdır. İşte klasik anarşist dünya görüşünün ulaştırdığı bu «tasarımsal gerçeklik» de, Maoizm burjuva ideolojisiyle birleşmektedir.

Bunun yanında Maocuların mantığı ile yürürsek, Çin'de de şimdi ya da gelecekteki herhangi bir zamanda, «Hitler tipi faşist bir diktatörlüğü **mümkün** görmemiz» gerekecektir. Oysa biz biliyoruz ki, üretim araçlarının mülkiyetinin, üretimin toplumsal niteliğine uygun hale getirilmiş olduğu (yani üretim araçlarının mülkiyetinin toplumsallaştırıldığı) bir toplumda insanların bilinci de bu durumu temel alarak değişmeğe ve yeniden oluşmağa başlıyacaktır. Ancak geçmişteki uygulamaları ve bunlara göre kurulmuş toplumsal ilişkileri ve edinilmiş burjuva değerlerini söküp atarken hiç bir iç ve dış tepki ile karşılaşılamıyacağını söylemek, tarihi materyalizmi olduğu kadar, diyalektik materyalizmi de inkâr etmektir. Maocuların birinci ve beşinci tezleri ile yaptıkları da **sonuç olarak** budur. Sovyetler Birliğinde Lenin ve Stalin dönemini sosyalizm teorisine uygun sayıp, 1956 sonrasını sessiz ve yumuşak bir geçişle «kapitalistleşmiş», «emperyalistleşmiş» ve «faşistleşmiş» sayarken Marksist ekonomi-politiğin hiç bir temel kavramını kullanmaya bile gerek duymamak ancak böyle olanaklıdır.

Gelelim İkinci Tezlerine:

— «Sovyet Sosyal-emperyalizmi bugün dünya hegemonyası peşinde koşan iki süper devletten biridir.

— Sovyet sosyal emperyalizminin Avrupa ve Japon emperyalizmi ile aynı düzeyde bir emperyalist olduğunu ileri süren, onun süper bir devlet olduğunu, dünya hegemonyası peşinde olduğunu görmeyen görüş de yanlıştır, revizyonisttir.»

Bu tezlerin dayandığı mantık şudur:

Büyük önerme: I — Bütün süper devletler dünya hegemonyası peşindedir.

Küçük önerme: II — Sovyetler Birliği de bir süper devlettir.

Vargı: III — Sovyetler Birliği de dünya hegemonyası peşindedir.

Bu, Aristo mantığının esaslarına göre kurulmuş ve sıradan her insanın yapabileceği türden dolaylı bir çıkarsamadır. Yani, tam bir kıyastır. Bilindiği gibi kıyasda, birinci önerme (tam anlamlı cümle), ikinci ve üçüncü önermeyi içerir. Açıktır ki üçüncü önermenin (vargının) doğruluğu birinci önermenin doğruluğuna bağlıdır. Birinci önermenin doğruluğu ise «süper devlet» deyiminden ne söylenmek istendiğine bağlıdır.

«Süper devlet» deyimi ile «emperyalist devlet» deyimi aynı anlamda mı kullanılıyor? Hayır. Çünkü «Avrupa ve Japon emperyalizmi» ile «Sovyet Sosyal emperyalizmi birbirinden ayrı, farklı kabul ediliyor. Öyle ise **«süper devlet»** deyimi ile «emperyalist devlet» eşanlamlı kullanılmıyor. Bunun yerine «süper devlet» deyimi ile A.B.D. ve S.S.C.B. dünyanın «en güçlü» devletleri olarak nitelendirilmektedirler. Ancak, eğer tutarsız olmak istemiyorsak, bir terimin tanımını, o terimin ait olduğu nesnenin en belirleyici niteliği ile yapmak zorundayız. Aksi takdirde A.B.D.'ni yenen Vietnam'ı yeni süper devlet olarak ilân etmemiz gerekir. A.B.D.'nin belirleyici özelliği onun güçlü olması değil, kapitalist sistemin en önde gelen ülkesi olmasıdır. Peki, Sovyetler Birliği'ni, süper devlet yapan nedir? Dünya kapitalist sisteminin dışında, ona karşı, yeni bir kapitalist merkez oluşturmak mı? Eğer böyleyse, nasıl oluyor da bu merkez kapitalist sistemle hiç bir ortak ekonomik çıkara sahip bulunmuyor. Sakın Maocular ekonomik sistemleri birer krallık sanıyor olmasınlar. Sakın krallıkların krallar tarafından kurulduğunu düşünüyor olmasınlar.

Görülüyor ki, özellikle S.S.C.B.'den söz edilirken «Süper Devlet» kavramı gerçek bir nesnenin temel niteliğine dayandırılmak yerine, bizzat bu kavramın kendisi bir nesne gibi kabul edilmektedir. Böyle bir anlayış ancak Platon'un kavramlara gerjeklik atfeden felsefesi içinde ifadesini bulabilir. Eğer bu anlayış maddecilik adına ileri sürülüyorsa biz böyle bir hatayı ancak 6 yaşına kadar olan çocuklarda anlayışla karşılayabiliriz. Çünkü onlar kavramları gerçek saydıkları, subjektif olanla objektif olanı birbirinden ayıramadıkları için yalan söylediklerinin bilincine varamazlar; yani bilmeden yalan söyleyebilirler. Eğer böyle bir zekâ geriliğiyle karşı karşıya değilsek kendi idealizmlerini maddecilik, ütopik sosyalizm anlayışlarını bilimsel sosya-

lizm, karşı-devrimciliklerini devrimcilik sanan bir ideolojiyle karşı karşıyayız demektir. Bu ideologlar yalan-yanlış önermelerden kalkarak yapılan akıl yürütmelere safsata dendiğinden de habersiz görünüyorlar.

Bütün bu zorlama çabaların amacı nedir? Neyin yerine neyi ve kimin yerine kimi geçirmek içindir? Bu sorulara, Maocuların ard arda sıraladıkları dogmatik inançlarda cevap bulabiliriz:

«Dünya halklarının baş düşmanı olarak ABD emperyalizmini gören anlayış yanlıştır.» (3. tezden)

«Rusya'nın kapitalist olmadığı yanlıştır.» (1. tezden) Yani, SSCB' de kapitalist ve emperyalisttir, üstelik ABD'den farklı olarak **sosyal** emperyalisttir. Zorlamanın amacı şu: Hiç değilse ABD emperyalistlerinden başka bir başdüşmanın daha varlığı kabul edilsin!

Nitekim üçüncü tezde yeralan inanç bunu kanıtlıyor: «Dünya halklarının başdüşmanları Sovyet sosyal emperylistleri ve ABD emperyalistleridir.» İdeoloğumuz, burada bir soluk alır. Çünkü yükünün yarısı hafiflemiştir. Ancak o kadarla yetinmez. Doğasına uygun tavrı takınır. Yükün yarısını sırtlanacak birini bulmuşken neden hepsini de ona sırtlatmasın: 'Ya hep ya hiç'. Üstelik Mao'nun baş çelişki konusunda söyledikleri de bu amaç için biçilmiş kaftan gibidir. Buna dayanarak dünya halklarının başdüşmanı tek'e indirebilir: «ABD emperyalizminin daha saldırgan olduğu görüşü yanlıştır», ve «iki süper devletten Sovyet sosyal emperyalizmi yayılma hırsı daha büyük olan, daha saldırgan olandır.» (4. tezden). Yani başdüşman SSCB'dir.

Bu noktada, ideoloğumuz sanki sol laflar eden, Lenin'den alıntılar yapan bir Amerikan sihirbazıdır. Görevi de, ABD emperyalizmini, **saldırganlığı ikinci dereceden, güçsüz, zararsız** ve **ittifak kurulabilir** bir devlet olarak göstermektir, SSCB'yi ise tam tersi bir konuma oturtmaktır. Böylece de dünyayı, SSCB'ine karşı tek bir cephede toplamayı ve SSCB'yi yok etmeyi düşlemektedir. Düşlerin içinde ulaşılan düş bu olmaktadır. Bu yargımızı doğrulayan yine kendi belgeleridir.

H. Sesi'nin 58. sayısındaki görüşlere dönersek, özetle şunları okuruz:

«Yeni bir dünya savaşı tehlikesi artmaktadır.» Muhtemelen bu savaş, «rekabetin odak noktası» olan Avrupa'da olacaktır. Bu savaşın müsebbibi, «yeniden paylaşım talebi»nin geldiği ülke olacaktır. Bu ülke de bugün SSCB'dir. Yine günümüzde, birinci dünya savaşı öncesi çelişkiler mevcut olup o dönemdeki koşullar geçerlidir. Dolayısıyla «dünya halkları» her an bir «savaşa hazırlıklı olmalıdır». İki süper devlet arasında çıkacak bir savaşta, dünya halkları, her ikisine karşı birden mücadele etmelidir.» Eğer saldırıya uğrayan ülke 2. veya

3. dünya ülkelerinden birisi ise o ülke halkı veya halkları «saldırgan süper devlet»e karşı, «vatan savunması ve milli bağımsızlık için savasmalıdır». Eğer saldırıya uğrayan ülke, Çin veya Arnavutluk olursa (Maocuların kastettiği saldırgan, SSCB'dir) o zaman «diğer süper devlet»in (ki ABD kastediliyor) de dahil olduğu bütün dünya ülke ve halklarının birleşik cephesi icin mücadele edilmelidir. Bu konuda ikinci dünya savaşının öğretisi tamamen geçerlidir.»

Daha önce de belirttiğimiz gibi yukardaki strateiide gözetilen ve yerine getirilmeye calışılan amaç açıkça bellidir. Bu amac, ABD'yi bir kenara itip, SSCB'yi boy hedefi yaparak yıpratmaktır. Hattâ tüm dünya halklarını SSCB'ye karsı savasa kışkırtmaktır. Az gelişmis dünya halklarını, kendi geri bıraktırılmışlıklarının baş sorumlusu ABD emperyalizmini kuyruğuna takıp, bir piyon gibi savaşa sürmektir. Üstelik dünya halkları bu işi yaparken, sahnede, herhangi bir dünya görüsünü gerceklestirmek icin değil, sadece vatan kurtaran aslan olarak rol alacaklardır. Gelismiş ülkelerin halkları ise yine 'vatan ve millet için' çalışacaklardır. İşte hepsi bu kadar.

Peki bütün bu savaşlar ne için ve kim için ve ne uğruna verilecek? Elcevap: Dünya birleşik cephesini kurup SSCB'yi yıkmak için. Bu güne dek elde edilmiş tüm sosyalist kazanımların köküne kibrit suyu dökmek için. İşte Maocuların gizli ya da açık demek ya da yapmak istedikleri budur. Savaşa katılan dünya halklarının durumu ne olacak bu savaşın sonunda? Maoculara göre böyle soruları revizyonistler sorar; çünkü 'hiç sınıf savaşı'ndan, işçi sınıfı hareketinin hedeflerinden ve sosyalizm için savaşdan söz eden oldu mu? Her şeyin bir sırası var. Öyleyse, savaştan önce ne idiyseler savaştan sonra da o olacaklar! Sosyalizm sonra gelecek.

Dünya halklarına vaadedilen gelecek işte budur. Yani «savaştan önce sömürülen bir işçi, savaştan sonra yine sömürülen bir işçi» olacak. Yani emekçiler kendileri için değil, sermaye sahipleri, paşalar, ağalar, patronlar, holdingler ve de ABD tröstleri için savaşacaklar. Kanları akacak ve emekleri yine gasbedilecek.

Ancak çağımız sosyalizme geçiş çağıdır. Bu karabasanlar doğdukları batakta çırpınan ideolojilerin haykırışları olmaktan başka bir anlam taşımıyorlar. Dünya işçi sınıfı hareketine geriye çekmek ve kazanılmış yeni değerlerden toplumları yoksun tutmak olanaksızdır. Olsa olsa bu konuda kapitalist sisteme kendi dışından güç sağlamak söz konusudur. Çin'in kapitalist ülkelerle aynı politik çizgide olmasından kim yarar sağlamaktadır? Emperyalizm değil mi? Emperyalizmin kontroluna giren az gelişmiş ülkelerin birer kahraman olarak ilân edilmesi bunun somut bir örneği değil midir? Mısır, Sudan, Somali ör-

nekleri gözler önündedir. Şili bunun bir başka örneğidir. Çin aynı tür örnekleri, daha kötüsünü, sosyalist sistem içindeki ülkelerde yaratmak için de var gücüyle çalışmaktadır.

Böyle bir dünya görüşünün Türkiye'de yapacağı iş doğal olarak (kendisi hangi ad altında ve hangi literatür çerçevesinde sunarsa sunsun) küçük burjuva milliyetçiliğinden yararlanarak toplumun orta tabakalarını, köylüleri, hattâ koparabilirse işçi sınıfının bazı kesimlerini büyük burjuvazinin peşine takmak ve sosyalist harekete karşı mücadeleye kışkırtmak olmaktadır. Nitekim bu kadar işçi sınıfı enternasyonalizminden yoksun, bu kadar statükocu, bu kadar bilim-dışı ve bu kadar nominalist olan Maocuların Türkiye ve tek tek ülkeler için uyguladıkları strateji şu tezlere dayanmaktadır:

1 — «Sovyet sosyal emperyalistleri, çeşitli ülkelerdeki modern revizyonistleri yayılma ve saldırı amaçları için bir beşinci kol olarak kullanmaktadır.»

2 — «Çeşitli ülkelerdeki modern revizyonistleri, sosyal demokrat veya reformcu akımlarla aynı görmek yanlıştır.»

3 — «Sovyet yardımının halklara yararlı olduğu görüşü yanlıştır.»

Kendilerinin, nesnel olarak **emperyalizmin beşinci kolundan başka bir şey olmadıklarını** gizlemek için, bu yüzkarasını önce başkasına atma mekanizmasını işleterek tam bir düş dünyası yaratan bizim Maocular, sosyal-demokratlar ve reformistlerle kol kola girip bilimsel sosyalistlere karşı hücum ediyorlar. Fakat bu iki yüzlü, kaypak ve kendini gizlemeye çalışan ihanete yine Mao ile cevap verelim: «Yurdumuzu bir sanayi gücü haline getirmek için Sovyetler Birliği'nin ileri tecrübelerinden faydalanmamız gerekiyor. Sovyetler Birliği kırk yıldır sosyalizmi kurmakta olup bunun tecrübeleri bizim için çok değerlidir.»

«Bizim için bu kadar çok fabrikanın plânını çizen ve bize bu kadar çok fabrika yapan kimdir? Amerika mı yoksa İngiltere mi? Hayır...» (x) Bu cevaba karşı bizim Maocular yine de kendi görüşlerinde ısrar edeceklerdir. Çünkü onların politika anlayışı, «dün dündür, bu gün bugündür» anlayışına göre oluşmuştur. Zaten somutta da vardıkları yer bu politikanın esas sahiplerinin yanıdır.

Demirel de, Türkeş de Maocuların istediklerinden farklı şeyler amaçlamıyorlar. Onlar da Türkiye'deki işçi sınıfının enternasyonalist ilkelerden yoksun kalmasını, Türkiye'deki işçi sınıfının köylülerle itti-

---

(*) Teori ve Pratik sayfa 113-114

fak kurmamasını, diğer katmanlardan soyutlanmasını ve kendi içinde çözülüp bütünlüğünü yitirerek hakim sınıflar için zararsız hale gelmesini ve kendi sınıf ideolojisinin temel dayanaklarından uzaklaşmasını istiyorlar. Daha da olmadı, bilimsel-sosyalist ideolojinin «dışa bağımlı» veya «kökü dışarda akım» olarak nitelenip ezilmesini istiyorlar. Her fırsatta sosyalist sistemi kötüleme, sosyalistleri kötüleme kampanyası açıyorlar.

Maocular, sık sık sözünü ettikleri sosyalist dünya görüşünün bilincine bir türlü varamamışlardır. Bu yüzdendir ki hep tutunacak yeni yeni halkalar arıyorlar. Ama nafile, 'körle yattılar şaşı kalkıyorlar'. Tarihe Hegel'in gözlüğü ile baktıkları için, Sovyetler Birliği'nin sosyalist olmadığını, kapitalist ve emperyalist olduğunu ispata çalışıp, kendilerini Marksizm-Leninizmin dışında ve emperyalizmin kucağında buldular. Onlar için gerçek olan tek tek ülkelerdir, bu nedenle sosyalist sistemin varlığını kavrayamaz duruma düştüler.

Maocuların bu konumunu ve tutumlarını, Halkın Sesi dergisinin ele aldığımız 115 sayısında bütünüyle izlemek mümkün. Somut olarak örneklemek gerekirse, ele alıp incelediğimiz 1053 yazıdan 638 tanesi bilimsel sosyalistlere ve Sovyetler Birliğine karşı yazılmış yazılardır. Yine ele aldığımız 115 dergiden sadece, 18'inde ağırlık düzene karşı yazılmış yazılarda, 97'sinde ise ağırlık soldaki grup, parti ya da sendikalara ve Sovyetler Birliği'ne karşı yazılmış yazılardadır.

Gerek dünyada ve gerekse Türkiye'de, görevlerini yerine getirirken uyguladıkları taktik, dünya sosyalist sistemini bölmeye ve sosyalizme yönelmiş ülkeleri bu yoldan geri çevirmeye çalışmaktır. Bu taktik «SSCB'ye karşı mı? Karşı. Öyleyse bizden» taktiğidir. Bu taktiği uygularken, sözkonusu ülkelerin sorunları ve çelişmeleri içinde sosyalist hareketi olumsuz yönde etkileyecek unsurlar abartılarak, bu olumsuz unsurlara sahip çıkılıp, pohpohlanmakta ve desteklenmektedir. Objektif olarak bu toplumun sosyalizme yönelik olan unsurları ise yerilmekte, hatta karşıya alınıp düşman ilan edilmektedir. Örneğin, Mısır ve Sudan'ın ABD saflarına kayışı bağımsızlık ve özgürlük olarak niteleniyor. Buna karşın Angola'da MPLA'nın SSCB ile olan ilişkileri ve Angola'nın gerçek bağımsızlığı tutsaklık olarak nitelendiriliyor. Somali'nin fırsatçı ve saldırgan tutumu övülürken Etyopya'nın tutumu ve durumu satılmışlık olarak yorumlanıyor. Sebep, SSCB'den destek ve yardım görmesi. Mısır'da Enver Sedat 'hakkı yenen kahraman' oluyor. Portekiz'de Salazardan çok Salazarcı olunuyor ve komünistler kastedilerek «silahları toplatılıp kurşuna dizilmeleri» isteniyor. Bu şiddet ve celalin Murtazalıktan başka bir anlamı olamaz.

Maocular aynı anlayışı Türkiye'deki sol hareket içinde yeralan

örgütlere karşı da uygulamaktadırlar. Onlara göre, ister siyasi parti, ister siyasi grup, isterse kitle örgütlerinden her hangi birisi olsun, **anti-sovyetik** ise baş üstünde yeri vardır. Değil ise ya faşist, ya sosyal-faşist, ya revizyonist, ya maceracı, ya pasifist ya da oportünisttir. Daha da ilerisi vatan hainidir. Eğer bunlardan herhangi bir veya birkaçı ile nitelenmek ve yerilmek istemiyorsanız hemen Sovyet aleyhtarı olun. Daha önce ne olmuş ve şimdi ne olursanız olun, hiç önemi yok. Yeter ki siz de cümlelerinize «yeni çarlar» klişesini serpiştirin. Tüm günahlardan kurtulursunuz. Nitekim Halkın Sesi'nde TBP - SDP, CHP, DP ve MSP çoğu kez desteklenmiş, bu partilerin ileri gelenlerinin demeçleri yayımlanmış hatta zaman zaman bizzat röportajlar yapılıp görüşleri alınmıştır. Bunun yanında sosyalistlere sadece küfürnameler düzülmüştür. Sosyalist partiler ve kitle örgütleri tabanlarından koparılmaya çalışılmıştır. Hâlâ da çalışılmaktadır. Hasbelkader bu kesimden bir kişi maocu olmaya görsün. Hemen bir beyanname ile günah çıkartılır ve eski mensup olduğu örgüt veya grup yerden yere vurdurulur. Bu beyanname o kişiye cennetin yolunu açmış ve onu ilahi mutluluğa erdirmiş, nerdeyse bir aziz mertebesine yükseltmiştir.

Zaman zaman bunun tersi de olmaz değil: Yurt dışında çıkan Yoldaş dergisi, Halkın Sesi'nin 31. ve 37. sayılarında alıntılar yapılarak övülürken, bir de bakmışsınız yine aynı derginin 64. sayısında yerden yere çalınıyor, aforoz ediliyor.

İşte bizim maocuların uyguladıkları ve takip ettikleri taktik çizgi de budur. Bu çizgi ve bu anlayış «bana faydalı olan iyidir, doğrudur, güzeldir. Faydasız olan da zararlıdır, kötüdür, yanlıştır» anlayışıdır. Adını koymak gerekirse, Maocuların bu anlayışına, iş bilir burjuvazinin dünya görüşü olan, pragmatizm denir. Maocuların pragmatizmde ulaştıkları düzey ise öylesine kısa görüşlü, öylesine gözü kara, öylesine can havliyle kışkırtıcılık yapan bir pragmatizmi temsil etmektedir ki ABD'nin Nötron bombasının yapımını durdurma kararına karşı çıkan ender gariplikdeki yönetimlerden biri Pekin Hükümeti olmuştur. Halkın Sesi'nin gözleri kapalı aynı talebi Türkiye'de yinelemе cesaretini gösterebilmesi Çin'deki yönetimin Dünya sosyalist sistemi ve işçi sınıfı hareketi karşısında içine düştüğü çaresizliğe, bizdeki Maocuların da Türkiye'deki işçi sınıfı hareketi karşısında düştüklerini ortaya koymaktadır.

ÖĞRETMENLERİN MÜCADELESİ VE TöB-DER

Mehmet KOÇ

GİRİŞ

Günümüzde Türkiye öğretmenlerinin demokratik mücadelelerini, Tüm Öğretmenler Birleşme ve Dayanışma Derneği (TÖB - DER) yürütmektedir. 12 Mart'ın ağır baskı ortamında; yüzlerce öğretmenin tutuklandığı, işkence gördüğü, sürüldüğü ve işsiz bırakıldığı bir dönemde kurulan TÖB - DER, kıyılan öğretmenlere sahip çıkmasını bilmiş ve bugün 620 şubesi ve 150.000 üyesiyle etkin bir demokratik kuruluş haline gelmiştir.

İlerici ve sosyalist öğretmenler üzerindeki baskı ve kıyımlar 12 Mart döneminden sonra da devam etmiştir. MC Hükümetleri döneminde 26 öğretmen öldürülmüş, yüzlercesi yaralanmış, binlercesinin yeri değiştirilmiş, şube lokalleri güpegündüz saldırılara uğramış; tüm bunlara karşın TÖB - DER, bağımsızlık ve demokrasi mücadelesinden olsun, yaşam koşullarının düzeltilmesi ve eğitimin demokratikleştirilmesi için verdiği çabalardan olsun hiç ödün vermemiştir.

TÖB - DER'in bu başarısı altı yıllık geçmişinin bir ürünü değildir. Bu başarının dinamizmini Türkiye öğretmenlerinin geleneksel örgütlenme mücadelesi oluşturmaktadır. Zira, TÖB - DER'in temelinde TÖS vardır, TÖDMF vardır. Ve savaş yıllarının Muallimler Cemiyeti vardır. Geçmişin mücadeleleri kuşaktan kuşağa, örgütten örgüte altın bir zin-

cirle bağlanarak, gürelip çoğalarak çıkıp gelmiştir günümüze kadar. Bu mücadelelerin en son ve en güçlü halkası TÖB - DER'dir.

Geleneksel öğretmen mücadelelerinin dönüm noktaları kısaca şöyle özetlenebilir:

CEMİYET-İ MUALLİMİN

Türkiye öğretmenlerinin kurduğu ilk meslek örgütü Encümen-i Muallimin'dir. Bu örgüt 1908 yılında üniversite ve öğretmen okulu mezunları tarafından kurulmuştur. Aynı yıl ilk, orta ve lise öğretmenleri tarafından yeni bir örgütün daha kurulduğunu görüyoruz: Muhafaza-i Hukuk-u Muallimin. Kısa bir süre sonra bu iki örgüt birleşmiş ve Cemiyet-i Muallimin adını almıştır.

Başkanlığını Zeki Bey'in yaptığı bu örgüt, öğretmenlerin özlük ve ücret sorunlarının çözümü için çaba göstermiştir. Yine bu örgütün çeşitli meslek sorunlarına değinen Mir'at-ı Maarif (Bilgilerin Aynası) adlı bir dergi yayınladığı bilinmektedir. Tarihimizin bu ilk öğretmen örgütü « 31 Mart Olayı» üzerine, Hareket Ordusu'nun İstanbul'a girmesiyle kendiliğinden dağılmıştır.

Cemiyet-i Muallimin, öğretmen sorunlarını çözmede pek etkili olamamıştır. Ancak, bu örgütün mücadeleleri sonunda öğretmenler arasında dayanışma bilinci yer etmiştir. Gerçekten yetmiş yıl öncesinin bu mayalanma alanı, geleneksel öğretmen mücadelesinin zeminini oluşturmaktadır.

MUALLİMLER CEMİYETİ

Muallimler Cemiyeti 1914 yılında İstanbul'da kuruldu. Bu cemiyet «Öğretmenleri kaynaştırmak, bilimsel-toplumsal ihtiyaçlarını karşılamak ve halkın hayat şartlarını yükseltmek» amacıyla ortaya çıkıyordu. Ne var ki, bütün dünyaya yayılan ve Osmanlı İmparatorluğu'nu da tutuşturan savaş bu amaçların gerçekleştirilmesi için mücadeleye olanak vermedi. Örgütün üyeleri silaha sarılmak zorunda kaldılar. Çeşitli Cephelerde Anadolu öğretmenleriyle omuz omuza savaştılar. İstanbul'dan Anadolu'ya silah kaçırdılar.

Muallimler Cemiyeti pek çok üyesini cephelerde kaybettiğinden zamanla dağıldı.

Muallimler Cemiyeti'nin iki üyesini burada ayrıcalıklı olarak anarız. Bunlar Ethem Nejat ve Mustafa Necati'dir.

Daha sonra TKP'nin kurucuları arasında yer alan Ethem Nejat, Muallimler Cemiyeti'nin aktif bir üyesiydi. Ethem Nejat bir yandan

örgütlenme çalışmalarına katılıyor ve bir yandan da çeşitli dergilerde meslekî yazılar yayınlıyordu.

Köy Enstitüleri'nin kurucusu İsmail Hakkı Tonguç, sık sık Ethem Nejat'tan söz eder ve kitaplarında onun düşüncelerine atıfta bulunur. Gericiler Köy Enstitülerine saldırırlarken Tonguç'un Ethem Nejat'tan «ilham» aldığını iddia ederler.

Sonradan Milli Eğitim Bakanlığı'na kadar yükselen Mustafa Necati de bu cemiyetin üyesi idi. İzmir'in işgal edilmesiyle Balıkesir'e geçen Mustafa Necati burada «İzmir'e Doğru» gazetesini çıkarmış ve Balıkesir Redd-i İlhak Cemiyeti'ni kurarak istilâcı Yunan kuvvetlerine silahlı karşı koymuştur.

TÜRKİYE MUALLİMLER VE MUALLİMLER CEMİYETİ BİRLİĞİ

Türkiye Muallimler ve Muallimler Cemiyeti Birliği, tüm öğretmenleri bir merkezde toplamak ve eylem birliğine sokmak amacıyla kurulmuştur. Kuruluş tarihi : 7 Mayıs 1922.

9 Mayıs 1922 günlü Hakimiyet-i Milliye gazetesinde yayınlanan bir tüzüğünde amaçlar şöyle belirtilmiş:

«Muallimlik mesleğini korumak, muallime ve muallimelerin içtimaî vaziyetini yükseltmek ve bu gayesine iktisadî ve ilmî vasıtalarla ulaşmak.»

Birliğin ilginç bir yanı tarihimizde ilk kez bir kadının yönetime katılması. Ankara Kız Öğretmen Okulu Öğretmenlerinden Leman Hanım, Geçici Yönetim Kurulu'nda görev alanlar arasında.

Birlik Geçici Yönetim Kurulu, yayınladığı bir bildiriyle, öğretmenleri devrimci harekete katılmaya ve Kurtuluş Savaşı'nı desteklemeye çağırıyor. 26 Haziran 1922 tarihli Hakimiyet-i Milliye Gazetesi'nin birinci sayfasında yer alan bildiriden bir bölümü şöyle:

«...Türkiyemiz bugün yirminci yüzyılın anlamına uygun bir iç bağımsızlık, bir devrim savaşı içindedir. Ve bu yaşamak isteyen biz Türkler'in durumları bakımından zorunludur. Türk ulusu ve bütün Türkiyeliler, herkesin teslim olduğu bir günde insan gücünün üstünde bir yetenek, bir özveri ile bütün zorbalık dünyasına karşı yaşama hakkını savunmak için baştan başa ayaklandılar..»

...

«Türk tarihi öğretmenlerin harekete geçmelerini bekliyor. Öğretmen topluluğunun harekete geçtiği gündür ki, Türkiye yir-

minci yüzyıla lâyık olma hakkını elde edecek, ulusal devrim ve bağımsızlık savaşı bir kere daha güç bulacak ve ölmezleşecektir..»

...

«...Geçen Cihan Harbi'nde Türkiyemiz için ölen ve sevine sevine hayatlarını feda eden şehit meslektaşlarımızı şu anda saygıyla anarken, hepinizi Kurtuluş davamızın bilimsel savunmasına, yeni belirmeye başlayan Türkiye devrim ve yenileşme hareketindeki büyük görevinin başına çağırıyoruz..»

Öğretmenler bu bildiriyi Mustafa Kemal'ın onayını aldıktan sonra yayınlamışlardır. Buna rağmen bildiri yüzünden ağır suçlamalarla karşılaşan Geçici Yönetim Kurulu'na hiçbir devlet yetkilisi arka çıkmamıştır. Gerici çevrelerin saldırılarının yoğunlaşması üzerine, Kurtuluş Savaşı yıllarının bu ilerici örgütü kendiliğinden dağılmıştır.

TEK PARTİLİ DÖNEM VE ÖĞRETMENLER

Öğretmenler, Türkiye Muallimler ve Muallimeler Cemiyeti Birliği'nin dağılmasından 1946 yılına kadar merkezî bir örgütten yoksun kalmışlardır. Özellikle 1925'te çıkarılan Takrir-i Sükun Yasası değil yığınsal örgütlenmeleri, kitlelerin en küçük demokratik özgürlüklerini kullanmalarını bile engellemiştir.

Bu baskı yıllarında, çeşitli il ve ilçelerde kurulan Muallimler Cemiyetleri bağımsız meslekî kuruluşlar halinde kaldılar. 1938 yılında tüm derneklerle birlikte bu kuruluşlar da resmen kapatıldı.

İsmail Hakkı Tonguç 'Eğitim Yolu İle Canlandırılacak Köy' adlı yapıtında bu baskı yıllarına açıklık getiriyor:

«Öğretmenlerin toplum içinde dinamik rol almalarını hoş görmeyenler evvela Muallimler Cemiyetlerini lağvettirdiler. Böylece onların teşkilâtlanmalarını önlediler. Sonra bazı öğretmenleri şüpheli insanlar gibi gizli gizli takibettirildikleri söylenmeye başlandı. Bunu hisseden öğretmenler pedagojik mahiyette bile olsa her türlü yenilik hareketlerinden el etek çekerek meydanı terkettiler...»

Bu baskılı dönemin öğretmenlerinden Sabahattin Ali, Hasan İzzettin Dinamo, Emin Türk Eliçin, Hasan Ali Yücel ve İsmail Hakkı Tonguç yapıtları ve uğraşlarıyla eğitim ve kültür tarihimizdeki onurlu yerlerini almışlardır.

TÜRKİYE ÖĞRETMEN DERNEKLERİ MİLLİ FEDERASYONU (TÖDMF)

1946 yılında Cemiyetler Kanunu'nda yapılan bir değişiklikle parti, sendika, dernek v.b. birliklerin kurulmasına olanak sağlandı. Bu tarihten sonra, 1925'lerden beri yasaklanmış olan temel hak ve özgürlükler işçiler, aydınlar ve öğretmenler tarafından kısıtlı da olsa kullanılmaya başlandı.

TÖDMF işte bu dönemde ortaya çıktı. Federasyon 22 yıllık ömrünün birinci evresinde (1946 - 60) pek etkin olamamıştır. Oysa bu yıllar tam anlamıyla bir «öğretmen kıyımı» dönemidir. Üniversitelerin en seçkin öğretim üyeleri kürsülerinden edilmiş, İsmail Hakkı Tonguç, Köy Enstitüleri'nin başından uzaklaştırılmış, Yüksek Köy Enstitüsü mezunu 33 öğretmen zorla askere alınarak «çavuş» çıkarılmış, Hasan Basri Alp Emniyet Müdürlüğünde, Mustafa Buğday apandist ameliyatı sırasında askerî hastanede öldürülmüş ve başta Halil Aytekin olmak üzere pek çok ilerici, sosyalist öğretmen en acılı kahırlara uğratılmışlardır. Tüm bunlara karşılık TÖDMF kılını bile kıpırdatmamış, üstelik yer yer bu olayları desteklemiştir. Buna tepki olarak; Ege Bölgesi Öğretmenler Derneği, Göller Bölgesi Öğretmenler Derneği ve Akdeniz Bölgesi Öğretmenler Derneği gibi kuruluşlar ortaya çıkmıştır. Daha sonra Köy Öğretmenleri Dernekleri Federasyonu adıyla birleşen bu kuruluşlar, TÖS'ün ortaya çıkışından sonra dağılmışlardır.

Bu dönemin bir özelliği de Köy Enstitülerinden yetişen Fakir Baykurt, Dursun Akçam, Talip Apaydın, Mehmet Başaran ve Mahmut Makal gibi yazar-öğretmenlerin kırsal kesimin sorunlarını yoğun bir biçimde yansıtmalarıdır. Kalemlerini bir silah gibi kullanan yazar-öğretmenler bu onurlu çabaları yüzünden oldukça ağır baskılarla karşılaşmışlardır.

27 MAYIS SONRASINDA TÖDMF

TÖDMF, 1946 - 60 yılları arasındaki on dört yıllık sürede öğretmenlerin ancak on beş bin'ini örgütleyebilmişti. 27 Mayıs'tan sonra yönetim el değiştirdi. İlerici öğretmenlerin yönetime gelmeleriyle üye ve şube sayısı hızla arttı. Böylece TÖDMF'nin gücü ve etkinliği daha ileri boyutlara yükseldi.

TÖDMF bu dönemde birçok konferans, açık oturum ve forum düzenledi. Yurt sorunlarını çeşitli araçlarla kamu oyuna duyurdu. Özellikle 20 Şubat 1963'te yapılan Büyük Eğitim Yürüyüşü geniş yankılar uyandırdı. Yürüyüş sonunda Milli Eğitim Bakanı Şevket Raşit Hatipoğlu istifa etti.

TÖDMF'nin başardığı en önemli iş Türkiye Öğretmenler Sendikası'nı (TÖS) kurmasıdır.

1961 Anayasası'yla işçilerin grev yapma yasağı kaldırılıyor, kamu personeline de sendika kurma hakkı tanınıyordu. 1971 değişikliğinden önce Anayasa'nın ilgili maddesi şöyleydi:

> MADDE 46 — Çalışanlar ve işverenler, önceden izin almaksızın, sendikalar ve sendika birlikleri kurma, bunlara serbestçe üye olma ve üyelikten ayrılma hakkına sahiptirler.
>
> İşçi niteliği taşımayan kamu hizmeti görevlilerinin bu alandaki hakları kanunla düzenlenir.

Öğretmenlerin sendika kurabilmeleri için bu açık maddelerin Anayasa'da yer alması yetmiyordu. Ayrıca «İşçi niteliği taşımayan kamu hizmeti görevlilerinin bu alandaki hakları kanunla düzenlenir» hükmünün yerine getirilmesi, yani parlamentodan bu konuda bir yasa çıkarılması gerekiyordu. Beklenen yasa dört yıl gecikmeyle çıktı. 654 sayılı yasa yürürlüğe girdiği zaman TÖS tüzüğü çoktan TÖDMF'nin kasalarında bekliyordu. Ve 8 Temmuz 1965'te 92 TÖDMF'li tarafından TÖS kuruldu.

TÖDMF öğretmen hareketini iki başlılıktan kurtarmak ve TÖS'e alternatif olmamak için 13 Temmuz 1969'da toplanan 22. ve son kurultayında kendi kendini feshetti.

TÜRKİYE ÖĞRETMENLER SENDİKASI

TÖS kurulduktan üç ay sonra Genel Seçimler yapıldı. Sosyalistler örgütlü olarak Parlamentoya girdiler ve siyasî hayatımıza yeni bir ses getirdiler. Bu ses dalga dalga tüm yurda yayıldı. Böylece sosyalizm daha ileri boyutlarda; fabrikalarda, tarlalarda, kahvelerde ve okullarda tartışılmaya başladı.

Bu gelişmeler anti-tezini de birlikte getirdi. Ardı ardına sermaye örgütleri ortaya çıktı. Hizbit Tahrir, İlim Yayma Cemiyeti ve Milliyetçi Öğretmen Sendikası bu dönemde ilerici kuruluşların karşısına çıkarıldılar. Komünizmle Mücadele Derneği 'cihat' çağrıları yapmaya başladı. Yine bu dönemde CKMP (MHP) ve MTTB gibi örgütler faşizan eylemlerini yoğunlaştırdılar. Kısacası; her soydan sağcı örgüt, ilerici ve sosyalist kuruluşların karşısına çıkarıldı.

Sağcı örgütler bazan açık, bazan kapalı ve bazan da o günlerde yeni kurulan Toplum Polisi'nin desteğinde; taşlı-sopalı, coplu-bombalı saldırılarla ilericileri ve sosyalistleri yıldırmaya çalıştılar.

Bu dönemde TİP'in Parlamentodaki odası gece yarılarında polis eşliğinde arandı, toplantıları basıldı ve cinayetler başladı.

Cinayetlerin ilki, TİP üyesi Vedat Demircioğlu'nun öldürülmesiydi.

Bu arada öğretmenler de baskı ve kıyımlardan «nasiplerini» aldılar. Sendikal haklarını kullandıkları için sürüldüler, döğüldüler ve mesleklerinden edildiler. Bu da yetmedi, kışkırtılan bilinçsiz kalabalıklar TÖS lokallerine ve TÖS'lülere saldırdılar. Konya, Horasan, Boyabat, Eskipazar, Düzce, Tuzluca ve Kayseri olayları 31 Mart provası netliğine büründü. Özellikle Kayseri olaylarında 800 öğretmen diri diri yanmaktan güç kurtuldu.

Tüm bu saldırılara karşın TÖS'lü öğretmenlerin ilerici çabaları durmadı. Üstelik artarak sürdü. Yüzlerce aydınlatıcı seminer düzenlendi, konferanslar verildi. Büyük Eğitim Yürüyüşü (15 Şubat 1969), Devrimci Eğitim Şûrası (4 - 8 Eylül 1968) ve Öğretmen Boykotu gibi eylemler kamu oyunda geniş yankılar uyandırdı.

Öğretmen Boykotu'nun demokrasi mücadelesi içinde özel bir yeri vardır. 15 - 18 Aralık 1969 tarihinde örgütlü-örgütsüz 109.000 öğretmenin katıldığı boykot (bir anlamda genel grev) dört gün süreyle bütün yurdu sardı. Boykot, öğrencilerin ve devrimci kuruluşların da omuz vermesiyle ileri düzeyde bir dayanışma eylemine dönüştü.

12 Mart döneminde, burjuvazinin gasbettiği en önemli demokratik haklardan biri, kamu personelinin sendikal özgürlüğüdür. 22 Eylül 1971 tarihli Anayasa değişikliğiyle özgürlükler geniş ölçüde zedelenmiş, 46. maddedeki «İşçi niteliği taşımayan kamu hizmeti görevlilerinin bu alandaki hakları kanunla düzenlenir» fıkrasının metinden çıkarılmasıyla da sayısı binleri bulan kamu personeli sendikaları ortadan kalkmıştır.

TÖS de bunların arasındadır.

Eğitim kesiminde ellinin üstünde sendika kurulmuştu. Bu sendikaların toplam üye sayısı, hiçbir zaman on bin'e ulaşamadı. Değişiklikten sonra onlar da tüm beslemelikleri ve şikeleriyle göçüp gittiler. Gittikleri gün de unutuldular.

TÖS unutulmadı.

8 Temmuz 1965'te 92 öğretmenle kurulan TÖS, 22 Eylül 1971'de kapandığı zaman 80.000 üyeye sahipti. Bu 80.000 üye yeni bir örgütte kucaklaştı.

TÖS'DEN TÖB - DER'E

TÖB - DER'in kuruluş tarihi 3 Eylül 1971. 12 Mart faşizminin halkın başına balyoz gibi indiği dönemde bir tarih bu.

Olaylar henüz belleklerde.

23 Nisan Bayramı dolayısıyle liderlerin birer demeci yayınlandı. İnönü «Halk eşkiyayı ayıklamalı», Sunay «Millet; hain ve gafilleri affetmeyecek», Erim «Başlarına balyoz gibi ineceğiz» dedi.

Ve balyoz indi.

Önce 12 Mart'ın gerçek yüzünü hâlâ anlamayanlara, sonra da tüm halkın başına. Bir gecede 3500'ü öğretmen olmak üzere 5000 kişi gözaltına alındı. Cinayetler, kontr-gerilla işkenceleri ve tutuklamalar dozunu arttıarak sürüp gitti. Türkiye İşçi Partisi kapatıldı, yöneticileri tutuklandı. Amaç; ilericiliğe, devrimciliğe ve sosyalistliğe ait ne varsa yok etmekti. Gerisi «minareye kılıf»tı.

TÖS'ün kılıfını Askerî Savcı Baki Tuğ hazırladı. Baki Tuğ çeşitli tutuk evlerinde yatmakta olan öğretmenleri ve TÖS yöneticilerini suçlayan bir iddianame hazırladı. İddianame TÖS'ü cezalandırmayı amaçlıyordu. TÖS'lü öğretmenler ve TÖS mahkûm olacak, böylece kamu personelinin sendikal haklarının gasbedilmesine «meşruiyet» kazandırılacaktı.

Bu ortam içinde «dışarıda» kalabilen öğretmenler «içerdekilerin» çoluk çocuğuna zeytin ekmek parası yetiştirebilmenin, onları yargısal yollarla dışarı çıkarabilmenin çabaları içindeyken, bir yandan da ortadan kalkması gün meselesi olan TÖS'ü, TÖS'ün mal varlığını ve öğretmen hareketinin geleceğini düşünüyorlardı. İlerici-sosyalist öğretmenler geleneksel mücadelenin verdiği dinamizmle bu bunalımı aştılar.

3 Eylül 1971'de 40 TÖS'lü öğretmen TÖB'ü (Türkiye Öğretmenler Birliği) kurdu. İçişleri Bakanlığı'nın 'birlik' sözcüğüne itiraz etmesi üzerine TÖB Yönetim Kurulu sıkıyönetim dışı bir bölge olan Dinar'da toplanarak, örgütün adını Türkiye Öğretmenler Birleşme ve Dayanışma Derneği (TÖB - DER) olarak değiştirdi. İçişleri Bakanlığı daha sonra 'Türkiye' sözcüğüne de itiraz etti. Bunun üzerine 4 Şubat 1973 tarihinde toplanan İkinci Olağanüstü Genel Kurul'da Türkiye sözcüğü 'tüm' olarak değiştirildi. TÖB - DER böylece bugünkü adına «kavuşturuldu.»

TÖS, 22 Eylül 1971'de münfesih hale gelirken, yeni kurulan örgüte yüzlerce tutuklu öğretmen ve bir dava dosyası (TÖS DAVASI) bırakıyordu. Bir de ilginç bir iddianame:

> «Tarih boyunca uygarlıklar yaratan, çağları değiştirip çağlar açan, kıtalara hükmeden, soylu ve asker millet, teşkilâtçı büyük Türk Milleti bugün neden huzursuzdur? Bu huzursuzluğun

sebepleri nelerdir? Bu sebepleri izah etmeden önce, bu milletin tarihin akışı içindeki seyrine kısaca bakmak gerekir...»

...

«...Dünya bir savaş alanıdır. Savaşmak yaşamak için şarttır. Millî menfaatlerin çarpıştığı yerlerde tarih, kazanmak, varlığını devam ettirebilmek için savaşmaktan başka çare bulamamıştır. Milletleri savaşa hazır bulunduran iki faktör vardır. Birinci maddîdir. Buna teknik diyoruz. İkincisi moraldir. Buna Ülkü diyoruz...»

...

«Başlangıçta en iyi niyet ve en iyi duygularla kurulmuş bulunan Köy Enstitüleri, çok kısa zamanda hedefinden ve amacından saptırılmıştır...»

...

«...O günün İçişleri Bakanı Hasanoğlan Köy Enstitüsü'ne gitmiş ve burada bazı olayların olduğunu vesikalarıyla görmüş ve öğrenmiştir. Bu olaylar o gün için Hasanoğlan Köy Enstitüsüne dersegiden Sabahattin Ali, Pertev Boratav, Sabahattin Eyüboğlu, Mediya ve Niyazi Berkes'ler tarafından geliştirilmiş ve bugünün hazırlığı o günden yapılmıştır. Enstitünün kitaplığında ise sosyalist yayınlardan **Yurt ve Dünya, Adımlar, Ant, Pınar, Gün, Ses**... gibi dergiler talebeye rahatlıkla okutulmuştur...»

...

«...Rus eğitim sistemi öğülmüş ve tedrisatın ona göre yapılması tavsiye edilmiştir...»

«...Bu gerçekler karşısında Türkiye Öğretmenler Sendikası'nın ana gayesi, öğretmenlerin meslekî menfaatlerini korumak, öğretmenlerin meslekî ve kişisel sorumluluklarını halletmek değil, bilâkis ideolojik bir yön çizmektir. Yani Marksist - Leninist düzenin ülkemizde uygulanması için açılmış olan bir savaşın ve mücadelenin ta kendisidir. Açıkça görüleni kadarıyla bir rejim davasıdır.»

«...Fakir Baykurt ve ekibinin ideolojisi, tutum ve davranışı, çalışma sistemi budur. Bu sistemin gizli bir örgüt olduğundan bilmem ki şüphe var mıdır?»

Şüphe vardır. Şüphe vardır, zirâ bu dosyada yer alan 186 TÖS'lünün tümü daha sonra beraat etti. Ne var ki 67 yaşındaki Osman K. Akol'dan, 18 yaşındaki Dursun Özden'e dek nice nice yurtsever ikişer-üçer yıl tutukevinde kaldılar.

TÖS'ün kapanış ve TÖB - DER'in kuruluş dönemi içinde yer alan olaylar içinde yetişen kadrolar demokratik öğretmen hareketinin ke-

sintisizliğini sağladılar. Böylece yılların birikimi 'heder' edilmeden yeni ellere teslim edildi. Bu yeni eller meş'aleyi TÖB - DER'de tutuşturdular.

TÜM ÖĞRETMENLER BİRLEŞME VE DAYANIŞMA DERNEĞİ

Yetmiş yıllık geleneksel öğretmen mücadelesinin son halkasını TÖB-DER oluşturmaktadır. TÖB-DER bugün tüm yurt yüzeyine yayılan 620 dolayında şubeye sahiptir. Üye sayısı da 150.000'i bulmaktadır. Örgütlenmenin ulaştığı bu düzey, bunca baskı, terör ve kıyıma karşın büyük bir başarı sayılabilir. Ancak yeterli değildir. Yeterli değildir çünkü; yurdumuzun hemen hemen tüm ilçelerinde şube açılabilmiştir ama, öğretmenlerin ve eğitim iş kolunda çalışan diğer emekçilerin büyük bir bölümü örgütlenememiştir. Bugün Türkiye'de toplam olarak 400.000 öğretmen ve eğitim emekçisi vardır. Bunlardan TÖB-DER dışında ÜLKÜ-BİR, ÖĞRET-BİR ve MEFKURECİ ÖĞRETMENLER CEMİYETİ gibi büyük semayenin desteğiyle ayakta kalabilen kuruluşların toplam olarak 10.000 öğretmeni örgütleyebildiklerini göz önüne alınırsa 240.000 kişilik bir kitlenin açıkta olduğu görülür. Üstelik «açıkta» olan bu 240.000 kişilik kitle kesinlikle anti-faşist kişilerden oluşmaktadır. Demokrasi mücadelesinde saf tutabilecek durumda olan bu öğretmenlerin örgüte kazandırılması TÖB-DER'in temel görevleri arasındadır. Merkez yöneticilerinin tutarlı bir örgütlenme politikasına yönelmeleriyle bu soruna çözüm getirilebilir.

Yetmiş yıllık mücadele içinde öğretmen kıyımı hiç eksik olmadı. En çok «itibar» gördükleri ve köy köy «Ak Devrimi» anlattıkları 27 Mayıs Dönemi'nin ilk günlerinde bile cezalandırılan öğretmenler vardır. En önemlisi de kıyımlar artarak sürüp geldi ve TÖB-DER'de kitlesel boyutlara ulaştı. Ve bu kıyımlar MC Hükümetleri döneminde cinayetlere dek vardı, iki MC Döneminde 26 öğretmen öldürüldü. Çoğunun «faili meçhul» kaldı.

Bu cinayetlerin yanısıra faşist saldırılar sonucu yüzlerce öğretmen yaralandı, bir o kadarı döğüldü ve tehdit edildi.

Kıyım çeşitlerinden biri de sürgün. Bir öğretmenin görevden alınıp uzak bir bölgeye gönderilmesi için yüzlerce neden bulunabilir. Örneğin faşist olmamak yeterli bir sürgün nedenidir. Halkla kaynaşmanın, öğrenciler tarafından sevilmenin cezası da sürgündür.

MC Hükümetleri Döneminde sürülen öğretmen sayısı 10.000'i bulmuştur. Sürgünler çoğu kere tam kış ortasında yapılmıştır. Kitlesel bir hal alan bu sürgünler sonunda aileler parçalanmış, çocuk-

ların öğrenimleri aksamış ve pekçok öğretmen meslekten ayrılmak zorunda kalmıştır. Şu anda dış ülkelerde işçi olarak çalışan 7.000 dolayında öğretmen vardır. Bir o kadarı da sıradadır.

Kıyımların şube yakma, lokal bombalama, öğretmen evlerine saldırma ve kitle gösterilerine yeltenme gibi başka türleri de var. Bunlara, kültürel çabaları engelleme ve özel anma günlerine izin vermem gibi baskıları da ekleyebiliriz.

Ancak tüm bu kıyım ve baskılar TÖB-DER'i ve TÖB-DER'li öğretmenleri eylemlerinden döndürememiştir.

Nedir bu eylemler?

Bu eylemler öğretmen sorunlarını çözme mücadelesidir. Eğitimin demokratikleştirilmesi mücadelesidir. Sonra bu eylemler işçi sınıfımızın Bağımsızlık, Demokrasi, Sosyalizm mücadelesine omuz verme mücadelesidir.

TÖB-DER günlük çabalarının en büyük bölümünü kıyılan öğretmenlerin sorunlarına ayırmaktadır. Dava dosyası izlemek, taraftarlara tebliğ ettirmek, bunları uygulama alanına koydurmak, belirli yönetim kademeleriyle görüşmeler sağlamak, öğretmenleri karakollardan kurtarmak, kıyılan öğretmenlere maddî yardım sağlamak, tüm yöneticilerin ve genel merkez görevlilerinin günlük temel işleri arasındadır. Ancak, sorunların yeterince çözüme kavuşmamasını sadece baskı ve kıyımların yoğunluğu ile açıklayamayız. Buna TÖB-DER içindeki bazı bozguncu grupların tavırlarını ve genel merkez yöneticilerinin «faydacı» tutumlarını da ekleyebiliriz.

Gerçekten yedi yıllık TÖB-DER yönetimleri tutarlı bir «Öğretmen Sorunları» politikası izleyememişlerdir. Öğretmen sorunları bazan küçümsenmiş ve bazanda seçim öncelerinde bol rakamlı talepler listesi sunularak (İkramiyeli banka reklamları gibi) yeni bir seçim dönemine kadar geçiştirilmiştir. Bu aksamaları mesleksel sorunların çözümü için verilen mücadelelerde olsun, grevli-toplu sözleşmeli sendikal haklara kavuşma mücadelesinde olsun aynen görmek mümkündür.

İlericilerin ve sosyalistlerin yönetimde bulunacağı TÖB-DER'in çözüm bekleyen sorunlarını ve eylem alanlarını şöylece belirtmek mümkün:

ÖĞRETMEN SORUNLARI

Demokratik kitle örgütlerinin temel işlevi üyelerinin ekonomik-demokratik haklarını korumak ve geliştirmektir. TÖB-DER tüzüğünün üçüncü maddesi de amacın «... üyelerinin tüm ekonomik-de-

mokratik, sosyal ve özlük haklarını koruyup geliştirerek birleşmelerini ve dayanışmalarını sağlamak» olduğunu belirtmektedir.

Ancak, bu amaçlara ulaşma ve sorunları çözme konusunda başarılı bir mücadele verildiği söylenemez. Sorunların çözümü için çoğu kere günü birlik çareler aranmış, uzun erimli düzenlemeler yapma ve bilimsel yöntemlere başvurma gereği duyulmamıştır. Çıkarılan bir Özlük Hakları broşürüyle de bu temel sorun geçiştirilmeye çalışılmıştır.

Oysa sorunlar geçiştirilmeyecek kadar önemlidir.

Çözüm bekleyen öğretmen sorunlarını şöylece sıralamak mümkün:

— Öğretmen yetiştirme.
— Meslekte yetişme ve ilerleme.
— Meslek güvenliği.
— Teftiş ve değerlendirme.
— Ödül ve ceza.
— Atama, nakil.
— Disiplin işleri.

Öğretmenliğin mesleksel özelliklerinden doğan bu konular işleyen bir yaradır; ilkel, gerici ve öğretmenleri kıyıcı bir işlevi vardır.

Sorunların çözümü için ortaya atılan görüşler tabanda tartışılarak en üstte son biçimini almalı ve eğitim sistemini yeniden düzenleme çalışmalarıyla birleştirilmelidir.

Bunlara; aylık, ücret, konut, meyak, kreş ... v.b. gibi sorunları da ekleyebiliriz. Ancak bu sorunlar tüm kamu personelini ilgilendirdiğinden TÜM-DER öncülüğünde yürütülen genel memur mücadelesiyle birlikte ele alınmalıdır.

EĞİTİMİN DEMOKRATİKLEŞTİRİLMESİ İÇİN MÜCADELE

Eğitimin gerici, ırkçı, şoven, emperyalist, yoz ve tüketim ekonomisinin istemlerine uygun yapısından kurtarılarak; biçimde ulusal, özde emekçilerden yana bir niteliğe kavuşturulması temel yurt sorunlarından biridir. Bu anlamda önümüzdeki hedef, toplumun demokratikleşme sürecine koşut olarak eğitimin demokratişleştirilmesidir.

Burada bir hatırlatma yapmak yararlı olacaktır:

TÖS'ün düzenlediği 'Devrimci Eğitim Şûrası' 4-8 Eylül 1968 tarihinde toplanmış ve ilke olarak «Devrimci Eğitim»i, slogan olarak da «Devrim İçin Eğitim»i kabul etmişti. 1976 Temmuzunda toplanan

TÖB-DER Üçüncü Olağan Kongresinde ilke olarak «Demokratik Eğitim» kabul edilmiştir. Doğrusu da budur.

Demokratik eğitim sistemini kurmak için verilecek mücadelenin (bu son çözümlemede bir toplum düzeni sorunudur) üç boyutu vardır: Eğitim hakkının demokratikleştirilmesi, eğitimin içeriğinin demokratikleştirilmesi ve eğitmin yönetiminin demokratikleştirilmesi.

Bu üçlü mücadelenin içeriği şöyle sıralanabilir:

— Eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması,

— Temel eğitimin yurt yüzeyine dağıtılması ve tüm yurttaşlara ulaştırılması,

— Eğitimdeki her türlü giderin devlet tarafından karşılanması,

— Eğitimin tüm kademelerindeki yöneticilerin öğretmenler ve veliler tarafından seçilmesi,

— Eğitimin plânlanmasında öğrencilerin ve velilerin söz ve karar sahibi olmaları,

— Öğretmenler ve öğrenciler üzerindeki faşist baskıların kaldırılması,

— Eğitimin ırkçı, şoven, baskıcı, asimilasyoncu, gerici, tüketici, yozlaştırıcı ve yabancılaştırıcı niteliklerin ortadan kaldırılması ve demokratikleştirilmesi,

— Üniversitelerin yönetsel ve bilimsel özerkliğinin önündeki engellerin kaldırılması, v.b.

İşte, demokratik öğretmen hareketinin önünde bekleyen mücadeleler.

Göstermelik eğitim kurultaylarıyla bu sorunlara çözüm getirilemez. Bu sorunların çözümü için tutulacak yol, TÖB-DER'e yakışan bilimsel kurultaylar sonunda ortaya çıkacaktır.

BAĞIMSIZLIK VE DEMOKRASİ MÜCADELESİ

İşçi sınıfının politik örgütünün yürüttüğü bağımsızlık-demokrasi-sosyalizm mücadelesi, toplumun tüm sınıf ve tabakalarıyla birlikte, öğretmenleri de etkilemektedir. Kurtuluşu işçi sınıfımızın fiili öncülüğündeki mücadelenin zafere ulaşmasında gören ilerici ve sosyalist öğretmenler bu kavganın dışında kalamaz. İlerici, sosyalist öğretmenlerin örgütü TÖB-DER de öyle.

Mücadele biçimlerine bir göz atalım:

— Öğretmenleri ve emekçileri ulusal bağımsızlık, ikili anlaşmalar, Amerikan üsleri, NATO, CENTO v.b. konularda aydınlatmak, bunların gerçek işlevlerini sergilemek.

— Silahsızlanma, dünya barışının korunması gibi konularda bilgi ve bilinç taşımak.

— Başta Türk Ceza Yasasının 141 ve 142. maddeleri olmak üzere, tüm anti-demokratik yasaların kaldırılması için mücadele etmek.

— Eğitimdeki kıyımcıların işlerini kolaylaştıran gerici yasaların kaldırılması için mücadele etmek.

Belli başlı kavga alanları bunlar.

GREVLİ - TOPLU SÖZLEŞMELİ SENDİKAL HAKLAR İÇİN MÜCADELE

TÖB-DER'in çözüm bekleyen en önemli sorunlarından biri, belki de ilki grevli-toplu sözleşmeli sendikal haklar mücadelesidir. 12 Mart döneminde anayasa değişikliğiyle tüm kamu personelinin ve öğretmenlerin sendikal hakları gasbedilmiştir. Bu hakkı yeniden ele geçirmek ve grevli-toplu sözleşmeli bir içeriğe kavuşturmak kamu personelinin en önemli sorunlarından biridir.

TÖB - DER toplantılar, seminerler, açık oturumlar ve yayın çalışmaları aracılığıyla konuyu topluma mal etme mücadelesi icindedir. Öne sürüldüğünün aksine, kamu personelinin sendikal haklara kavuşması için anayasa değişikliğine gerek yoktur; düzenleyici bir yasa çıkarılması yeterlidir. Kamu personelinin ve öğretmenlerin sendikal haklarının bulunmadığı çok az sayıda ülkeden biri de Türkiye'dir.

Bu konuda yapılacak iş, mücadeleyi yoğunlaştırmak, aynı konuda mücadele eden TÜM - DER'le daha sıkı ilişkilere girmektir.

Demokratik öğretmen hareketinin bu mücadele biçimleri Dünya Öğretmen Sendikaları Federasyonu'nun (FISE) geçmişteki mücadelesine ve özellikle On Birinci Genel Kurul'da alınan kararlara koşutluk göstermektedir. FISE'nin On Birinci Genel Kurul'u 27 Haziran - 1 Temmuz 1977 tarihlerinde toplanmıştır. Moskova'da yapılan bu genel kurulda TÖB - DER, FISE ailesine kabul edilmiştir.

TÖB - DER'in FISE'ye katılması, TÖS'den bu yana sürdürülen mücadelenin bir ürünüdür. Bu katılım dünyanın ilerici ve sosyalist öğretmenleri arasında sempatiyle karşılanmıştır.

50 ülkeden 73 öğretmen örgütünün 208 delegeyle katıldığı genel kurulda dünya barışının korunması, silahsızlanma, yaşam koşullarının düzeltilmesi ve eğitimin demokratikleştirilmesi için verilen mücadelenin yöntemleri konusunda kararlar alınmış, yeni ilkeler saptanmıştır.

TÖB - DER'in FISE'yle olan ilişkileri birlik ve dayanışma ilkeleri içinde devam edecektir.

TÖB - DER'İN BAĞIMSIZLIĞI

TÖB - DER'in mücadelesinde temel ilkelerden biri bağımsızlığını korumasıdır. Bu bağımsızlığın iki boyutu vardır; İlki, burjuvaziye karşı bağımsızlık.

«İlke olarak bu örgütler (Demokratik kitle örgütleri) burjuvaziye, onun dünya görüşüne, örgütlerine ve iktidarına karşı ideolojik ve örgütsel bağımsızlığını korumalıdır. Burjuvaziye karşı ideolojik bağımsızlık, olayları, sorunları dünyayı, burjuvazinin değil, işçi sınıfının politik hareketinin dünya görüşüyle değerlendirmek, yorumlamak, çözüm yolları önermektir.

(...)

«İzlediği yol ve kullandığı araçlar ne olursa olsun, burjuvazinin aşırı sağdan reformizme kadar farklı biçimlerde aynı sınıfın çıkarlarını savunan siyasi partilerine karşı sınıf sendikalarının ve demokratik kitle örgütlerinin bağımsızlıkları mutlaktır, kesindir.

Sendikaların ve diğer demokratik kitle örgütlerinin örgütsel bağımsızlığının ikinci yönü işçi sınıfının siyasî partisine karşı bağımsızlıktır. Bu da kitle örgütlerinin, kitle örgütü olma niteliklerinin varlığı ve devamı için gereklidir.

Örgütsel bağımsızlığın bu iki boyutu birbirine karıştırılmamalıdır. Kitle örgütlerinin burjuvaziden ve onun örgütlerinden bağımsızlığı, dayandığı sınıfın çıkarlarının zorunlu bir gereğidir.

Oysa aynı kitlenin sınıf çıkarları işçi sınıfının sosyalizm hedefli politik örgütüyle uyum içinde olmalarını gerektirir. Ancak uyumluluk, kitle örgütlerini işçi sınıfı partisinin yan örgütü görmek demek değildir. Kitle örgütüne üye olmada, temsilci olmada, yönetici olmada, bu yoldaki tercihin ölçü alınması demek değildir. Demokratik kitle örgütünün kendi tabanının ve kurullarının dışında kurullarca denetlenmesi ve yönlendirilmesi değildir. Uyum içinde olmayı böyle anlamak örgütsel bağımsızlığı yok eder. Kitle örgütü olma niteliğinin bozulmasına, bölünüp zayıflamasına yol açar.

İşçi sınıfının politik örgütüyle, demokratik kitle örgütlerinin her ikisinin de aynı sınıf çıkarlarına dayanan ve aynı sınıfla mücadele içinde olan örgütler olması, partiye ve kitle örgütlerine farklı ama birbirlerine ters düşmeyen birbirini tamamlayan görev ve sorumluluklar yüklemektedir. Sendikalarla, diğer demokratik kitle örgütle-

riyle partinin uyum içinde olması bu anlamda doğal ve gereklidir.» (Demokratik Eğitim Mücadelesi ve Öğretmen. Sayfa: 13-14)

Tüm bunlara tavırda bağımlılık, diyoruz.

Tavırda bağımlılık «yan örgüt», «solda hâkim örgüt» ve «partiler üstü örgüt» safsatalarına karşı bilimsel bir gerçekliliktir.

Ne var ki, içinde bulunduğumuz verili koşullarda üstüne basılması gereken en önemli olgu bu değildir. Öncelikle belirlenmesi ve hiç unutulmaması gereken en temel olgu, sendikaların ya da öteki kitle örgütlerinin mücadelesi ile sömürü ve baskıdan kurtuluşun olanaksızlığıdır. Görünüşte tüm politik akımların birleştiği bu ilke uygulamada yer yer çarpıtılmaktadır. Bu çarpıtmalardan ilki, çeşitli fraksiyonların girdikleri örgütü 'parti' yerine koymaları, yada bu örgütte partiymiş gibi çalışmaya kalkmalarıdır. Nitekim bu tutumun bir sonucudur ki, örgütün politik görevi hep öne çıkarılmakta ve çarpıtılmakta mesleki, özlük sorunlar bir kenara itilmekte, hatta unutulmaktadır.

Bu anlayışın bir diğer ucu da örgütü ve görevlerini abartmak, ona yapamayacağı görevler ya da misyonlar yüklemek biçiminde karşımıza çıkmaktadır. Sonuçta bu tutum en geniş öğretmen kitlesinin TÖB - DER içinde örgütlenmesinin önündeki en önemli engellerden biri olmaktadır. Bu tutum aynı zamanda, öğretmen hareketini burjuva politik hareketinin kuyruğuna takmaktadır. Sonuçta, TÖB - DER'in güçlenmesi ve etkinleşmesinin önüne set çekmektedir.

Ayrıca 'uyum'u koruyacak olan işçi sınıfının politik örgütü değil, kitle örgütünün yönetimidir. Çünkü işçi sınıfının partisinin 'kitle' niteliği sadece işçi sınıfının değil, ezilen, baskı altına alınan ve sömürülen tüm emekçilerin çıkarlarını, bu kitlelerin kendilerinden daha doğru ve geçerli bir biçimde korumaya yeterlidir. Kitle örgütüne düşen görev, bu politikayla ve onun belirlediği mücadele hedefleriyle uyum sağlamak ve bu uyumu titizlikle korumaya çalışmaktır. Örgütsel bağımsızlığında, tavırda bağımlılığında en temel ilkesi budur.

TÖB - DER'İN YOLU

TÖB - DER'in yolu işçi sınıfının yoludur. İşçi sınıfının mücadelesi TÖB - DER'in mücadelesine açıklık getiriyor ve ona yol gösteriyor.

«... Bu örgütler (Demokratik kitle örgütleri) kendi kitlelerinin ekonomik demokratik hak ve çıkarlarını savunup geliştirmekle yü-

kümlüdürler. Ne var ki bu örgütlerin politik işlevleri de vardır. İşçi emekçi kitlelerin ekonomik demokratik hak ve çıkarlarının savunulması, emperyalizm, tekeller ve onların güdümündeki devletle bu kesimler arasındaki mücadele ve çelişkileri daha da keskinleştiriyor. Artan sömürü, baskı ve toplumsal çürümeye karşı mücadele, bu örgütlerin politik işlevlerini arttırıyor. Ancak sendikaların ve demokratik kitle örgütlerinin politik işlevlerinin artması demek, kendilerini parti yerine koymaları demek değildir. Çünkü bu örgütlerin tabanında pekçok politik akım vardır. Aynı çatı altında toplanmalarının tek nedeni sınıfsal çıkarlarındaki nesnel birliktir. Bu nesnel birlik gözden kaçırıldığı anda tasfiyecilik ön plâna çıkar. Anarko sendikalizmin kaynağı da budur. Örgüt sadece kitlesini kaybetmez, işlevini de yitirerek sınıf mücadelesinde zararlı bir odak haline gelir.

Bugün ilerici sendikal harekette, kitle ve meslek örgütlerinde karşımıza çıkan ve alt edilmesi gereken sorunlardan biri de budur.

Bir üçüncü sorun, bağımsızlık ve demokrasi mücadelesinin sınıf mücadelesi ekseninde yürütülmesi gereken bir mücadele olduğu noktasının gözden kaçırılmasıdır. Kitlelerin beklentilerine dayalı bir politika sürdüren sosyal demokrasinin en temel işlevlerinden biri de devletin sınıfsal niteliğini saklama girişimidir. Böylece demokratik hak ve özgürlükler için mücadele, devleti yöneten politik kadroların «niyetlerine» indirgenmiş oluyor. Bu anlayış geçmişte, 12 Mart Muhtırasının Demirel Hükümetine karşı olması, ilerici sayılıp desteklenmesine neden oldu. Günümüzdeyse 141-142 ve faşizme karşı mücadelenin C.H.P.'nin eline teslim edilmesi biçiminde ortaya çıktı. Demokratik hak ve özgürlüklerin, burjuvaziye karşı işçi sınıfının talebleri olduğu gözden kaçırıldı. «İyilerle - kötülerin mücadelesine indirgendi.

Oysa demokrasi için mücadele işçi ve emekçi sınıfların mücadelesidir. Ancak, demokratik hak ve özgürlükler geliştikçe işçi ve emekçi kitlelerin mücadele güçleri artar, yaşam düzeyleri yükselir ve bu mücadele içinde bilinçlenerek sosyalizme kazanılırlar. Hedef doğrudan tekeller ve emperyalizmdir. Bu nedenle demokrasi için mücadele bir sınıf mücadelesidir. Ve sosyalizm için mücadeleden koparılamaz.» (Yürüyüş, Sayı: 154)

Türkiye demokratik öğretmen hareketi bu ilkeler ışığında ve işçi sınıfının yolunda yürüyecektir.

Aydınlığa doğru, yürekle, inançla.

«TÜRKİYE KOMÜNİST PARTİSİ PROGRAMI»

Mehmet Gökmirza

«Türkiye Komünist Partisi, Program» başlığını taşıyan kitapçık Mart ayı içinde Ürün Yayınları tarafından yayınlandı. Onu izleyen günlerde de «TKP Konferansı» adlı bir kitap Temel Yayınlar arasında çıktı. Öte yandan son aylarda bazı süreli organlarda, özellikle Ürün Dergisinde, yine «Türkiye Komünist Partisi»ne ait olduğu belirtilen yayın ve açıklamalara, gerek doğrudan doğruya iktibas etme, gerekse kaynak göstermek biçiminde, geniş ölçüde yer verilmeye başlandı. Bu yayın ve açıklamalar, aynı organların sayfalarında, birtakım tartışmaların, yorumların ya da polemiklerin konusu yapıldı.

Türkiye Komünist Partisi'nin adını taşıyan yayınlara dergi sayfalarında ya da yayınevi dizilerinde yer verenler, görüşlerini sözü edilen politik merkeze ait kaynaklara başvurarak açıklayanlar, bu yayın ve kaynaklar hakkında okurlarının da hüküm vermesini bekliyor olsalar gerektir. Bu hükmün ne yönde olacağını kuşkusuz zaman gösterecektir. Fakat binlerce okuyucunun değerlendirmesine açıkça sunulan şu ya da bu belgenin üzerine sihirli bir «yorumsuz» etiketi yapıştırmak, söz hakkını tek taraflı olarak yalnız kendine saklamak, kimsenin elinde değildir.

Hükmü verecek olan işçi sınıfı hareketinin önünde, söylenmesi gereken ne varsa, ve nasıl söylenmesi gerekiyorsa öyle, kuşkusuz söylenecektir.

Şimdiki yazının amacı, «Türkiye Komünist Partisi Programı»na temel olduğu görülen bazı anlayışların, bilimsel sosyalizmin temel ilkeleri ve ülkemizdeki sınıf mücadelesinin gerekleri karşısındaki durumunu ortaya çıkarmaktır. Bu yapılırken, zaman zaman, söz konusu politik merkezin başka yayınlardan öğrendiğimiz görüşlerine, ya da benzer görüşleri paylaştığını belirten çevrelerin bazı açıklamalarına da değinilecektir. Bu arada, yeri geldiğinde, «TKP Konferansı» adını taşıyan kitapta dile getirilen görüşler üzerinde de durulacaktır.

BİLİMSEL SOSYALİST İDEOLOJİNİN ARILIĞINDAN ÖDÜN VERİLEMEZ

Konumuza girmeden önce bir noktanın belirtilmesinde yarar olabilir. Bilimsel sosyalist hareketin gücü, herşeyden önce ideolojik temellerinin sağlamlığında yatar. Bilimsel sosyalist hareketin ideolojik temellerini sürekli olarak sağlamlaştırmadan, hareketi sadece politik ve örgütsel alanlarda güçlendirmeye çalışmak mümkün değildir. Bilimsel sosyalist ideolojinin arılığını koruyamayan bir işçi sınıfı hareketi, burjuvazinin koyduğu bütün politik ve örgütsel engeller görünüşte önünden kalksa bile, kalıcı ve anlamlı başarılar kazanmış olmayacaktır. O halde, oportünizmin her türlü belirtisine karşı mücadele, bilimsel sosyalist hareketin örgütsel ve politik alanlarda güçlendirilmesi görevinin ayrılmaz bir parçasıdır.

İşçi sınıfının serbestçe örgütlenebilmesi üzerine hâlâ etkin olabilen bazı yasaklamalar, bilimsel sosyalizmin arılığını koruma mücadelesinin önüne bir bahane olarak çıkarılamaz. Oportünizmin şu ya da bu belirtisine karşı verilen mücadeleyi, bu belirtilen kaynaklandığı yere bakarak, sözü edilen yasaklamalari sözümona cesaretlendireceği gerekçesiyle karalamaya çalışmak, ancak antikömünizmden medet ummak anlamını taşıyabilir. Unutulmasın ki antikomünizme karşı savaş oportünizme karşı savaştan ayrılamaz. Antikomünizme karşı kazanılacak olan zafer hiç kuşkusuz, oportünizmin bilimsel sosyalist harekete sızmasına da asla izin vermeyenlerin olacaktır.

Bilimsel sosyalist hareket, onun örgütlü ifadesi olan Parti hareketi, en güçlü düşmanlarının bile ortadan kaldıramayacağı bir süreklilik taşır. Oportünizme karşı mücadeleyi yavaşlatarak, bu örgütsel sürekliliği değil korumak, ancak baltalamak ve zayıflatmak mümkündür. Parti hareketi, oportünizmin her türlü belirtisini işçi sınıfı hareketinden temizleme görevini başarabilen ve bu görevini başar-

dığı ölçüde işçi sınıfının politik örgütlenmesinin sürekliliğini koruyabilen harekettir.

«Parti aslında bir sınıf hareketidir. İşçi sınıfının partisi işçi sınıfının politik hareketinin örgütlenişidir. Aslolan sınıf hareketidir. Ama bir ülkenin işçi sınıfının hareketi zaman içinde, kimi koşullarda örgütleniş biçimini, somut örgütlenişini değiştirebilir. İşçi sınıfının partisi olarak sürmekte olan bir örgüt kaybolup onun yerini bir başka örgütlenme alabilir. Ama soyut örgütlenmedeki değişmeler ne olursa olsun, işçi sınılfının politik hareketi sürer gider ve gelişir. Aslolan sınıf hareketidir.

«Dünyaya baktığımız zaman görüyoruz ki, bazı ülkelerde işçi sınıfının partisi olmak iddiasıyla birden fazla parti ortaya çıkmıştır ve hatta bunlardan birkaçının işçi sınıfı içinde kitle tabanı da oluşmuştur, kitle tabanı da vardır. Ve bu durum bir süre de, hatta uzunca bir süre de devam edebilir. Ama eninde sonunda işçi sınıfı içinde örgütlenip güçlenebilen, işçi sınıfının ekonomik, politik, ideolojik mücadelesini bilimsel sosyalizm düzeyinde yönlendirebilir duruma gelen parti, hareketi alır götürür; egemen çizgi, egemen hareket o olur. Diğerleri küçük anafor akımlar halinde kenarda kalır. Bu süreç içinde şöyle durumların yer aldığı da görülüyor: Eğer birden fazla partilerden bazılarının gerçekten işçi sınıfı içinde bir kitle tabanı varsa, yani bir sınıfsal gücü varsa ve politik çizgileri arasında uzlaşmaz farklar bulunmuyorsa, o zaman bu partilerin birleştiği de görülür ve tek bir akım halinde, egemen akım halinde işçi sınıfının hareketi olarak sürer gider. Ve bu yoldan da, her iki taraflı bir süreç yoluyla da işçi sınıfının birliği sağlanmış olur.» (B. Boran'ın TİP'in 1. Büyük Kongresi'ni açış konuşması. Tutanak, s. 16-17)

İŞÇİ SINIFI PARTİSİ VE PROGRAM

Program, kendisine işçi sınıfının politik öncüsü niteliğini yakıştıran her örgütün dayanması gereken temel belgedir. Parti, işçi sınıfının bilinçli politik öncüsü olması gerektiğine göre, politikasını bilimsel bir ideolojiye, bilimsel sosyalizme dayandırmak zorundadır. Program, bir ülkede, bilimsel sosyalizmin evrensel ilkeleriyle sınıf mücadelesinin o ülkedeki somut koşullarını kaynaştırır. Parti, programı ile, bilimsel sosyalizme dayanan dünya görüşünü ortaya koyar; kendi ülkesindeki sınıf mücadelesiyle ilgili çözümlemelerini, içinde bulunulan tarihsel dönemdeki temel görevlerini dile getirir. Program, işçi sınıfı ile toplumdaki diğer sınıf ve tabakalar arasındaki ilişkileri işçi sınıfının ve onun mevcut ve potansiyel müttefiklerinin kısa ve

uzun vadeli taleplerini belirler. Partinin enternasyonalist niteliğini belirtir.

Partinin politik çizgisi, programında, bilimsel sosyalizmin evrensel ilkelerinden hareket ederek formüle edilen bu temel çözümlemelerden ve tezlerden oluşur. Program, Parti'nin bütün faaliyetlerinin bu tek ve belirli politik çizgi doğrultusunda birleştirilip yönlendirilmesinin temel aracıdır. Bu nitelikte bir programdan yoksun olan herhangi bir politik merkez, işçi sınıfının ekonomik, ideolojik ve politik mücadelelerini yönlendirme ve yönetme gücünden de yoksundur.

Program, işçi sınıfı partisinin bilimsel sosyalizme dayanan ideolojik birliğini ve arılığını korumanın da başlıca aracıdır. «Parti, anti-parti görüşler savunan kişilerden kendi kendisini arındırmadığı takdirde önce ideolojik, sonra da fiziksel olarak dağılması kaçınılmaz olan gönüllü bir birliktir. Parti ile anti-parti arasındaki sınır çizgisi ise, parti programı ile, partinin taktik kararları ve tüzüğü ile ve son olarak da, uluslararası sosyal demokrasinin, proletaryanın gönüllü uluslararası birliklerin tüm deneyimi ile tanımlanabilir.» (V.I. Lenin, Seçme Eserler, 1 ciltlik, s. 150-151).

Programında bilimsel sosyalizmin evrensel teorik mirasına dayanmayan, sınıf mücadelesinin ulusal ve uluslararası deneyimlerinden dersler çıkarmayan, işçi sınıfı hareketinin görevlerini açıklıkla ve doğru olarak ortaya koyamayan, sağ ve sol oportünizme karşı açık ve kesin bir tutum almayan bir politik merkezin, işçi sınıfının irade birliğine dayanan bilinçli politik öncüsü niteliğine hak kazanması beklenemez.

«TKP Programı» adını taşıyan belgede, bu metnin söz konusu kuruluşun üçüncü programı olduğu; bundan önceki programın yenilenmesinin 1932'de kararlaştırıldığı; bu kararın uygulanmasının «sürekli ağır terör, çok zor gizlilik koşulları, parti yönetiminde uzun süre oportünistlerin program ve tüzüğünün yenilenmesi önerilerine aldırmamaları» yüzünden bugüne kadar geciktiği ifade ediliyor. «TKP Konferansı'nda okunduğu belirtilen «Rapor»da ise, 1932'den beri «sürüncemede kalan» program sorunun çözümlenmesi için 1970'de yeni bir karar alındığı belirtiliyor. Aynı «Rapor»un daha önceki sayfalarında da «partinin uzunca bir süreç uyuşuk, beceriksiz, yığınlardan, politik yaşamdan kopuk kaldığı, bir bakıma eridiğini», bunun nedenlerinden birinin «partinin genel yönetiminin yeteneksizliği, ... kimi yöneticilerinin çoğu kez Leninci çizgiden kaymaları» olduğunu öğreniyoruz. Aynı belgede bu duruma 1973'den sonra son vermeye girişildiği, «Program»ın da 1977'de «Parti Konferansı»nda onaylandığı öne sürülüyor.

«TKP Programı»nın ve «Rapor»un yazarları, böylece kendi sözleriyle, söz konusu politik merkezin, çok yakın zamanlara kadar gelen 40 yılı aşkın bir süre boyunca, politik çizgisini gösteren bir «program» belgesinden yoksun kalmış sayılması gerektiğini açıklamış olmaktadırlar.

Bu sonuç, şu ya da bu nedenlerle açıklanmak istenebilir. Fakat eğer sonuç söylendiği gibi ise, 45 yıllık bir sürenin sonunda «artık» bir program hazırlandığı ilan edilerek, boşlukta ilan edilen bu 45 yılın kapanmış sayılması ve örgütün «nihayet» politik çizgisine kavuşmuş gibi takdim edilmesi mümkün değildir. Herhangi bir politik hareket, onun adını sürdürenlerin falanca tarihli bir kararıyla ya da filanca tarihte «yeni bir program» ilan etmeleriyle, ne ortadan kaldırılmış, ne de yeniden yaratılmış sayılabilir. Adını sürdürdükleri hareketin 15 yıllık tarihinin ve bu tarih boyunca izlediği politikanın hiç bir muhasebesini ortaya koymadan, sadece birkaç cümleyle üzerini çizdikleri bu tarihe son verip yenisini başlattıklarını öne sürenlerin iddiaları herhalde dikkate alınamaz. Söz konusu politik merkeze ait herhangi bir kaynakta böyle bir muhasebeye teşebbüs dahi edildiğine bugüne kadar rastlamış değiliz. Bu durumda, «Program» adını taşıyan belgenin, belirli bir «politik çizgi»nin ifadesi sayılarak ele alınması mümkün değildir.

«TKP Programı» ve «Rapor» yazarlarının, sözü edilen 45 yılı aşkın süre boyunca «parti yönetiminde oportünistlerin egemen olduğu» anlamına gelen iddialarını kanıtlamak kendilerine düşer. Fakat herhalde böylesi iddiaların, eğer bir ciddiyet taşıdığına inanılıyorsa, «etiket yapıştıran» bir anlayışla değil, «bilimsel sosyalist» nitelemesinin asgari gereklerine uygun bir eleştiri uslubu ve yöntemiyle kanıtlanmaya çalışılması beklenir. Aksi takdirde bu iddiaları, olsa olsa, onları ileri sürenlerin subjektif niyetleriyle, kendi kendilerini temize çıkarma çabalarıyla açıklamak gerekecektir. Sözü edilen iddiaları, varsa somut ve nesnel verileriyle, maddi ve toplumsal temellerini açıklayarak, «suçlu» sayılanları değil, «hataları» açığa çıkararak ve nasıl yenilebileceğini göstererek kanıtlama girişimine bugüne kadar raslanmış değildir.

Ancak şurası kesindir ki, adını sürdürdükleri hareketin tarihine böylesi iddiaları uygun görenlerin, hele bu iddialarını kanıtlayamıyorlarsa, kendilerinin «yeni bir program» hazırladıklarını öne sürerek bu iddiaların sorumluluğundan sıyrılmaları beklenemez. Eğer 1975 tarihli bir başka belgede belirtildiği gibi, «oportünistlerin, likidatörlerin partiyi yalnız örgütsel bakımdan değil, ideolojik, Marksçı - Leninci teoriyi geliştirme bakımından da yozlaştırdığına» gerçekten ina-

nılıyorsa, «program» metninin geçmişe son verecek bir «sihirli değnek» mi olduğu sanılmaktadır? Sözü edilen «program»ın, hangi deneyimlerden hangi dersleri çıkararak, hangi nesnel ve tarihsel çözümlemelerden hareketle ve gelecek için nasıl bir perspektife dayanarak hazırlandığı bilimsel olarak ortaya konmamıştır. Ortaya konmadığı sürece de, bu belgenin, sadece yazarlarının açıklamaları dikkate alınsa bile, «program» adının akla getirdiği anlayışla ele alınması mümkün değildir.

Bir nokta daha var: «Program» adı verilen belgenin bir «Parti Konferansı»nda «onaylandığını» öğreniyoruz. Bu, kendisine işçi sınıfının politik öncüsü niteliğini yakıştırdığına göre en yüksek organı «Kongre» olması gereken bir kuruluşun gönül rahatlığıyla ilan edebileceği bir durum olmasa gerektir. Bir süre «Program», daha sonra «Program taslağı» olarak nitelendiği bilinen, sonunda da bir «Konferans»ta «Program» haline geldiği ilan edilen bir belgeyi, hangi bilimsel, tutarlı ve bir örgütün irade birliğine dayanması gereken «politik çizgi»nin ifadesi sayacağız?

SOMUTLUK, AÇIKLIK, BÜTÜNSELLİK VE TUTARLILIK

«TKP Programı», program niteliğindeki bir politik belgenin vazgeçilmez özelliklerinden birinden daha yoksundur; Somutluk ve kendi kendini açıklayıcı olma. «TKP Programı»nda öne sürülen görüş ve tezler, büyük bir çoğunluğuyla, yeterli sayılabilecek somut ve nesnel gerekçelerle kanıtlanmamış iddialar durumundadır. «Program»da yer alan çoğu kavramların ve tezlerin açıklamalarını aynı belge içinde bulmak mümkün değildir. Bunların tipik örneği olarak, «ulusal burjuvazinin sola açılan kanadı», «milli burjuvazinin antiemperyalist, antifeodal ve antifaşist yönü», «ulusal burjuvazinin antiemperyalist, antifeodal kanadı» üzerine öne sürülen tezler gösterilebilir. Bu kavramlar «Konferans» kitabındaki «burjuvazinin ilerici kolu», «ulusal burjuvazinin sosyal demokrat olarak tanınan kanadı» vb. deyimlerle karşılaştırıldığında, sözü edilen tezler yalnız kanıtlanmamış olmakla kalmamakta, aynı zamanda mutlak bir niteliğe bürünmektedir. Politik sonuçları bakımından aralarında çok önemli farklar olabilecek olan bu sıralanan kavramların hangisinin hangi nedenle kullanıldığını, bu belgelerin herhangi bir bölümünden anlamak olanaksızdır. «Program» adı verilen bir belgedeki görüş ve tezlerin nedenlerini bu belgenin kendisinden öğrenmek mümkün olmuyorsa, bu tezlerin pratikteki sonuçları ile de yargılanması kaçınılmazdır.

«TKP Programı»nın, başlıca tezleri ve kavramları açısından «açık» olduğunu ileri sürmek bir yana, kendi içinde tutarlı bir bü-

tünlüğü olduğundan bile söz etmek mümkün değildir. «Program»da bir dizi kavram birbiri yerine ve gelişigüzel kullanılmıştır. Başka açılardan da önem taşıdığı için bir örnek verelim: «Program»da «TKP'nin yakın amacı» ya da stratejik hedefi olarak, «ileri demokratik bir düzen» ve «ileri demokratik devrim» hedeflerinden söz edilmektedir. Aynı belgede biraz sonra «demokratik, antiemperyalist, antifeodal halk devrimi», «halkçı bir hükümet», «sosyalizme yönelik demokratik gelişme yolu», «demokratik devlet», «demokratik toplum düzeni» gibi bir dizi deyim kullanılmaktadır. «Rejim» anlamında kullanılmak istendiği anlaşılan «düzen», «toplum düzeni», «devrim», «hükümet», «gelişme yolu», «devlet» ve benzeri kavramların herhangi bir ölçüye göre ve bilerek ve seçilerek kullanıldığını gösterecek en küçük bir belirti dahi yoktur. Tam tersine bütün «Program» boyunca, en temel sayılması gereken kavramların, olgulara gelişigüzel uydurulmaya çalışılan birer kılıf gibi kullanıldığını farketmemek elde değildir. O kadar ki, «Program»ın yazarları, TKP'nin 1920'de kabul edilen Birinci Programı'nın da «ileri demokratik bir düzen kurmayı» amaçladığından söz edebilmektedirler! Bazımsızlık savaşı yıllarının Türkiye'sinde, hazırlanan bir Programın, 1960'lara doğru gelişmiş kapitalist Avrupa ve Amerika ülkeleri için geliştirilmeye başlanan «ileri demokratik rejim (ya da düzen)» kavramıyla uzaktan yakından ilişkisi olmasa gerekir. «Program»ın yazarları, «ileri demokratik düzen» kavramını 1920 Türkiye'sine bile yakıştırabiliyorlarsa, bu kavramın bugün için geçerli olduğu yönündeki iddialarının ciddiliğine kimin inanmasını bekleyebilirler? Bilimsel olmak bir yana kendi içinde tutarlı ve bütünsel dahi sayılamayacak bir belgenin üzerindeki «Program» adının dikkate alınması mümkün müdür?

Özetleyecek olursak, somutluk, açıklık, bütünsellik ve bilimsel tutarlılık gibi asgari özelliklerden yoksun olan bir «program» metninin, herhangi bir «politik çizgi»nin, belirli bir «strateji» ve «taktik» anlayışının ifadesi sayılması düşünülemez. Böylesi bir belge, herhangi bir politik kuruluşu, hele kendisini 'işçi sınıfının politik öncüsü' olarak görmek isteyen bir politik merkezi, «Konferans raporu»ndaki deyimiyle, «karanlıkta, haritasız, pusulasız, yolunu aydınlatan ışıksız yürümekten» kurtaramaz. Böylesi bir belgenin, bilimsel sosyalist ideolojiye dayandığı, sağ ve sol oportünizme karşı bilimsel sosyalizmin arılığını koruyabileceği ise hiç söylenemez. Tam tersine böylesi bir belge, ancak ideolojik bulanıklığın, politik belirsizliğin, her fırsatta sağa ve sola yalpalamaların bir kaynağı olabilir. İşçi sınıfına yol göstermek şöyle dursun, olsa olsa, işçi sınıfı hareketine sızmak için gedik arayan oportünizmin ekmeğine yağ sürebilir.

«TKP Programı»nın başlıca bölümlerinin sıralanışı ve mantığı açısından incelenmesi de, yukardaki hükümleri pekiştirici sonuçlar vermektedir. İşçi sınıfına yol gösterebilecek nitelikte bir «program»ın, Parti'nin belirli bir tarihsel dönemdeki temel görevlerini özetledikten başka işçi sınıfının ve müttefiklerinin kısa ve uzun vadeli taleplerini de sıralaması gerektiğini yukarda belirtmiştik. Parti'nin belirli bir tarihsel dönemdeki temel görevleri, genellikle «stratejik hedef», ya da koşullara göre, «asgari» ya da «azami program» olarak nitelenir. İşçi sınıfının ve müttefiklerinin «kısa ve uzun vadeli» taleplerinin bir bölümü, hatta yerine göre büyük bir bölümü, «stratejik hedef»-lerle çakışabilir. Fakat böylesi bir çakışma, programda ayrı bir «asgari» bölüme gerek görülmese bile, Parti'nin temel görevleriyle işçi sınıfının ve müttefiklerinin taleplerinin gelişigüzel, akla geldiği gibi sıralanıp harman edileceği anlamına gelmez. Program, işçi sınıfına ve parti militanlarına, temel olanla ve ikincil, kısmi olan arasında ayrım yapmayı öğretebilmelidir.

İkinci olarak, Program, işçi sınıfının ve müttefiklerinin özellikle kısa vadedeki her türlü talebine yer verme «lüksüne» sahip değildir. Acil talepler, Parti programında, kitlelerin hoşuna gitsin diye değil; «ajitasyon faaliyetinin alanını göstermek, ... küçük, ayrı talepler için parça bölük ajitasyondan sosyal demokrat taleplerin tümü için ajitasyon düzeyine yükseltmek için» yer alır (V.I. Lenin, Toplu Eserler, C. 4, s. 230). Bunun için, «iki uçtan kaçınmak, bir yandan tüm işçi sınıfı için büyük önem taşıyan başlıca, temel taleplerden hiç birini ihmal etmemek, diğer yandan programda ağırlık taşıması anlamlı olmayacak küçük ayrıntılara girmemek» gerekir (aynı yer, s. 241). Bu, Parti programını, herhangi bir seçim bildirgesinden, hükümet programından, bir kanun metninden, ya da bir toplu sözleşme taslağından ayıran temel özelliklerden biridir. Bu ilkeyi dikkate almadan hazırlanan bir «program» metni, herhangi bir pratik işlev yerine getirme olanağından da yoksun kalır.

«TKP Programı»nın önce «temel görevler»e ilişkin yaklaşımını irdeleyelim.

«TKP Programı»nda «Demokratik Dönüşümler» ve «İleri Demokrasi» başlıklı iki bölümün yer almasına bakarak, ikinci bölümünün «stratejik hedefi», birinci bölümün ise gerçekleştirildiğinde bu stratejik hedefe yaklaşılmasını sağlayacak hedef ve talepleri içermesi gerektiği sonucuna varılabilir. Fakat «Demokratik Dönüşümler» bölümündeki hedeflerin, aynı «ileri demokrasi» için kullanılan «yakın

ve dolaysız (?) amaç» olarak nitelendiğini; bu bölümdeki ekonomik hedeflerin de «demokratik devlet» tarafından gerçekleştirilmesinin beklendiğini; yine bu hedeflerin tıpkı «ileri demokrasi» gibi «yerli tekel sermayesinin diktatoryasını yıkmakla» yerine getirilebileceğini okuyoruz. «Demokratik Dönüşümler» aşamasında «üretim aracı üreten endüstrinin hızla kurulması», «ulusal ağır endüstrinin devlet sektörü eliyle kurulması» öngörüldüğüne göre, bu aşamanın, iktidarın el değiştirmesinden sonra görece uzun bir süreyi içerebileceği anlaşılıyor. Böyle olunca «Demokratik Dönüşümler»le de, «stratejik bir hedefin» gözetildiği sonucuna varmamız gerekiyor.

Bu durumda, «Program»ın «İleri Demokrasi» bölümünün içeriği bakımından üç olasılık ortaya çıkıyor:

1— Bu bölüm, «demokratik dönüşümlerin» gerçekleşmesiyle ortaya çıkacak ve toplumu sosyalist devrimin eşiğine getirecek olan bilimsel sosyalist literatürde «geçici toplumsal yapı» olarak nitelenen koşulları dile getirebilir. Çağdaş bilimsel sosyalist terminolojide «İleri, antitekelci ya da yeni demokrasi» kavramları bu anlamda kullanılmaktadır. Daha önce kullanılan «sosyalizme yönelik işçi sınıfının hegemonyasına dayanan ileri demokratik bir düzen» (s. 27) devrimi bu olasılığı akla getirmektedir. Fakat bunun, stratejik hedeften ayrı olarak formüle edilmesinin özel bir anlamı olması gerekir.

2— Bu bölüm, «demokratik dönüşümler» sırasında doğacağı öne sürülen «demokratik devlet»in, sosyalizme geçişin maddi önkoşullarını yaratmak için uygulayacağı «kapitalist olmayan bir gelişme yolu»nun özelliklerini sıralayabilir. Eğer böyle ise, herhangi bir «ileri demokrasiden» değil, olsa olsa «milli» ya da «ulusal demokrasi»den ve «ulusal demokratik devrim»den söz etmek gerekir. «Demokratik devlet» ve «demokratik toplum düzeni» deyimleri akla bu olasılığı getirmektedir. «Konferans» kitabındaki «Parti Platformu» yazarının kaleme aldığı anlaşılan ve «Türkiye İşçi Partisi Programı» başlığını taşıyan Ağustos 1975 tarihli bir yazıda da, «milli demokratik devrim»den söz edilmekte ve «kapitalist olmayan gelişme yolu»nun bu devrimin bir yönü olduğu öne sürülmektedir. Fakat «ileri demokratik» ile «milli demokrasi» ve «milli demokratik devrim» kavramları asla birbirinin yerine kullanılabilecek kavramlar değildir. Bu bir yana, anlatılmak istenenin «milli demokrasi» ve «milli demokratik devrim» olduğunu kabul etsek bile, bu iki kavram da zorunlu olarak «kapitalist olmayan bir gelişme yolu» kavramını beraberinde getiren kavramlar değildir. «Kapitalist olmayan gelişme yolu» kavramı, kapitalizm öncesi gelişme aşamalarında bulunan, işçi sınıfının ya hiç gelişmediği ya da doğuş halinde bulunduğu ve sosyalizme, dünya sos-

yalist sisteminin ve uluslararası işçi sınıfı hareketinin desteğiyle kapitalist gelişme aşamalarından geçmeden ulaşmaları öngörülen ülkeler için söz konusu edilmektedir. Kapitalizmin ulusal kurtuluş devrimlerine öncülük edebilecek nicelik ve nitelikte bir işçi sınıfının gelişmesine yol açacak ölçüde ilerlediği koşullarda ise, milli demokratik devrimler göreve hızlı bir süreç sonunda sosyalist devrimlere dönüşebilmektedir. (Çin, Kore ve Vietnam örneklerinde olduğu gibi)

3— «TKP Programı»nın «İleri Demokrasi» bölümünde, belki de, «demokratik dönüşümler»in gerçekleştirilmesinden sonra başlatılabilecek olan kapitalizmden sosyalizme geçiş döneminin özellikleri belirtilmek istenmiş olabilir. «Sosyalizme yönelik» deyiminden anlaşılan bu olabilir. Eğer böyle ise, «ileri demokrasi» kavramıyla, sosyalizmin kuruluşunun başladığı «geçiş dönemi» arasında hiç bir zorunlu bağ olmadığını, tersine bu iki kavramın açıklıkla birbirinden ayrılması gerektiğini belirtmek gerekir. İleri demokrasinin «sosyalizme açılması», sosyalist devrim için bir «hazırlık aşaması» olması anlamında söz konusu edilmektedir. «Sosyalizme geçiş» dönemi ise sosyalist devrimi izleyen bir süreci dile getirmektedir. Eğer diğer olasılık, yani «TKP Programı»nın «ileri demokrasi» bölümünde gerçekte bir «milli demokrasi»nin anlatılmak istenmesi söz konusu ise, bir sosyalizme geçiş döneminden söz etmek daha da olanaksızlaşmaktadır. «Parti Platformu» yazarının yukarda değinilen 1975 tarihli yazısında öne sürdüğü, «kapitalist olmayan gelişme yolunun insanın insan tarafından sömürülmesine son veren toplum düzeninin ilk aşaması» olduğu görüşü asla geçerli değildir. «... anti-tekel demokratik güçlerin zaferi sonucu ortaya çıkabilecek geçici toplumsal yapılar, işçi sınıfı tarafından siyasal iktidarın ele geçirilmesini izleyen kapitalizmden sosyalizme geçiş dönemi, kavramıyla özdeşleştirilemez. Bu nokta, ulusal kurtuluş devrimlerinde sosyalist yönelimi benimsemiş sömürge ve bağımlı ülkelerin toplumsal yapıları için daha da geçerlidir.» (Dünya Komünist Hareketi, Konuk Yayınları, s. 285).

PROGRAM VE TALEPLER

Görülüyor ki, «TKP Programı»ndaki «Demokratik Dönüşümler» ve «İleri Demokrasi» bölümlerinin mantığını kavramak için varsayılabilecek bütün olasılıklar, okuyucuyu sadece anlamsız paradokslara götürmektedir. Fakat «İleri Demokrasi» bölümünün içeriği incelendiğinde kavram karışıklıkları daha da ileri boyutlara ulaşmaktadır.

«Demokratik toplum düzeni»nin kuruluş ilkelerini özetleyeceği izlenimiyle başlayan bu bölüm, bir dizi toplum kesiminin çok çeşitli taleplerinin sıralanması biçiminde sürmektedir. Bu bölümdeki mad-

deler, kimi yerde «yapılır-edilir» gibi hükümler biçiminde formüle edilmişse de («eşit işe eşit ücret verilir» gibi), büyük çoğunluğuyla birer talep durumundadır. Bu maddeler sıralanırken, ağırlıklarına ve gerçekleştirilebilecekleri koşul ve dönemlere göre aralarında hiç bir ilişkinin gözetilmediği anlaşılmaktadır. Örneğin «141-142, 146. maddelerin kaldırılması», «genel af çıkarılması», «ulusal azınlıklara kültürlerini geliştirme olanaklarının yaratılması», «8 saatlik işgünü uygulanması», «işsizlik sigortası kanununun kabul edilip uygulanması», dış ülkelerdeki «tercümanların patronların memuru olmaktan çıkarılması», «gebelik, doğum ve lohusalık süresi için üç ay ücretli izin verilmesi» gibi çok geniş kapsamlı talepler, tek bir «İleri Demokrasi» hedefi (?) içinde toplanmaktadır. Böylesi bir metnin, hangi «ajitasyon faaliyetinin alanını göstermesi» beklenebilir? Sözü edilen metin, kah bir seçim bildirgesini, kah bir Anayasa tasarısını kah bir toplu sözleşme taslağını andırmaktadır; fakat herhalde en az bir «program»ı andırmaktadır! kaldı ki, öne sürülen taleplerin bir bölümü 14 yıla yakın bir zamandan hatta bir bölümü çok daha eski tarihlerden beri yasal olarak gerçekleşmiştir. 1977 yazımı bir metinde bunların bilinmemesi sadece 'mesafe' ile nasıl izah edilebilir o da ayrıca düşünülmeye değer bir konudur. Örneğin '8 saatlik iş günü', 'ücretli hafta sonu izni', 'ücretli yıllık izin', 'gebelik doğum ve lohusal süresi için ücretli izin verilmesi' vb. Yasal olarak kazanılmış bu hakların yer yer uygulanmıyor ya da yeteri kadar uygulanmıyor olması ise sendikal hareketin geliştirilmesi sorudur. Bu talepler içinde örneğin '8 saatlik iş günü' talebi, 'haftada 40 saatlik çalışma süresi' talebine dönüşmüştür. Yıllık ücretli izin, doğum ve lohusalık izinleri ve öteki sosyal haklar konusunda, sendikal hareketin talepleri ve hatta yer yer gerçekleştirdikleri çok daha ileri düzeydedir. İmzalanmış pek çok toplu sözleşme metnin de sosyal haklar ve çalışma koşullarının iyileştirilmesi gibi konulardaki kazanımlar çok daha içeriklidir.

«Program»ın bu bölümündeki kavram kargaşasına, politik bakımdan önemli sayılması gereken bir örnek verelim: «İleri Demokrasi» bölümünün «ordu» başlığını taşıyan alt bölümünden okuyoruz: «...Ordu, memlekete dalan emperyalistlere karşı Ulusal Kurtuluş Savaşı'nda kurulmuştur. Bundan ötürü görevi emperyalizme karşı, işbirlikçilere karşı savaşmak, yurdun bağımsızlık, egemenlik ve halkın demokratik haklarını savunmaktır.» Burada sözü edilen nedir? Türkiye'de silâhlı kuvvetlerin, sırf 50 küsur yıl önce bağımsızlık savaşında kurulmuş olduğu için, bütün ülkelerdekinden farklı bir toplumsal yapıya sahip olduğu mu ileri sürülmektedir? Böyle bir iddia, ancak Türkiye'nin Cumhuriyet tarihini alt üst etmek, Türkiye toplumuna

«nev-î şahsına münhasır» bir gelişme yolu çizmek ve orduda bir kurum olarak devrimci misyonlar vahmetmek anlamına gelir. Eğer silahlı kuvvetler içinde politik çalışma zorunluluğu dile getirilmek isteniyorsa, bu zorunluluğu, Türkiye'deki silahlı kuvvetlerin kendine özgü özellikleriyle kanıtlamaya çalışmanın ne gereği vardır? Eğer yukardaki cümle, silahlı kuvvetlere yönelik «ajitatif» bir çağrı ise, böyle bir çağrı uğruna bilimsel sosyalizmin değişmez «sınıf» kriterini örtbas etmek oportünizme saplanmak değil midir? Yoksa bu cümlede, bir talep ya da bir hedef mi isteniyor? Eğer böyle ise, bu talep ya da hedefin geçerliliğini «ulusal kurtuluş savaşı» ile açıklama çabasına neden gerek duyulmuştur? Ve eğer gerçekten bir hedef söz konusu ise, önemli olan, bu hedefin nasıl ve ne zaman gerçekleştirileceğinin belirtilmesi değil midir? Silahlı kuvvetler, ulusal kurtuluş savaşında kurulmuş olduğunu hatırlayınca mı, «işbirlikçilere karşı savaşmaya vb...» başlayacaktır?

Bu ve benzeri sorular «İleri Demokrasi» bölümlerinin tümü için sıralanabilir.

«TKP Programı»nın gerek bütününü, gerekse tek tek bölümlerini incelerken karşımıza çıkabilecek bilmeceler, buraya kadar sıralananlarla da bitecek gibi değildir. Bütün bu bilmecelerin, ideolojik bulanıklıktan politik yönsüzlükten teorik anarşiden başka çözümünü bulmak olanaksızdı. Bu üç temel özelliğin, şu ya da bu kişinin subjektif niyetleri ne olursa olsun, sağ ve sol oportünizme yeşil ışık yakmaktan başka sonuç vermesi beklenemez.

STRATEJİ, TAKTİK VE PROGRAM

«TKP Programı»nın metninde açıklanması olanaksız kavram çelişkileriyle karşılaşmış olmasaydık, söz konusu metin kendi kendini açıklamaya yetseydi, bu metni kendi içeriğine bağlı kalarak yorumlamak mümkün olabilirdi. Fakat «TKP Programı» adındaki belgenin, açık, kendi içinde tutarlı ve belirli bir strateji ve taktik anlayışını dahi içermediğini gördük. Kuşkusuz bu durumun da belirli bir «politik» anlayışın sonucu sayılması gerekir. Strateji ve taktik anlayışı, diğer bir deyişle «politik çizgi», işçi sınıfının öncülüğü iddiasında olan her politik hareketin, toplumsal gelişmeyi yönlendirebilme, emekçi kitleleri seferber edebilme yeteneğinin, kitlelerle bağının, sloganlarının etkinliğinin temel ölçütlerinden biridir. Bir politik merkez, işçi sınıfının politik öncülüğü adına kendisine üstlendiği görevlerin adını bile açıklıkla ve tutarlı bir biçimde koyamıyor, önerilerinin çerçevesini değişik yorumlara yol açmayacak bir dille çizemiyor, geleceğe ilişkin perspektiflerini bilimsel bir kesinlikle gösteremiyorsa, bunu an-

cak kitlelerden kopuklukla ve politik zayıflıkla açıklamak mümkündür.

Bununla birlikte, yukarda sözü edilen «ideolojik bulanıklığın» ortam yarattığı sınırsız seçmeciliğe, kavram kargaşasına da seyirci kalamayız. «TKP Programı»nda dile gelen anlayış, bilimsel sosyalizmin temel kavramları üzerinde yoğun spekülasyonlara vesile yapılıyor. Bu nedenle, «TKP Programı»nda konuyla ilgili hiçbir açıklık olmamakla birlikte, bu belgede dile gelen anlayışa dayanarak devrimci mücadelenin önündeki görevler, «devrim stratejisi» üzerine ortaya atılan bazı tezlere değinmekte yarar olabilir.

Önce «strateji» kavramının unsurları konusunda bilinenleri özetleyelim. Strateji kavramı, herhangi bir ülkede, içinde bulunulan tarihsel koşulların gerektirdiği en genel görevleri dile getirir ve üç temel bileşeni içerir: 1) Söz konusu koşullarda işçi sınıfının **temel** hedefinin, **temel sınıf düşmanının** saptanması; 2) işçi sınıfının **ara tabakalara** karşı tutumunun belirlenmesi; 3) işçi sınıfının **müttefiklerinin** belirlenmesi.

«TKP Programı'ndan, stratejik hedefin («yakın amacın»), «emperyalist çevrelere dayanan büyük burjuva-ağa ikilisinin, bu sömürgen sınıfların egemenliğini yıkmak... ileri demokratik bir düzene geçmek» olarak görüldüğü anlaşılıyor. Bu geçişe de «ileri demokratik devrim» adı veriliyor.

Birinci olarak, «ileri demokrasi kavramının», ağırlıklı olarak tekelci devlet kapitalizminin egemen olduğu ülkelerde, tekellere karşı demokrasi mücadelesinin hedefleriyle sosyalizm mücadelesinin hedeflerinin büyük ölçüde yakınlaşması sonucunda, demokrasi mücadelesinin, işçi sınıfının iktidarı ele geçirmesinden önce tekellerin en gerici güçlerinin iktidardan uzaklaştırılması sonucunu doğurmasının **olanaklı** hale geldiği koşullarda söz konusu edildiğini belirtmek gerekir. Bu nedenle «ileri demokrasi»den, sosyalist devrimden ayrı bir «devrim» olarak değil, tek bir devrimci sürecin **olasılı** bir ilk aşaması olarak söz edilmektedir. «İleri demokrasi»nin «sosyalizme yol açacağı» tezi ise, iktidarın anti-tekelci demokratik güçlerin eline geçtiği bu aşamada, işçi sınıfının sosyalist devrim için daha güçlü bir saldırıya hazırlanabileceği öngörüsüne dayanmaktadır.

Dolayısıyla, söz konusu bu temel koşullar irdelenmeden, üstelik bir ülkede temel hedefin «büyük burjuva-ağa» ikilisi olduğu gerekçesiyle, bir «ileri demokrasi» hedefinden söz etmek mümkün değildir. Hele bir «ileri demokratik **devrim**»den söz etmek, çağdaş bilimsel sosyalist terminolojiyi hiç anlamamak demektir.

«İleri demokrasi»den vazgeçelim. Türkiye'de olduğumuzu, ve sözü edilen kavramdan «milli ya da ulusal demokrasi»nin ve «milli ya da ulusal demokratik devrim»in kastedildiğini varsayalım. Bilimsel kavramlara uygun olarak düşünmeye devam ederek, böylece, ulusal demokratik devrimin sosyalist devrime dönüşmesinin öngörüldüğünü kabul edelim. Gerçi söz konusu politik merkezin sözcüleri, 1971 öncesi «MDD» tezini tekrar eden bir görünüme düşmemek için olsa gerek, böyle bir formülasyondan kaçınıyorlar. Sürekli olarak «ileri demokrasinin sosyalizme dönüşmesi»nden, «ileri demokratik devrim aşamasından sosyalist toplum yapısının ilk temellerinin atılmasın»dan söz ediyorlar. Fakat böyle bir formülasyon «ileri demokrasi» kavramının kendisiyle uyuşmadığı gibi, «sosyalist toplum yapısının ilk temellerinin atılması» da bizi doğrudan doğruya sosyalist devrim ertesine götürüyor.

Kaldı ki, Türkiye için bir «ileri demokrasi» aşamasının zorunluluğunu öne sürenler, bu tezlerini, dönüp dolaşıp yine şu iddiayla kanıtlamaya çalışmaktadırlar: «Kapitalizmden sosyalizme geçişte milli demokratik devrim aşamasından geçilmesi kaçınılmazdır.» Türkiye İşçi Partisi Programı'nı konu alan 1975 Ağustos tarihli yazısında bu iddiayı ortaya atan «Parti Platformu» yazarı, bu kadarla da yetinmiyor. Yazara göre, «milli demokratik devrim Fransa gibi gelişmiş kapitalist ülkelerde de geçerlidir», ve Fransa'nın özelliği Türkiye'ye kıyasla «milli unsurunun başta gelen bir nitelik taşımamasıdır.»

Kısacası, bilimsel sosyalizmin, kapitalizmden sosyalizme geçiş sürecinde bazı hazırlık aşamalarından geçilmesinin zorunlu olduğu yönündeki tezinin üzerine, evrensel bir «milli demokratik devrim» aşaması şeması oturtulmaktadır. Böylece de herhalde, hem bu şemanın Türkiye için de geçerli olduğunu kanıtlama zahmetinden, hem de eski MDD'cilerin bilinen kanıtlarını sıralamak gibi güç bir duruma düşmekten kurtulunacağı umulmaktadır. «Milli demokrasi» yerine «ileri demokrasi» deyimi geçirilerek, eski MDD'cilerle benzerlik imajı daha kuvvetli bir biçimde silinmeye çalışılmaktadır.

«ULUSAL DEMOKRATİK DEVRİM» NEDİR?

Önce «milli ya da ulusal demokratik devrim»in bütün toplumlar için geçerli olduğu iddiasından başlayalım. Bilimsel sosyalist terminolojide «ulusal demokratik devrim» kavramı, 1950'lerden sonra, emperyalist çağda ve Ekim Devrimi sonrası dönemde ulusal kurtuluş devrimlerinin alabileceği yeni bir biçimi belirtmek için kullanılmaya başlanmıştır. Sözü edilen kavram, emperyalizm çağında gitgide daha çok toplumsal kurtuluşa da yönelen ulusal kurtuluş devrimleri-

nin, artık zorunlu olarak burjuvazinin egemenliğinin kurulmasının ve burjuva demokratik dönüşümün bir aracı olmaktan çıktığını; bu devrimlerin **«demokratik»** içeriğinin **«burjuva demokratik»** karakterle sınırlanamayacağını ve kapitalizmin temellerini de hedef alabileceğini dile getirmektedir.

«Karşıt toplumsal eğilimler arasındaki çatışmanın gidişine ve sonuçlarına bağlı olarak, günümüzün ulusal kurtuluş devrimleri, ulusal demokratik (ya da halk demokratik) devrim ya da burjuva (burjuva demokratik) devrimi olarak gelişebilir...

«Ulusal demokratik devrimler, sömürge ya da yarı-sömürge tahakkümünün tasfiyesine yol açan, ve aynı zamanda da, söz konusu ülkede kapitalist düzenin kuruluşunu açmak yerine, antikapitalist bir eğilim de taşıyan devrimlerdir... Proletaryanın çıkarlarını temsil eden güçlerin önderliği altında bu devrimler, demokratik halk devrimleri olarak gelişirler ve doğrudan doğruya sosyalist devrimlere dönüşürler. Proletarya dışındaki sosyalist eğilimli demokratik güçlerin önderliği altında... ise bu devrimler, önemli antiemperyalist ve antifeodal değişimlerin yanısıra, sosyalist kuruluşa geçişin yolunu açacak antikapitalist dönüşümlere neden olurlar.» (K. N. Brutents, Cilt 1, s. 146-148).

Ulusal kurtuluş devrimlerinin «ulusal demokratik» (ya da «halk demokratik») bir yön almaları olasılığı, bu devrimlerin, burjuvazinin iktidarı ele geçirmesiyle «burjuva demokratik» sınırlar içinde hapsedilmesi olasılığını da ortadan kaldırmaz. Bu durumda ulusal kurtuluş devrimi o ülkede «yerli» ya da «ulusal» burjuvazinin egemenliğinin kurulmasıyla sonuçlanmaktadır.

Demek ki **ulusal demokratik devrim, burjuvazinin önderliğinde ve egemenliğinde değil, işçi sınıfının ve/veya işçi sınıfı dışındaki demokratik güçlerin önderliğinde ve egemenliğinde gelişen ulusal kurtuluş devrimleri** için söz konusu edilmektedir. Eğer Türkiye için sözü edilen bu ise, böyle bir tezin, kapitalizmden sosyalizme geçişin bazı hazırlık aşamalarını gerekli kılacağı genel doğrusunun içinden otomatik olarak çıkarılması mümkün değildir. «Ulusal demokratik devrim» tezinin geçerli olabilmesi için, birinci olarak, Türkiye'de devrim sürecinin bugünkü döneminin ağırlıklı olarak «ulusal kurtuluş» niteliğini taşıdığını kanıtlamak gerekir. İkinci olarak, ulusal kurtuluş devriminde işçi sınıfının hangi koşullarda ve nasıl öncülüğünü gerçekleştirebileceğini, hangi koşullarda ise gerçekleştiremeyeceğini irdelemek gerekir.

Bunu izlemesi gereken bir sıra mantık basamağından daha söz edilebilir. Önemli olan şudur: Sosyalist devrimi **yakınlaştırmak** için

bazı hazırlık aşamalarından geçilebileceğini öne sürmek ile (ki içinde bulunulan koşullara göre bu çok çeşitli biçimler alabilir), devrimin «ulusal kurtuluş» aşamasında bulunulduğunu öne sürmek hiç de aynı şeyler değildir.

Bu kadarla da kalmıyor: Eğer herhangi bir ülke için «ulusal demokratik devrim»den söz ediliyorsa, mutlaka, burjuvazinin bu devrim karşısındaki konumunu açıklıkla belirlemek gerekir. Çünkü bu sorun, devrimin görevlerinin niteliğinde ve gelişme yönünün önceden görülmesinde belirleyici bir rol oynayacaktır. Burjuvazinin **baş düşman** dışında kalan (ve «ulusal» olarak nitelenen) kesimlerinin ulusal kurtuluş devriminde öncülüğü ele geçirmesi olasılığı var mıdır? Ulusal kurtuluş devriminin «demokratik» görevlerinin burjuvazi tarafından da gerçekleştirilmesi ve «burjuva demokratik» devrim biçiminde sonuçlandırılması mümkün müdür? Yoksa söz konusu ülkedeki devrimci sürecin burjuvazinin önderliğinde gelişmeleri, ve burjuvazinin ancak tarafsızlığının sağlanabileceği mi öngörülmektedir? Eğer devrimin işçi sınıfı öncülüğünde gerçekleşeceği öngörülüyorsa, iktidarın burjuvazinin bazı kesimleriyle paylaşılması söz konusu mudur? Yoksa, burjuvazinin tarafsızlığının bile sağlanması değil de, sadece baş düşmanın yenilmesinde kararsızlıklarından mı yararlanılacağı düşünülmektedir?

Bu soruların cevapları, söz konusu ülkenin ekonomik ve toplumsal gelişme düzeyine göre değişecektir, ve devrimin niteliğinin belirlenmesinde önemli ölçüde değişik sonuçlara yol açacaktır. Örneğin, ulusal kurtuluş devriminin «burjuva demokratik» bir devrim olarak gelişip sonuçlanması olasılığı bütünüyle görülmüyor ve işçi sınıfının devrimi ilk aşamadan itibaren öncülük etmesi öngörülüyorsa, sosyalist devrime geçiş perspektiflerini yeniden ele almak gerekecektir. Bugün dünyanın pekçok ülkesinde, ulusal kurtuluş hareketinin «burjuva demokratik» yönde gelişmesi olasalığının ortadan kalkması olgusu dikkate alınarak, ulusal kurtuluş görevi ağırlığını korumakla birlikte, devrim sürecinin sınıfsal içeriğinin (bu arada «ulusal» demokratik karakterinin) gözden geçirilmesi söz konusudur.

Bu bölümü bitirmeden önce, «ulusal demokratik devrimlerin bütün toplumlar için geçerli olduğu» gibi bir iddiayla, sosyalizme geçişin bazı hazırlık aşamalarından geçmesi gerektiği ilkesini, her ülkede sosyalist devrimden önce bir devrimci aşamanın zorunlu olduğu biçiminde yanlış yorumlayan anlayışa değinelim. Bu anlayış, kimi zaman, «ileri demokratik bir iktidarın... sosyalist proletarya iktidarının önkoşulları mevcut olmadığı için» zorunlu olduğu biçiminde de dile gelmektedir (Ürün, S. 42, «Legal Sosyalist Partilerin Programları», s. 83).

Daha önce de belirtildiği gibi, günümüzde kapitalist ülkelerde, devrimci mücadelenin demokratik görevleriyle sosyalist görevlerinin **yakınlaşması** sonucunda, demokratik hareketin sosyalist devrimden önce iktidarın tekellerin elinden alınmasıyla sonuçlanması **olasılığı** doğmuştur. Fakat bu olanağın bütün ülkeler için genelleştirilmesi düşünülemez. Demokrasi mücadelesinin gelişmesinin, sosyalist devrimden önce bir devrimci aşamaya yol açması olasılığı, bir dizi somut tarihsel ve toplumsal koşula bağlıdır. Dolayısıyla devrimci mücadelenin görevleri arasında demokratikleşmenin güncel ve ivedi bir önem taşıması, devrimin «demokratik» bir aşamasından geçilmesi zorunluluğunu otomatik olarak doğurmaz.

«Günümüzde, kapitalist ülkelerde, tekellere karşı demokratik devrimin, sosyalizm uğruna mücadelenin bir aşaması olması olanağı vardır, fakat bu zorunlu değildir. Demokratik hareketlerin bu devrime götürmemesi olasılığı vardır (hiç değilse bazı ülkeler için) bu durumda sosyalist devrim, demokratik devrim aşamasından geçmeden, doğrudan doğruya meydana gelir.» (Marksizm Leninizmin İlkeleri, Yar Yayınları, C. III, s. 379-38:).

BURJUVAZİNİN DEVRİM SÜRECİNDEKİ ROLÜ

Yukarıdaki açıklamalardan, burjuvaziye ya da onun belirli bir kesimine karşı benimsenecek yaklaşımın, devrim sürecinin niteliklerinin öngörülmesinde belirleyici bir rol oynadığı sonucuna varmıştık. Türkiye'de «ulusal ya da ileri demokratik devrim» tezinin öne sürülmesinde de bu konu başlıca rolü oynamaktadır. Bu tez, gerçekte, burjuvazinin «ilerici» sayılan kanadı ile devrimin ilk aşamasında ortak mücadele edilmesi ve iktidarın paylaşılması gerektiği görüşünü kanıtlamak için öne sürülen «teorik» bir mazeret olarak karşımıza çıkmaktadır.

Türkiye'de devrimci sürecin bugünkü aşamasında bir «ulusal demokratik devrim»in zorunlu olduğu tezinin kanıtlarından biri olarak, Türkiye'de burjuva demokratik devrimin tamamlanmamış olduğu iddiası ileri sürülmektedir. Böylece, açıkça söylenmemekle birlikte, ülkemizde devrimci sürecin önündeki görevlerin, işçi sınıfının müttefikleriyle birlikte iktidara gelmesinden önce, burjuva demokratik nitelikte bir (yada bir dizi) devrimle yerine getirilmesinin mümkün olduğu (hatta gerektiği) dile getirilmektedir.

Bu ifadenin iki unsuru vardır: 1) Türkiye'de devrimci sürecin önünde bugün de «demokratik» görevler varlığını korumaktadır. İfadenin bu bölümünün doğruluğu kuşku götürmez. 2) Sözü edilen «demokratik» görevlerin burjuva demokratik devrimlerle yerine getiril-

mesi söz konusudur (en azından mümkündür). İfadenin bu bölümünün doğruluğu ise, sadece birinci bölümünün doğruluğu ise, sadece birinci bölümünün doğruluğu ile kanıtlanamaz. Bir ülkede «burjuva» demokrasisinin sınırlarının büyük ölçüde daraltılmış olması, ve öncelikle politik alanda demokratikleşmenin ivedi gündem maddelerinin başında durması gerçeği, bu demokratik görevlerin işçi sınıfının ve müttefiklerinin iktidarı eline geçirmesinden önce bir burjuva demokratik devriminin (yada devrimleri) yoluyla tamamlanması gerektiği anlamına gelmez. Sözü edilen demokratik görevlerin bir bölümü işçi sınıfının ve demokratik güçlerin mücadeleleriyle iktidarda bulunan burjuvaziye kabul ettirilebilir, bir bölümü ise iktidarın işçi sınıfı ve müttefikleri tarafından **gerçekleştirilmesini izleyen** dönemde sonuca ulaştırılabilir. Demokratik görevlerin işçi sınıfının müttefikleriyle birlikte iktidara gelmesinden öne bir takım (burjuva demokratik devrimlerde tamamlanmasının) sözkonusu olabilmesi için, burjuvazinin en azından bazı kesimlerinin bu tür devrimleri gerçekleştirme potansiyelini taşıyer olması gerekir. Oysa eğer onların başında:

1) Devrimci sürecin demokratik görevleri, artık esas olarak, kapitalizm öncesi toplum düzeninin alt ve üst yapı kurumlarının ya da kalıntılarını değil de, burjuvazinin egemenliğini, onun en gerici tekelci kesimlerini hedef alıyorsa, diğer bir deyişle objektif olarak işçi sınıfının sosyalizmi hedef alan mücadelesinin bir parçası haline gelmişse; ve

2) Burjuvazinin diğer kesimlerinin, bu görevlerin yerine getirilmesinde ancak birer yedek güç, hatta çoğu zaman kararsızlıklarından yararlanılacak güçler olarak yer almaları söz konusu ise,

Demokratik görevlerin burjuvazinin ya da onun bazı kesimlerinin insiyatifi ile gerçekleştirilebileceğinden söz etmek mümkün değildir.

Demokratikleşme mücadelesinin esas olarak burjuvazinin egemenliğini hedef aldığı bir ülkede, bu arada Türkiye'de burjuva demokratik devrimin henüz tamamlanmamış olmadığından söz edilmesi, eğer bununla işçi sınıfı hareketinin demokratik görevleri dile getirilmek istenmiyorsa, burjuvazinin şu ya da bu kesiminden «devrimci» girişimler beklemekten başka anlama gelmemektedir. Diğer bir deyimle sözü edilen tez, demokrasi mücadelesiyle sosyalizm mücadelesi arasındaki bağın kurulmamanın, sınıf mücadelesinde insiyatifin burjuvazinin bazı kesimlerine kaptırmasını önceden meşrulaştırmanın dışında bir sonuç vermemektedir. Bu tez yeni 27 Mayıs'lar bekleyişleri için kapıyı açık bırakmak «asker-sivil-aydın zümrenin öncülüğüne» prim vermek için bir mazeret olarak kullanılmaktadır.

12 Mart Muhtırasını alkışlayan bazı «sol» çevreler bunu, «burjuva demokratik devrimin tamamlanacağı» umuduyla yapmamışlar mıdır?

Burjuvazinin şu ya da bu kesiminin demokrasi mücadelesinin şu ya da bu evresinde desteğinin elde edilmesi elbette mümkündür ve istenir. Bağımsızlık ve demokrasi mücadelesi boyunca, hatta sosyalizm için mücadelede, burjuvazi içindeki her türlü ayrılıkların dikkate alınması ve değerlendirilmesi gerekir. Fakat bu zorunluluk, tek başına, ne devrimci mücadelenin görevlerinin «burjuva demokratik» olarak nitelenmesine, ne de mutlaka burjuva içinde **«ulusal, yurtsever, liberal, antiemperyalist, antifaşist, antifeodal** bir kolun» aranmasına hak kazandırır. Burjuvazi içindeki ayrılıkların değerlendirilmesi için, devrimci görevlerin «burjuva demokratik» ilan edilmesine de, burjuvazinin bir bölümünün «ilerici vb.» sayılmasına da aslında hiç gerek yoktur.

Belirli tarihsel koşullarda burjuvazinin bir kesiminin sözü edilen nitelikleri taşıması mümkündür, ve o zaman bir «ulusal demokratik devrim aşamasında iktidarın onunla paylaşılması» da öngörülebilir. Fakat, sırf burjuvazinin bir kesiminin «ilerici» sayılmasını ve onunla «iktidarı paylaşmanın» önerilmesini haklı çıkarabilmek için, devrimi «ulusal demokratik» nitelikte göstermeye çalışmak, bilimsel sosyalist anlayışla asla bağdaşamaz. Böylesi bir tutum, ancak, burjuva tabakalarıyla girişilmesi tasarlanan uzlaşmalar uğruna sağ oportünizme ödün vermek, işçi sınıfına hedef şaşırtmak anlamını taşıyabilir.

«Ulusal ya da ileri demokratik devrim» tezini savunan yayınlarda, devrimin bu aşamasında iktidarın paylaşılacağı öne sürülen burjuvazi için, yukarda sıralanan bir dizi sıfatın tümünün kullanılması da bir raslantı değildir. Çünkü burjuvazinin sözü edilen «kol»unun bu devrim aşamasına katılabilmesi ve iktidarı paylaşabilmesi için gerçekten bu niteliklerin **tümüne** sahip olması gerekir. Hatta bunlar da yetmez: Burjuvazinin bu kesimi «devrimci» bir potansiyel de taşıyabilmelidir. «Ulusal ya da ileri demokratik devrim» tezinin savunucuları, «devrimci» sıfatını açıkça kullanmaktan kaçınmakla birlikte, «ilerici» saydıkları burjuvazi ile ilgili pekçok açıklamalarında, doğrudan doğruya «devrimci» anlamına gelecek nitelemelerde bulunmaktadırlar.

BURJUVAZİ İÇİNDEKİ AYRILIKLAR

Türkiye'de burjuvazi içinde sözü edilen niteliklerde bir kesimin varolup olmadığı, varolması için hangi koşulların gerektiği tartış-

masını burada yapacak değiliz. Aslında bu niteliklerde bir burjuva kesiminin varlığını kanıtlamak, bunu ileri sürenlere düşer. Bugüne kadar bu yönde bir girişime raslanmış değildir. Burada sadece bazı genel ilkeleri sıralamakla yetinelim.

Emperyalizme bağımlı ülkelerde burjuvazinin «antiemperyalist» (ve yerine göre birinci özellikle **birlikte** «antifeodal») eğilim taşıyan kesim ya da kesimlerini nitelemek için «ulusal burjuvazi» deyimi kullanılır. Yukarda rasladığımız bir dizi çeşitlemeyi unutup bu bilimsel terminolojiyi kullanarak birkaç noktayı belirtelim:

1) «Ulusal burjuvazi» kavramının değişmez ve belirli bir toplumsal bileşimi yoktur. Bu kavramın somut içeriğinin tanımlanmasında dayanılan **başlıca** ölçüt, bir ülkede «yerli» burjuvazinin şu ya da bu kesimlerinin ulusal kurtuluş hareketi karşısında takındığı tutumdur (Brutents, aynı yapıt, s. 258). Dolayısıyla «ulusal burjuvazi»nin toplumsal bileşimi, antiemperyalist mücadelenin gelişme düzeyine, sınıf mücadelesinin koşullarına ve güçler dengesine göre sürekli olarak değişebilmektedir.

2) Ulusal kurtuluş hedeflerinin bir bölümünün gerçekleştirilmesi, toplumsal kurtuluşa ilişkin görevlerin ön plana geçmesi, antiemperyalist görevlerin demokratik ve sosyalist görevlerle yakınlaşması, «ulusal burjuvazi»nin bileşiminde köklü değişikliklere yol açmaktadır. Burjuvazinin şu ya da bu kesiminin antiemperyalist mücadeleye karşı tutumunun değişmesiyle, bir zamanlar «ulusal» nitelik taşıyan unsurların bu niteliği kaybolabilmektedir.

3) Politik bağımsızlık kazanıldıktan sonra iktidarı ele geçiren burjuvazinin emperyalizmle kurduğu ilişkiler ve kapitalizmin gelişmesi, burjuvazi içindeki güç ilişkilerini değiştirmektedir. Burjuvazinin bileşiminde yeni farklılaşmalara ortaya çıkmaktadır. (Tekelci-tekel dışı ve benzerleri). Bu durumda «ulusal burjuvazi» kavramının sınır çizgisi giderek bulanıklaşmaktadır. Diğer bir deyişle «ulusal burjuvazinin 'yerli' burjuvazi, yani bütün olarak burjuvazi içinde erimesi yönünde bir eğilim» doğmaktadır (Brutents, aynı yapıt, s. 259).

4) Sonuç olarak, emperyalizmin baskı ve sömürüsü altındaki her ülkede ve her koşulda bir «ulusal burjuvazi»nin varlığından söz edilmesi gerektiği görüşü geçerli değildir. Bu ülkelerde burjuvazi içindeki nesnel farklılaşmaların otomatik olarak bir «ulusal burjuvazi» kategorisinin tanımlanmasına gerekçe gösterilmesi de mümkün değildir. Tam tersine sözü edilen farklılaşmalar, bir «ulusal burjuvazi» ayrımının yapılmasını gitgide daha da zorlaştırmakta, bu ayrımın önüne geçmektedir. Bu nedenle, «TKP Konferansı» kitabının «Parti Platformu» bölümündeki «yerli ve yabancı tekellerle objektif

olarak çatışan burjuvazi» biçimindeki «ulusal burjuvazi» tanımı otomatik olarak geçerli sayılamaz.

5) Burjuvazinin şu ya da bu kesim «ulusal» bir nitelik, yani «antiemperyalist» bir eğilim taşısa bile, bu, o burjuva tabakasının «devrimci» bir potansiyel taşıması için yeterli değildir. «Antiemperyalist» bir eğilim taşımak, tek başına, «ulusal demokratik» bir devrimde yer almak, hele bu devrim sonucunda «iktidarı paylaşmak» sonucunu asla doğurmaz. Bunun için, aynı zamanda, antiemperyalist görevlerin «devrimci yoldan» yerine getirilmesinden yana bir tutum içinde de olmak gerekir. Devrimin antiemperyalist görevlerinden «objektif olarak» çıkar sahibi olmak ise, devrim sürecine aktif olarak katılınacağını gösteren bir belirti hiç sayılamaz.

6) Kaldı ki, yukarda belirtilen gelişmelere bağlı olarak, «ulusal burjuvazi»nin varlığından söz edilebilecek ülkelerde bile artık bu burjuvazi, «esasta antiemperyalist bir unsur olarak kalmakla birlikte, **bir sınıf olarak devrimci bir güç olmaktan çıkmış»** sayılmaktadır (Brutents, aynı yapıt, s. 261).

İŞÇİ SINIFI HAREKETİ VE BURJUVAZİNİN MANEVRALARI

Burjuvazi içindeki farklılaşmaları ele alırken önemli bir sorun daha karşımıza çıkıyor: Burjuvazi içindeki **taktik** ayrılıklar. İşçi sınıfına ve emekçi kitlelere karşı izlenebilecek taktik sorunu, (başlıca «açık baskı» ile «reform ve tavizler» taktikleri) burjuvazi içinde ciddi ayrılıkların konusu olabilmektedir. Bu tür ayrılıkların değerlendirilmesi de işçi sınıfı hareketi açısından büyük önem taşımaktadır. Burjuvazi içinde taktik nedenlerle doğabilecek ayrılıklar, bu sınıfın içindeki nesnel çıkarlara bağlı olarak oluşan gruplaşmalarla kuşkusuz ilişkilidir. Fakat taktik ayrılıkların, mutlaka burjuvazi içindeki çıkar çelişkileriyle çakışması ve aynı yönde olması, ya da burjuvaziyi içindeki taktik ayrılıklarla, onun çeşitli kesimleri arasındaki nesnel çıkar farklılaşmalarını birbirinin yerine koymaktan titizlikle kaçınmak gerekir.

«Ulusal ya da ileri demokratik devrim» tezinin savunucularının burjuvazi içindeki ayrılıklarla ilgili değerlendirmeleri, gerçekte, burjuvazi içindeki (daha doğrusu burjuvazinin politik temsilcileri arasındaki) taktik ayrılıklar etrafında düğümlenmektedir. Bu tezin savunucuları, burjuvazinin içinde ağırlıklı olarak taktik nedenlerle doğan ayrılıkları, karşıt kamplara bölünmüş bir burjuvazi haritası üzerinde monte etmeye çalışmaktadırlar. Daha da önemlisi, devrimci hareketin stratejisini bütünüyle bu ayrılıklar üzerine temellendirme çabası içindedirler.

«Burjuvazinin ilerici kolu vb.» üzerine ileri sürülen görüşler, gerçekte, CHP'nin gerici burjuva partileri karşısındaki konumunu açıklama çabasının ürünüdür. Ama hangi konumunu? CHP'nin gerici burjuva partilerinden (temelli olmasa bile) önemli farklılıklarla ayrıldığına kuşku yoktur. Ağırlıklı olarak taktik nitelik taşıyan bu ayrılıkların, burjuvazi içindeki bazı gruplaşmalarla açıklanabileceği de (bir ölçüye kadar) doğrudur.

Fakat hangi somut nedenler, bu farklılıkların, burjuvazinin «antiemperyalist, antifaşist, antifeodal» ve dolayısıyla «ilerici» bir kesimine dayandığını göstermektedir? Hangi tarihsel koşullar, burjuvazinin bu «ilerici kolu»nun, demokratikleşme mücadelesinde bir yedek güç olmak şöyle dursun, «ulusal ya da ileri demokratik bir devrim» de yer alacağını kanıtlamaktadır? Burjuvazinin bu nitelikte bir «ilerici» kesiminin varlığının, CHP'nin varlığından başka bir «belirtisi» var mıdır? Üstelik, burjuvazinin sözü edilen kesimine atfedilen özelliklerin hangisini CHP'nin kendisi inandırıcı bir biçimde taşımaktadır? CHP, ne zamandan beri burjuvazinin bu «ilerici kolu»nun temsilciliğini yapmaktadır? Eğer sözü edilen iddialar CHP'nin tümünü değil de sadece bir kanadını ilgilendiriyorsa (ki böyle olduğunu belirten açık bir ifade yoktur), aynı sorular yine de geçerli olmaz mı?

Buradaki kavram kargaşasının da ancak bir tek çözümü olabilir: Burjuvazinin «ilerici bir kolu»nun varolduğu ve CHP'nin onu temsil ettiği varsayımı, işçi sınıfının önündeki bazı devrimci görevlerin yerine getirilmesini bu «koldan» ve CHP'den beklemenin haklı gösterilmesi işlevini görmektedir. Burjuvazinin bir kesiminin «antiemperyalist, antifaşist vb. bir savaşım» sürdüğü, «emperyalizm ve işbirlikçi egemenliğine son vermek» için mücadele ettiği, hatta bu kesimin «ileri demokratik bir devrimde işçi sınıfının iktidar ortağı» olabileceği varsayıldığı sürece, sözü edilen bekleyişin her zaman bazı gerekçeleri olacaktır.

«Konferans» kitabındaki «Parti Platformu»nda, «antifaşist, antiemperyalist cephe hareketinde ulusal burjuvazinin de egemenliği sağlayabileceği» de öne sürülmektedir. Bu olasılık olumlu görülmese, ve bu taktirde «sosyalizm yollarının açılamayacağı» belirtilse bile, devrim sürecinin hiç olmazsa bazı ilk görevlerinin «ulusal burjuvazinin egemenliği» altında yerine getirilebileceği kabul edilmiş olmaktadır. Böylece, hiç olmazsa bağımsızlık ve demokrasi mücadelesinde inisiyatifin burjuvazinin bir kesiminin eline geçmesi, «cephe hareketinde ulusal burjuvazinin de egemen olma potansiyelini taşıdığı» gerekçesiyle daha başlangıçtan haklı gösterilmektedir. «Ulusal burjuvazi»ye zımmi olarak da olsa «devrimci» bir rol atfedilmesinin başka türlü sonuç vermesi de zaten düşünülemez.

Daha açık söyleyelim: Türkiye'de devrim sürecinin bugünkü aşamasının «ulusal ya da ileri demokratik» bir nitelik taşıdığı tezi, burjuvazinin «ilerici» kolunun temsilcisi sayılan sosyal demokrat reformculuğun, bağımsızlık ve demokrasi mücadelelerini kendi yörüngesinde amacından saptırma girişimlerine mazeret hazırlamaktan başka işlev görmemektedir. Tıpkı 1971 öncesi MDD tezinin «asker-sivil aydın zümre»nin darbeci eğilimlerine mazeret hazırlaması gibi. «Ulusal ya da ileri demokratik devrim» tezi, son yıllarda, CHP yönetiminin, demokratik toplumsal muhalefeti kendi yörüngesine sokup büyük burjuvaziyle uzlaştırma çabalarını temize çıkarmaktan, hatta bu çabalara itibar kazandırmaktan başka amaca hizmet etmiş midir?

«Ulusal ya da ileri demokratik devrim» tezi, sadece «sağ» teslimiyetçi politikaları haklı göstermek için de kullanılmamaktadır. Aynı tez, yine aynı gerekçelere dayanarak, «sol» görünümlü önerileri desteklemek için de savunulmaktadır.

Örneğin «Konferans» kitabındaki «Parti Platformu»ndan, MC iktidarının devrilerek yerine «ileri demokratik bir hükümetin kurulmasının» öngörüldüğünü:, böyle bir hükümetin «ileri demokratik bir düzene geçme savaşında köprü başı» olarak düşünüldüğünü öğreniyoruz. «Platform Tezleri»nde de aynı öneriyle karşılaşıyoruz. Haziran 1977 seçimlerinden sonra yapıldığı anlaşılan bir başka yayında ise, CHP'nin kuracağı bir hükümetin «yalnız antifaşist değil, açık ve kesin antiemperyalist, demokratik bir programla çıkmasının» beklendiğini anlıyoruz. İkinci Milliyetçi Cephe hükümetinin kurulmasından sonraki bir yayında da, hedef olarak, «ileri demokratik devrim aşamasına bir basamak olacak bir hükümetten» söz edildiğini görüyoruz.

Herhalde bu politik tutum alışları, burjuvazinin «ilerici kolu»nun temsilcilerini tutarlı bir mücadeleye zorlamak amacını taşıdığını ileri sürmek mümkün değildir. Çünkü herhangi bir toplumsal ya da politik gücü, onun etrafında gerçek olmayan umutlar yaratılmasına destek olarak «ileri konumlara» çekmek düşünülemez. Böylesi bir tutum, ileri konumlara çekileceği umulan gücün (diyelim CHP'nin) manevralarını hoş göstermekten, kitleleri boş çıkacağı başından belli olan hayallerle oyalamaktan başka anlam taşımaz. Bu nedenle, «ulusal ya da ileri demokratik devrim»» tezinin sözü edilen «sol» sonuçlarını da, burjuvazinin «ilerici kolu»nun temsilcisi sayılan sosyal demokrat reformculuğun karşısındaki teslimiyetçi tutumun sis perdesi olarak yorumlamak gerekir.

Burjuvazi içindeki ayrılıkları dikkate almaya, ve mümkün olduğu ölçüde burjuvazinin kimi kesimlerini tarafsızlaştırmak, hatta demok-

ratikleşme mücadelesinde desteğini kazanmak için çalışmaya, kuşkusuz evet!. Fakat bu bahaneyle burjuvazinin şu yada bu kesimi adına işçi sınıfı hareketine akıl öğretilmesine kesinlikle hayır! «Ulusal ya da ileri demokratik devrim» tezi, bugüne kadar, işçi sınıfı hareketinin sosyal demokrat reformculuğuna peşine takılması ve demokratik toplumsal muhalefetin görevlerinin burjuvaziye (hangi kesimi olursa olsun) teslim edilmesi için davetiye çıkarmanın dışında bir sonuç vermemiştir. Bunu, belki birtakım göz kamaştırıcı küçük «başarılar» elde etme umuduyla, oportünizme açıkça ödün verilmesinden, teslimiyetçiliğin tuzağına yuvarlanmaktan başka türlü yorumlamak mümkün değildir.

SONUÇ

«Türkiye Komünist Partisi Programı»nın, sadece metninde yazılanlara bakılarak incelenmesi bile, böylesi bir belgenin, kendisini işçi sınıfının politik öncüsü olarak görmek isteyen bir merkezin iddialarını asla hak kazandıramayacağını göstermektedir. Bu belge, «program» adını taşıyan herhangi bir metnin taşıması beklenen asgari özellikleri dahi içermemektedir. İdeolojik bulanıklığın, politik yönsüzlüğün ve teorik anarşinin egemen olduğu bu belge, ancak işçi sınıfı hareketine sızmak için fırsat kollayan sağ ve sol oportünizme zemin hazırlayabilecek niteliktedir.

«TKP Programı»na temel olan anlayışın ve politik sonuçlarının irdelenmesi de, bu anlayışın, işçi sınıfı hareketine yol göstermek bir yana, ancak işçi sınıfının yolunu şaşırtma sonucunu verebileceğini göstermektedir. «Ulusal yada ileri demokratik devrim» tezinde dile gelen bu anlayış, işçi sınıfının devrimci hareketinin görevlerinin bulandırılmasından, bu görevlerden burjuvazinin şu yada bu kesimi lehine vazgeçilmesinden başka anlam taşımamaktadır. Bunun da, son çözümlemede, meydanı sağ ve sol oportünizme boş bırakmanın dışında bir sonuç vereceği düşünülemez. Bilimsel sosyalist ideolojinin arılığını her türlü sapma eğilimine karşı koruma yeteneğini gösteremeyen bir politik anlayışın, bu güçsüzlüğünü şu yada bu görünüş altında gizleyebilmesi mümkün değildir.

İDEOLOJİK ÇALIŞMANIN ÖZÜ VE BAZI SORUNLARIMIZ

Metin Çulhaoğlu

Sosyalist harekette, ideolojik çalışmadan, ideolojik mücadeleden çok söz edilir. Gerçekten de, sosyalist harkette, ideolojik çalışma, sınıf mücadelesinin temel eksenlerinden birini oluşturur. Hiç kuşkusuz, toplumda biçimlenen sınıf mücadelesinin, ekonomik, politik, kültürel, vb. gibi başka eksenleri de vardır. Ancak bunlar kesinlikle birbirinden ayrı ya da bağımsız değildir. Bunun sonucu olarak, sosyalist mücadelede de örgütlenme çalışmaları ve politik mücadele ile ideolojik mücadele, birbirlerinden soyutlanamaz. Sınıf mücadelesinin oluşması açısından, tek tek bunların her biri, sahip oldukları anlamı, birbirleri ile olan bütünlükleri içinde kazanırlar. Ve yine ancak, toplumsal gerçekliğin açıklanmasında bu bütünlük sağlanabildiği ve açıklanan toplumsal gerçekliğin değiştirilmesi amacıyla bu bütünlük pratikte de yaşama geçirilebildiği ölçüde sınıf mücadelesi de başarılı ve etkin olunabilir.

İDEOLOJİK ÇALIŞMADA SOMUTLUK

Benimsenmesindeki yaygınlığa karşın, dar içerikli ve yanlış bir anlayış vardır. Bu anlayış pratikte, ideolojik çalışmayı günlük pratikten kopuk, soyut teorik çalışmalara ve araştırmalara indirgemek biçiminde ortaya çıkar. Bunun sonucu, ideolojik çalışma dendiğinde, çoğu kişinin aklına ilk olarak teoriler ve teorisyenler gelir.

Bu anlayış, ideolojik çalışmayı sınıf mücadelesinin diğer alanlarından, örneğin politik çalışmadan bütünü ile soyutlayan bir yaklaşımın ürünüdür. Bunun temelinde ise çok önemli bir başka bilim dışılık yatmaktadır. Örgüt kavramını, örgüt pratiğinin dışına hapsetmek, bilimsel ve doğru bir örgüt anlayışının, salt teori ile gerçekleştirilebileceğini sanmak. Bu anlayış, politik örgütün sınıfsal temellerini görmezliğe gelen burjuva ideolojisi ile özdeş değildir ama kesinlikle onun bilimsel karşıtı da değildir. Çünkü bu anlayış da örgüt kavramını yaşanan sınıf mücadelesinin ve varolan sosyalist hareketin kendi pratiğinin bir parçası durumuna getirmez. Sonuçta, örgüt pratiğinin, örgütlü sınıf mücadelesi pratiğinin dışında kalınarak «kavranmasının» ürünüdür..

İdeolojik çalışma ile ekonomik ve politik mücadele arasındaki zorunlu bütünlük, ancak örgüt aracılığı ile sağlanabilir. Bu bütünlüğü kurmanın ve pratikte somutlamanın tek yolu, örgüt pratiğini geliştirmektir. Sosyalist mücadelede, teori ile pratiğin birliği ancak örgüt aracılığı ile sağlanabilir. Teorik araştırma ve çalışmalar, tek başlarına ele alındığında, yalnızca olguların düşünsel plandaki çözümlemelerini verirler. Başka bir deyişle, teorik çalışmalar, yapılacak somut işin bizzat kendisi değil, yapılacak işin (toplumun değiştirilmesinin) yönünü belirleyen genel yol göstericilerdir. Dolayısıyla, örgüt pratiği ile bütünleşmediği sürece, teorik çalışmalar, mevcut durumun değiştirilmesi için verilen mücadelenin bir parçası durumuna gelemeyen soyut çalışmalar olarak kalırlar. Türkiye'de, sınıf mücadelesinin çeşitli aşamalarında, örgüt gerçeğinin sürekli olarak gözardı edilmesi, sınıf mücadelesinin ekseni olarak örgüt pratiğinin gelişmesini engellemede burjuvazinin çeşitli yöntemlerle başarı sağlaması, diğer etkilerin yanısıra, ideolojik çalışmanın bir aracı olan teorik çalışmalarla politik mücadele arasındaki zorunlu bütünlüğün hayata geçirilmesini de engellemiştir. İşte bu koşullarda, ideolojik çalışma çoğu kez bir teorik çalışmaya indirgenmiş, böyle kavranmıştır.

Yılların deney ve bilgi birikimi sonucunda sınıf mücadelesinin yükselmesi, buna koşut olarak da örgüt kavramının ve pratiğinin giderek gelişmesi ve politik mücadelenin olgunlaşması, ülkemizde ideolojik çalışma ile pratik mücadele arasındaki köprünün sağlamlaşması açısından başlıca güvencedir.

KUYRUKÇULUĞUN İDEOLOJİK TEMELİ

İdeolojik çalışma konusunda bir ikinci yanılgı ise günü birlik devrimcilik tarafından benimsenmiştir. Devrimciliği eylemle sınırlı bir

maceracılık biçiminde gerçekleştiren goşist gruplar tarafından ulaşılan bir yanılgı bu. İdeolojik çalışmada «derin» teoriye yer olmadığı, «fazla» bilimselliğin entellektüelizm olduğu, ateşli bir propagandanın en iyi ideolojik çalışmayı temsil ettiği gibi görüşlerle ortaya çıkar.

Bu yanılgı içinde teori gerçekleştirilen eylemleri doğrulamak için kullanılacak bir araç olarak görülür. Toplumsal bir düzeni değiştirebilmek için bu toplumsal düzenin, **öncelikle ve mutlaka,** bilimsel-sosyalist teori tarafından ve bu düzeni değiştirmek üzere kavranması ve açıklanması gerekliği anlaşılmaz. Teori sözde kabul edilse bile gerçekte önemsenmez. Bunun doğal sonucu basit bir propaganda düzenini temsil eden sığ düşüncelere kolayca «teori» sıfatının yapıştırılmasıdır. Bu anlayış bilim-dışılığa ve pratiği teoriden kopararak Marksizmin karşısına düşer. Teoriyi pratikten koparan birinci yanılgı gibi bunun da temelinde yanlış bir örgüt anlayışı vardır. Bunlara göre örgütün varoluş nedeni sadece eylemdir. Bu anlayışta devrimci hareketin bilimsel sosyalist teori ile bütünleştirilmesi zorunluluğu, örgüt üyelerinin örgüt eylemlerinin doğruluğuna iman etmelerine dönüştürülmüştür. Bu nedenle örgüt de işçi sınıfı hareketini, politik-ideolojik alanlarda, teori ve pratiğin birliğini sağlayarak yürüten ve geliştiren örgüt olma zorunluluğundan kurtarılmış, eylem örgüt etkinliğinin tek biçimi haline getirilmiştir.

Birinci yanılgı kendisini sosyalist işçi sınıfı pratiğinin dışına, ikinci yapılgı ise kendisini bilimsel sosyalist teorinin dışına hapsettiği için ortak bir noktada buluşurlar: kuyrukçuluk. Birinci yanılgı pratiksiz bir teori içinde ulaştığı «ideal» örgüt kavramlarının karşılığını pratikte bulamadığını ileri sürerek, sonuçta burjuvazinin (özellikle sosyal-demokrasinin) kuyruğuna takılır. İkinci yanılgı ise kendisini bilimsel-sosyalist teoriden yoksun bıraktığı için sömürüye karşı olmak adına yeldeğirmenlerine saldırmak durumunda kalır. Gerçek anlamda burjuvaziyi geriletebilecek tek güç olan bilimsel-sosyalist hareketle bütünleşmediği için kendisini, kendi bilinci dışında, burjuvazinin çıkarlarına hizmet eden bir kuyrukçuluktan kurtaramaz. En ateşli eylemcilikler, en keskin iradecilikler bile pratikte bu yazgıyı değiştiremez. Kendi bilinçleri içinde kendilerini «en doğru», «en devrimci» bulmaları bu yanılgıların nesnel olarak burjuva ideolojisinin etki alanında hapsolmalarını engelleyemez.

İDEOLOJİK ÇALIŞMADA TEMEL HEDEF

İdeolojik çalışma ile sınıf mücadelesinin, örgütlü çalışmanın diğer alanları arasındaki ilişki üzerinde daha sonra da durulacak. An-

cak bundan önce, ideolojik çalışmada temel hedefi, en kaba hatları ile de olsa, tanımlama gereği var.

Bilindiği gibi, sosyalist mücadele ne tek başına dar bir örgütle, ne de tek başına örgütsüz yığınlarla başarıya ulaşabilir. Başarının temel koşulu, sosyalist örgütün, başta işçi sınıfı olmak üzere, geniş emekçi yığınları somut mücadele hedeflerine yöneltebilmesindedir.

Sosyalist örgüt işçi sınıfının öncüsüdür. Disiplin, bilinç, öngörü açısından işçi sınıfının politik örgütü, yalnızca geniş anlamda tüm çalışanların değil, dar anlamda işçi sınıfının da öncüsüdür. Ancak, bir işçi sınıfı örgütünün, dar kadroları ile böyle bir niteliğe sahip olması kendi başına yeterli değildir. Bundan sonra, zorunlu olan, bu niteliklere sahip örgütün, mevcut koşullarda mümkün olan en geniş kesimi peşinden sürükleyebilmesidir.

Bu ise ancak, sosyalist örgütün, geniş emekçi yığınları kendi bilinç düzeyine, beklenti düzeyine yaklaştırabilmesi ile mümkün olur. Yığınlar, öncü örgütün bilinç ve beklenti düzeyine yaklaşamazlarsa, bu örgütün saptadığı hedefler doğrultusunda seferber olamazlar, seferber edilemezler.

En genelden başlandığında, gerek ideolojik çalışmanın temeli, gerekse bu çalışmanın politik mücadele ile taşıdığı bütünlük, bu noktada ortaya çıkmaktadır. Bir başka deyişle, ideolojik çalışmanın özü, toplumun mümkün olan en geniş kesimlerini öncü örgütün bilinç düzeyine yaklaştırmak, öncü örgütün koyduğu hedefleri bu kesimlere de benimsetmektir.

Bu nitelikteki bir çalışmanın, politik çalışmadan ya da örgütlenme pratiğinden bağımsız olarak yürütülemeyeceği de ortadadır. Eğer öyle olsaydı, hiç kuşkusuz, sosyalist örgütün görüşlerini yazıp basması ve dağıtması yeterli olurdu. Oysa değildir. Politik hareket ile dernek ve kulüpleri ayıran farklılık da bu noktada ortaya çıkmaktadır.

Özetleyecek olursak: Örgütlü hareketin ideolojik ve politik çalışması sonucunda, örgütün bilinç düzeyine en çok yaklaşan kesimler, örgütün içinde yer alırlar. Bunu, örgütün çalışmasından etkilenen, ortaya konan hedefleri benimseyen ama henüz örgütün bilinç ve öngörü düzeyine yeterince yaklaşamayan kesimler izler. Böylece, örgütün çevresinde içiçe halkalar halinde, yığınlar yer alır.

Eğer, hayatın içinde somut ilişkiler kurarak görüşlerini başkalarına aktaramıyorsa, bu görüşleri en çok benimseyen kesimleri kendi bünyesi içinde örgütleyemiyorsa, bir örgütün bilimsel sosyalizmi derinliğine bilmesi, teorik düzeyinin «yüksek» olması büyük bir anlam taşımaz. Çünkü ideolojik yetkinlik ve teorik düzey, hiçbir zaman kendi başlarına birer amaç değildir. Tersine, yığınlar üzerinde etkili ol-

manın, onları örgütlemenin, örgütlenenleri burjuvazinin ideolojik saldırılarına karşı korumanın, giderek burjuvazinin tüm toplum üzerindeki ideolojik saldırısını kırmanın, kısacası sınıf mücadelesinin bir aracıdırlar.

POLİTİK ÇALIŞMADA İDEOLOJİK YETKİNLİĞİN ÖNEMİ

Buraya kadar karşılıklı ilişkinin tek yönü üzerinde duruldu. Gerçekten de politik çalışma ile bütünleşemeyen bir ideolojik yetkinlik anlam taşımaz. Ancak bunun tersi de doğrudur: İdeolojik yetkinlikle, belirli bir ideolojik düzeyle bütünleşemeyen bir politik çalışma da güdük ve verimsiz kalır.

En basit bir örnekten hareket edecek olursak: Eğer bir partili, politik bilinçten uzak bir işçiye, sınıf mücadelesinin ve örgütün zorunluluğunu anlatamıyorsa, CHP'li bir işçiye sosyal demokrasinin özünü tarihten ve Türkiye'den örneklerle sergileyemiyorsa, MHP'ye oy veren bir başkasına faşist demagojinin niteliğini ve aldatacılığını yine dünyadan ve Türkiye somutundan hareketle kanıtlayamıyorsa ve bütün bu çabalarında etkin ve inandırıcı olamıyorsa, o partilinin günde kaç kişi ile «ilişki» kurduğu büyük bir önem taşımaz.

Bu açıdan bakıldığında, asgari ideolojik yetkinlikten yoksun bir politik çalışma, mermisiz bir silahın kullanılmasına benzetilebilir. Mermisiz silah ne kadar etkili ise, ideolojiden yoksun bir çalışma da o ölçüde etkindir.

Türkiye'de, fabrikalarda, işyerlerinde, köylerde, sosyalist harekete ve örgütüne gönül vermiş birçok iyiniyetli, militan nitelikli kişi vardır. Bunlar çevrelerini etkileyebilmek için ellerinden geleni yapmaktadırlar. Ancak zaman zaman «bize şu cevap verildiğinde ne diyeceğimizi bilemiyoruz» türünden tıkanıklıklar içinde kalmaktadırlar. Bu tıkanıklık, ideolojik düzeyin geriliğinden kaynaklanan bir tıkanıklıktır. Ve aşılması da ancak ideolojik düzeyin yükseltilmesi ile mümkündür.

«İdeolojik düzey»in ölçütleri ve standartları üzerinde, bundan sonra sırası geldikçe durulacaktır.

İDEOLOJİK DÜZEYİN DİNAMİK YANI

Söylenenlerle, ideolojik çalışma ile politik çalışma arasındaki temel bütünlük ortaya konmaya çalışıldı.

Ancak burada bir noktaya özellikle dikkat etmek gerekmektedir. Bu noktaya kadar söylenenler, büyük ölçüde basitleştirilmiş bir tablodan hareket ediyordu. Bir başka deyişle, sorun durağan bir biçimde ele alınıyor, canlı (dinamik) yanından söz edilmiyordu.

Oysa hayatın kendisi hiçbir zaman durağan (statik) değildir. Tersine, sürekli bir gelişim, değişim içindedir. Her geçen gün karşımıza yeni olgular çıkarıyor. İşte, ideolojik yetkinliğin dinamik yanı da burada ortaya çıkmaktadır. İdeolojik düzeyin yükseltilmesi bir yana, korunması bile, yeni olguların, yeni deneyimlerin değerlendirilmesini ve ortaya çıkan yeni bulguların sınıf mücadelesinde kullanılmasını zorunlu kılar. Bu açıdan bakıldığında, ideolojik çalışmanın temel bir yönü olarak da, yaşanan olayların gerisinde kalmama, somut hayatla başabaş gitme zorunluluğunu gösterebiliriz.

Önceki bölümde somut bir örnekten hareketle, bir partilinin etkin olma koşullarından söz ettik. Bu noktada da somuta inecek olursak: Partilinin sömürüyü, artık değeri bilmesi ve bunları anlatabilmesi gereklidir, ama kendi başına yeterli değildir. Çünkü hayat yalnızca sömürüden ve artık değerden ibaret değildir. Daha açık söyleyecek olursak, sömürü ve artık değer, sorunun özüdür ama, burjuva ideolojisi bu öze inilesiye kadar insanların çevresine başka şartlanmalar koymuştur, başka araçlarla insanların gözlerini boyamaya çalışmaktadır. Kısacası burjuvazi insanların çevresini, ideolojik olarak, hayatın her alanında, bu özü saklayan, görünümde tersine çeviren sahteliklerle, tuzaklarla doldurulmuştur.

İdeolojik yetkinlik işte bu saldırıların tümüne, hayatın her alanındaki tuzakların tümüne karşı koyabilecek bir konumun sonucudur. Emekçi yığınları dün etkilemeyen ama bugün büyük ölçüde etkileyen örneğin bir televizyon sorunu vardır, bir spor sorunu vardır, bir basın sorunu vardır, bir sinema sorunu vardır. Partili, bunların tümü konusunda çevresinde etkili olabilme, bunların tümünden hareketle sorunun özüne inebilme durumunda olmalıdır. Partili yalnızca artık değerden ve sömürüden değil, ulaşım, gecekondu, sağlık, kreş, kanalizasyon, spor vb. sorunlarından da söz edebilmelidir. Söz edebilmenin ötesinde, bu sorunların mevcut düzenle olan bağlarını doğru ve inandırıcı bir biçimde kurabilmelidir.

Bu ancak, bir bütün olarak partinin biriken olgu ve deneyimlerin gerisinde kalmamasıyla, tüm bu sorunları değerlendirip çözüm önerileri getirecek bir ideolojik yetkinlik ve çabukluğa sahip olmasıyla mümkündür.

Hayatın getirdiği olgu ve deneyimler, hareketin ideolojik düzeyinden daha hızlı, daha çabuk olarak gelişirler, birikirler. Bu açıdan, ideolojik çalışma, kesintisiz bir yarıştır. Hayatla yapılan bir yarıştır. Bu yarışta amaç, geride kalmamak, hayattan ve onun hergün hareketin karşısına yığdığı olgulardan kopmamaktır. Kopmamak gerektiğinin bilincine varmaktır.

İdeolojik çalışmanın bu dinamik yanı görülmediği sürece, parti kâğıt üzerinde bir «parti» olarak kalır. Günlük hayattan, dolayısıyla kitlelerden kopuk, katı ve dar bir grup olarak «yaşam»ını sürdürür.

Sosyalist harekette, böyle bir «yaşam»ın, cansızlıktan farkı yoktur.

DERİNLİK VE YAYGINLIK

Özetleyecek olursak, ideolojik çalışmanın, ideolojik yetkinliğin derinlemesine bir anlamı olduğu kadar, yatay bir anlamı da vardır. Derinlemesine çalışma ve yetkinlik, bilimsel sosyalizmin özünün, temel ilkelerinin kavranması, özümsenmesidir. Yaygınlık ise, bu özün ve bu ilkelerin yeni olgulara, yeni deneyimlere, kısacası hayatın her alanına uygulanması ile ortaya çıkar. Kapitalizm tek tek tüm kapitalist ülkelerde yaşayan insanlara yeni sorunlar, yeni darboğazlar, yeni sıkıntılar getiriyor. Sosyalist sistem ise, hayatın her alanında yeni başarılarla ortaya çıkıyor. Bu ikili gelişme ile birlikte bir başka olanak da doğmuş oluyor: Kapitalizmin tüm sorunlarına karşın, sosyalizmin çözümlerini somut örnekleri ile sergileyebilmek. Bu büyük bir ideolojik silah. Bu büyük silahtan yararlanabilmek ise, partinin subjektif çabalarına, çalışmalarına ve girişimlerine bağlıdır.

İdeolojik çalışmada, parti bir yandan kitleleri kendisine doğru yükseltirken, diğer yandan kendisini de sürekli yükseltmek zorundadır. Toplumsal hayat geliştikçe, partinin ulaşması gereken ideolojik düzey de yükselecektir. Partinin ideolojik düzeyi yükseldikçe, üyelerin ulaştırılması, kitlelerin yaklaştırılması gereken bilinç düzeyi de yükselecektir.

İdeolojik çalışmayı, mutlaka bu dinamik yanıyla görmek gerekiyor.

DERİNLİK ÜZERİNE : BİLİMSEL SOSYALİZM VE İLKELERİ

Az önce, «ideolojik yetkinliğin derinlemesine yanından» söz ettik. Bunun bilimsel sosyalizmin özünün, temel ilkelerinin kavranması ile ilgili olduğunu söyledik.

Bu noktada, gerek derinlemesine bilginin özelliklerini sergileyebilmek, gerekse ideolojik çalışma ile politik çalışma arasındaki bütünlüğe yeni örnekler verebilmek açısından, önemli bazı ilkeler üzerinde durmak gerekiyor.

Eğer «derinliğine» ideolojik çalışma, Marks, Engels ve Lenin'in metinleri üzerinde «derinlemesine» bir çalışmadan ibaret olsaydı, sosyalist hareket bir kıraat çalışmasından, sosyalistler de Marksologlardan ibaret olurlardı. İdeolojik çalışmanın bu alanında önemli olan, Marksist klasiklerin ortaya koydukları özün canlı olarak, yaşanan sı-

nıf mücadelelerinin pratiği içinde yakalanabilmesi ve bu özün yeni, güncel olgulara uygulanabilmesidir.

Türkiye'de çeşitli sol kesimlerde egemen olan ideolojik geriliğin önemli nedenlerinden biri de budur: Marksist metinler kuru, donmuş kalıplar olarak ele alınmaktadır. Bu metinlerin bilimsel anlamda doğru olarak kullanılabilmesi için canlı toplumsal özü, başka bir deyişle, gelişen yeni olgulara ışık tutacak hareketli toplumsal özü, ortaya çıkarması gerektiği, kesinlikle kavranamamaktadır.

Daha açık olması için bir örnek verilebilir; Devlet olgusunun Marks ve Engels tarafından çözümlenişi:

Marks, Hegel'in devlet anlayışını eleştirerek başlıyor. Ulaşılan ilk sonuç, devletin egemen sınıfların elinde bir baskı aracı olduğudur. Ama bu sonuç kendi başına, Marksist devlet teorisinin tümünü oluşturmuyor. Sırada şimdi, bu baskı aracının ne yapılacağı sorusu vardır. İdeolojik çalışma ile politik mücadele arasındaki ilişki, bu soruya cevap veriliş biçiminde ve sürecinde bütün açıklığı ile ortaya çıkmaktadır.

Sınıf mücadeleleri olmaksızın, bu soruya salt teorik düzeyde bir cevap vermek o dönemde henüz mümkün değildir. Devlet teorisi, ancak «Fransa'da Sınıf Mücadeleleri» ile birlikte gelişebiliyor. «Proletarya diktatörlüğü» kavramı böyle ortaya çıkıyor. Yine de kavramın 1850' lerde yeterli açıklığa sahip olduğunu söylemek mümkün değil. Daha büyük açıklık için, daha büyük politik deneyim gereklidir. Sonuçta, devlet ve proletarya diktatörlüğü kavramları ancak başka bir büyük politik deneyimle, Paris Komünü ile yerli yerine oturuyor.

Söylenenlerden, iki sonuç açık bir biçimde ortaya çıkıyor: Birincisi, bilimsel sosyalizm, şu ya da bu tarihte donan bir kalıp değildir. Sürekli olarak gelişen, canlı bir öğretidir. Hiç kuşkusuz, proletarya diktatörlüğünün sosyalist ülkelerde daha sonraki uygulanış biçimleri bu kavramı, Lenin döneminden de ötelere götürmüştür.

İkinci sonuç ise ideolojik birikim ile politik deneyim arasındaki ilişkiye ışık tutuyor. Devlet ve proletarya diktatörlüğü kavramlarının olgunlaşması, tek başına düşünsel bir çabanın ürünü değildir, olamaz. Doğrudan doğruya, ideolojik birikimin üzerinde yükselen politik deneyimin ürünüdür. Bu açıdan bakıldığında, sosyalist teorinin ve pratiğin gelişmesi her yerde, bu arada Türkiye'de de, aynı süreci izleyecektir. Kısaca: İdeolojik düzey, politik deneyimle birlikte yükselecektir. İdeolojik düzeyin gelişmesine katkıda bulunacak bir politik deneyim ise, baştan asgari bir ideolojik birikimi öngörür.

TÜRKİYE'DEN BİRKAÇ ÖRNEK

İdeolojik düzey ile politik deneyim arasındaki bütünlüğü Türkiye'den bazı örneklerle sergilemeye çalışmadan önce «teorik çalışma» kavramı üzerinde durmakta yarar var.

Başta da değindiğimiz gibi, ideolojik çalışma denildiğinde akla genellikle teorik yazılar, çalışmalar ve araştırmalar gelmektedir. Bir anlamda, ideolojik çalışma, buna indirgenmektedir.

Oysa, teorik çalışmalar, ideolojik çalışmanın birer aracıdır. Kendisi değildir. Teorik çalışmalar, ancak günlük politik pratiğe ışık tuttukları ve onunla bütünleştikleri ölçüde ideolojik çalışmanın birer aracı haline gelebilirler. Bu açıdan bakıldığında ideolojik çalışma, teorik çalışmayı içerir. Ama her teorik çalışma, ideolojik çalışmanın ve mücadelenin parçası olamaz. Teorik çalışmalar, bilimsel sosyalizmin temel ilkeleri ile mücadele verilen ülkenin somut koşulları arasında gerekli ilişki ve bütünlüğü kurabildikleri ölçüde ideolojik çalışmanın ve mücadelenin parçası haline gelebilirler. Teorik çalışma, her zaman somuttan, pratikten kaynaklanır. Politik mücadele olmaksızın da somuta ulaşılamaz. Bu durumda, partinin teorik çalışmalarında başlıca kaynak ve hareket noktası, o partinin politik pratiğidir. Bu konuda, Türkiye'den de birkaç örnek verilebilir.

Seçimler ve seçimlerin sosyalist hareketteki yeri konusunda çoğu kimse «birşeyler» bilir. Bu konuda klasiklerin zamanında neler yazdıkları da genellikle bilinir. Lenin ve Bolşeviklerin hangi dumayı boykot edip, ne zaman seçimlere katıldıklarından ise yine çok kişi haberdardır.

Ancak, bütün bunlar, seçimler ve parlamento konusunda net bir fikre sahip olabilmenin yalnızca ilk adımlarını oluşturuyor. Önemli olan tüm bunların, politik mücadelede somutlanabilmesidir. Çünkü politik çalışma içinde somutlanamayan teorik ilkeler, kimseyi bir adım ileri götürmez.

Türkiye İşçi Partisi, bilimsel sosyalizmin ve Türkiye koşullarının somut bir çözümlemesini yaparak 5 Haziran genel ve 11 Aralık yerel seçimlerine katıldı. Kararın alınmasıyla birlikte, partinin tüm birimleri yoğun bir politik çalışmanın içine girdiler. Bu yoğun **politik** çalışma, aynı zamanda, seçimlerin konumu, sosyal demokrasinin niteliği, yerel sorunlar vb. gibi konularda büyük bir ideolojik birikimi de beraberinde getirdi. Eğer bu politik deneyim olmasaydı, genel olarak hareketin ve özel olarak da tek tek üyelerin, anılan sorunlarda ve daha başkalarında, eskisine kıyasla daha büyük bir ideolojik netliğe kavuşmaları beklenemezdi.

Bir başka örnek ise DİSK'teki gelişmelere ilişkindir. Yine birçok kişi, «sınıf ve kitle sendikacılığının ilkeleri» konusunda çok şey bilebilir. Ancak, DİSK'in sürüklendiği noktayı, başından itibaren ve doğru bir biçimde görebilen tek hareket, Türkiye İşçi Partisi olmuştur. Bunun nedeni, tek başına parti yöneticilerinin yetenekleri değildir. Daha önemli olan, partinin sendikal alanda da yoğun bir pratik çalışmanın içinde olmasıdır. DİSK üst yönetiminin niteliği, CHP'nin sendikalar alanındaki açılımının değerlendirilmesi ve bunlardan hareketle ideolojik alanda atılan adımlar, bu pratiğin bir ürünü olmuştur.

DÜNYA PRATİĞİNDEN ÖRNEKLER

Politik pratiğin ideolojik birikim açısından oynadığı itici rolü, başka örneklerle sergilemek de mümkündür. İtalyan Komünist Partisi'nin etkinliğinin politik planda giderek artışı, bu partinin son olarak 1975 seçimlerinde kazandığı büyük başarı, partinin ideolojik çalışmasında da itici bir rol oynamaktadır. Okul, kentleşme, sağlık, çevre korunması gibi, daha önce üzerinde yeterince ya da hiç durulmayan, ama geniş yığınları yakından etkileyen sorunlara ilişkin olarak, parti, yaratıcı bir çalışma içine giriyor. Yeni ve köklü çözüm önerileriyle halkın karşısına çıkıyor. Daha önce de değindiğimiz gibi, sosyalizmin, sosyalist sistemin deneyimi, hayatın her alanında köklü çözümlerle ortaya çıkılmasına olanak tanımaktadır.

Fransız Komünist Partisi tarafından formüle edilen «ileri demokratik düzen», «solun birliği» ve «anti-tekelci demokrasi» gibi kavramlar da hiç kuşkusuz partili teorisyenlerin «bunlar olursa iyi olur» diye masa başında ulaştıkları kavramlar değildir. Partinin politik ürünüdür bu kavramlar. Partinin ideolojik gelişmesine de etkili olmaktadır. Ancak bu politik adımlar sonucunda parti yeni çözümlemelere, yeni önerilere ve kavramlara ulaşabilmektedir. Söz konusu olan, kaba bir taklitçilik ve kavram aktarmacılığı değildir. Ya özgün bir ideolojik gelişme söz konusudur, ya da aynı güç ve konumdaki partiler bu kavramlardan ve hedeflerden yararlanmaktadırlar.

İtalya'daki ünlü Gramsci Enstitüsü'nün faaliyetlerinden de söz edilebilir. Gramsci Enstitüsü'nün faaliyetini, temel olarak partinin pratik faaliyeti ve karşılaştığı sorunlar belirliyor. Örneğin İtalya'da sağ tehlikenin giderek büyümesi, ciddi bir tehlike halini alması, ideolojik çalışma için de itici bir unsur oluyor. İdeolojik faaliyette, neo-faşizmin niteliklerinin, klasik faşizmle olan ilişkilerinin, yeni sınıfsal dayanaklarının açığa çıkarılması, çalışmanın odak noktalarını oluşturuyor.

Bir başka örnek ise DİSK'teki gelişmelere ilişkindir. Yine birçok kişi, «sınıf ve kitle sendikacılığının ilkeleri» konusunda çok şey bilebilir. Ancak, DİSK'in sürüklendiği noktayı, başından itibaren ve doğru bir biçimde görebilen tek hareket, Türkiye İşçi Partisi olmuştur. Bunun nedeni, tek başına parti yöneticilerinin yetenekleri değildir. Daha önemli olan, partinin sendikal alanda da yoğun bir pratik çalışmanın içinde olmasıdır. DİSK üst yönetiminin niteliği, CHP'nin sendikalar alanındaki açılımının değerlendirilmesi ve bunlardan hareketle ideolojik alanda atılan adımlar, bu pratiğin bir ürünü olmuştur.

DÜNYA PRATİĞİNDEN ÖRNEKLER

Politik pratiğin ideolojik birikim açısından oynadığı itici rolü, başka örneklerle sergilemek de mümkündür. İtalyan Komünist Partisi'nin etkinliğinin politik planda giderek artışı, bu partinin son olarak 1975 seçimlerinde kazandığı büyük başarı, partinin ideolojik çalışmasında da itici bir rol oynamaktadır. Okul, kentleşme, sağlık, çevre korunması gibi, daha önce üzerinde yeterince ya da hiç durulmayan, ama geniş yığınları yakından etkileyen sorunlara ilişkin olarak, parti, yaratıcı bir çalışma içine giriyor. Yeni ve köklü çözüm önerileriyle halkın karşısına çıkıyor. Daha önce de değindiğimiz gibi, sosyalizmin, sosyalist sistemin deneyimi, hayatın her alanında köklü çözümlerle ortaya çıkılmasına olanak tanımaktadır.

Fransız Komünist Partisi tarafından formüle edilen «ileri demokratik düzen», «solun birliği» ve «anti-tekelci demokrasi» gibi kavramlar da hiç kuşkusuz partili teorisyenlerin «bunlar olursa iyi olur» diye masa başında ulaştıkları kavramlar değildir. Partinin politik ürünüdür bu kavramlar. Partinin ideolojik gelişmesine de etkili olmaktadır. Ancak bu politik adımlar sonucunda parti yeni çözümlemelere, yeni önerilere ve kavramlara ulaşabilmektedir. Söz konusu olan, kaba bir taklitçilik ve kavram aktarmacılığı değildir. Ya özgün bir ideolojik gelişme söz konusudur, ya da aynı güç ve konumdaki partiler bu kavramlardan ve hedeflerden yararlanmaktadırlar.

İtalya'daki ünlü Gramsci Enstitüsü'nün faaliyetlerinden de söz edilebilir. Gramsci Enstitüsü'nün faaliyetini, temel olarak partinin pratik faaliyeti ve karşılaştığı sorunlar belirliyor. Örneğin İtalya'da sağ tehlikenin giderek büyümesi, ciddi bir tehlike halini alması, ideolojik çalışma için de itici bir unsur oluyor. İdeolojik faaliyette, neo-faşizmin niteliklerinin, klasik faşizmle olan ilişkilerinin, yeni sınıfsal dayanaklarının açığa çıkarılması, çalışmanın odak noktalarını oluşturuyor.

İDEOLOJİK ÇALIŞMANIN TEMEL DAYANAKLARI

Daha önce, ideolojik çalışmanın temel hedefi olarak, politik çalışma ile bütünleşen bir biçimde, partinin emekçi yığınları kendi bilinç ve öngörü düzeyine yaklaştırabilmesinden söz ettik.

Genel olarak emekçi kesimlere yaklaşmada, hiç kuşkusuz, ilk hareket noktası bu kesimlerin somut ekonomik-demokratik talepleri olmalıdır. Ancak burada, kitle örgütlerinin soruna yaklaşım biçimi ile partinin yaklaşımını birbirine karıştırmamak gerekir. Sosyalist hareket, yine somut sorunlardan hareket etmekle birlikte, bu sorunları giderek bilimsel sosyalizmin üç temel noktasına dayandırmak, bu sorunları bu üç noktanın bütünlüğü içerisinde eritmek durumundadır. Bu üç nokta, aynı zamanda, partinin ideolojik faaliyetinin de asgari temelini oluşturur. Özetler:

i) Sınıflı toplumlarda devlet ve niteliği,
ii) Toplumda değişiklik gereği ve bu değişikliği sağlayacak güç,
iii) Sosyalist toplumun niteliği ve insanlığa getirecekleri.

Tekrarlarsak, amaç, bu üç temel noktaya kitlelerin somut sorunlarından hareketle inilebilmesidir. Bu nokta gerçekten büyük bir önem taşımaktadır. Çünkü parti içindeki zorunlu ideolojik standartla, parti dışındaki kesimlere yönelik politik (ve ideolojik) çalışma arasındaki bütünlük, en açık biçimi ile bu noktada görülüyor. Dolayısıyla daha da açmakta yarar var.

Marksist devlet teorisini, Leninist devrim teorisini ve nihayet sosyalist bir toplumda üretim ve bölüşümün temel ilkelerini çok iyi ezberleyen biri, bilinçsiz emekçilere nutuk atarsa etkili olabilir mi? Bu soruya olumlu yanıt vermek olanaksız. Türkiye'de goşizm dahil çeşitli «sol» kesimlerin yaptığı da bundan başka birşey değildir. O halde yapılması gereken nedir? Yapılması gereken, daha önce sözü edilen üç temel noktayı:

i) Dünya sosyalist sistemi, sosyalist ülkeler hakkındaki genel ve somut bilgilerle,

ii) Gelişmiş kapitalist ülkelerde verilen mücadelelere ilişkin somut bilgilerle,

iii) Ulusal kurtuluş hareketleri hakkında somut bilgilerle bütünleşebilmek ve nihayet;

IV) **en önemlisi** bunların tümünü, Türkiye'nin, kentin, özel bölgenin ve buraların insanlarının somut sorunları ile pekiştirebilmektir. Bu dört düzeydeki bütünleşme, aynı zamanda, partinin ve tek tek birimlerinin ideolojik formasyonlarının bir göstergesidir. Ancak bu dörtlü bütünleşmenin ve onun getirdiği formasyonun sonucunda gerekli ideolojik düzeye ulaşılabilir.

Parti birimlerinin ideolojik düzeyi ile dışa yönelik ideolojik-politik çalışma arasındaki ilişki de burada ortaya çıkmaktadır. Bir partili, belirli bir bölgenin gecekondu sorunu hakkında pek çok şey bilebilir. Önemli olan, bunların her ikisinin bir partilide ya da bir ekipte bütünleşebilmesidir. Bir başka deyişle, bir partili, en somut bir sorundan hareketle ve bir süreç içerisinde emekçileri örneğin konut-kentleşme-kapitalizm-kapitalizme karşı mücadele-örgüt-sosyalizm bilincine ulaştırabilmelidir.

Bundan sonrası, örgüt üyesi olmanın getireceği bilinçlenme ve birikime dayanacaktır.

HAYALCİ HEDEFLER KOYMAMAK

Yukarıda, ideolojik yetkinlik açısından belirli bir bütünlükten söz edildi.

Bu bütünlüğün sağlanabilmesi, hiç kuşkusuz bir hedeftir, ancak bir anda hemen ulaşılabilecek bir hedef de değildir. Partinin ve partinin birimlerinin bu bütünlüğe, bu yetkinliğe ulaşabilmesi hiç kuşkusuz bir süreç işidir. Bu açıdan bakıldığında, hedefi gözden kaçırmaksızın, eksiklikler karşısında paniğe ve umutsuzluğa kapılmamak gerekir.

Diğer örnekler bir yana, elimizde Haziran ve Aralık seçimleri gibi iki deneyim var. Partinin gerek genel olarak, gerekse yerel düzeyde seçim olgusuna yaklaşım biçimi, propaganda ve ajitasyon düzeyi, ilerisi için hayli umut verici gelişmelerin başlangıcı sayılabilir. Bu çalışmalarda ne «bilimsel sosyalizm» adına soyut nutuklar atılmış, ne de dar ekonomik-demokratik sınırlar içine faydacı bir yaklaşımla hapsolunup kalınmıştır. Parti ve partililer, bilimsel sosyalizmin temel ilke ve hedeflerini, kitlelerin somut sorunları ile bütünleştirebilme açısından olumlu adımlar atmış, iyi örnekler vermiştir.

Aşırı hayalci hedeflerden sakınılması açısından bir başka önemli noktanın daha üzerinde durulması gerekiyor.

Belirli bir ideolojik formasyona ulaşılması demek, hiçbir zaman, istisnasız her partilinin örneğin Afrika'nın bir ülkesinde neler olup bittiğini en küçük ayrıntılarına kadar bilmesi değildir. Önemli olan, parti birimlerinin sınıfsal olguların **özünü** kavrayabilmeleridir.

Bir başka örnek verecek olursak, Türkiye'nin bugün içinde bulunduğu ekonomik durumu, ödemeler dengesinden finansman sorununa kadar, her partilinin eşit derinlikte değerlendirip çözümleyebilmesini beklemek aşırı hayalcilik olur. Beklenen, tüm bu ekonomik olguların altındaki sınıfsal özün kavranabilmesi ve kullanılabilmesidir.

Yani, amaç hiç bir zaman her partilinin her konuda adeta bir «uzman» olması değildir. Amaç, uzmanların çözümlemelerini politize ederek kullanabilecek ideolojik yetkinliğe ulaşmaktır.

Olayların özünün kavranması, üzerinde önemle durulması gereken bir nokta. Geçmişten de bir örnek verilebilir. 1971'den önce, Türkiye İşçi Partisi içinde «milli demokratik devrim-sosyalist devrim» tartışmalarına derinden bulaşmış, bu konuda çok «bilip» çok «okuyan» birçok aydın vardı. Bunların çok önemli bir bölümü «MDD - sosyalist devrim» tartışmalarının altında yatan özü kavrayamadıkları için, sonunda hareketten koptular. Belki de bunlar kadar «aydın» olmayan, «devrim teorisi» konusunda uzman sayılamayacak başkaları ise, sorunun özünü kavrayabildikleri için, temelde «örgüt-örgütün reddi» tartışmasının yattığını görebildikleri için harekete sadık kaldılar. Kısaca, o karmaşık devrim tartışmaları içinde, sorunun özünün işçi sınıfı hareketinin **bağımsızlığı**, işçi sınıfının örgütünün **bağımsızlığı** noktalarında düğümlendiğini görenler, parti hareketine bağlı kaldılar.

Dolayısıyla, ideolojik yetkinliğin en önemli göstergesi, olguların zenginliği ve karmaşası altındaki öze inebilme yeteneğidir.

İDEOLOJİK ÇALIŞMA GÜNLÜK HAYATLA ATBAŞI GİTME ÇALIŞMASIDIR

Az önce, proletarya diktatörlüğü kavramının oluşması sürecine değinmiştik. Bu bizi şu sonuca götürmüştü: Bilimsel sosyalizm, tarihin belirli bir kesitinde donup kalan bir kalıp değildir. İdeoloji, hiçbir zaman pratikten kopmaz, kopamaz. Hayat ise, hergün karşımıza yeni olgular, yeni deneyimler yığar. İdeoloji bunları çözümleyerek zenginleşir.

Gerçekten de hayat, ideolojiyi zenginleştirir. Ama hiçbir zaman kendi başına değil. Bunun için subjektif bir çaba gereklidir. Nasıl günümüzde devrimin objektif koşullarının olgunlaşması sonucunda subjektif ögenin rolü artıyorsa, bu ideoloji alanında da böyledir. İdeolojik alanda yetkinleşme de, sürekli olarak biriken olguları sürekli olarak çözümleyebilme yeteneğine, yani subjektif ögeye büyük ölçüde bağlıdır. Bu alanda da subjektif unsurun önemi eskisine kıyasla daha da artmıştır.

Bunu çok genel de olsa, bazı örneklerle sergilemek mümkündür.

Bir 1800'leri, bir de günümüzü düşünelim. Günümüzde, dünya sosyalist sisteminin kuruluşu ile birlikte, sosyalizm bir «ülkü» olmaktan çıktı. Maddî bir varlık haline geldi. Artık insanlar yalnızca sömürüsüz bir toplum vaadi dinlemekle kalmıyorlar. Sömürüsüz toplumu

somut olarak görme olanağına, sömürüsüz toplumu öğrenme olanağına sahipler. Ama tek tek bütün ülkelerin sosyalist hareketlerinin subjektif çabası olmadan, bunun sağlanması mümkün değildir. Bir ülkenin sosyalist hareketi, sosyalist toplumun kuruluşunun getirdiği evrensel değerdeki teorik ve pratik olguları ne ölçüde değerlendirebiliyor? Ne ölçüde kendi hareketini geliştirmek için bunlardan yararlanabiliyor? İdeolojik çalışmada yetişilmesi gereken, geride kalınmaması gereken verilerden biri, burada ortaya çıkıyor.

Sonra, azgelişmiş ülkeler var. Azgelişmiş ülke halkları, emperyalizmin yüzünü somut olarak gördükçe, yine somut bir örnek olarak sosyalizmi tanıdıkça ulusal bağımsızlıklarını korumada sosyalist sistemin desteğinden yararlandıkça, objektif koşullardan bağımsız olarak, ulusal kurtuluş hareketinin sosyalizme dönüşmesi olanakları artıyor. Hareket, bu olanakları ne ölçüde değerlendirebiliyor? Bu alanda gerekli olan sübjektif çaba ve katkıyı gösterebiliyor mu? Bu da ideolojik yetkinliğe bağlı bir husustur.

İnsanlık, emperyalizm yüzünden iki büyük savaş geçirdi. İki büyük toplu yıkıma tanık oldu. Bir yanda suçlu var: Emperyalist-kapitalist sistem. Diğer yanda da barışın sürekli ve sarsılmaz savunucusu sosyalist sistem. Taraflar bu netlikte ortadadır. İnsanların bu taraflar arasında seçimlerini yapmaları ancak her ülkedeki bilimsel-sosyalist hareketin kendi gelişimi içinde gerçekleşebilir. Çünkü emperyalizm de tüm gücü ile ideolojik saldırıdadır. Hareket, verili objektif durumdan hareketle bu saldırıyı hangi ölçüde göğüsleyebiliyor?

Ve nihayet, çok daha önemli, bu sayılanların doğal sonucu olan bir olanaktan söz etmek gerekmektedir. Daha önce sayılan objektif gelişmelerin ve verilerin yanısıra. kapitalist sistem bugün gerek evrensel planda, gerekse tek tek ülkeler planında çok daha derin bir bunalım içindedir. Bu bunalım, diğer faktörlere ek olarak, toplumun çeşitli tabakalarının sosyalizm karşısındaki konumunu da etkilemektedir. Daha açığı, eskisine kıyasla toplumun çok daha geniş kesimlerini sosyalizme kazanma olanakları doğmuştur. Ancak bu olanaktan yararlanılabilmesi de hareketin subjektif çaba ve katkılarına bağlıdır. İdeolojik ve politik alanda atacağı ileri adımlara bağlıdır. Bunlar hangi ölçüde yerine getirilebilmektedir? Bu olanaktan, ideolojik ve politik alanda hangi ölçülerde yararlanılabilmektedir?

İdeolojik çalışmanın günlük hayatla, objektif olgularla atbaşı gidebilme çabası olduğunu bu örnekler de kanıtlamaktadır. Bütün bu «olumlu» koşullar, potansiyel olarak hareketin önünü açtığı gibi, aynı zamanda ideolojik ve politik planda harekete yeni ve ertelenemez görevler de yüklemektedir. İdeolojik planda ise, tüm bu yeni olguların

sosyalist hareket tarafından değerlendiriliş ve çözümleniş biçimleri, günümüzde ideolojik çalışmanın belkemiğini oluşturur. «İdeolojik çalışmanın temel dayanakları» ancak bu yeni çözümleme ve bunların sonucu olan önerilerle birlikte ete kemiğe bürünebilir.

İDEOLOJİK ÇALIŞMADA ÖNEMLİ BİR ÖGE: PERSPEKTİF SORUNU

Günümüzün objektif koşulları sonucunda, toplumun çok geniş kesimlerinin mevcut düzene karşı tepki duymaları, bir anlamda hareketlenmeleri en başta değerlendirilmesi gereken olgular arasındadır. Bu, yalnızca politik alanda değil, ona bağlı olarak ideolojik planda da harekete büyük görevler yüklemektedir.

İdeolojik plandaki görevler iki düzeyde ele alınabilir. Bunlardan birincisine daha önce de değinilmişti. Tekrar özetleyecek olursak: Sosyalist hareket, kapitalizme karşı bilinçsiz de olsa hareketlenen kesimlerin somut sorunlarını çözümleyip, somut öneriler yaratacak ideolojik konum ve yetkinlikte olmalıdır. Bu kesimlerden kopmamak, ancak bu sayede mümkündür.

İkinci görev ise çok daha önemli bir nitelik taşımaktadır. Çok geniş kesimleri sosyalizme kazanma olanağı, ya da en azından toplumun çok geniş kesimlerini mevcut kapitalist düzene karşı hareketlendirme olanağı, nihaî hedef olan sosyalizmin kuruluşu ile, güncel mücadele hedefleri arasındaki bağların çok sağlıklı bir biçimde kurulmasını zorunlu kılmaktadır. Buna kısaca, devrimci mücadelede perspektif sorunu adını verebiliriz. İdeolojik olgunluğun temel taşlarından biri de burada yatmaktadır.

Bu noktanın somutlanabilmesi açısından, 1971 öncesinde Türkiye'de yapılan tartışmalardan bir örnek vermek yararlı olacaktır.

1971'den önce MDD tezinin savunucuları, MDD'yi anlatmak için bir örnek verirlerdi. Örnek şöyle: Bir tren var. Trenin son durağı sosyalizm. Arada ise istasyonlar var. Örneğin köylülük «toprak reformu istasyonu»nda iniyor. Küçük burjuvazi ise «demokrasi istasyonu»nda. Böylece, işçi sınıfının dışında kalan herkes, ara istasyonlarda iniyor. İşçi sınıfı, sosyalizm istasyonuna tek başına ulaşıyor.

Bu örneği, ideolojik geriliğin tipik göstergelerinden biri olarak değerlendirmek gerekiyor. Çünkü, özellikle günümüzün koşullarında, geniş kesimlerin sosyalizme kazanılma olanağının belirdiği koşullarda, ittifaklar sorunu kesinlikle «yolcuların ara istasyonlarda inmesi» gibi basit bir olgu değildir. Son durak olan sosyalizme, tek başına işçi sınıfı ile ulaşmak, kesinlikle amaç değildir. Sosyalizmin kuruluşunun temel gücünün işçi sınıfı olması ile, geniş kitlelerin yalnızca demok-

rasi değil, sosyalizmin kuruluşu mücadelesine de katılmaları birbiriyle çelişen olgular değildir. Amaç, her ara evrede, o evreye kadar yola çıkan kesimlerin mümkün olan en geniş kesimini daha sonraki evrelere götürmek olmalıdır.

GÜNCEL HEDEFLER VE NİHAİ HEDEF

Nihai hedef ile ara hedefler arasındaki bağlantının ve perspektifin net bir biçimde kurulabilmesi, her ara evrede mümkün olan en geniş kesimleri bir sonraki evre için seferber edebilme yeteneği ve bu süreç içerisinde ara hedeflerle nihai hedef arasındaki ilişki ve bütünlüğün bir an olsun unutulmaması ideolojik düzeyin belli başlı göstergelerinden biridir. İdeolojik çalışmanın belli başlı hedeflerinden biri de bunun sağlanmasıdır.

Sosyalist hareket, bu perspektifi, bu bütünlüğü kurabilecek ideolojik düzeyde olmalıdır. Daha da ötesi, partinin tüm birimlerinde bu bütünlük bilince çıkabilmelidir. Çünkü, en genel anlamda sapmaların da, tek tek kişiler düzeyindeki savrulmaların da temelinde, bu bütünlüğün, bu perspektifin kurulamamasının büyük payı vardır.

Bugün Türkiye'de geniş kitlelerin ekonomik-demokratik taleplerinin ulaştığı boyutlar, demokrasi yolunda atılacak adımlar, gerçekten de ortaya birçok güncel, ivedi hedef koyuyor. Partinin ideolojik çalışmasında en önemli noktalardan biri, bütün bu hedeflerle nihai hedef olan sosyalizmi, bütün bu mücadelelerle temel mücadele olan işçi sınıfının mücadelesini ve aradaki bütünlüğü, teorik ve pratik düzeyde ele alıp çözümleyebilmektir. Ancak böyle bir çözümleme, partinin somut politik mücadelesinde ona bir pusula kazandırabilir. Böyle bir pusula olmaksızın, hareket genel planda iki tehlike ile karşı karşıya gelir: Ya güncel hedefler içinde boğulup kendi asli çalışma alanında etkisiz kalır, ya da ekonomik-demokratik taleplerden ve bunların takipçisi olan kitlelerden soyutlanır. Bir anlamda, «sağ ve sol sapmaların» temelinde de bu vardır. Çözüm ise, etkin bir ideolojik çalışma ve bu çalışmanın ürünlerinin somut politikada uygulanabilmesidir.

BURJUVA İDEOLOJİSİ VE YAYGINLIĞI

Buraya kadar, ideolojik çalışmanın belirli yönleri üzerinde duruldu. Ancak, sosyalist harekette ideolojik çalışma, hiç kuşkusuz, temelde bilimsel sosyalizmin düşmanı ideolojiye karşı mücadeleyi içerir. Bu açıdan, ideolojik mücadele, ideolojik çalışmanın ayrılmaz bir parçasıdır.

İdeolojik mücadele, burjuva ideolojisine karşı verilen mücadeledir. Burada önemli bir noktayı ortaya koymak gerekiyor. Dünyada yal-

nızca iki ideoloji vardır: Bilimsel sosyalist ideoloji ve burjuva ideolojisi. Önemle vurgulamak gerekir ki, bunların dışında bir üçüncü ideoloji, bir üçüncü «dünya görüşü» yoktur.

Bunun sonucunda bir başka önemli nokta daha ortaya çıkıyor. Burjuva ideolojisi, egemen sınıf olan burjuvazinin örgütlenişi, sahip olduğu olanaklar ve toplumun çeşitli kesimlerine yayılışı açısından, hayli geniş bir tabana sahiptir. Toplumda burjuva ideolojisinin ulaşmadığı, etkileyemediği kesim olamaz. Burjuvazinin iktidarda deneyimli ve örgütlü bir sınıf olması, ona kendi ideolojisinin en geniş kesimlere yayma olanağını vermektedir. Üzerinde önemle durulması gereken nokta da burada ortaya çıkmaktadır: Özünde burjuva ideolojisini yansıtan ve ondan kaynaklanan görüşler, zamanla, özellikle küçük burjuva kesimler üzerinde etkili olurlar. Ve yine zamanla sanki yalnızca bu ara tabakalara özgü görüşlermiş gibi bir görünüm alırlar. Bunun sonucunda da bilimsel sosyalist ideolojinin ve burjuva ideolojisinin dışında bir üçüncü ideoloji, bir üçüncü dünya görüşü olduğu izlenimi uyanabilir.

Bir üçüncü ideoloji, «küçük burjuva ideolojisi» yoktur. Küçük burjuva kesimlerin dünyayı ve politik olayları yorumlama biçimleri görünüşte «bağımsız» ve ayrı bir izlenim verse bile, özde doğrudan doğruya burjuva ideolojisinden kaynaklanır.

Burjuvazinin deneyimi, bilinci, örgütlülüğü ve devletin olanaklarından sonuna kadar yararlanışı, toplumun değişik kesimleri üzerinde doğrudan ya da karmaşık kanallardan etkili olur. Hatta zaman zaman «düzene karşı», «düzeni eleştiren» bir görünüm de alabilir. Önemli olan bu tür görüşlerin burjuva özünü saptayabilmek, politik olarak işçi sınıfı hareketinin yanına kazanılabilecek kesimlerin, ideolojik olarak burjuva düşüncesinin çemberi içinde olduğunu unutmamaktır.

«İdeolojik titizlik, politik esneklik» ilkesinin pratik anlamlarından biri de burada ortaya çıkmaktadır. Küçük burjuva kesimleri, bağımsızlık, demokrasi ve giderek sosyalizm mücadelesinde işçi sınıfının yanına kazanma zorunluluğu vardır. Bu zorunluluk aynı zamanda politik planda esnek bir tavrı da gerektirir. Ancak, politik planda esnek davranılması gereken kesimlerin, önemli ölçüde burjuva ideolojisinin etkisi altında olduğunu da unutmamak gerekiyor. Dolayısıyla «politik esneklik» hiçbir zaman, ideolojik mücadeleyi, bu kesimleri burjuvazinin doğrudan ve dolaylı ideolojik saldırısından arındırma çabalarını dışlamaz. Bu çaba ve mücadele bir an olsun ertelenemez. Çünkü bu kesimler, ideolojik olarak burjuvazinin etkisinde kaldığı sürece, politik planda gerçek etkinliğini ve gücünü ortaya koyamaz.

Özetle, mümkün olan en geniş kesimleri, işçi sınıf hareketinin doğrultusuna kazanmak, politik bir kazanımdır. Ancak ideolojik planda bir etkinlik ve üstünlük sağlanmadan, bu politik kazanım gerçekleşemez.

SOMUT BİR ÖRNEK

Burada bir yanlış anlamaya karşı dikkatli olmak gerekiyor. Politik başarı için zorunlu olan, küçük burjuva kesimlerin burjuva ideolojisinden bütünü ile arınıp, sosyalist ideolojiyi sonuna dek benimsemeleri değildir. Böyle bir beklentiyi, aşırı hayalcilik olarak nitelendirmek gerekir. Önemli olan, somut hedefler için mücadeleyi ve birliği engelleyen ideolojik etkilerin kırılabilmesidir. İdeolojik mücadelenin öneml ve ertelenemezliği de burada ortaya çıkmaktadır.

Söylenenleri açıklaması bakımından somut bir örneğin yararı var. İlerici demokrat bir örgüt olan Barolar Birliği'nin başkanı bir demeç verdi. Demecinde «çoğulcu demokrasi»nin bir gereği olarak, Barolar Birliği'nin «baskı grubu» işlevini sürdüreceğini vurguladı. Demeçte, demokratik kuruluşların birer «baskı grubu» olduklarından söz edildi.

Şimdi gerilere, 18. yüzyıla dönmek gerekiyor. 18. yüzyılda burjuva ideolojisi çerçevesinde bir «felsefi çoğulculuk» görüşü ortaya atıldı. Buna göre, doğayı yöneten tek bir yasa yoktur. Bir başka deyişle dünyaya tek ve bütüncü bir ideoloji ile yaklaşılmaz. Bunun yerine, ayrı ve birbirlerinden bağımsız yasalar vardır. Ekonomik olayları ayrı, politik olayları ayrı yasalar yönlendirirler.

«Felsefi çoğulculuk» bu noktada kalmadı. Kısa bir süre sonra politik alana da yansıdı. Burada da şöyle formüle edildi: Toplumda çoğulcu demokrasi olmalıdır. Çoğulcu demokraside, çeşitli çıkar grupları vardır. Her çıkar grubu, politikayı kendi doğrultusunda etkilemeye çalışır. Bunlar, etkili oldukları sürece de «baskı grupları» halini alırlar. Her baskı grubu, kendi kesimi için hak alma mücadelesi verir.

«Baskı grupları» teorisinin özü, toplumsal muhalefeti, sınıf mücadelesi ekseninden soyutlamaktır. Burjuvazi, sınıf mücadelesi ekseninden soyutlandığı sürece, sınıf mücadelesinin temel itici gücünün doğrultusunda yer almadığı sürece, «baskı grupları» aracılığı ile verilecek bir «hak arama» mücadelesinden pek gocunmaz. Tersine, zaman gelip çattığında, muhalefeti bölüp etkisizleştirmek için böylesine çıkışlardan yararlanmaya bakar.

Bu örnek şunu göstermektedir: Barolar Birliği, hiç kuşkusuz ilerici bir birikimi, hiç değilse, belirli iktidarlara karşı biriken belirli bir muhalefeti temsil etmektedir. Ancak bu birikimin, sınıf mücadelesin-

den soyutlanarak kısırlaştırılması tehlikesi de vardır. İşçi sınıfı hareketinin ideolojik plandaki görevlerinden biri de, bu tehlikeye karşı mücadele etmektedir. Yapılması gereken, devletin, üzerinde baskıda bulunan her kesime «hak» dağıtan bir kurum değil, egemen sınıfların baskı aracı olduğunun anlatılmasıdır. «Baskı grubu» teorisinin, her baskı grubunun ayrı ve bağımsız hareketini öngördüğü için, birliğe, etkin muhalefete zarar verdiğinin açığa vurulmasıdır.

Bu ideolojik mücadelede ne ölçüde etkin olunursa, soyut demokratik ilkelerden yola çıkan kesimler demokrasi mücadelesinde o ölçüde sağlam ve kalıcı çizgilere çekilebilirler.

BURJUVA İDEOLOJİSİ Mİ, «KÜÇÜK BURJUVA İDEOLOJİSİ» Mİ?

Burjuva ideolojisinin etkileri üzerinde daha ayrıntılı olarak durmakta yarar var.

Burjuva ideolojisi, işçi sınıfını, işçi sınıfının müttefiklerini doğru mücadele çizgisinden saptırabilmek, işçi sınıfını müttefiklerinden tecrit edebilmek için zaman zaman «radikal», «ilerici» kılıklarda ortaya çıkar. Burjuva ideolojisinin bu «örtülü» saldırısı, ideolojik mücadelenin daha zorlu koşullarda daha büyük bir titizlikle verilmesini gerekli kılar.

Burjuvazinin egemenliği, hiç bir zaman, yalnızca devletin elindeki güçlere, katıksız ve doğrudan bir sermaye ideolojisi etkinliğine dayanmaz. Burjuvazinin egemenliğinin önemli dayanaklarından biri de önce işçi sınıfını, sonra da işçi sınıfının yanında yer alacak kesimleri, bilimsel ideolojiden uzaklaştırabilmek için kurulan «radikal» hatta «ilerici» tuzaklardır. Bilimsel sosyalist ideolojinin dışında kalan, dolayısıyla doğrudan doğruya burjuvaziden kaynaklanan bu tür görüşlere karşı mücadele, sosyalist harekette büyük bir önem taşımaktadır. Bu tür görüşlere en çok sahip çıkan kesimler ne olursa olsun, bu tür görüşlere karşı mücadele, doğrudan doğruya burjuva ideolojisine karşı mücadeledir.

Bir örnek, bu noktayı daha da açıklığa kavuşturabilir. Sartre ve Steinbeck, yaşadıkları düzene, bu düzenin koşullarına karşı büyük bir tepki duymuşlardı. Kapitalizmin, bir bütün olarak topluma ve tek tek bireylere getirdiği çöküntünün farkında idiler ve buna karşı cephe aldılar. Bundan ötürü de «ilerici» yazarlar olarak bilinirler.

Ancak bu iki yazarın iki kitabından söz etmek gerekiyor. Sartre'ın «Siyaset Çarkı» ile Steinbeck'in «Bitmeyen Kavga»sı. Her iki eserin de ortak bir özelliği var: Bir yanda baskıya, diktatörlüğe, zulme, kısacası en genel anlamda kapitalizme karşı büyük bir tepki; diğer yanda

ise sosyalist harekete karşı derin bir kuşku. Kuşku şuradan kaynaklanıyor: Evet, bugünkü düzeni değiştirmek gerek, ama bunu örgütlü sosyalist hareket mi yapacak? Nasıl yapacak? Örgütlü hareket de insanların başını yiyen, bireyleri birer hiçe indirgeyip robotlaştıran, herkesin bir başkasının kuyusunu kazdığı bir başka «cendere» değil mi?

Bu «saptama» sonucunda, her iki kitapta da partiye ve partililere bir tür Makyavelist nitelik yakıştırılır: Sosyalizme adeta bir «din», partililer de «dindar» kişilerdir. Onlar da «din»leri uğruna insanları harcamaktan, ezmekten çekinmezler. Sartre'ın da Steinbeck'in de sosyalist harekete ve **örgüte** bakış açıları bu.

Sartre da, Steinbeck de burjuvazinin kiralık kalemleri değil, Kapitalizme karşı duydukları tepkinin içtenliği de tartışılamaz. Ama nesnel olarak herhangi bir «küçük burjuva» ideolojisini değil, düpedüz burjuva ideolojisini yansıttıkları, son çözümlemede bu ideolojinin etkisi altında oldukları da tartışılamaz. Çünkü en başta, örgütlü hareketi, tam tamına burjuvazinin işine gelecek biçimde gösteriyorlar. İkincisi ve daha önemlisi ise şu: Bireyci bakış açısı, her ikisinde de egemen bakış açısı. Bireycilik ise, düpedüz ve katıksız burjuva ideolojisi. Kuşkuculuk, ve agnostisizmin (bilinemezcilik) katıksız ve doğrudan burjuva ideolojisi olması gibi.

Sonuç olarak, sosyalist hareket açısından, toplumdaki görüşlerin tabanı ya da savunucuları ile bu görüşlerin sınıfsal özü arasında dikkatli bir ayırım yapmak gerekiyor. İdeolojik ve politik çalışmanın temel ilkelerinden biri de budur. Sosyalist hareket, devrime, devrimci mücadeleye, devrimci mücadelenin insanlarına karşı belirli görüşler taşıyanların karşısına kendi görüşleri ile çıkmak zorundadır. Bireysel değerleri sınıfsal amaçlardan soyutlamaya çalışanların karşısına, bireysel değerlerle sınıfsal çıkarların çakıştığı bir ideoloji ile çıkmak zorundadır.

Bu, burjuvaziye karşı verilecek ideolojik mücadelenin ta kendisidir. Burjuvaziyi yenmek için verilen politik mücadele, burjuvaziyi tecrit etmek için verilen ideolojik ve politik mücadele ile bir bütün oluşturur. Burjuvazi, ideolojik alanda tecrit edildiği ölçüde kolay yenilir. Toplumun en geniş kesimlerini burjuva ideolojisinin şu ya da bu etkisinden kurtarma çabası ,yani ideolojik çalışma da, doğrudan doğruya burjuvazinin tecritine yönelik bir çalışmadır.

SOSYALİZMİN ÇARPITILMASI VE BURJUVA İDEOLOJİSİ

Söylenenlerden, bir başka sonucun daha ortaya çıkmış olması gerekir. Bütün bunların başarılmasında temel belirleyici unsurlardan

biri de bilimsel sosyalist ideolojinin arılığının korunması, ideolojinin özünden hiç bir ödün verilmemesidir.

Daha önce de değinildiği gibi, ideolojik çalışmanın temel alanlarından biri, eldeki teorik çerçeve ve yöntemlerden hareketle, yeni olguları çözümleyebilmektir. Somut olgular ve deneyimler, her zaman, eldeki temel teorik ilkelerden daha karmaşık, daha zengin bir görünüme sahiptirler. Öyle ki, kimi durumlarda somut olgu ve deneyimleri bilimsel sosyalizmin teorik çerçevesinin içine oturtma, eldeki yöntemlerle çözümleme olanağı yokmuş gibi bir görünüm bile ortaya çıkabilir. Sanki öylesine yeni deneyimler ve olgular birikiyor ki, bunlar bilimsel sosyalizmin çerçevesini aşıyor. Bilimsel sosyalizmin ilkeleri ve yöntemleri, bunları çözümlemekte yetersiz kalıyor.

Hareketin ideolojik düzeyini ve olgunluğunu tartmada temel ölçütlerden biri de bu noktada ortaya çıkmaktadır. Evet, gerçekten de somut olgular her zaman teorik yasalardan, temel ilkelerden daha karmaşık, daha zengin bir görünüme sahiptirler. Partinin ideolojik alandaki görevi de, bu olguların görünümdeki kabuğunun gerisinde yatan özlerine inilebilmesinde ortaya çıkar. İdeolojik yetkinlik, kendini bu noktada gösterir. Sosyalist hareket, pratikte de, ancak bu öze ulaşılıp gerekli çözümlemelerin yapılmasıyla ve bunların da somut politikaya uygulanmasıyla gelişebilir.

Söylenenleri somutlaması açısından yine bir örnek üzerinde durmakta yarar var. Türkiye'de bir 12 Mart muhtırası verildi. Bunu, yeni bir hükümet izledi. Muhtıranın devirdiği Demirel iktidarına işçi sınıfı da, ilericiler de, ordu da, burjuvazinin önemli kesimleri de karşı idi. Ne oluyordu? Muhtıra ile «ordu kılıcını mı atıyordu?» Türkiye ileriye mi gidiyordu? Yeni bir «burjuva devrim» aşamasına mı geliyordu? Demirel mi gericiydi, muhtıracı generaller mi? Burjuvazi, kendi siyasal kadrosu AP'den daha mı ilerideydi?

Somut olguların bu zenginliği ve karmaşıklığı içinde çok kişinin kafası karıştı. Çok kişi yolunu yitirdi. Düşüncelerini yalnız görünüm ile sınırlayanlar, karşılarındaki olguları bilimsel sosyalizmin temel çerçevesine oturtamayanlar bu savrulmaları yaşadılar.

Olayların özüne, yalnızca işçi sınıfının siyasal partisi inebildi. Ekonomik koşulları ve verileri irdeledi. Türkiye kapitalizminin, bir dönemecin eşiğine geldiğini vurguladı. Burjuvazinin, bu eşiği klasik ve yıpranmış kadroları ile değil, «demir bir yumruk» ile aşabileceğini saptadı. Burjuvazi bu yumruğu kullanacağı noktaya gelmişti. Ordunun sırf Demirel'e karşı muhtıra verdi diye «ilerici» sayılması gerektiğinin ileri sürüldüğü bir ortamda, ordunun ve muhtıranın burjuvazinin daha doğrudan hizmetine koşulduğunu açıkladı. Kısacası, karmaşık ve çelişik

görünen olguların özüne inebilmeyi başardı. Bu nedenle muhtıranın ve onu izleyen Erim hükümetinin niteliğini ve hedefini, o dönemde yalnığca işçi sınıfının siyasal hareketi görebildi.

Daha sonra, 12 Mart muhtırasının getirdiklerini görüp de özü hâlâ kavrayamayanlar oldu. Önce, muhtırayı alkışlıyorlardı. Sonra tam tersi bir uca savruldular. Muhtıra Demirel'e karşı verildiği için bu kez de koyu bir Demirel'ci kesildiler. Alınan son tutumu «açıklamak» üzere, bilimsel sosyalist ideolojiye eklemeler ve çıkarmalar yapıldı. Savrulmalar, sosyalizme yapılan ekleme ve çıkarmaları da beraberinde getirdi. İdeolojik yetersizlik, kendini pratikte böyle gösterdi.

OLMAYANI KATMAK, OLANI ÇIKARTMAK

Genel hatlarıyla, bilimsel sosyalist ideolojiden iki türlü ödün verilir. Bir başka deyişle bilimsel sosyalizm iki türlü çarpıtılır: Birincisi, bilimsel sosyalizmde olmayan, ona yabancı bir unsuru ona katmak. İkincisi, bilimsel sosyalizmin ayrılmaz bir parçasını ondan koparmaya çalışmak. İdeolojik titizlik, en başta, bu tür ekleme ya da çıkartmalar karşısında dikkatli olmayı gerektiriyor.

Bilimsel sosyalist ideolojinin çarpıtılması, bir başka düzeyde de ele alınabilir. Yukarıda sözünü ettiğimiz ekleme ya da çıkarmaların yöneldiği bir başka uç ise bir yanda teorik doğmatizm, diğer yanda politik pragmatizmdir.

Teorik dogmatizm, durağanlığı, hareketsizliği ve kalıpçılığı doğuran bir tehlikedir. Lafta «bilimsel sosyalizmin temel ilkelerine sadık kalış» ya da bir çeşit «ortodoksluk» gibi görünebilir. Oysa özünde, yeni ve somut olguları bilimsel sosyalizmin çerçevesine oturtamamaktan doğan bir sapmadır. Somut olguların ve görüntünün çeşitliliğinin özüne inemeyenler, somutu teorik çerçeveye oturtamazlar. Oturtamayınca, «olguların eldeki teori çerçevesine girmemesi»nden hareketle somut olguları reddetmeye kadar giderler. Ya da günün somut koşulları «teoriden ödün vermeme» adına hiçbir biçimde dikkate alınmaz. Politik progmatizm ise hareketin gereklerini sadece yaşanan anın olgularından çıkartır, bu olguların temelde tarihsel bir sürecin anlık somutlanmaları olduğunu, tek tek anlık olguların ancak hep birlikte oluşturdukları tarihsel süreç içinde kavranabileceğini göremez. Bu tür yetersizlikler, günümüzde sol sapmalar biçiminde kendini gösteriyor.

Bunun çözümü, yaşanan olguların teorik ilkeler ile yaratıcı bir biçimde kaynaştırılabilmesidir. Bu da hareketin ideolojik düzeyi ile çok yakından ilgilidir.

ÖRNEKLER

Türkiye'de çeşitli «sol» kesimler vardır. Bunlar, iş söze geldiğinde bilimsel sosyalizmin kurucularına, bunların metinlerine sıkı sıkıya bağlı görünürler. Ama günümüzün somut olgularını, klasiklerdeki çerçeveye oturtmakta hayli güçlük çekerler. Bunu bir türlü başaramazlar. Bunun sonucunda da klasiklerden kuru metin aktarmaktan öteye geçemezler. Konuşan, kendileri değil, aktardıkları metinlerdir.

Böyleleri arasında, gerek dünya sosyalist sisteminin belirleyiciliğini ve etkisini, gerekse barış sorununun dünyamızın bugünkü koşullarında taşıdığı önemi bir türlü kavrayamayan kişiler görürüz. Bunlar, sosyalizmin dünya ölçeğinde bir sistem haline gelmediği, hatta dünyada bir tek sosyalist ülkenin bulunmadığı koşullarda yazılanlardan ve söylenenlerden kuru kuruya aktarmalar yaparlar.

Ancak burada bir noktaya dikkat etmek gerekiyor. Gerçekten de klasikler söz konusu olduğunda, günümüzün somut olgularını doğrudan doğruya çözümleyen, «dört dörtlük» metin ve paragrafları klasiklerde bulmayı beklemek aşırı hayalciliktir. Ancak, sınıf mücadelesinin gelişim doğrultusunu kestirenler, kendi dönemlerinde bile bazı gerçeklere parmak basmışlardı. Örneğin «barış» sorununun taşıdığı öneme burun kıvıran pek çok «solcu» vardır. Oysa daha 1869 yılında Marks, ABD Ulusal İşçi Birliği'ne hitap ederken şöyle diyordu: «İşçi sınıfının tarih sahnesine artık yumuşak bir ast olarak değil, sorumluluğunun bilincine sahip olarak, işçilerin efendileri olduklarını iddia edenler savaş çığlıkları atarken, barışı zorla kabul ettirmeye yetenekli bağımsız bir güç olarak çıktığını dünyaya gösterme şerefi sizlere düşüyor.»

Bundan sonra, 1894 yılında, Engels şöyle diyordu: «Sosyalizm, insanlığın geleceği açısından, büyük burjuva güçlerin herhangi birinden çok daha belirleyici bir güç haline gelmiştir.»

Burada önemli olan nokta şudur: Günümüzün somut koşulları sonucunda ortaya çıkan olgular, tarihin genel doğrultusu içinde bilimsel sosyalizmin klasikleri tarafından da görülen, en azından sezilen olgulardır. Dolayısıyla, iki sorumlulukla karşı karşıyadır sosyalistler: Bir yandan, karşılaştıkları her olgunun çözüm reçetesini dört dörtlük metinler halinde klasiklerde aramayacaklar; ikincisi, yeni olgular hiç bir zaman klasiklerde hayal bile edilmemiş, bütünü ile yepyeni olgular görmeyecekler. Bunlardan birincisi, teorik dogmatizme, ikincisi ise politik pragmatizme götürür. Her ikisi de bilimsel sosyalizm açısından eşit ölçüde tehlikelidir.

Marks ve Engeles'den sonra, Lenin'den de örnek vermek mümkündür. Örneğin bugün Sovyetler Birliği'nin dünya sosyalist hareke-

tindeki, dünyamızdaki gelişmelerdeki öncü ve etkileyici gücü birçok kişi tarafından ya görülmemekte ya da bu ülkenin «hegemonyacı» niteliğine bağlanmak istenmektedir.

Oysa, Rusya gibi bir ülkede devrimin başarıya ulaşması halinde, bunun bütün dünya üzerinde yapacağı büyük etkilere daha 1900'lerin başında Lenin de değinmişti. Şu sözler Lenin'indir: «Tarih şimdi karşımıza öyle bir acil görev çıkarmış bulunuyor ki, bu görev, dünyanın herhangi bir ülkesindeki proletaryanın önündeki güncel görevden daha devrimcidir. Bu görevin yerine getirilmesi, yani yalnızca Avrupa değil, Asya gericiliğinin de en güçlü engelinin yıkılması, Rus proletaryasını, uluslararası proletaryanın öncüsü durumuna getirecektir.»

Lenin bu sözleri 1902 yılında söylemektedir. Dikkat edilmesi gereken noktalar ise şunlardır: Dünya sosyalist sisteminin ve sosyalist ülkeler proletaryasının öncü işlevi, günümüzde daha büyük boyutlar kazanmıştır. Ancak bu kesinlikle günümüzde ortaya çıkan yepyeni bir olgu da değildir. Teorik öz, daha 1900'lerin başında vardır. Lenin Avrupa gericiliği ile Asya gericiliğinin birleştiği Çarlık rejiminin devrilmesinin, uluslararası boyutlarını, uluslararası önemini, devrimden çok önce görüyordu.

Teorik dogmatizm, «ortodoks» görünümün altında hareket için büyük zaafları ve yetersizlikleri de beraberinde getirir. Teorik dogmatizm, etkin sınıf mücadelesinin büyük engellerinden biridir.

Teorik dogmatizmin aşılmasında en büyük silah, yine politik mücadele ile bütünleşen ideolojik çalışmadır. Çünkü ancak bu sayede bilimsel sosyalizmin temel ilkeleri ile günümüzün canlı sorunları arasında bağlantı kurulabilir. Ve ancak bu bağlantı kurulabildiği sürece Marksizm, somut olguların ele alınışında yaratıcı ve yol gösterici bir biçimde kullanılabilir.

Teorik dogmatizmin zıddı gibi görünen, ama sonuç olarak aynı kapıya çıkan bir başka tehlike ise politik pragmatizmdir. Burada, karşılaşılan çok zengin ve karmaşık politik, sosyal deneyimlerin ve olguların özüne inilemediği için, bunlarla bilimsel sosyalizmin ilkeleri arasında bağlantı kurulamadığı için, görüntü adına teori ve ilkeler reddediliyor. Günlük politik olaylardan faydacı bir biçimde yararlanmayı hedef alan oportünist bir politika izleniyor.

BURJUVAZİNİN İDEOLOJİK SALDIRISI

Daha önce de belirtildiği gibi, sosyalizmin güçlenmesi ve geniş kesimlerin sosyalizmi benimsemeleri sonucunda, burjuvazi, sosyalizmi hedef alan ideolojik saldırısını daha çok maskeli ya da örtülü bir biçimde yürütmeye çalışmaktadır.

Burjuvazinin ideolojik saldırısındaki en önemli silahlar arasında «solcu» hatta «Marksist» görünen sözde teoriler vardır. İdeolojik çalışmada, özellikle bu tür görüşler karşısında dikkatli olmak gerekmektedir.

Günümüzde, burjuvazinin sosyalizmi ideolojik alanda kuşatmak üzere yürüttüğü ideolojik saldırıda, kullandığı başlıca «sol» silahlar şöyle sayılabilir:

I) Burjuva marksolojisi
II) Sol burjuva görüşler
III) Reformist ve revizyonist görüşler
IV) Sol maceracı görüşler

Burjuvazinin bu başlıklarda özetlenen ideolojik saldırısını göğüslemede en önemli noktalardan biri, ortaya sürülen görüşlerin niteliğinin bütünü ile kavranabilmesidir.

Sayılan tüm görüşlerin ortak özellikleri, ortak bir paydaları vardır. Bu ortak payda, bilimsel sosyalizmin tarihsel ve teorik bütünlüğünün bozulmaya çalışılmasıdır. Daha açık bir deyişle, Marks ve Engels'in Lenin'den, Lenin'in Marks ve Engels'den soyutlanması, teorinin tarihsel gelişimindeki bütünlüğün reddedilmesidir.

Gerçekten de sözü edilen tüm burjuva «sol» görüşler, teorinin tarihsel ve pratik bütünlüğünün bozulmasını hedef almaktadır. Bunun bir parçası olarak, bazı burjuva görüşler, Marksizmin şu ya da bu boyutundan soyutlanmasını, belirli boyutların Marksizmden budanmasını başlıca silah olarak kullanmaktadır.

Örneğin Marksizm, kurulacak yeni toplumun niteliklerini ve bu topluma ulaşmak için izlenecek politik yöntemleri sergileyen yönünden soyutlanarak, yalnızca bir tarih inceleme yöntemi olarak ele alınır. Böylece burjuva ideolojisi, Marksizmi bir yandan tarihsel gelişme bütünlüğünden (Marks-Engels-Lenin) diğer yandan da teorik bütünlüğünden ayrıştırmaya çalışmaktadır. Marks üzerinde, Marksizmin gelişmesi üzerinde ve nihayet Marksizmin sosyolojisi üzerinde bir hayli çalışmış bulunan C. Wright Mills, teorinin belirli yönlerini kabul ederken, aynı teorinin çözümleme yöntemi olan diyalektiği reddetmekte, diyalektiği «bir çeşit yalan söyleme yöntemi, iki yüzlü konuşma sanatı» olarak görmektedir.

Bilinçsiz ya da bilinçli olarak Marksizmin belirli yanlarını mutlaklaştırıp, diğer yanlarını gözardı eden başka burjuva görüşler de vardır. Maceracı görüşler de bunların arasındadır. Bunların ortak yanları, bilimsel sosyalist öğretinin iktidara geliş yöntemlerini mutlaklaştırmalarıdır. Bunlar, iktidarı ele geçiriş yöntemlerinin Marksizmin diğer yönleri ile oluşturduğu bütünlüğü sürekli olarak gözardı ederler.

Marksizm, bir «iktidar olma yöntemi»ne indirgenir. Böylece, teorinin gelişmesi de, «orijinal» mücadele yöntemlerinin uygulamasına ve geliştirilmesine indirgenmiş olur.

Gerek revizyonizmin, gerek maceracılığın, gerekse burjuva marksolojisinin ilacı aynıdır: Bilimsel sosyalizmin iki düzeydeki bütünlüğünün kavranması: Birincisi, tarihsel düzeydeki bütünlük, yani Marks, Engels, Lenin bütünlüğü. İkincisi ise genel teorik bütünlük. Bilimsel sosyalist teoride, hiçbir bileşken parça harcanabilir, atılabilir ya da diğerlerinin gözardı edilmesi pahasına abartılabilir değildir. Marksizmin bileşken parçaları arasında gerçekten bir bütünlük ve diyalektik bir bağlaşıklık söz konusudur. Teorinin belirli bir yönünün gözardı edilmesi yada abartılması, doğal olarak ve doğrudan doğruya teorinin diğer yanlarını da etkileyecektir.

Burjuvazinin ideolojik saldırısı karşısında, sözü edilen bütünlüğün kavranması, bu nedenle büyük bir önem taşımaktadır.

BİR BÜTÜN OLARAK PARTİDE İDEOLOJİK DÜZEY

Gerek burjuva ideolojisinin etkilerine karşı güçlü bir mücadele verilebilmesi, gerekse politik mücadelede başarı kazanılabilmesi, görüldüğü gibi, işçi sınıfı partilerinin belirli bir ideolojik düzeye ve yetkinliğe ulaşmaları ile mümkündür.

İşçi sınıfı partilerinde ideolojik yetkinlik, partinin yöneticilerinin bilinç düzeylerine ve yeteneklerine indirgenemez. Partinin, yönetici ve üyeleriyle bir bütün oluşturduğu, politik ve ideolojik mücadeledeki başarının da bu bütünlüğün sağlanması ve korunmasına bağlı olduğu hiçbir zaman unutulmamalıdır.

Dolayısıyla, derece açısından belirli farklılıklar taşısa bile, yönetici ve uzmanlardan tabandaki üyelere kadar, partinin belirli bir ideolojik olgunluğa sahip olması büyük önem taşır.

Bu nasıl sağlanabilir? Sağlanması zorunlu olan, ama o denli de güç olan bu hedefe nasıl ulaşılabilir? Bundan sonraki bölümlerde bu nokta üzerinde durulacaktır. Ayrıca, söylenenleri somutlayabilme açısından geçmiş ve bugünkü parti deneyiminden örnekler vermeye çalışacağız.

İşçi sınıfı partilerinin önünde birikmiş geniş deneyler vardır. Ülkenin, çözümleme bekleyen ekonomik ve politik düzeyde çok karmaşık sorunları vardır. Ulusal ve uluslararası planda, partinin tavır alması, en azından değerlendirmesi gereken birçok mesele vardır. İşte bunlara yönelik çalışmaların, üyelerin en geniş katılımı ile birlikte yapılabilmesi, büyük önem taşımaktadır. Partide ideolojik ve giderek örgütsel bütünlüğü sağlamada, başlıca koşullardan biri de budur.

Daha önce de işaret edilen bir meseleye, burada da değinmekte yarar var. Hiç kuşkusuz, işçi sınıfı partilerinde belirli alanlarda uzmanlaşma mutlaka olur. Başka bir deyişle, çeşitli teknik ve özel meselelerin çözümlenmesinde tüm partililerin eşit ölçüde katkılı olmaları, her partilinin incelenen her konuda uzman olması gerekmez. Üstelik bunu sağlamanın olanağı da yoktur. O halde işbölümü nasıl «zararsız» bir düzeyde tutulabilir? Partinin ideolojik faaliyetinde, partililerin en geniş katılımı nasıl sağlanabilir? Bu konuda gerekli ideolojik standart nedir?

TEMEL ÇÖZÜM : POLİTİKLEŞME

Bütün bu sorulara cevap verirken, önemli bir gerçeği hatırda tutmak gerekmektedir. İşçi sınıfı partilerinde demokratik merkeziyetçilik, hayatî ve vazgeçilmez bir ilkedir. Her parti birimi, bir üst birim tarafından verilen kararlara uymak, bunları hayata geçirme çabasını göstermek durumundadır.

Ancak bu, hiçbir zaman, parti birimlerinin, özellikle alt birimlerin kendi düzeylerinde «apolitik» olmaları anlamına gelmez. Partinin bütün birimleri «politikleşmek» zorundadır.

«Politikleşme»den kastedilen, hiç kuşkusuz, parti birimlerinin diğer organlara karşı faaliyette bulunmaları, yani disiplinsizlik değildir. Kastedilen şudur: Partinin yetkili kurullarının çizdiği doğrultuda politik hedeflerin hayata geçirilmesinde, merkezî politikanın alt birimler ve onların ilişkide olduğu çevre tarafından enine boyuna kavranmasında, partinin tüm birimleri **yaratıcı ve katkılı** olmak zorundadır. Daha açık ifade edilecek olursa, partinin en alt birimleri bile, partinin genel perspektifini özümseyebilmeli, bunun hayata geçirilmesinde kendi düzeylerinde özel katkılarını yapabilmelidir. Partinin alt birimleri yalnızca belirli ve somut görevleri «memur» zihniyeti ile yapan topluluklar değildir. Onlar da **çok yönlü** değerlendirme yapmak, öneri getirmek, çeşitli alanlara ilişkin somut görüş ve önerilerini oluşturmak, kısacası yaratıcı olmak zorundadırlar.

Bugün parti hareketinin başlıca sorunlarından, eksikliklerinden biri de budur.

NE TEKNOTRATLIK, NE DE ANARŞİ

Sözünü ettiğimiz bu «politikleşme»nin sağlanması, dikkatli bir çabayı gerektirir. Burada genel olarak iki tehlikeden söz edilebilir.

Hareketi ve partiyi yakından ilgilendiren çok çeşitli ve karmaşık sorunların çok dar bir çevre tarafından, tabanın hiçbir hareketlenmesi

ve katkısı olmaksızın değerlendirilip politika oluşturulması, teknokratlık tehlikesini de beraberinde getirir. İşçi sınıfı partilerinde karar alma mekanizması hiç kuşkusuz belirli sınırlamaları da beraberinde getirecektir. Partide çeşitli düzeylerde karar organları olacaktır. Ancak, bütün karar organlarının çalışmasında, mümkün olan en büyük kollektivitenin sağlanması gerekmektedir. Ancak bu kollektivite sayesinde, alınan kararlar, çizilen politikalar tüm birimler tarafından benimsenebilir ve bu benimseme sonucunda parti birimlerinin politikleşmesi hedefine yaklaşılabilir.

Bundan diğer yöne sapış ise, anarşiyi getirir. Bir yanda teknokratlık, diğer yanda da anarşi tehlikeleri bulunuyor.

Söylenenleri açması için 1971 öncesi parti hareketinden belirli örnekler de verilebilir.

1971 öncesi dönemde, genel olarak Türkiye sosyalist hareketine özgü ideolojik gerilik, Türkiye İşçi Partisi içindeki kadrolarda da canlı bir biçimde görülebiliyordu. «MDD - sosyalist devrim» tartışmaları, bu ortam içerisinde patlak verdi. Genel olarak ideolojik geriliğin, özel olarak da partililerin yeteri ölçüde politikleşememeleri sonucunda, MDD'ye karşı ideolojik mücadele adeta dar bir kadronun özel görevi haline geldi. «Emek» dergisi bunun için çıkmasa bile, bu hale geldi. Özünde oportünist ve kariyerist kişilerin ve bazı bilim adamlarının daha ağır bastığı bir grup, neredeyse ideolojik mücadelenin tekeline sahip oldu. Partililer MDD sapması karşısında ne söyleneceğini bu gruptan öğreniyordu. Türkiye'nin siyasal tarihini, ekonomisini, sınıflarını yalnızca bunlar «biliyordu».

Hiç kuşkusuz söylenenler arasında birçok doğru da vardı. Ancak, bu doğruların sergilenmesi sürecinde partinin genel ideolojik düzeyi istenen ölçüde yükselemediği için, «yükseliş» yalnızca MDD'ye karşı verilen cevaplarla sınırlı kaldığı için, nihayet ideolojik mücadele de «MDD'nin reddedilmesine» indirgendiği için, bu konularda kalem oynatan sınırlı bir grup, partide özel bir yere sahip oldu.

İdeolojik geriliğin ve yaratacağı tehlikelerin bir örneği bu. Gerçekten de, ideolojik gerilik sonucunda parti birimlerinin ve üyelerinin politikleşememesi, iki tehlikeyi de bir arada ortaya çıkarmıştır: Bir yanda teknokratlık, öbür yanda örgüt anarşisi. Parti, 1971 öncesinde bunların ikisini birden ve aynı anda yaşadı.

POLİTİKLEŞME, AMA NASIL?

MMD'ciliğe karşı mücadele önemsiz miydi? Bu mücadelede uzmanlara gerek yokmuydu? MDD hareketinin sözde teorilerine karşı verilen ideolojik mücadelenin hiç mi yararı olmamıştı?

Tartışılmaz gerçekler şunlar: MDD'ciliğe karşı ideolojik mücadele büyük önem taşıyordu. Bu mücadelede uzmanlara gerek vardı. Ve nihayet, MDD'ye karşı verilen mücadelenin büyük yararları da olmuştu.

Ancak bütün bunlar, şu gerçekleri de örtmemelidir: Bir: MDD'ciliğe karşı ideolojik mücadele bir «devrim stratejisi tartışması» biçiminde sürmüş olsa bile, özünde sosyalist hareketin diğer sorunlarını da kapsayan, hatta daha çok bu sorunları kapsayan bir nitelik taşıyordu. Ve partililerin önemli bir bölümü, uzmanlarla birlikte, bunun bilincinde değillerdi. İki: MDD'ye karşı ideolojik mücadelede uzmanlara gerek vardı, ama partinin örgütsel birliği açısından, uzmanlarla partililer arasındaki köprüler hemen hemen atılmıştı. Partililer, yalnızca uzmanların söylediklerini tekrarlıyorlar, ama hem örgütsel dağınıklığın, hem de ideolojik geriliğin sonucunda, bunları somut politikada yaratıcı bir biçimde geliştiremiyorlardı. Öze inemiyorlardı. Dolayısıyla, pratikleri olmadığı için, pratikten kalkarak sorunun daha büyük önem taşıyan diğer yönlerini göremiyorlardı.

Bu genel ideolojik geriliğin ve örgütsel dağınıklığın ürünleri zamanla ortaya çıktı: MDD'nin vurucu gücü ilan edilen orduya ve kemalistlere düşman olmak için, salt bu nedenle, zaman zaman 1950 iktidar değişikliğinin «ilerici bir halk hareketi» olduğu, 27 Mayıs'ın ise bir «karşı devrim» olduğu, partinin resmi görüşü halinde gelemekle birlikte kimi Emek ideologları tarafından savunuldu. Yalnızca «millî burjuvaziyi reddettikleri», MDD'ye «karşı oldukları» için, savlarının doğrulukları bilimsel sosyalizm açısından tartışılabilir kişilerden Emek sayfalarına alıntılar yapıldı. Bunların arasında bulunan Andre Gunder Frank ve Frantz Fanon'un nitelikleri, daha sonra ortaya konabildi.

Denebilir ki, o dönemde, o koşullar altında, bu eksiklik ve hataları aşmanın nesnel olanakları yoktu. Bu, tartışılabilir. Ancak geçirilen bu deneyimden yararlı sonuçlar çıkarmayı da ihmal etmemek koşulu ile. Benzer tehlikelerin önüne nasıl geçilebilir? Bu tehlikelerin kaynağını kurutmak üzere, partinin ideolojik düzeyi nasıl yükseltilebilir?

Az sonra, ideolojik mücadelede araçlar bölümünde bazı noktalar üzerinde durulacaktır. Yine de bu noktada ortaya çıkan bazı sonuçlar üzerinde şimdiden durmakta yarar var.

İpuçlarından biri, ortaya çıkmış durumdadır: Üyelerin, ekipler ve kişiler düzeyinde politikleşmesi, politika yapabilmesi. Bu nasıl sağlanabilir? Bunun sağlanmasında başlıca iki yol var: Birincisi, ekiplerin ve giderek üyelerin, kitlelerle gerçekten canlı, somut bağlar içinde olmaları. Yani, politik çalışma. Ancak kitlelerle canlı bağlar kura-

bilen, ya da böyle bağların kurulabilmesi için çalışan ekipler ya da üyeler, bu özel deneyimden hareketle, partinin önündeki genel sorunları, doğrudan doğruya onların özel sorunları haline gelir. Bu hayatî çakışma sağlanmış olur. Ve bu çakışma sonucundadır ki, üyelerin ve ekiplerin sözü edilen anlamda politikleşmeleri için gerekli maddî temel oluşur.

Bu maddî temel üzerine ikinci bir faktörün eklenmesi gerekmektedir. Bu da somut politik çalışma içindeki birimlerin, bir yandan da ideolojik düzeylerini sürekli olarak geliştirmeleridir. Bunun somut yolları üzerinde de ayrıca durulacaktır.

HEDEFLER VE ARADAKİ BAĞLAR

Buraya kadar söylenenlerden, işçi sınıfı partilerinde «ideolojik standart» olarak adlandırabileceğimiz ölçütlerin neler olduğu, genel hatlarıyla ortaya çıkıyor. Tekrar özetleyecek olursak: Partinin genel politikasının daha küçük birimlerce özümlenebilmesi ve bu anlamda küçük birimlerin de politik bir yapıya kavuşmaları; bilimsel sosyalist teori ile günlük politik çalışma arasındaki bütünlüğün ve bağların üyeler ve ekipler düzeyinde kurulması; belirli uzmanlık dalları bulunsa bile tüm birimlerin karmaşık olayların politik özünü kavrayabilmeleri.

Bu sayılanlar arasında, partinin kısa dönemli politik faaliyeti ve hedefleri ile, genel ve nihai hedef arasındaki ilişki ve bütünlüğün tüm üyelerce net bir biçimde kavranmasının da büyük önem taşıdığına işaret etmek gerekir.

Bu nokta «üyelerin ve ekiplerin politikleşmesi» ilkesi ile yakından ilgilidir. Daha da açılacak olursa şunlar söylenebilir: Partinin en genel anlamda nihai hedefi ile, yani sosyalizmin kuruluşu hedefi ile güncel pratik mücadele hedefleri arasında kurduğu bağlar, bütünü ile aynı nitelikte olmasa bile, öz olarak partinin tüm birimleri tarafından kavranmış olmalıdır. Bir başka deyişle, partinin çizdiği mücadele perspektifinin özü tüm üyelerce de kavranmalıdır. Partideki ideolojik tutarlılık ve bütünlüğün en önemli güvencelerinden biri, partiyi çeşitli sapmalara ve savrulmalara karşı koruyan en önemli özelliklerden biri de budur.

SOMUT BİR ÖRNEK

Somut bir örnekten hareketle sözü edilen noktayı açmakta yarar var.

Türkiye İşçi Partisi'nin, 1977 Haziran seçimlerinden sonraki «başarısızlık» üzerine CHP'yi eleştirmekten vazgeçtiği, demokratik güç-

lerin birliği, anti-faşist cephe gibi önemli konulara, ancak bu başarısızlıktan sonra «aklı başına gelerek» eğilebildiği, parti dışı çevreler tarafından bir süre işlendi.

Türkiye İşçi Partisi 1975 yılında kuruldu. Programında, demokrasi mücadelesinin aciliyetini, bu mücadele demokrasi güçlerinin birliği zorunluluğunu, bir parti programının açabileceği ölçüde açtı. Kuruluştan birkaç ay sonra «Demokrasi Bildirgesi» yayınlandı. Bu «Bildirge»de, demokrasi mücadelesinin hedefleri, demokrasi güçlerinin konumu ve birliği gibi sorunlar daha açık ve daha ayrıntılı bir düzeyde sergilendi. Daha sonra TİP, demokratik güçlerin birliği konusundaki uyarı ve çağrılarını bir an olsun kesmedi. Aynı noktalar I. Büyük Kongre kararlarında yeniden vurgulandı. Kongreden sonra TİP Genel Başkanı ile CHP Genel Başkanı arasında aynı konu üzerinde ilişkiler oldu. Nihayet parti, demokrasi mücadelesi ve anti-faşist birlik konularını, bir geniş parti toplantısının gündem maddesi yaptı.

Bunlardan çıkarılması gereken sonuç ne? En başta yukarıda sözü edilen yakıştırmaların temelsizliği ortaya çıkıyor. Bu sürekliliğin kavranamaması halinde, partililerin de bu tür yakıştırmalara hak verebilmesi halinde, ideolojik geriliğin ciddî bir sorun olduğu ortaya çıkar. Özetle, partinin somut koşullar sonucunda belirli noktalara ağırlık vermesinin, baştan beri izlenen tutarlı çizgiye aykırı olarak görülmesi ve bu çizginin reddi olarak değerlendirilmesi, ciddî bir tehlikedir. Bu tehlikenin bertaraf edilmesi de, politik çalışmanın yükseltilmesi ile birlikte, ideolojik çalışma aracılığıyla mümkündür.

PERSPEKTİF SORUNUNDA SAĞ VE SOL SAPMALAR

Nihai hedefle güncel mücadele ve hedefleri bütünleyebilmek, aradaki bağları kurmak gerçekten büyük önem taşımaktadır. Partinin tüm birimleri, hangi güncel somut adım gerçekleştiğinde partinin ve hareketin nereye ulaşacağını, ara aşamaların nihai hedefle nasıl bağlantılı olduğunu kestirebilmek durumundadır.

Yalnızca «ilerisi» açıdan da değil. Partinin geçmişi ve geçmiş deneyimleri de bu bütünlük içinde görülebilmelidir. Eğer bu bütüncü bakış açısı sağlanamazsa, daha önceki örnekte sözü edilen «Partinin duruma göre yön değiştirdiği» yakıştırmaları, partiler üzerinde etkili olur.

Bir partili için en büyük tehlike, ideolojik planda, iki uçtan birinde yer almaktadır: Birinci uç, dar pratikçilik. İkinci uç ise hayalcilik. Birinci uçta günlük çalışmalar ve kazanımların dışında ve ötesinde hiçbir şey düşünülmez. «Faydacılık», «hareket bereket» teorileri de böyle kurulur. Tam anlamıyla dar pratikçiliğin, yani perspektiften yoksun

bir pratikçiliğin içine düşülür. Hayalcilikte ise hergün «devrim» rüyaları görülür. Günlük somut görevler bir yana bırakılarak sürekli devrim gevezeliği edilir. Stalin bu iki ucu şöyle anlatıyor:

> «Bazı bolşevikleri yozlaşmaya ve devrim davasını bırakmaya sürükleyen dar pratikçilik ve ilkesiz işgüzarlık hastalığını kim bilmez? Bu özel hastalık, B. Pilniyak tarafından, Çıplak Yıl adlı romanında betimlenmiştir. Bu romanda yazar, büyük «enerji» ile çalışan, ama perspektiften yoksun olan 'neyin ne için' olduğunu bilmeyen ve bu yüzden devrimci çalışma yolundan sapan irade sahibi, pratik kararlar vermeye yetenekli Rus bolşevik tiplerini gösterir. Kimse bu işgüzarlık hastalığını Lenin kadar acı şekilde alaya almamıştır. 'Dar pratikçilik', 'ahmakça affairisme'; Lenin bu hastalığı işte böyle nitelerdi. Buna karşı canlı devrimci çalışmayı, devrimci perspektif zorunluluğunu ileri sürerdi.» (Stalin, Leninizmin Sorunları, s: 100).

Gerçekten de 1971'den önce Türkiye İşçi Partisi içinde çok çalışkan, iyi niyetli ve her yere koşturulan birçok militan vardı. Bunlar çok iş yaparlardı ama bir perspektiften de yoksunlardı. Partinin yarın ne olacağını, hangi sorunlarla karşılaşacağını pek düşünmezlerdi. Sonuçta, partinin tıkanıklıklarla, darboğazlarla karşılaştığı anlarda, günlük olguları ve yalnızca bunları abarttıkları için boğulup gittiler.

Tek tek kişiler düzeyindeki olgular bir yana, hareket açısından sağ ve sol sapmaların arasında hem büyük ayrılıklar, hem de önemli özdeşlikler vardır. Bernstein «eylem herşeydir, nihai hedef ise hiçbir şey» diyordu. Bernstein, günlük «eylem»i ve pratik «kazanımlar»ı nihai hedefi örtecek biçimde ön plana çıkardığı için revizyonizmin babalarından sayılıyor. Ama bunun yanısıra, nihai hedefin çok sözünü edip, ona ulaştıracak günlük somut işlere burun kıvıranlar da vardır. Sağ ve sol sapmalar arasındaki birliği gösteren en önemli noktalardan biri de budur: Aralarında birlik var. Çünkü her ikisi de aynı noktada eksik kalıyor: Güncel olanla nihai olan arasındaki bütünlüğü kurabilmekte. Biri, son hedefi bütünü ile bir yana koyarak aradaki bağı koparıyor. Öteki, çok sözünü ettiği son hedef adına «güncel» olana burun kıvırıyor. Yöntem ayrı, ama öz aynı.

İDEOLOJİK ÇALIŞMADA GENEL OLARAK ARAÇLAR

Buraya kadar, işçi sınıfı partilerinde ideolojik çalışmanın hedefleri üzerinde duruldu. Buraya kadar söylenenlerden, başlıca hedeflerin ortaya çıkmış olması gerekir. Ancak yine de, bir toparlamaya gitmek yararlı olacaktır. Toparlanacak olursa, en genel anlamıyla, işçi

sınıfı partilerinin ideolojik çalışmadaki hedeflerini şöyle sıralamak mümkün:

1) Örgütün, başta işçi sınıfı olmak üzere, geniş yığınları kendi bilinç düzeyine yaklaştırması,

2) Örgütün, biriken olgu ve deneyimleri değerlendirip çözümleyebilmesi. Bu anlamda, partinin kendi ideolojik düzeyinin de sürekli olarak yükselmesi.

3) İdeolojik mücadelenin politik mücadeleye, pratik uğraşlara ışık tutacak bir biçimde yürütülmesi,

4) Bilimsel sosyalist klasiklerin yaratıcı bir biçimde ve güncel olaylara ışık tutacak şekilde özümlenebilmesi,

5) Parti üyelerinin, bilimsel sosyalizmin temel ilkeleri ile dünyamızdaki sınıf mücadelelerini, bunlarla da içinde bulunulan ülkenin koşullarını bütünleyebilecek bir ideolojik yetkinliğe ulaşmaları,

6) İdeolojik düzeyin, görüntüden öze inebilme, ekonomik durumun politik özünü kavrayabilme yeteneğini sağlayacak biçimde yükseltilmesi,

7) Burjuva ideolojisine karşı ödünsüz sürekli bir mücadele,

8) Bilimsel sosyalist teorinin arılığının korunabilmesi, bütünlüğünün tüm birimlerce kavranabilmesi,

9) Parti üyelerinin ideolojik formasyonunu, parti tarafından yapılan tüm değerlendirmelerin ve çözümlemelerin özünü tam olarak kavrayabilecekleri bir düzeye getirmek.

GENEL OLARAK İDEOLOJİK ÇALIŞMADA ARAÇLAR

Genel olarak yukarıdaki biçimde formüle edebileceğimiz bu hedeflere ulaşabilmek için, işçi sınıfı partilerinin elinde çeşitli silahlar, araçlar vardır. İdeolojik mücadelenin bu araçlarını kısaca şöyle özetleyebiliriz:

1) Partinin kendi tarihi
2) Bilimsel sosyalist klasikler ve diğer Marksist araştırmalar
3) Teorik araştırmalar
4) Parti yayınları
5) Parti programı ve tüzüğü
6) Günlük basın

Bu son bölümde, ideolojik çalışmanın genel hedeflerine ulaşabilme açısından, sayılan araçların kullanımı üzerinde, Türkiye pratiğinden de örneklerle durmaya çalışacağız.

PARTİ TARİHİ, PARTİNİN BAŞLICA İDEOLOJİK SİLAHLARINDAN BİRİDİR

İdeolojik ve politik açıdan taşıdığı büyük öneme rağmen, Türkiye sosyalist hareketinde görülen en büyük eksikliklerden biri, hareketin ve partinin ayrıntılı bir tarihinin bulunmaması, parti hareketi söz konusu olduğunda, üyelerin önemli bir bölümünün, parti tarihi hakkında yeterli bir bilgiye sahip bulunmamasıdır.

Türkiye İşçi Partisi, üye yapısı olarak hayli genç bir parti. Parti ve üyeler, ileride çeşitli sorunlarla, darboğazlarla karşılaşacaklar. Yeterli deneyime sahip bulunmayan kadroların ve üyelerin bu sorunları çözümleyebilmeleri, ortaya çıkan darboğazları aşmaları gerekiyor. Partinin ideolojik ve örgütsel bütünlüğünün korunması açısından bu nokta çok önemlidir. Bundan sonra karşılaşılacak olan sorunların bir çoğu, farklı bir görünüm taşısalar bile, öz olarak partinin geçmişteki bu sorunların neler olduğu, nasıl ortaya çıktığı, hangi düzeyde nasıl çözümlendiği yeni partililer tarafından da ayrıntıları ile bilinmelidir. Bunları bilip özümleyemeyen bir partili, benzer sorunlarla karşılaştığında, savrulmaya ve dağılmaya çok daha açıktır.

Bu açıdan bakıldığında, partinin tarihi, klasik bir tarih bilgisinin çok ötesinde, güncel ve muhtemel sorunların çözümünde büyük önem taşır. Kalinin'in sözleri de bunu anlatıyor:

> «Burada önümüze Marksizm - Leninizmi pratik hayatta daha doğru bir biçimde uygulamayı nasıl öğrenmemiz gerektiği sorunu çıkmaktadır. Herşeyden önce ve hiç olmazsa genel çizgileriyle Marksizm - Leninizmin teorik temellerinin bilinmesi gerekir. Onlar bu sorunu niçin başka türlü değil de bu şekilde halletmişler; bunu yaratan çıkış noktaları nedir? Örneğin biz Buligin Dumasını niçin boykot ettik, çıkış noktamız neydi? Sonra neden daha elverişsiz siyasal koşullar altında II, III ve IV. devlet dumaları seçimlerine katıldık? Niçin? Buna benzer tüm sorunların (Tarihte böyle sorunlar çoktur çünkü savaşlar da çoktu) tahlili, Marksist - Leninist yöntemi uygulamada yeni siyasal durumlarda değişik sorunların halline yaklaşımda, sorunları çağdaş koşullar altında halletmede örnek oluşturmaktadır.» (M. İ. Kalninin, Devrimci Eğitim, Devrimci Ahlâk, Ser Yayınları, s. 44).

Türkiye'de genel olarak sol kamuoyunun, özel olarak da Türkiye İşçi Partisi'nin bugünkü genç üyelerinin önemli bir bölümünün 1961 - 71 parti deneyini ancak çok kaba hatları ile bildikleri su götürmez. Bu, büyük sakıncalara yol açabilecek bir eksikliktir.

Sakıncalardan birine değinildi: Ancak geçmişteki sorunları ve

bunların çözümünü kavrayabilen bir partili, önündeki yeni sorunlara da sağlam ve yaratıcı bir biçimde yaklaşabilir. Ancak bu bilgilere sahip bir partili, çeşitli sorunlar karşısında paniğe kapılmak, umutsuzluğa sürüklenmek yerine ayaklarını sağlamca yere basabilir. Geçmişteki her sorun ve her çözüm, gelecek için büyük ipuçlarını da içinde taşır. Bu sorunların ve çözülüş biçimlerinin bilincinde olmak, yalnızca dar bir gruba ya da eskilere özgü bir yetenek olmaktan çıkarılmalıdır.

İkinci ve önemli bir gerekçe daha vardır. Toplumsal olaylarda, zaman geçtikçe, geçmişin olgularına bakışta netlik ve öze inebilme yeteneği artar. Geçmişin bilincine derinlemesine varmak, kilit noktaların yakalanabilmesine olanak tanır. Ve güncelliğini hiçbir zaman yitirmeyen, eskimeyen ve yeni sorunların çözümünde de yararlanılabilecek olan, bu özdür.

1961 - 1971 döneminde Türkiye İşçi Partisi hareketinin karşısına çok çeşitli, çok karmaşık sorunlar çıktı. Seçimlere katılma sorunu çıktı, işçi-aydın sorunu çıktı, sendikaların «ayrı baş çekme» sorunu çıktı. MDD sorunu çıktı, aydınların parti içinde partilileşmeleri sorunu çıktı. Bu sorunlar çeşitli biçimlerde, çeşitli düzeylerde tahribatlara yol açarak çözülebildiler. Tüm bu sorunlar ve çözülüş biçimleri üzerine derinlemesine bir bilgi, partinin bugün karşı karşıya olduğu ya da bundan sonra karşılacağı sorunların yalnızca yöneticiler tarafından değil, tüm parti birimleri tarafından bilinçli olarak ve asgari tahribatla çözümlenebilmesinde büyük önem taşır.

Örneğin parti-gençlik, parti - FKF ilişkileri ve bu ilişkilerdeki aksaklıklar konusundaki bilgiler, gençliğin bundan sonraki örgütlenmesi konusunda atılacak adımlara büyük ölçüde ışık tutacaktır. Önemli olan nokta, geçmişe ilişkin bu bilgilerin bir başka deyişle geçmişin özünün, yalnızca birkaç yönetici tarafından değil, o alanda faaliyet gösterenler başta olmak üzere tüm partililerce kavranmasıdır. Ancak böylesine bir geniş kavrayış, yeni deneylerde karşılaşılan güçlüklerin yenilmesinde, çeşitli darboğazlar karşısındaki savrulmaların asgariye indirilmesinde yararlı olabilir.

BİR EKSİKLİK

Mesele bu çerçeve içinde değerlendirildiğinde, söylemek gerekir ki, genç partililerde 1971 öncesine ilişkin olarak daha çok «genel bir sol hareket içinde TİP» imajı yaygındır. Geçmişe ilişkin bilgiler çok dar, çok yüzeysel ve çözümlemeye olanak vermeyecek ölçüde geneldir. Bu partililerin henüz gerçek anlamda bir ideolojik silahtan büyük ölçüde yoksun olduklarının da bir göstergesidir.

Örneğin bir MDD meselesinin nasıl ortaya çıktığı, partinin bünyesini nasıl ve hangi koşullar sonucunda etkileyebildiği, gerçek boyutlarıyla pek az kişi tarafından bilinmektedir. Bu da yeni sapmalar ve saldırılar karşısında pusulasızlığı, paniği ve savrulmaları yaratabilecek bir tehlikedir. Örneğin bir «Emek» meselesi de bugün pek az kimse tarafından bilinmektedir. «Emek»çilik, bazı kişilerin hapisanede gerekli davranışı gösterememelerinden ibaret sayılmaktadır. Oysa bu deney, örneğin, «politik çalışma ile partinin çeşitli düzeylerinde bütünleşemeyen bir teorik ya da ideolojik çalışmanın, parti içinde grupçuluğu, teknokratlığı getireceği» sonucu çıkarılarak değerlendirilirse, partinin bundan çıkaracağı dersler de o ölçüde büyük ve verimli olur. O ölçüde hareketin geleceğine katkıda bulunur.

Güncel olguların gerçek boyutları ile kavranabilmesinde, tarih bilgisi her zaman önemli bir yere sahiptir. Örneğin, «güncel» sayılabilecek bir konu olarak UDD'ciliği ele alalım. Geçmişin MDD'ciliği ile karşılaştırıldığında görünüşte pek az benzerlik bulunabilir. Biri goşist eylemlerle, kırıcılıkla, Maoculukla, bireysel teröre övgü ile ortaya çıktı. Öteki ise tersine «disiplin», «işçi sınıfı», «goşizmle mücadele» gibi sözcükleri dilinden düşürmüyor. Ama öz olarak aralarında kesin bir benzerlik var. MDD'cilik de, UDD'cilik de özünde «Türkiye'nin bugünkü koşullarında örgütlü sosyalist mücadelenin verilemeyeceği» bunun için de «başkalarının iktidara gelip sosyalist hareketin önünü açmaları gerektiği» görüşünde birleşiyor. Dün, örgütlü hareketi reddetmenin, işçi sınıfının mücadelesini reddetmenin gerekçesi «Türkiye'nin yarı feodal bir ülke oluşu» idi. Bugün ise Ceza Kanunu'ndaki bazı maddeler. Dün, sosyalist hareketin önünün açılması için Cunta'dan, Kemalistlerden medet umuluyordu. Bugün ise CHP'den. Biçim değişiyor, ama öz değişmiyor.

Hiç kuşkusuz, Türkiye İşçi Partisi köksüz bir ağaç değildir. Türkiye İşçi Partisi 1975 yılının ürünü de değildir. Türkiye İşçi Partisi deneyi, kökleri 1960'dan çok önceye uzanan bir ağacın 1961'le birlikte dallanmaya, yapraklanmaya başlamasıdır. Partinin geçmişinde birçok hata, birçok eksiklik vardır. Ancak hareket işçi sınıfının politik hareketi, parti de işçi sınıfının politik partisi olduğu için bütün bunlarla hesaplaşarak, hatası ve sevabı ile sahip çıkılmaktadır. Bu geçmişte, övünülecek ve ilerisi için dersler çıkarılacak, yararlanılacak yanlar çok daha önemlidir. Çünkü ilk kez TİP deneyi ile sosyalizm dar çevreleri ya da meyhane sohbetlerini aşarak yığınları kucaklayan bir nitelik kazandı. İlk kez TİP deneyi ile sosyalistlerin önlerini açmada en başta kendi örgütlü güçlerine güvenmeleri gerektiği bilinçlere işlenmeye başlandı. Ve yine ilk kez TİP deneyi ile bir partinin kendi

içinden çıkan sapmaları örgüt bütünlüğünü koruyarak yine kendisinin yenebileceği kanıtlandı.

Türkiye İşçi Partisi Genel Başkanı Behice Boran'ın «TİP 1961 - 71» incelemesini, ortadaki büyük boşluğu doldurmaya yönelik önemli bir ilk adım olarak görmek gerekiyor. Bu boşluğun daha çok doldurulması, ideolojik alanda ve giderek diğer alanlarda harekete büyük kazanımlar sağlayacaktır.

İDEOLOJİK ÇALIŞMA VE PARTİ YAYINLARI

Partinin ideolojik çalışmasında en önemli araçlar arasında partinin sürekli ve süresiz yayınları büyük önem taşımaktadır.

Geçmişle kıyaslandığında, partinin bugünkü yayınlarının gerek çeşitlilik, gerekse içerik açısından daha doyurucu nitelik taşıdığı söylenebilir. Ancak böyle olması kendi başına bir çözüm oluşturmuyor. İçeriğin zenginliğini artırma, sürekli olarak hedeflenen bir görevdir. Bir başka deyişle, yayınlar, klasik bir şema izlemek yerine, sürekli olarak hareketin somut eksikliklerine ve gereksinimlerine cevap verecek biçimde içerik açısından zenginleşmelidir.

İkinci nokta ise, bu çeşitlilikten ve zenginlikten doyurucu ve yaratıcı bir biçimde yararlanılabilmesidir. Parti yayınlarının ideolojik ve giderek politik alandaki işlevi, ancak bu ikili bütünlük sağlanabildiği oranda yerine getirilmiş olur.

Sözü edilebilecek başlıca eksikliklerden biri, parti hareketinin çeşitli yayınlarında yer alan yazı ve değerlendirmeleri pratik parti çalışmasında kullanmadaki eksikliktir. Bunun da başlıca iki nedeni vardır: Partililerin çeşitli yazı ve değerlendirmeler arasındaki bütünlüğü kuramamaları ve yazılanlarla somut parti çalışması arasındaki köprülerin yeterince kurulamamış olması. Her iki neden de bir tek kaynağa dayanmaktadır: Parti birimlerinin ve bu arada da ekiplerin, yeterince politize olamamaları. Ekiplerin politize olmaları, yani her çeşit değerlendirme ve yazı ile günlük parti çalışması arasında ilişki kurabilecek duruma gelmeleri ve bu ilişkilerde bu yayınlardan yararlanabilmeleri hiç kuşkusuz bir süreç işidir. Bir anda bunun oturması beklenemez. Ancak, bu süreçte atılacak ileri adımlar, aynı zamanda hem yayınlardan somutta yararlanma oranını artıracak, hem de bu yayınların kapsam ve içeriğine ışık tutacaktır. Yayınların yeterliliğinden, ancak politik çalışmada ekiplere ışık tutan ideolojik silahları verebildikleri ölçüde söz edilebilir.

KLASİKLER VE PROGRAM

Kalinin, «bir uzayabilimci için teleskop, bir tıp bilgini için mikros-

kop neyse, bir sosyalist için de sosyalist dünya görüşü odur» diyor.

Bir sosyalistin teleskobu, ya da mikroskobu, gerçekten de bilimsel sosyalist dünya görüşü ile hareketi yürüten partinin bu dünya görüşünü ülke koşullarında somutlayan programdır. Partinin ve partililerin elindeki belli başlı ideolojik silahlar, bu iki kaynaktan derlenir temel olarak.

Kimileri Türkiye'deki sorunun, klasiklere çok fazla başvurulması olduğunu söylerler. Gerçekten de Türkiye'de, klasiklere yerli yersiz ve dönemin koşullarından soyut bir biçimde başvurmalar yapılmaktadır. Ancak asıl eksiklik, klasiklere gerçek anlamda az başvurulmasıdır. Bir başka deyişle, klasiklerden gerçek ve yaratıcı bir biçimde yararlanamama durumu söz konusudur. Bunun çok çeşitli nedenleri vardır. En başta gelenlerden biri de Marksizmin özünün kavranamaması sonucunda, «klasiklerin söylediklerinin o döneme özgü ve yalnızca o dönemle ilgili olduğu» sonucuna varılmasıdır.

Marks, Engels ve Lenin'in sürdürdüğü ideolojik mücadele ve bu mücadelede hedef aldıkları kişi ve görüşler, belirli bir sınıfın ideolojisini yansıtıyordu. Bu nedenle, kelimesi kelimesine onların formüle ettikleri biçimde olmasa da, burjuvazi hangi ülkede varsa, Marks, Engels ve Lenin'e karşı söylenenler o ülkede **her dönemde** öz olarak söylenmektedir. Yani, dün Marks'a proletaryanın ayrı örgütlenmesine gerek olmadığı görüşünü ileri sürenler, lafta olmasa bile özde aynı şeyi 1977 yılında Türkiye'deki sosyalist harekete söylemişlerdir. Marks, Engels ve Lenin'in teorik ve pratik olarak belirli yanlış görüşleri kendi zamanlarında mahkûm etmeleri, o görüşlerin başka kılıklarda bir daha ortaya atılamayacakları anlamına hiç gelmez. **Çünkü, o görüşlere kaynaklık eden sınıfsal öz ortadan kalkmamıştır.**

Dolayısıyla yapılması gereken, klasiklerin özünün kavranmasıdır. Ve giderek bu özün, günlük politik ve ideolojik mücadelede somutlanabilmesidir. Unutmamalıyız ki, «ilerici bir parti varken, sosyalistlerin niçin ayrı olarak seçimlere girdikleri» yalnızca 1977 Türkiye'sinde sorulmamıştır. 1900'ler başının Rusya'sında da sorulmuştur. «Proletaryanın niçin ayrıca örgütlenme gereğini duyduğu» Marks'a 19. yüzyıl liberalleri tarafından da sorulmuştur. Verilen cevaplar ise, orada kalmamıştır. Güncelliğini halen korumaktadır.

Partinin programı da, klasiklerle birlikte, her partilinin telskopu ya da mikroskopudur. Parti programı, bilimsel sosyalizmin temel ilkeleri ile söz konusu olan ülkelerin somut koşulları arasındaki **ilk köprüdür.** Teori ile pratik arasındaki bütünlüğün ilk ve en önemli halkalarından biridir.

GÜNLÜK BASIN

Partililerin günlük basını değerlendirip kullanmadaki eksiklikleri, aynı zamanda pratik politik çalışmadaki eksikliklerinin de bir göstergesidir. Daha önce, parti birimlerinin «politize» olmalarının can alıcı önemde bir nokta olduğunu vurgulamıştık. İşte bu eksikliğin göstergelerinden biri de, burjuva basını dahil, günlük basından partili olarak yararlanmanın bilinmemesidir.

Günlük basın, politikanın, politik gelişmelerin nabzıdır. Önemli olan günlük basını okumak değil, «Marksistçe okumak»tır. Günlük basın, Marksist gözlüklerle okunduğu taktirde, gerek politik gelişmelerin gerisinde kalmama, gerekse yararlı malzeme çıkarma açısından büyük yararlar sağlayabilir.

Partinin her birimi, bir kuvvet komutanlığı sorununu izleyebilmeli, bunu daha genel bir politik çerçeveye oturtabilmelidir. Her partili, burjuva partileri arasındaki günlük ilişkileri izleyebilmeli, bundan pratik sonuçlar çıkarabilmelidir. Her partili, iktidarın ekonomik tedbirlerinin niteliğini ve özünü günü gününe izleyebilmelidir. Her partili, başbakanın, cumhurbaşkanının her demecini yorumlayabilmelidir. Bütün bunlar, «politize» olmanın, daha doğrusu partinin politik çalışmasının ve düzeyinin göstergeleridir. İdeolojik ve politik çalışma arasındaki doğal bütünlük bu noktada da ortaya çıkmaktadır.

SON SÖZ

Buraya kadar söylenenlerden çeşitli sonuçlar çıkmaktadır. Ancak bir özetlemeye gitmenin de yararı var. Bu özetleme, ideolojik çalışma söz konusu olduğunda şöyle yapılabilir:

İdeolojik çalışmanın hedefi, bir anlamda, her parti biriminin genel başkanın düşündüğü konularda kafa yoracak duruma gelmesi, partinin en üst yöneticilerinin çözmeye çalıştığı sorunlarla kendi düzeyinde boğuşabilmesi, tıpkı bir «Büyük Kongre» gibi karmaşık teorik ve pratik sorunlarla uğraşabilmesidir. Zor. Ama gerçekleştirmek için çaba göstermek gerekiyor. Bu hedefe yaklaşabilmenin, sosyalizme ulaşmak gibi «uzun soluklu» bir mücadeleyi içerdiğini bilerek çaba göstermek gerekiyor.

Parti hareketinin ideolojik çalışması, bu çalışmadaki yetkinlik, üyelerin istenilen ideolojik düzeye yaklaşabilmeleri, partinin politik çalışmasını da çok yakından etkileyecektir. Bunu bilmek, buna göre çalışmak gerekiyor.

SSCB'DEKİ KİTLE ÖRGÜTLERİ

N. VESSELOV (*)

İşçi sınıfının öncüsü, Sovyet halkının yönetici örgütü SBKP toplumun gelişmesine ilişkin çalışmalarına yalnız parti örgütleri aracılığı ile değil, kitle örgütleri ile de sürdürmektedir. Parti komünizmin zaferi için verilen mücadelede emekçilerin kitle örgütlerine dayanarak, onların çalışmalarına sistemli, bilimsel bir yön vermektedir.

SOSYALİST TOPLUMUN SİYASAL ÖRGÜTLENMESİNDE EMEKÇİLERİN KİTLE ÖRGÜTLERİ

Emekçilerin kitle örgütlerinin parti tarafından yönetimi sorununu incelerken, onların toplumun devrimci dönüşümünde, genel olarak sosyalist ve komünist kuruluş aşamasındaki, siyasal örgütlenme sisteminin önemi üzerinde durmak gerekir.

Proletarya diktatörlüğü sosyalizmin kuruluşunda başlıca araçtır. Lenin, «eski toplumun geleneklerine ve güçlerine karşı proletarya diktatörlüğü kanlı ve kansız, şiddetli ve barışçıl, askerî ve ekonomik, pedagojik ve idarî bir mücadeledir,»(**) der. Proletarya diktatörlüğü sömürenlerin demokrasisi yerine çalışanların sosyalist demokrasisini getirir. Gerçek bir halk iktidarının kurucusudur.

(*) «Editions de l'Agence de presse Novosti Moscou - 1974» tarafından yayınlanan «Le P.C.U.S. et les organisations de masse en U.R.S.S» broşüründen Türkiye İşçi Partisi Merkez Eğitim Bilim ve Araştırma Bürosu'nca Türkçeye çevrilmiş ve özetlenmiştir.

(**) Lenin, Yapıtları, Cilt 32, s. 208

Lenin'in tanımına göre, işçi sınıfı diktatörlüğü komünist partisinin öncülüğünde yeni toplumu kurma amacıyla bileşen devlet örgütleri ve çalışanların sosyal örgütleri bütünü olarak ortaya çıkar. Lenin kitle örgütlerini, yoklukları halinde proletarya diktatörlüğünün gerçekleşemiyeceği, parti ve emekçi kitlelerin 'iletim kayışları' olarak nitelendiriyordu. Proletarya diktatörlüğü sisteminde komünist partisinin rolü üzerinde durarak, «Komünist Partisinin aracılığı olmadan proletarya diktatörlüğü olanaksızdır»,(***) diyordu.

Sovyetler Birliği'nde çok sayıda devlet örgütü ve sosyal örgüt vardır: Emekçi temsilcisi Sovyetleri, sendikalar, SSCB Leninist komünist gençler birliği (Komsomol), kooperatifler, bilimsel kurumlar, bilim ve teknik ve bilimi halka indirme kurumları, icat ve modernleştirme örgütleri, yazar, gazeteci ve sanatçı birlikleri, kültür ve spor kuruluşları, vb. Bu sistem SBKP'nin emekçi kitleler arasındaki siyasal, ideolojik ve örgütsel çalışmalarını kolaylaştırır, komünizmin kuruluşuna ilişkin sorunlara açıklık getirir.

Sosyalist toplumun siyasal örgütlenmesinde kitle örgütlerinin rolünü özetliyecek olursak:

1) Sosyalist ve komünist kuruluşu sağlamak amacıyla işçilerin, köylülerin ve aydınların kamusal ve sosyal işlere etkin olarak katılmalarına çalışmak.

2) Sosyal örgütlerin parti ve emekçi kitleler arasında ilişki kurmasını ve bu kitlelerin parti çevresinde birleşmesini sağlamak.

3) Sosyalist demokrasinin yetkinleşmesine yardımcı olmak — (Bu konuyu biraz açmakta yarar var: Çalışanların kitle örgütleri olmadan sosyalist demokrasi tam olamaz. SBKP sosyalist demokrasiyi sürekli geliştirme çabası içinde emekçi kitlelerin ve tüm halkın ülke ekonomisine, kültürüne, sosyal faaliyetlere vb. katkıda bulunması için çalışır. Kitle örgütleri olmaksızın milyonlarca kadın ve erkeğin sosyal faaliyetlere, yönetime vb. katılmalarını sağlamak olanaksızdır.)

SBKP'nin 24. Kongre kararlarında (1971) gerçek demokrasi açısından kitle örgütlerine yeni olanaklar sağlanmıştır. SBKP MK'nin çalışma raporunda, sosyalist demokrasinin anlam ve içeriğini zenginleştirmek için daha geniş kitlelerin ülkenin kamu işlerinin yönetimine katılmasının öngörüldüğü yer almıştır.

Sosyalist toplum düzeninde tüm kitle örgütlerinin faaliyetlerinin içeriğini ve yönünü belirleyen ortak temel çizgiler vardır. Bununla birlikte, kitle örgütlerinin her birinin belirli bir faaliyet alanı vardır. Herbiri kendine özgü amaçlara, görevlere ve yetkiye sahiptir. Bu örgütler birbirinden yapıları ve çalışma biçimleri ile de ayrılır.

Şimdi Sovyet emekçilerinin başlıca kitle örgütlerini gözden geçirelim.

EMEKÇİ TEMSİLCİSİ SOVYETLERİ

Emekçi temsilcisi Sovyetleri, SSCB'nin en önemli kitle örgütleri arasındadır. Devletin siyasal temeli olan Sovyetler yönetiminin dolaysız organlarıdır. Sovyetler'de tüm yönetim halkın genel örgütü olan Sovyetler tarafından temsil edilen şehir ve köy emekçilerine aittir.

Emekçi temsilcisi Sovyetleri, Rusya'da kitlelerin büyük toprak sahiplerinin ve kapitalistlerin iktidarına karşı yürüttüğü devrimci mücadeleden doğmuştur. İlk Sovyetler 1905 - 1907 burjuva demokratik devrimi döneminde, emekçiler tarafından, onların çaba ve girişkenlikleriyle yaratılmıştır. Önce işçi temsilcisi Sovyetlerin, sonra asker ve köylü Sovyetlerinin kurulduğu görüldü. Başlangıçta çeşitli emekçilerin ekonomik ve siyasal grevlerini yönetme işlevini taşıyan organlar olarak kurulmalarına karşın, Sovyetler gerçekte, daha o zaman yeni bir iktidarın tohumlarını oluşturuyordu. RSDİP (Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisi) nin paralelinde, çarlık yönetiminin baskısına karşın, 8 saatlik iş günü vb. gibi olumlu girişimlerle emekçilerin çıkarlarını gözeten bir tutum içindeydiler.

Komünist Partisinin, Sovyetler Birliği'nin ve Sovyet devletinin kurucusu Lenin, Sovyetlerin kurulmasını büyük bir tarihsel zafer olarak görüyordu. Lenin'e göre proletarya diktatörlüğünün prototipi, ülkenin geleceği, işçi sınıfı devletinin kurulması, sosyalist devrimin kazanımlarının korunması, sömürücü sınıfların direncinin kırılması, emekçi kitlelere sosyalizmi ve komünizmi kurmak için çağrıda bulunulması için gerekli örgütlenme biçimi sovyetlerdi.

Bolşevik partisinin yönetiminde, Sovyetler 1917 Büyük Ekim Devriminin zaferine büyük ölçüde katkıda bulundular. Sosyalist dönüşümlerin pratiğe uygulanmasında ve devrim zaferinin pekiştirilmesinde hep ön saflardaydılar. Bugün de komünizmin kurulması için çalışıyorlar.

Başka ülkelerde de sosyalist devrim süreci içinde emekçiler Halk Komiteleri, Halk Konseyleri gibi SSCB'deki Sovyetlerin paralelinde örgütler meydana getirdiler.

Emekçi temsilcisi Sovyetlerin yönetimi halka açıktır, kitlelerden kaynaklanır, halkın gözü önünde işleyen dolaysız bir iktidardır. Bu organlar geniş biçimde halkı temsil ederler. Yasama ve yürütme yetkileri vardır ve halk kitlelerinin devletin yönetimine etkinlikle katıl-

masını sağlarlar. Sovyetlerde sosyalist demokrasi tam anlamıyla ifadesini bulur. Kapitalist ülkelerde emekçileri siyasal hayattan uzak tutmak için çeşitli yöntemler kullanılmaktadır. SSCB'de ise bunun tersine, kamu işlerinin demokratik yönetimine katılmaları için teşvik edilirler. 1946'dan beri 20 milyonu aşkın insan Sovyet okullarında devleti yönetmeyi öğrendiler.

Burjuva ideologları ve oportünistleri ise, «saf demokrasi», «herkese demokrasi» gibi savlardan vazgeçmediler. Modelleri de, halkın çıkarlarına yabancı bir «zenginler demokrasisi» olan, batının sözde demokrasisidir.

Oysa SBKP toplumsal yaşamda genel bir özgürlük, «saf bir demokrasi» olamıyacağı gerçeğinden hareket eder. Demokrasiyi bir sınıf kavramı olarak ele alır ve bu demokrasinin ölçütü olarak şu sorulara cevap verilmesi gerektiğini düşünür: Kimin için özgürlük? Hangi sınıflar için demokrasi? Burjuva ideologlarının demokrasinin gelişme düzeyini muhalefet partilerinin sayısıyla ölçmelerine karşın, marksist Leninist demokrasi anlayışında demokrasi kavramı tüm yönetimin halka ait olması, emekçilerin devlet politikasının oluşmasına dolaysız ve kesin katılması biçimindedir. Yalnızca üretim araçlarının toplumsal mülkiyetini gerçekleştirmiş ve her tür sömürüden arınmış olan sosyalizm bu demokrasiyi sağlayabilir. Sosyalizm ve demokrasi birbirinden ayrılamaz. Gerçek şu ki, yalnız halk kitleleri sosyalizmi ve komünizmi kurabilir. Demokrasi onların girişkenliklerini sorunların çözümüne dolaysız katılmalarını sağlamak için en güvenilir yoldur. Lenin'in, «Tam demokrasiyi gerçekleştirememiş bir sosyalizmin başarılı olduğu düşünülemez,» sözleri bunu doğrulamaktadır.

SSCB de sosyalist dönüşümlere paralel olarak Sovyetlerin demokratik karakterleri de her alanda gelişti. Bugün ülkede köy sovyetlerinde SSCB Yüksek Sovyetine değin her düzeyde dallara ayrılmış bir Sovyet sistemi vardır. Sıralıyacak olursak: SSCB Yüksek Sovyeti, federe ve özerk cumhuriyetlerin 35 yüksek Sovyeti, 122 bölge ve tarım emekçileri Sovyeti, 5311 il ve ilçe Sovyeti, 44347 köy ve nahiye Sovyeti vardır. Toplam olarak Sovyetler Birliği'nde yaklaşık 50.000 Sovyet bulunur; 2 milyondan fazla temsilci Sovyetlerde çalışmaktadır. Sovyetler maddi üretim, bilim, kültür vb. dallarındaki tüm emekçi katmanları temsil ederler. Vasıfsız emekçilerin temsilciler arasındaki oranı oldukça yüksektir. Sekizinci yasama döneminde (1970), SSCB Yüksek Sovyeti milletvekillerinin % 31.7 si işçi, % 18.6 sı kolhozcu, % 27.7 si ise partisiz temsilcilerdi. İşçilerin ve kolhozcu-

(*) V.I. Lenin, Yapıtları. Cilt 31, Sosyal Yayınlar, Paris, s. 39

ların % 50 si 15 federe cumhuriyetin yüksek Sovyetlerine seçildi. 1973 yerel seçim sonuçları ise şöyle: Temsilcilerin % 43.9 u komünist, % 17.2 si komsomol, % 67.3ü işçi ve kolhozcu 28.2 si otuz yaşın altında, % 47.7 si kadın olup, % 47.3 ü ise bir önceki dönemde temsilci değillerdi.

SSCB yurttaşlarının seçimlere etkin bir biçimde katılmalarının (son yerel seçimlerde seçmenlerin % 99.60 ı sandık başına gitti) yanı sıra seçim öncesi çalışmalara da büyük ölçüde katıldıklarını belirtmek gerekir. Örneğin 1973'de yerel Sovyetlere emekçi temsilcilerin seçimi sırasında 2.241 123 seçim komitesi meydana getirildi ve 9.115.000'in üstünde kişi seçim çalışmalarına katıldı.

Sovyetlerdeki temsilciler yeni tür siyasal militanlardır. Üretim ya da yönetimle ilgili işlerini toplumsal görevleriyle birlikte yürütürler. Lenin'in, halkın Sovyetlerdeki temsilcileri «kendileri çalışmalı, yasaları kendileri uygulamalı, sonuçları kendileri doğrumalı ve seçmenleri önünde doğrudan hesap vermelidir», buyruğuna uyarak etkinlik lerini sürekli arttırma çabasındadırlar. Temsilcilerin esas çalışması kendi Sovyetlerinin yetki alanı içine giren tüm sorunları inceleyip çözümledikleri Sovyet toplantılarına katılmaktır. Çeşitli sorunların çözümlenmesine yardımcı olacak nitelikteki sürekli komisyon toplantılarında da görev alırlar. Bu komisyonlar tarım, kamu sağlığı, gençlik sorunları, sosyal güvenlik vb. gibi çeşitli konuları içerir. Ayrıca yerel Sovyetlerde temsilciler grubu adı verilen ve bir anlamda milletvekilleriyle seçim bölgeleri arasında koordinasyon sağlayan görevliler de vardır.

Seçimle işbaşına gelen Sovyetler halka hesap vermekle yükümlüdürler. Bu uygulama Sovyet yönetiminin her düzeyinde yerine getirilir. Bu nedenle 1971'de yerel Sovyetlerin 197 temsilcisi görevden alındı.

Sovyetler Birliği'nde Sovyetlere seçilen temsilcilerin yanı sıra milyonlarca insan Sovyetlerin ve diğer sosyal kurumların çevresinde görev alarak sosyalist demokrasinin her geçen gün yetkinleşmesine yardımcı oluyorlar.

SENDİKALAR

Sendikaların, sosyalist toplumda çok önemli bir yeri vardır. Bunlar, sovyet emekçilerinin en ileri gelen kitle örgütleridir. Doğrudan doğruya sendikalar aracılığıyla, komünist parti işçileri çevresinde toplar. Parti tarafından yönetilen sendikalar ekonominin gelişmesine aktif olarak katılırlar ve halkın hayat düzeyinin yükselmesine, iş üretkenliğinin artmasına, sosyalist yarışmanın yayılmasına, işyeri disiplininin sağlamlaştırılmasına, daha iyi çalışma ve yaşama koşulları-

nın yaratılmasına ve işçilerin zamanlarının daha iyi değerlendirilmesine katkıda bulunurlar.

Devrimci faaliyetinin başlangıcından beri, SBKP, sendikal hareketin örgütlenmesine ve sendikaların yapısının yetkinleştirilmesine son derece dikkat etmiştir. Sendikalarla doğrudan ilişkiler kurmaya, onlara kendi fikirlerini benimsetmeğe ve arkasından sürüklemeye önem vermiştir.

Komünist partinin öncülüğünde sendikalar, gerek emekçileri örgütleyerek, gerek onların sınıf bilincini yükselterek önemli bir görevi yerine getirdiler. Rusya'da 1917 Ekimi'nde patlak veren sosyalist devrimin hazırlanmasında ve gerçekleştirilmesinde etkin bir rol oynadılar.

İşçi ve köylülerin iktidarı kurulunca, sendikaların önemi belirgin ölçüde arttı. Kendilerini daha önemli ve daha karmaşık bir görev yığını karşısında buldular. Sosyalist devlette sendikaların rolünü tanımlayan ve belirleyen Lenin'dir. Bu nedenle o, sendikalar tarafından oluşturulan sağlam bir temel olmadan, sosyalizmi ve komünizmi kurmada başarılı olunamayacağını belirtmiştir. Lenin «Proletarya diktatörlüğü sisteminde sendikalar, eğer tabir yerindeyse, parti ile iktidar arasında yer alırlar»(*) diyordu.

Büyük Sosyalist Ekim Devrimi'nden önce, özellikle işçilerin kapitalistlere karşı verdikleri ekonomik mücadeleyi yürütmekle uğraşan sendikalar, devrimden sonra tüm güçlerini, sömürüsüz bir hayatın kurulması amacına yönelttiler. Bundan böyle başlıca görev olarak ekonomik, kültürel ve eğitsel örgütlenmeyi üstlendiler. Sovyet sendikaları iktidar ile etkin bir şekilde işbirliği yaparlar çünkü sosyalist devlet işçi sınıfı ve tüm emekçilerin hayati çıkarlarına hizmet eder. Sendikaların ve devletin ortak bir amaçları vardır: sosyalizmin ve komünizmin kurulması.

Şunu da belirtelim ki sosyalist kuruluş aşamasında sendikalar üyelerinin mesleki çıkarlarını (ekonomik, kültürel veya günlük çıkarlar) koruma görevlerini de yerine getirirler. Onlar aynı zamanda iş yasasının ihlaline karşı, emekçilerin ihtiyaçlarına gösterilen ilgisizliğe karşı da mücadele ederler.

Sovyet sendikaları komünist partiye, sosyalizmin kuruluşunun bütün aşamalarında etkin bir şekilde yardım etmiştir. İç savaş ve 1918-1920 yabancı müdahalesinden sonra ulusal ekonominin belini doğrultması için endüstrileşme, tarımın kollektifleştirilmesi ve kültür devriminde belirgin bir rol oynamışlardır.

(*) V. Lenin, Yapıtları Cilt 32, s. 12.

1972'de toplanan 15. SSCB Sendikaları Kongresi, günümüzde sovyet sendikalarının öneminin sürekli bir biçimde arttığına dikkati çekmiştir. Sendikalar her yerde parti politikasının dayanağıdır, onlar kitleleri örgütler ve eğitir. Sovyet sendikaları devlet yönetimine, ulusal ekonomik plânın ve devlet bütçesinin projelerinin gerçekleştirilmesine etkin olarak katılırlar. Sosyal sigortalarla ilgilenirler, işletmelerdeki çalışma koşullarını ve teknik güvenlik önlemlerini kontrol eder ve iş yasasına saygıya dikkat ederler. Sendikaların hizmetinde 1500 dinlenme ve sağlık evi, otel, pansiyon ve poliklinik vardır. 94.000 kulüp kültür evi, kitaplık ve sinema da ayrıca onların emrindedir.

«Fabrika ve kuruluşların sendika komitelerinin haklarına dair yönetmelik» ile sendikal örgütlerin hakları biraz daha genişlemiştir. Sovyet sendika komitelerinin, işletme ve örgüt şeflerinden ve yöneticilerden, üretim plânının uygulanması, çalışma, kamu ve kültürel hizmetlerin şartlarının düzenlenmesi ve mükemmelleştirilmesi için alınan önlemlerin plânı hakkında açıklama isteme hakları vardır. Sendikalar emeğin karşılığı, prim yükselmelerinin düzenlenmesi ve maddi teşvik primlerinin dağılımı konusundaki sorunların çözümlenmesine çalışırlar. Genel kural olarak, işçiler ve memurlar sendikanın onayı olmaksızın lisans alamazlar. Sürekli üretim toplantıları, işletmelerde sendika komitelerinin yönetiminde yapılır. Bu toplantılar emekçiler tarafından, kararlaştırılır. Bunlar üretimin kollektifleştirilmesi konusundaki önemli sorunlarla ilgilenirler. Yönetim mekanizması bunların aldığı kararlara dayanır. Bugün 6 milyondan fazla insan bu toplantılara katılmaktadır. Bu, emekçilerin SSCB'deki ekonomik kuruluşun yönetimine katılmalarında önemli bir ögedir. Yıllardır ortaya koydukları çalışmalarla Sovyet sendikaları —Lenin'in son derece doğru bir düşüncesini— yani sendikaların, bir yönetim okulu ve komünizm okulu olduğu görüşünü ispatlamışlardır.

Burjuva ideologları sosyalist toplum yaşantısında sendikaların rolünü asgariye indirmenin yollarını ararlar. Örneğin Sovyet sendikalarının fonksiyonunun sadece devlet çıkarları yararına emekçilerin denetlenmesi olduğunu iddia ederler. Aynı zamanda şu iddiayı da ileri sürerler: sendikaların rollerinin büyümesinin onların devletleştirilmesinden başka birşey olmadığını söylerler.

Bu iddialar son derece saçmadır. İşçilerin, köylülerin ve tüm halk iktidarının bütünleştiği Sovyet Devletiyle sendikaları nasıl birbirlerine zıtmış gibi gösterilebilir? Sovyet sendikaları, kapitalist ülkelerin sendikalarından gerek durumları ve gerek rolleri açısından kesinlikle ayrılırlar. Kapitalist devlette sendikalar, iktidardaki sınıfa karşı emekçilerin verdikleri savaşın bir silahıdır ve bu yüzden burju-

vazinin devletine karşı koyarlar. Sovyetler Birliği'nde ise sendikalar, sosyalizmi kurduktan sonra bugün komünizmi kurmakta olan işçi sınıfının ve emekçilerin kitle örgütleridir. Sovyet devletinin de amacı aynıdır. Bu yüzden, Sovyet iktidarı ve sendikalar ortak hareket ederler. Bu ise «tüm siyasal ve ekonomik çalışmaları işçi sınıfının, bilinçli öncüsü komünist partisi tarafından yönetilen Sovyet iktidarı ile sendikaların kesinlikle çok sıkı işbirliği yapmaları gerekir»(*) diyen Lenin'in düşüncesine tamamıyle uygundur.

SSCB'de sendikalar tüm işçi sınıfını, tüm aydınları ve çok sayıda tarım emekçisini temsil eden 100 milyondan fazla insanı toplarlar. Sayılar gösteriyor ki, SSCB'de sendikaların safları hızla güçleniyor. 1918'de 2.638.000 üye varken, 1932'de 16.500.000, 1949'da 28 500.000, 1959'da 52.780.000 ve 1968'de 86.150.000 üyeye ulaşıldı. Sovyet sendikaları, işletmeler ölçeğinde ve demokratik merkeziyetçilik temeli üzerinde kurulmuşlardır. Aynı işletmede (örgüt ve yönetim) çalışanların tümü aynı sendikanın bağrında toplanmıştır. Her sendika, ulusal ekonominin bir ya da birçok kolunun işçilerini ve memurlarını birleştirir. SSCB 26 sendika federasyonuna sahiptir. (Metalürji endüstrisi, demiryolu taşımacılığı, devlet ticareti, üretim, eğitim ve tarım kooperatifleri vb.)

Her sendika, kendini yönlendirmek için kendine özgü bir yönetmelik hazırlar. Ayrıca tüm sendikaların ve sendika üyelerinin uyması gereken temel bir yönetmelik vardır. Taban örgütleri, hen sendikanın temelidir. Bunlar, endüstri, yapı ve taşıma işletmelerinde, iletişim araçlarında, kolhozlarda, sovhozlarda, yönetim alanında ve diğer üretim ortaklıklarında kurulmuşlardır. Sayıları bütün ülkede toplam 646.000'den fazladır. Meclis, sovyet sendikalarının üst organıdır. SSCB sendikalarının merkez konseyini (SBMK) seçer. Bu konsey çeşitli endüstri sektörlerinin sendikalarının etkinliklerini düzenler; sendikalar arasında oluşan sorunları çözer. Sendikaların çalışmasının düzenlenmesi sendikaların 'Konseyleri' tarafından yapılır. Her sanayi sektörünün sendikası kongre tarafından seçilen sendikanın merkez komitesi tarafından yönetilir. Sendikanın günlük işlerini yönetmek için Merkez Komitesi bir prezidyum seçer. Bunun için yerel düzeyde bölge, kent ve bucak sendika komiteleri vardır. Sendikal taban örgütleri fabrika yerel komiteleri tarafından yönetilirler. İşçilerin % 50'si bunların üyesidir.

KOMSOMOL

Bu genç kitle örgütünün, sosyalist toplumun örgütlenmesinde önemli bir rolü vardır. SSCB'nin Leninist-Komünist Gençler Birliği

(*) V. Lenin, Yapıtları, Cilt 44, s. 346.

(Komsomol) bugün bünyesinde 28 milyon genci barındırır. Bu ülkedeki gençlerin yarısıdır. (Bu örgüt 1918'de 22.000, 1936'da 3980.000, 1958'de 18.092.000 ve 1966'da 23.050.00 üyeye sahipti) Komsomol partinin bir örgütü değildir. Fakat komünist partiye çok yakın bir yedek güçtür. SBKP'nin üye sayısının yarısı, partiye kabul edilen komsomollar tarafından meydana gelir. SBKP'nin XXIII ve XXIV Kongreleri arasında (1966-71) partiye kabul edilen 1.350.000 üye SSCB Leninist-Komünist Gençler Birliği'nden geldi.

Kuruluşundan bu yana SBKP çalışmalarını gençliğin devrimci hareketi üzerinde yoğunlaştırdı. Parti, kongrelerinde ve diğer belgelerinde, gençliğin devrimci hareketin bütünlüğü içindeki önemli rolüne dikkati çekti. SBKP gençlere her ortamda örgütlenmeleri için yardımcı oldu. Bu kuruluşlar örgütsel alanda bağımsız, ideolojik alanda ise parti tarafından yönlendirildiler. Parti bu gençlik örgütlerinin, kuruluş anlarından itibaren sosyalist bir karaktere sahip olmalarına dikkat etti.

Büyük Ekim Sosyalist Devrimi zaferinde, gençliğin rolü yine önem kazandı. Lenin komünist toplumun genç işçi ve köylü kitlelerinin politik-ekonomik ve kültürel katkısı olmadan kurulamayacağını belirtiyordu. Ve yine devrimin başarılarının gelecek kuşaklara verilecek formasyona bağlı olduğunu söylüyordu.

Genç kitlelerin örgütü olan Rusya Genç Komünistler Birliği 1918 de, İşçi-Köylü Gençlik Birlikleri I. Kongresinde kuruldu.

Komsomol'un III. Kongresinde (1920) söz alan Lenin bu gençlik kitle örgütünün eylem programını çizdi. Partinin ve gençlik birliğinin temel hedefinin bu gençleri komünist düşünce içinde şekillendirmek, komünist mücadele ile öğrenimleri arasında bağ kurmak ve onlara komünist ahlak kazandırmak olduğunu söyledi.

Komsomol Sovyet toplumunun gelişmesinin tüm aşamalarında partiye yardımcı oldu. Tarihi, Sovyet ülkesinin tarihine sımsıkı bağlıdır. Sovyet gençliği ve öncüsü Komsomol, ulusal ekonominin gelişiminde halkla birlikte aktif olarak çalıştı. Bugün Komsomol ulusal ekonominin en önemli şantiyelerinden birçoğuna adını vermiştir. Son yıllarda Komsomol, işyerlerine 2 milyona yakın genç erkek ve kız yolladı.

Komsomol'un genel eğitim okullarında ve yüksek okullarda önemli bir etkisi vardır. Çeşitli faaliyetlerde öncüleri seçer ve yönetir.

Komsomol yasama organında inisyatif sahibidir. Sovyetlere 500.000'den fazla genç, emekçi temsilcileri olarak seçilmiştir. SSCB' nin Yüksek Sovyetlerin % 20'si gençlerden oluşur. Sovyetler tara-

fından oluşturulmuş özel kurullar gençlerle ilgili sorunlarla uğraşır. Sovyetlere seçilmiş komsomolların devlet işlerinin yönetiminde ve komünizmin kuruluşunda payları vardır.

Parti tarafından yönlendirilen Komsomol gençliğin ideolojik ve politik eğitiminde aktif olarak çalışır. SSCB Leninist-Komünist Gençler Birliği'nin 7 milyon üyesi vardır. Parti ve Komsomol tarafından meydana getirilen politik eğitim gruplarında marksist-leninist teori öğrenilir (seminerler, politik yönlendirme okulları vb.)

Kapitalizm ve sosyalizm arasında ideolojik kavga sürerken, gençlere sağlam bir marksist-leninist teori aşılanması çok büyük önem taşır. Burjuva anti-komünist propaganda gençliği hedef almaktadır. Bu amaçla revizyonist ve burjuva bilim adamları her türlü «teori» ve «düşünce akımını» kullanırlar. Sınıflar ve gençlik üzerine teorileri, burjuvazinin en «kuvvetli» silâhıdır. Bu teori yardımıyla burjuva ideologları gençlere sakat bir ayrıcalık duygusu vererek emekçi sınıflara ve işçi sınıfına karşı bir horgörü yaratmak isterler. Bu propagandanın amacı, sosyalist toplumun temellerini yıkmak için gençliği bir kuvvet olarak kullanmak ve onları devrimci mücadelelerinden, komünist hareketten ve dünya demokratik hareketinden koparmaktır.

Komsomol SSCB'de 200'den fazla dergi ve gazete çıkarır. Bu yayınlar 40 milyon basılır. Cumhuriyetlerde ve bölgelerde gençliğe yönelik radyo ve televizyon programları ve yayınlar vardır.

Fiziksel eğitim ve spor komünist gençliğin oluşumu için gereklidir. Sportif kuruluşlarla işbirliği yapan Komsomol, gençleri sporla ilgilendirmeye çalışır. Dünya demokratik ve komünist hareketine aktif olarak katılır. Diğer ülkelerin gençlik örgütleriyle çeşitli bağlar kurar. Komsomol, üyelerini proleterya enternasyonalizmi ve dünya gençliğiyle dostluk anlayışına bağlı kalarak eğitir.

KOOPERATİFLER

Kooperatifler sosyalist toplumun, politik örgütlenme zincirinin değişik bir halkasıdır.

Kooperatif kuruluşlarının Sosyalist Devrim'den önce de Rusya'da varolduğu biliniyor. Hatta, işçilerin hakkını kapitalist tüccarlara karşı koruyan işçi kooperatifleri de vardı. Parti bu türden eylemleri burjuvaziye ve çarlığa karşı mücadelede legal bir yöntem olarak kabul ediyor, bu işçi yardım kuruluşlarının ekonomik düzeni değiştiremeyeceğini bilmesine rağmen, bunlarda çalışmayı öngörüyordu.

Büyük Ekim Sosyalist Devrimi'nden sonra bu kuruluşlar sosya-

lizmin ve komünizmin kuruluşu için çalışanların yararlanacağı uygun bir ortam yarattı. SBKP kararlarında çoğu kez belirtildiği gibi, bu kooperatiflerin büyük önemi ancak sömürücü sınıflar yıkıldıktan sonra, sosyalizmin kuruluşu sırasında ortaya çıktı.

Bu kuruluşların çeşitli türleri, Sovyet toplumunun gelişiminin değişik aşamalarında gelişmelerini sürdürdüler. Örneğin, tüketim, erzak sağlama, elektrik, üretim, zanaatkarlar kooperatifi vb. gibi. Bunlardan bazıları yokoldu, kalanlar ise bugün sosyalist toplumun önemli bir kısmını meydana getiriyor.

Bugün Sovyetler ülkesinde varolan kooperatif örnekleri: kolhozlar, tüketim kooperatifleri, lojman inşa kooperatifleridir.

Kolhozlar (kollektif işletmeler) en önemli kooperatif örnekleridir. Köylülerin kooperatiflerde örgütlenmesi, Lenin tarafından hazırlanmış köylü örgütlenmesi planının temeliydi.

Sovyetler Birliği'nde 34.000 kolhoz vardır. Bu işletmelerin ekonomik temeli üretim araçları ve gereçlerin toplumsal mülkiyetine dayanır.

Kolhozlar işlerini, devletin ulusal ekonomi planlarına uyarak bağımsız olarak gerçekleştirirler. Kolhozcular işletmeleriyle ilgili başlıca sorunlara ilişkin kararları genel meclislerde alırlar.

Tüketim kooperatifleri, çalışanların aralarında kurdukları bir diğer kooperatif çeşididir. Bugün, kırsal alanda 60 milyon kişiyi barındırır. Amacı, tarımla uğraşan halkın ulusal ekonomideki mal isteğini ticaret aracılığıyla elde etmektir; tarım ürünleri ve ilk elde gerekebilecek çeşitli mallar almak, halkın beslenmesini geliştirmek gibi çeşitli alanlara yayılmıştır. Bu kırsal alanda yaşayanlara dayanan bir ticari örgüt olup, ülkenin perakende ticaretinin yüzde 30 unda rolü vardır. Tüketim kooperatifleri tüm ülke düzeyinde sağlam bir örgütsel sisteme sahiptir.

Tüketim kooperatifleri sıkı sıkıya sosyalist ekonomiye bağlıdır. Bunlar kent ve köy arasındaki ekonomik bağların sıklaşması ve işçi-köylü ittifakında önemli araçtır. SSCB tüketim kooperatifleri dünya kooperatif hareketine aktif olarak katılırlar.

SSCB de, konut inşası kooperatiflerinin amacı, halkın kendi parasıyla büyük konutlar kurmaktır.

SSCB deki belli başlı kitle örgütleri işte bunlardır. Burada bahsettiklerimizin dışında, Sovyet toplumunda kayda değer bir rol oynayan çeşitli sosyal kuruluşlar vardır. Yazarlar, kompozitörler, ressamlar, sinemacılar, heykeltraşlardan oluşan birlikler komünist halkın yetiştirilmesi için gerekli çabayı gösterirler.

Bilim, bilim ve teknik ve kültür dernekleri, bilimsel araştırma örgütleri, spor kuruluşları da önemli faaliyet göstermektedirler. Yalnızca 11.000.000'a yakın insan bilim, teknik ve bilimsel araştırma derneklerinde toplanmıştır.

EMEKÇİ KİTLE ÖRGÜTLERİNİN POLİTİK REHBERİ KÖMÜNİST PARTİ

Gördüğümüz gibi, devlet müesseseleri ve sosyal örgütler sosyalist toplumun politik sistemini oluşturuyor. Kapitalist devletin özelliklerinden biri de burjuvazinin ülkeyi yönetmesine hizmet eden kurumlara ve örgütlere özerk ve bağımsız bir görünüm kazandırma çabasıdır. Gerçekte, tüm kamu kuruluşları, sosyal ve politik kurumlar egemen sınıfların dümen suyunda gider ve onların amaçlarına hizmet eder. Lenin'in, burjuva devletini kapitalistlerin işlerinin sevk ve idaresini yüklenmekle, suçlaması boşuna değildir.

Göstermelik bir özerklik ve bağımsızlık kisvesi altında burjuva propagandası, SBKP ni devletin yönetimini tekeli altına almakla ve ortaya çıkan meselelenin çözümüne, otoritesi altındaki emekçi kitle örgütlerinin aktif bir şekilde katılmasına engel olmakla suçluyor.

SBKP, çalışma programında, tarihin belirleyici gücünün halk olduğundan hareketle yola çıkar. Devlete düşen görevlerin pratiğe geçirilmesinde kitle örgütlerinin esirgenildiği iddiaları asılsızdır. Aksine parti Sovyet devletinin kuruluşundan beri bu örgütlerin yönetime katılmasında büyük bir rol oynadı.

Parti tarafından alınan Sovyetleri, sendikaları ve komsomolu ilgilendiren, birçok karar bunu kanıtlamaktadır.

Gerçek şu ki sosyalist devrim ve proletarya diktatörlüğü mücadelesinde, SBKP sadece işçi sınıfının değil, bütün diğer çalışan halk katmanlarının da çıkarlarını belirtir ve onları savunur.

Kapitalizmden sosyalizme geçiş aşamasında Sovyet işçi sınıfı sömürücü sınıfları safdışı ederek sosyalizmin kuruluşunda çok büyük başarılar elde etti. Parti Sovyet halkının sosyal ve politik birliğini korumayı başardı.

Sosyalizmin SSCB de zafere ulaşması SBKP nin ülkedeki saygınlığını arttırdı. SBKP'nin amaçları ve ideolojisi halkın amaçları ve ideolojisi oldu.

Bütün bunlar parti saflarının oluşumunda tartışmasız bir şekilde belirleyici etkiler yarattılar. Parti'nin doğduğu andan beri onun sosyal temeli proletarya oldu. Proletarya partinin büyümesinin ve güçlenmesinin temel unsurudur. Bu toplumsal temel, işçi sınıfının

nicel artışıyla, kırsal kesimdeki toplumsal dönüşümlerle ve halk aydınlarının ortaya çıkışıyla hissedilir bir şekilde genişledi. Partinin XVIII. Kongresinde (1939), adayların toplumsal köken ve durumları ne olursa olsun partiye alınma koşullarının eşit olması kararlaştırıldı.

Bundan böyle, işçi sınıfının en yetkin temsilcilerinin, kolhozlu köylülerin ve aydınların partiye kabulünde kişisel nitelikleri tek kriter oldu.

Günümüzde, parti üyelerinin bileşimi Sovyet toplumunun sosyal bünyesini tamamen yansıtmaktadır.

İşte birkaç rakkam:

1 Ocak 1973 de SBKP nin 14.821.00 üyesinin, % 40,7 işçi, % 14,7 si köylü, (kolhozlu) ve % 44,6 sı memur, öğrenci, vb. leriydi. İşçi ve köylülerin oranı % 55,4 tür ve parti üyelerinin yarısından fazlasını meydana getirmekteler. Geri kalan üye sayısının üçte birinden fazlasını ise mühendisler, tarımcılar, öğretmenler, doktorlar, bilim adamları, sanat ve kültür temsilcileri meydana getirir.

Genellikle komünizm ve Sovyet düşmanları SBKP yi Sovyet halkının karşısına koyuyor. Onlar, komünist partisini, sanki, sadece devlet ve parti mekanizmasında çalışanlardan oluşmuş, toplumun ayrıcalıklı bir tabakasıymış gibi göstermeye çalışıyorlar. Oysa verilere bakacak olursak: Çalışan komünistlerin % 73 den fazlası maddi üretim sektöründe görevlidir (endüstri, bina, tarım, taşıma, haberleşme, ticaret, kamu beslenmesi), % 27 ye yakını üretken olmayan işkollarında çalışırlar, % 8,6 sı ise kamu ve ekonomik işler, parti ve toplumsal örgütlerde çalışıyorlar. Birkaç rakkam daha sıralayalım. Komünist memurların toplam sayısının % 8,7 örgütlerde, işletmelerde, dairelerde, yapı şantiyelerinde, sovhozlarda, yönetimdedirler. % 38,9 u mühendis, teknisyen, ya da tarım uzmanı, % 24,1 i ise bilim adamları, öğretmenler, doktorlar, yazarlar ve sanatçılardır.

O halde SBKP nin devletin, toplumun ve bütün kitle örgütlerinin temsilcilerinden meydana geldiğini ve onların tüm çabalarını komünizmin inşası için yoğunlaştırdıklarını söyleyebiliriz. Partinin tüm çalışan kitlelerin kamusal ve toplumsal örgütlerinin öncüsü olma durumu aynı zamanda onun pratik meselelerdeki görüşünün marksizm ve leninizmden kaynaklanmış olmasıyla açıklanır. Bu devrimci teori, partiye mücadelesinin amacını saptamasını, toplumun kendi bütünlüğü içinde sürdürdüğü devrimci dönüşüm faaliyetinin perspektiflerinin kavranmasını sağlar. Marksist-leninist teoriye bağlılık yaşamdan çıkan sorulara doğru cevap bulmayı sağladığı gibi sosyalist toplumun etkin bir şekilde gelişmesini de sağlar. Aynı zamanda, ko-

münist partisi, Sovyet Sosyalist toplumunun siyasal sisteminde yönetici bir rol oynar. Siyasal faaliyetler, örgütlenme ve ideoloji dallarında sağlam bir deneyi vardır. Hiçbir toplumsal emekçi örgütünün böyle güçlü devrimci geleneği yoktur.

Komünist Partisi belirttiğimiz gibi, emekçi kitle örgütlerinin önderidir. Çünkü o, öncü ve bilimsel bir dünya görüşü olan marksizmleninizmle silahlanmıştır. Fakat parti sadece ulaşılacak gayeyi tayin etmekle kalmaz, işçi sınıfının ve emekçi kitlelerin oraya ulaşmak için hangi araç ve yöntemleri kullanması gerektiğine karar verir.

İşçi sınıfının önündeki hedefleri gerçekleştirmek için parti zengin deneylerinden yararlanır. Kitle içinde örgütlenmenin ve siyasal çalışmanın çeşitli araçlarına, şekillerine, yöntemlerine başvurur.

SSCB de parti Sovyetlerden, sendikalardan ve gençlik örgütlerinden önce doğmuştur. Öteki örgütler toplumsal hayatta belirmeye başladıklarında parti siyasi çalışma ve örgütlenme üstüne yeterli deneye sahipti. Bu deneylerden yararlanarak kitle örgütlerinin kuruluşunu hızlandırmak, güçlenerek ülkenin toplumsal ve siyasal hayatında önemli unsurlar haline gelebilmelerine yardım etmek görevini üstlendi.

Komünist Partisinin emekçi kitle örgütlerinin başında tüm yetkilere sahip olarak bulunarak, onların faaliyetlerini yöneten, ulaşılacak amaç olan sosyalizm ve komünizmin inşası doğrultusundaki bütün güçleri toplayan, düzenleyen tek siyasi güç olmasının temel nedenleri işte bunlardır. Parti, Sovyet emekçilerinin kitle örgütlerinin çalışmasını yönetirken onların işlerini düzenler, insiyatiflerini geliştirir, milyonlarca kadın ve erkeği günümüz politika hayatına sokar, onları komünizmin inşasında aktif çalışmaya iter.

SSCB'nde sosyalizmin ve komünizmin kuruluşu sürecinde komünist partinin yönetici rolü önem kazanmaktadır. Bu nesnel ve meşru bir olaydır. Komünizmin inşasında yerine getirilmesi gereken görevlerin karmaşıklığı, genişliği, kitlelerin yaratıcı hamleleri, sosyalist demokrasinin sürekli gelişmesi, bilimsel komünist teorinin büyüyen menzili tarafından belirlenmiştir. Diğer yandan, bu olay kitle örgütlerinin görevleri sorununa parti tarafından daha büyük dikkat sarfedilmesini gerektiriyor.

SSCB de kitle örgütlerinin verimli çalışmasının nedenlerinden biri de parti ve kitleler arasındaki bağların sağlamlığıdır. Sovyet toplumunda kitle örgütlerinin öneminin artması partinin onların faaliyetlerini yönetmedeki rolünü eksiltmez. Sosyalizmin kuruluşunun tüm aşamalarında kitle örgütlerinin parti tarafından ideolojik açıdan silâhlandırılmaları ve siyasal açıdan yönlendirilmeleri gerekmektedir.

Kitle örgütlerinin topluma karşı görevlerini ve toplumun çıkarlarını gözönüne alan somut bir programa ve bu programı en verimli biçimde uygulamak için belirli çalışma yöntemlerine ihtiyaçları vardır. Komünist Partinin yönetici rolünün artması ve emekçilerin kitle örgütlerindeki etkinliklerinin güçlenmesi ile sosyalizmin ve komünizmin kurulması sırasında ortaya çıkan sorunların çözümlenmesi zorunluğu birbirini karşılıklı etkiler. Bu nedenle revizyonistlerin ve burjuva ideologlarının SBKP nin yönetici rolünün artmasıyla kitle örgütlerinin önemlerinin artmasının birbiriyle çelişkili olduğu savı boşunadır. Bu fikirlere göre tüm örgütler yani parti, devlet kuruluşları, sendikalar, kurumlar v.b. birbirlerine nazaran mutlak bağımsızlık içinde olmalıdır. Revizyonistlerin görüşlerine göre devlet, kararların karşılıklı kabulü ve eşit haklar prensibine göre bu kuruluşlarca ortaklaşa yönetilecektir.

SBKP tarihinde defalarca partinin yönetici rolünün yıkılmaya çalışıldığı görülür. Bunun bir örneği «sendikaların lüzumsuzluğu» üzerine olan oportünist, menşevik, troçkist... vs. teorilerde görüldü. Lenin bunları, sendikaların faaliyetini sınıf özünden soyutlamak ve onları reformizme sürüklemek isteyen girişimler olarak görüyordu. Bu teorilerin işçi sınıfının politik mücadelesine vereceği zararları belirtiyordu.

Toplumsal ve devlet organlarının komünist partinin denetimi altında olması, marksizmin temel prensiplerinden biridir. Bunun doğruluğu SBKP örneğinde, bütün sosyalist ülkelerin komünist partileri ve dünyadaki komünist hareket tarafından doğrulandı.

Komünist Parti emekçi yığınların hayati çıkarlarını savunur. Eğer komünist partinin önerileri deneylerine ters düşseydi, milyonlarca kadın ve erkek bunları dinlemezdi. Sosyalist toplumda parti, tüm sınıfların, sosyal grupların, çıkarlarını ve ihtiyaçlarını sağlayan, gerekli işbirliğini kuran ve ileriye dönük çalışmayı gerçekleştirebilecek tek güçtür.

SBKP daima halkın isteklerini gözönünde bulundurmuş; devletin ve emekçilerin sosyal örgütlerinin tam bir bütünlük ve uyum içinde yönetimini sağlamıştır. Gelişmiş sosyalist toplum SSCB nde komünist partinin altında oluşmuştur. Komünizme geçiş artık gündemdedir. Komünist partinin yönlendirici rolü, SSCB anayasası tarafından kabul edilmiştir. Bu komünist partinin SSCB'nde komünizmin kurulması için verilen mücadelede emekçi yığınların öncü gücü olduğunu ve tüm organların çekirdeğini meydana getirdiğini kanıtlar. Sovyet halkı da komünist partiye duyduğu güveni belirterek, yasal yoldan yöneticilik görevini ona vermiştir.

KOMÜNİST PARTİ TARAFINDAN SSCB'DEKİ KİTLE ÖRGÜTLERİNİ YÖNETMEDE KULLANILAN BİÇİM VE YÖNTEMLER

Sosyalist toplumun politik sisteminde, sosyalizme ve komünizme doğru yaklaşıldıkça komünist partinin yönetici rolünün büyüyen öneminin nedenini biliyoruz.

Şimdi de komünist partinin çalışanların kitle örgütlerinin ve temel organların sorumluluğunu nasıl üzerine aldığına ve bu plan üzerinde onların çalışmalarını nasıl örgütlediğine bakalım.

Bunları daha iyi anlayabilmek için de önce bu örgütlerin çıkış noktalarını araştıralım.

Komünist parti daha önce de dediğimiz gibi, kitle örgütlerinin gereksizliğine ait «teorileri» kabul etmez. Bu görüşler ve düşünceler daima yığınları partiden uzaklaştırır ve karşıt olanların etkisi altına düşürür.

Ancak bu örgütlerin yönetimi altında kalmasını isteyen parti, onları kendisiyle eşdeğer kabul etmez. Partinin işleviyle, devletin ve bu örgütlerin işlevlerinin karıştırılmasına karşı olduğunu açıklar.

Lenin, Sovyetlerin ve parti organlarının işlevleri arasında meydana gelebilecek karışıklıklardan şiddetle kaçındı. Daha net bir şekilde bu işlevleri sınırlamak gerekliliğinin sık sık altını çizerek, «Düzensiz ve tepeden inme bir şekilde müdahale olmaksızın, tüm birleşik devlet kuruluşlarının çalışmalarının yürütülmesinin partiye ait olması kaydıyla, Sovyet kurum ve kadrolarının bağımsızlığını ve sorumluluğunu artırmak» gerektiğini vurguladı.

Gerçekten de, partinin ve emekçilerin kitle örgütlerinin işlevlerinin arasına net bir sınır çizilmemesi, bunların sosyalist toplumun politik sistemi içerisindeki rollerini bir hayli zayıflatır, sorumluluklarını azaltır. Sonuç olarak, böyle bir hareket tarzı parti ve kitleler arasındaki dayanışma bağlarını koparır, çalışma hayatındaki faaliyetinin etkinliğinin kaybolmasına neden olur. Bundan da en çok sosyalizm ve komünizm zarar görür.

Daha faaliyetinin ilk yıllarında, SBKP, kitle örgütlerinin ve parti organlarının işlevlerine net sınırlar çizdi. Parti kongre ve konferanslarında varılan çözümler ve MK nin kararları bunun en iyi göstergesidir.

Örgütlenme sorunu üzerine alınan kararda, örneğin 1919 da VIII. parti kongresi şu noktaya dikkat çekiyordu: «Hiç bir şekilde, Devlet organları durumundaki Sovyetlerin işlevleriyle parti örgütlerinin işlevlerini birbirine karıştırmamak gerekir. Çünkü, Sovyet anayasası çerçevesinde, Sovyetler aracılığıyladır ki parti kararlarını uygulama

alanına koyar. Parti, kendini onların yerine koymadan, Sovyetlerin faaliyetlerini yönlendirmeye çalışır.»

Partinin işlevleriyle, emekçilerin kitle örgütlerinin işlevleri arasında sınırlama sosyalist toplumun bilimsel yönetiminin temel bir sorunudur. Bunun içindir ki SBKP, komünizmin inşasının bugünkü aşaması da dahil, örgütlerinin bu ilkeyi kesinlikle gözetmelerini ister. SBKP nin 24. Kongresi kitle örgütlerinin ülkenin siyasal ve toplumsal yaşamındaki, Sovyet toplumunun bütün siyasal örgütlenmesindeki büyük yerini vurguladı.

Kongre, parti örgütlerini kitle örgütlerinin daha iyi yönetimini sağlamakla, faaliyetlerinde gereksiz bir koruyuculuğu önlemekle görevlendirdi. Faaliyetinin diğer bütün alanlarında olduğu gibi, komünist parti, çalışanların kitle örgütleri üzerinde uyguladığı yönetimin biçimini ve yöntemlerini durmaksızın mükemmelleştirmektedir.

Başka bir deyişle, parti yeni tarihi koşullarla politik çizgisini izlemek için, uygun yöntemler kullanıyor. Bu SBKP nin ve diğer komünist ve işçi partilerinin deneyleriyle doğrulanmıştır.

Her tarihsel aşamada, parti emekçilerin kitle örgütlerini yönetmek için en etkili yöntem biçimleri arar. Büyük Sosyalist Ekim Devrimi'nin zaferinden önce parti bazı nedenlerden dolayı sendikalardaki gençlik örgütlerindeki çalışma yöntem ve biçimlerinin seçiminde sınırlanmıştı. Fakat o zamanda bile örgütlerin mutlakiyete karşı mücadelelerini ve dolayısıyla eylemlerini etkiliyordu; kitle içinde bir açıklama çalışması yapıyordu, emekçileri kendi politikası doğrultusunda ikna etmeye çalışıyordu. Sosyalist devrim zafere ulaştıktan sonra durum tamamen değişti. Artık parti kitle örgütlerini yönetmek için daha geniş imkanlara sahipti. Kitle örgütlerinde çalışan komünistleri rollerinin kuvvetlendirilmesi, mücadelenin siyasi çizgisinin belirlenmesi ve emekçi örgütleri tarafından direktiflerin uygulanmasını kontrol etmek, Sovyetlere, sendikalara, Komsomola ve diğer örgütlere iyi yöneticiler önermek için harekete geçebilirdi. Bu SBKP ve Sovyet toplumunda toplumsal ve devlet örgütlerinin öneminin ve sosyalizme katkılarının artmasını sağladı. Bugünkü komünizmin kurulması aşamasında SBKP emekçilerin kitle örgütlerine parti tarafından sağlanan yönetim seviyesinin yükseltilmesine de çok dikkat etmektedir. SBKP nin XXIV. Kongresi bu olaya işaret etti. Parti tarafından yönetimin mükemmelleştirilmesi gereğinin nedenleri şunlardır:

Birinci olarak; komünist inşası ve eylemleri gözönünde tutularak, kitle örgütlerinin işlevlerinin güçlendirilmesine ilişkin karmaşık ve sorumluluk gerektiren görevler;

İkinci olarak, kitlelerin yaratıcı insiyatiflerinin gelişmesi, faaliyetlerinin artması ve kitlelerle parti arasındaki bağların sıkılaşma-

sının gerekliliği.

Üçüncü olarak, her parti örgütünün ve her komünistin kitle örgütlerinin faaliyetleri için örgütler içindeki çalışmalar da yüklenmesi gereken en büyük sorumluluk.

POLİTİK ÇİZGİNİN OLUŞTURULMASI

Parti tarafından sağlanan yönetim politiktir. Bu, marksist-leninist teoriden kalkarak pratiğe ve kitlelerin deneylerine dayanarak, yapılacak işleri ve somut şartları gözönüne alarak komünist partinin ülkenin izleyeceği iç ve dış politik çizgiyi belirlemesi anlamına gelir.

Yönetici güç parti, toplumun gelişmesi için yapılacak işlerdeki sorunların çözümünden bütün Sovyet halkına karşı sorumludur. Emekçilerin kitle örgütlerini onların gerçekleşmesine katkıda bulunmasını sağlıyor. Parti çalışma çizgisini saptarken her örgütün özel yönlerini ve bilhassa Sovyet toplumunun politik sistemindeki yerini, görevlerini çalışmasının cinsi ve muhtevasını ve kuvvetlerini hesaba katar.

Partinin politik yönelimi bütün toplumsal örgütler için eylem kılavuzudur. Muhakkak ki, emekçilerin kitle örgütleri bütün pratik çalışmalarında uzmanlık alanlarına giren her sorunda kendileri karar verirler. Fakat bu sorunları partinin politik platformunda ve onunla uyum içinde çözerler. Lenin bu konuya dikkati çekiyordu: «Bizim Cumhuriyetimizde parti merkez komitesi direktif vermeden devlet kurumları tarafından çözülen bir siyasi ya da önemli örgütsel sorun yoktur»(*) Sovyetler Birliği'nde parti ve emekçi kitle örgütleri arasındaki bu tip ilişki korunmakla kalınmamış aynı zamanda daha kuvvetlendirilmiş ve derinleştirilmiştir.

Sovyet toplumunun bugünkü gelişme düzeyinde, kitle örgütlerinin politik çizgisi SBKP programında, XXIV. Kongre kararlarında daha net bir şekilde belirtiliyor. Örneğin partinin XXIV. Kongresinde MK nin Sovyetlerle, sendikalarla ve komsomollarla ilgili çalışma raporu üzerine alınan kararlarda şunları okuyabiliriz:

«Kongre, Sovyetlerin halkın refah hamlesiyle birlikte ekonomi ve kültürün gelişmesini etkilemek, halka sağlanan günlük hizmetlerle daha ısrarlı bir biçimde uğraşmak ve kamu düzenini kollamak işlevlerini daha etkin biçimde yerine getireceklerini öngörür.»

«Sendikalar, ülke ekonomisini geliştirmek için çabalarını yoğunlaştırmaya emekçileri üretimin ve sosyal işlerin yönetimine daha aktif bir biçimde hazırlamaya, sosyalist yarışmanın örgütlenmesinin ge-

---

(*) Lenin, Eserler, Cilt 31 s. 42.

liştirilmesine, işe karşı komünist bir tutumun egemenliğini sağlamaya çağrılmıştır. Sendikaların en önemli uğraşlarından biri de bütün emekçilerin ve işçilerin yasal haklarına, çalışma ve yaşam şartlarının düzeltilmesine dikkat etmek, iş hukukunun uygulanmasının, emeği koruma esaslarının ve çalışma tekniğinin kontrolunu güçlendirmek, emekçilerin boş vakitlerini en iyi şekilde örgütlemektir.

«Komsomolun başlıca uğraşı yüksek bir örgütlenme ve disiplin yönünde gençliği komünist fikirlere, Sovyet yurtseverliğine, enternasyonalizme bağlılık bilinciyle eğitmek ... herbirinin yeni toplumun aktif kurucuları olmalarını sağlamaktır. Komsomol genç insanların, toplumsal yaşama, kültürel alanlara ve devlet kurumlarına en geniş biçimde katılmasını sağlamak için verilen olanakları en iyi bir şekilde kullanmak zorundadır.»

Parti organlarının kararları ve direktifleri doğrultusunda, Sovyetler, sendikalar, komsomol ve diğer toplumsal kitle örgütleri ortaya somut plan ve tedbir önerileri koydular. Bu belgeler, bu örgütlere mensup üyelerin hangi biçimler altında ve ne ölçüde sosyal, kültürel ve ekonomik alandaki planların ve parti tarafından verilen talimatların uygulanmasına katılacaklarını belirliyor.

Doğaldır ki Sovyet kitle örgütleri herhangi bir parti organının şu veya bu somut probleme çözüm getirmesini beklemezler.

Kitle örgütlerinin görevleri bir kere belirlendikten sonra, parti organları ve taban teşkilatları genel olarak, görevin yerine getirilmesini mümkün kılmak için kitleler arasında yaygın bir ideolojik propaganda yaparlar.

Gönüllülük esasıyla üye olunan kitle örgütleri toplumsal örgütlenme birimleridir. Bu örgütler bağımsızdır ve demokratik ilkeler üzerinde temellenirler. SBKP bunları bazı idari yöntemlerle yönlendirir.

SBKP yalnızca işçi kitle örgütlerinin faaliyetinin politik çizgisini daha ileri götürmekle yetinmez. Aynı zamanda, gerçeğe dönüşmesi ve pratiğe geçirilmesine ilişkin gerekli önlemleri almaktan geri kalmaz.

Kitle örgütlerinin yönetici kadroları partinin politikasının yürütülebilmesinde ve sosyalist ve komünist bir toplumun inşasında toplumun devrimci dönüşümünün gündeme getirdiği sorunların çözümünde önemli bir rol oynarlar.

Parti, yönetim kademelerinde, partinin direktif ve kararlarını uygulayabilecek nitelikte kimselerin görevlendirilmesine azami dikkat gösterir. Politik militan nitelikleri, etkinlikleri ve ahlak sağlamlıkları itibarıyle bu kişiler parti tarafından istenilen niteliklere cevap

vermek zorundadırlar. SBKP nin deneyi göstermektedir ki, yalnızca, mücadele içinde olgunlaşan sağlam bir ideolojik formasyonu olan sosyalist, komünist toplumun inşasında tüm güçlerini kullanarak kitleleri örgütleyebilen kimseler, işçilerin toplumsal örgütlerinin faaliyetinde partinin politikasını yürütmekle yükümlüdürler.

Büyük Ekim Sosyalist Devrimi sonrası, SBKP, Devlet mekanizması, sendikalar, gençlik örgütleri, kooperatifler vb. için yönetici seçme ve önerme gibi zor bir görevi yüklendi. Lenin'in öğretisine uyarak ve parti kongre ve konferanslarında alınan kararlara dayanarak, planlı ve sistemli bir biçimde ulusal ve bölgesel planda kitle örgütlerini en iyi yönetecek olanların seçimini ve bu örgütlere dağılımını yaptı.

Devrimden hemen sonra komünist partinin kitle örgütlerindeki yönetim mevkilerini işgal edenleri yetiştiren başlıca kaynak olmuştur. En iyi militanlar bu örgütlere geçtiler. Lenin, halk kitleleri içinde çok sayıda yönetici niteliğine sahip yetenekli kişiler bulunduğunu söylüyordu. Bu nedenle parti yetenekli uzmanları, iyi örgütleyicileri partisiz işçilerin, köylülerin ve diğer emekçi tabakaların arasında arayacak; onları Sovyetlere, sendikalara, konsomola ve kooperatiflere yönetici olarak önerecekti.

Sovyetler Birliği'nde, Sovyetlerin emekçi milletvekillerinin, sendikaların, komsomolun kooperatiflerin ve diğer sosyal örgütlerin yöneticileri, bu örgütlerin üyeleri tarafından seçilir. Seçimler önerilen adaylar üzerinde tartışıldıktan sonra el kaldırılarak, ya da gizli oyla yapılır. Parti ise bu örgütlerin seçime ait yönetici kuruluşlarının oluşturulmasını titizlikle denetler. Partinin rolü bu örgütlerin üyelerinin sahip olduğu «kendi yöneticilerini kendilerinin seçmesi» gibi bir yasal hakkın ihlal edilmemesini gözetmekten ibarettir. Görüldüğü gibi kitle örgütlerinin yöneticileri parti tarafından atanmaz.

Bu hiçbir zaman parti ve onun yerel örgütlerinin bu konuda pasif kalacakları anlamına gelmez. Parti kitle örgütlerinin yönetici mevkilerindeki kadroların seçim ve terfilerini etkiler ve yönlendirir. Özellikle parti komiteleri bu konudaki düşüncelerini Sovyetlerin, sendikaların ve diğer kitle örgütlerinin ilgili kurullarına iletirler. Bu kurullar ise sorun üzerinde düşüncelerini açıklamaya çağrılırlar. Bu düşünceler bir öneri niteliğinde olup, bunu her adayın hakkındaki deliller ve ispatları takip eder ve bunlar partinin ilgili kurulunun temsilcisi tarafından hazırlanır. Daha önce ise parti komitesi bir kamuoyu yoklaması yapar. Bu ona adaylar hakkındaki öneri ve tavsiyelerindeki bazı yanlışları önlemek olanağını sağlar. Kitle örgütlerinin nezdinde partinin saygınlığı arttıkça bunlar partinin formüle

ettiği teklifleri güvenle dikkate alırlar. Parti örgütlerinin verdikleri teminatın ise buna en çok layık olanlara hasredildiğini belirtmeye gerek yoktur sanırız.

Şunu belirtmekte yarar var ki SBKP için kitle örgütlerinin bütün yönetim mevkilerinin komünistlerin elinde olup olmaması büyük bir önem taşımaz. Komünist olmayan işçiler, kolhozcular ve aydınlar da aynı ayarda başarıyla çalışırlar. Bunlardan birçoğunun iyi bir genel ve politik formasyonu olup, bunlar mükemmel örgütçüdürler. SBKP yönetici kurulların komünistler ve partisizlerden meydana gelmesinin politik olarak büyük bir önem taşıdığını da hiçbir zaman unutmaz. Bu ise parti ile çalışan kitlelerin arasındaki bağları sıklaştırıcı ve Sovyet toplumunun birliğini sağlamlaştırıcı araçlardan biridir.

Komünist parti, kitle örgütlerinin yönetici kadrolarının oluşumuna ve mükemmelleştirilmesine ve onların sistemli bir şekilde ideolojik ve politik olarak eğitilmelerine büyük bir önem verir. Partinin veya Sovyetlerin yüksek okullarındaki dersleri izleyen sorumluların sayısı oldukça fazladır. Sendika sorumluları SSCB sendikaları merkez kurulunun merkezi kurslarını izlerler, veya sendikal hareketin yüksek okuluna devam ederler. Komsomol yöneticileri Komsomol yüksek okulundan yetişirler. Genel ve bölgesel planda, kadroların mükemmelleştirilmesi için sürekli kurslar düzenlenir. Bunlara da birçok sorumlu devam eder.

UYGULAMANIN DENETLENMESİ

İzlenecek politikanın saptanması, kitle örgütlerinin yapacakları görevlerin tanımlanması yönetimin sadece bir kısmını, hatta amaçlanan hedeflere ulaşmak için gerekli icraat doğrultusunda Sovyetler, sendikalar, komsomol vb. nin faaliyetlerini yoğunlaştırmayı ve onların sosyalist toplumda oynadıkları rolü yükseltmeyi hedef alan bir çalışmanın ancak başlangıcını oluştururlar.

İyi örgütlendiği sürece uygulamanın denetimi, partinin direktiflerinin kitle örgütlerine ne denli uygulandığını gösterir ve sonuç olaran onların sosyalist ve komünist kuruluşa etkin olarak katılmalarını sağlar.

Lenin, emekçilerin kitle örgütlerinin uygulamalarının denetimine son derece önem veriyordu. O her fırsatta, partinin aldığı kararların pratiğe geçirilmesinin denetiminin, partinin bütün çalışmasının temelini oluşturması zorunluluğunu vurguluyordu.

Örgütlerden harekete geçmeleri istenildiği yerde parti yöneti-

mı, kitle örgütlerinin parti kararlarını ve direktiflerini yerine getirip, getirmediğini ve sosyalist ve komünist bir toplumun inşasına katkıda bulunabilsinler diye işçileri seferber etme biçimlerini kontrol eder.

Bu sıkı denetim sayesindedir ki, parti teşkilatları yapılan işin en objektif verilerini tanzim eder ve kitle örgütü tarafından biriktirilmiş olumlu deneyi tahlil eder ve yaygınlaştırır. Kitle örgütleri faaliyetinin parti tarafından denetimi sistematik bir şekilde yapılır. Bu, politik çizgi saptandıktan ve partinin direktifi benimsedikten sonra başlar ve parti kararı pratiğe geçirildikten sonra son bulur. Kontrolun düzenliliği, etkinliğinin en temel şartlarındandır. Sistemli kontrol kitle örgütlerinin yönlendirmek için bizzat partinin kullandığı önemli yöntemlerden ve parti organlarının çalışmasının ana ögelerinden birlni teşkil eder.

Kitle örgütlerinin çalışmalarının kontrolünün etkin olabilmesi, büyük ölçüde kontrolün parti teşkilatlarının yöneticileri tarafından yürütülmesine sıkı sıkıya bağlıdır. Bu, kontrolle amaçlanan hedeflerde olduğu kadar sosyalist toplumun işçilerinden müteşekkil kitle örgütlerinin oynadığı rolle de açıklanabilir.

Belirli tarihlerde veya kendi inisiyatifleriyle parti komiteleri, yüksek organlara, işçilerin kitlesel örgütlerinin yönetimi, onların komünist toplumun inşasındaki gittikçe önem kazanan rolleri, Sovyetler, sendikalar, komsomol ve diğer örgütler tarafından yapılan işin etkinliği ve gelişmesiyle ilgili bilgiler sunar. Kitle örgütlerinin yönetici organları ise düzenli bir şekilde üstlendikleri görevlerin yerine getirildiğini ilgili parti komitelerine iletirler.

KOMÜNİSTLERİN DURMAKSIZIN ARTAN GÖREVİ

Sovyetler Birliği Komünist Partisi, kitle örgütlerini yönlendiriyor ve burada çalışan komünistler aracılığıyla direktiflerinin tam anlamıyla uygulanmasını sağlıyor. Ve işçilerin kitle örgütleri tarafından saptanan politikanın pratiğe geçirilmesi için tüm olanakları zorluyor.

Komünist olmayan örgütlerde, parti grupları kayıtlı oldukları taban örgütlenmesi ne olursa olsun yönetici organlarda seçilmiş parti üyelerini bir araya toplarlar. Örneğin, 20 si komünist 50 üye P ve T sendikasının merkez komitesine seçilmiş olsun. 20 komünist bu sendikanın merkez komitesinin parti grubunu oluşturur. Bir başka örnek: Yürütme Kurulunun 11 üyesinin 5 i parti üyesi olsun. Bu 5 kişi orada parti grubunu kurarlar.

Bu parti grupları, işçilerin kitle örgütlerindeki seçim organlarının tüm çalışma dönemi süresinde, faaliyet gösterirler. Faaliyetleri-

nin yöntem ve şekilleri parti örgütlenmelerininkilerle aynıdır: İnanç, günlük örgütsel çalışma ve politik eğitim. İşte tüm bunlar her üye için gerekli koşullardır.

Parti organları, kitle örgütlerini yalnızca parti grupları vasıtasıyla yönetmez. Aynı zamanda onları yönetici organların bağrında faaliyet gösteren taban örgütlenmesi aracılığıyle de gerçekleştirir. Tüm bu parti teşkilatları, değişik sektör, servis ve vilayetlerde çalışan komünistleri toparlar. Bu taban örgütlenmelerinin üyeleri, komünistlerin birinci görevleri partinin direktiflerini uygulamaya katkıda bulunmak, idari mekanizmanın iyileştirilmesine yardımcı olmak, Sovyet kanuna saygıyı gözetmek ve disiplini sağlamlaştırmaktır. Kitle örgütlerinin faaliyetinin yönlendirilmesi, SBKP'ne düşen örgütsel ve politik çalışmanın önemli bir bileşkesidir. Akılcı ve etkin bir etkileme komünist parti tarafından uygulanan, Sovyet işçilerinin toplumsal ve devlete ilişkin örgütleri üzerine mahalli organların ve partinin akılcı baskısı, bu örgütlerin sağlıklı bir şekilde faaliyet gösterilmesini sağlar. Kitlelerle partinin bağlarını sıklaştırmak Sovyetler Birliği'nde komünizmin ve sosyalizmin inşaasında ortaya çıkan meseleleri etkin biçimde halletmek için emin bir yoldur.

Türkiye İşçi Partisi Yayınları

1. TÜRKİYE İŞÇİ PARTİSİ PROGRAM VE TÜZÜĞÜ (4. Basım) — 10.00 TL
2. TÜRKİYE İŞÇİ PARTİSİ TÜZÜĞÜ — 2.50 TL
3. DEMOKRASİ BİLDİRGESİ (3. Basım) — 3.00 TL
   (TİP Merkez Yönetim Kurulunca 8 Temmuz 1975'de yayınlanan ve bağımsızlık, demokrasi, sosyalizm mücadelesinin somut hedeflerini açıklayan broşür)
4. GÜNCEL GÖREV (Tükendi) — 1.00 TL
5. YOLUMUZ AÇIK OLSUN (Tükendi) — 4.00 TL
6. HER NE PAHASINA BİRLİK DEĞİL — 2.50 TL
   (12 Ekim seçimleri dolayısıyla güçbirliği konusunda TSİP'le yazışmalar)
7. 12 EKİM 1975 SEÇİMLERİNDE TAVRIMIZ (Tükendi) — 1.00 TL
8. SELAM TÜRKİYE'NİN AYDINLIK GELECEĞİNE (Tükendi) — 5.00 TL
9. MC DÜŞÜRÜLMELİDİR — 6.00 TL
   (TİP Merkez Kurul ve Yetkililerinin Bildiri, Demeç ve Konuşmaları)
10. İŞÇİ SINIFININ ULUSLARARASI DAYANIŞMASI VE 1 MAYIS — 2.50 TL
11. PARTİMİZ GÖREV BAŞINDADIR — 5.00 TL
    (TİP GENEL BAŞKANI BEHİCE BORAN'ın 3. İl Temsilcileri Toplantısı'nı açış konuşması)
12. YAŞASIN ŞİLİ VE TÜRKİYE HALKLARININ KARDEŞÇE DAYANIŞMASI — 3.00 TL
13. BAĞIMSIZLIK, DEMOKRASİ, SOSYALİZM İÇİN İLERİ
    (TİP Seçim Bildirgesi - Haziran 1977)
14. SAYILARLA TÜRKİYE — 7.50 TL
    (Türkiye'nin sosyal ve ekonomik yapısının istatistik ve sayılarla anlatımı)
15. TÜRKİYE İŞÇİ PARTİSİ 1. BÜYÜK KONGRE TUTANAĞI — 35.00 TL
    (Genel Başkan Behice Boran'ın Açış Konuşması, MYK Raporu, Delegelerin konuşmaları, diğer raporlar, görüşmeler, kongre kararları)
16. ÖRGÜTLÜ, BİRLEŞİK GÜÇ YENİLMEZ (Tükendi) — 3.00 TL
17. YEREL YÖNETİMLER DEMOKRATİKLEŞTİRİLMELİDİR — 5.00 TL
18. ULUSAL BAĞIMSIZLIK İÇİN NATO'YA HAYIR — 15.00 TL
    (Türkiye'nin NATO'ya girişini, NATO'nun işlevini ve NATO'dan çıkılmasının zorunluluğunu anlatan kitap)

Türkiye İşçi Partisi Yayınları, Parti'nin İl ve İlçe Örgütlerinden, «Ödemeli» olarak da Genel Merkez'den temin edilebilir.

ÖDEMELİ İSTEME ADRESİ:
Türkiye İşçi Partisi Basın Bürosu
Piyerloti Cad. 21/3 Çemberlitaş - İSTANBUL

ELEŞTİRİ
TANITMA
TARTIŞMA

«BİRİKİM»İN AYDINLATICI VE DÜŞÜNDÜRÜCÜ TEZLERİ

GİRİŞ

Birikim dergisinin 35. sayısında (Ocak 1978) Asaf Savaş Akat'ın «Sosyalist Toplumların Analizi ve Tarihi Maddecilik» başlıklı yazısı yayınlandı. Altı sayfası açıklayıcı notlar ve kaynak listesine ayrılmış olan toplam 24 sayfalık yazıda değişik konulara değiniliyor ve görüşler ileri sürülüyor. Sınırları zorunlu olarak belirlenmiş bir dergi yazısında bu değişik görüşlerin tümünün eleştirisini yapmak olanaksız. Yazarın ileri sürdüğü bazı görüşler hakkında bilgi sahibi olmamam ve dolayısıyla bu görüşleri anlamamam sonucu da, eleştirime konu olarak alacağım görüşler kendiliğinden sınırlandırılmış oluyor.

A.S. Akat'ın yazısı kolay okunan bir yazı değil. Hele yazarın kullandığı terminolojiye alışık olmayan bir kişi için iyice güç bir yazı. Bazı felsefi kategorilerin birlikte kullanılmasıyla ortaya çıkarılan deyimlerle ne kastedildiğini anlamak, bu deyimlerin betimlenmek istenen olguyu yeterince yansıtıp yansıtmadığını saptayabilmek oldukça güç bir uğraş gerektiriyor.

Yazarın, sosyalist bir toplumun özlenir bir toplum olduğuna inanması ve bu uğurda, yolu ve yöntemi örgütlü sosyalist hareketten ayrı olsa bile, mücadele etmesi, temsilcisi olduğu görüşle «ortodoks» diye adlandırdığı bilimsel sosyalist (partileşmiş, partili) görüş arasındaki bir çok ayrılığı örtecek ve sağlıklı bir tartışma ortamı yaratılmasına katkı yapabilecek bir nitelik. Bu eleştiri böyle bir anlayıştan kaynaklanıyor.

Akat'ın yazısını okuduktan sonra, bilimsel sosyalist düşünce sahiplerinin önemli bir eksikliği olduğunu düşündüğüm bir şeyin (ülkemizdeki «Yeni Sol» veya daha yeni bir adlandırma ile «Batı Marksizmi» taraftarları için de geçerli olduğunu gördüm. (Sanırım Akat kendisinin bu kategori içinde düşünülmesine karşı çıkmaz.) Yeni Sol'un genellikle aşağılayıcı bir biçimde «ortodoks», «dogmatik» veya «Diyamatçı» diye adlandırdığı ideolojik ve politik akımın yandaşları, Yeni Sol'un düşün ürünlerini okumamakta ve eleştirmemekte ne kadar direniyorlarsa Yeni Sol da aynı yanlışı yapıyor ve ortodoks düşün ürünlerini yok sayıp okumuyor. Bu yüzden de karşılıklı eleştiri ve etkileşim yerine ortada bir sağırlar diyaloğu var.

İki adım arasında çok köklü ayrılıklar olduğu açık seçik belli oluyor. Kullandığımız terminoloji bile bu ayrılığın önemli bir boyutunu gösteri-

yor. Konuşurken ve yazılanları okurken rastladığımız terimler bazan ortakmış gibi geliyor ama çok geçmeden anlıyoruz ki aslında birbirinden oldukça farklı şeylerden söz ediyoruz. Daha da önemlisi, soyutlama, kavramlaştırma ve genelleme yöntemlerimiz de ayrı. Bunlar gerçekten önemli ayrılıklar ama üstesinden gelinemeyecek kadar büyük ve zorlu değil. Ayrıca mutlaka her konuda yaklaşımımız ve kullandığımız terminoloji aynı olacak diye bir sorun da yok.

YÖNTEM AÇISINDAN

Eleştirime yöntem açısından önem taşıdığına inandığım iki konuya değinerek başlamak istiyorum. A.S. Akat, ortodoks marksistlerin üretim ve mülkiyet ilişkilerini özdeşleştirdiklerini, bunun sonucu olarak da önemli yanlışlara düştüklerini söylüyor. Yazısının bir bölümünü Bettelheim'in tezlerini irdelerken bu konuya ayırmış. Bana kalırsa hiç bir ciddi bilimsel sosyalist bu yanlışı yapmamıştır. Yapsa bile bu yanlışta uzun süre direnmemiştir. Bütün ciddi bilimsel sosyalistler bilirler ki üretim ilişkileri, bütün toplumlarda üretim, değişim ve bölüşüm süreçleri sırasında insanların kendi bilinçlerinden bağımsız olarak, yani nesnel olarak, giriştikleri ilişkilerdir ve bu ilişkiler nesnel maddi koşulları yansıtırlar. Mülkiyet ilişkileri ise üretim ilişkilerinin temelini oluştururlar. Yani toplumda mevcut olan mülkiyet ilişkilerinin niteliğine göre üretim ilişkilerinin niteliği de değişir. Ortak mülkiyetin egemen olduğu bir toplum biçiminde işbirliğine ve karşılıklı yardıma dayanan bir üretim ilişkisi görülürken özel mülkiyetin egemen olduğu bir toplumda baskı ve sömürüye dayanan bir üretim ilişkisi görülür. Kısaca söylersek, mülkiyet ve üretim ilişkileri birbiriyle çok yakından ilgilidir ama özdeş değildir.

Bu kısa ama önemli olduğuna inandığım açıklamayı yapmaktan amacım Akat'ın bu konuda ortodoks marksistlere yönelttiği eleştirinin yersiz ve geçersiz olduğuna işaret etmek. Üretim ve mülkiyet ilişkilerini Akat'ın ileri sürdüğü biçimde özdeşleştirme diye bir yanlış yapılmadığı içindir ki Akat'ın bu yanlışa yönelttiği eleştiri geçerli olamaz.

KİMİN SOSYALİZM PROGRAMI?

Yöntem açısından önem taşıdığına inandığım ikinci noktanın üzerinde ayrıntılı olarak durmak istiyorum. A.S. Akat «... mutlaka anlamı ile (hiçbir sınırlamaya tabi olmayan) basın, fikir, örgüt ve parti kurma özgürlüklerinin varlığı, bir toplumda **işçi sınıfının gerçekten iktidarda olduğunun tek göstergesidir»** diyor (s. 21.) Bu yargısına destek olarak ise 76 no.lu açıklayıcı notta (s. 27-28) Broyelle ve Tschirhart adlı yazarların Marx'tan bir alıntılarını gösteriyor. Akat'ın **kendi** açıklamasına göre Marx 1879 yılında **Chicago Tribune** gazetesi muhabirine bir sosyalizm programı yazdırıyor. Bu programın 9. maddesinde «sınırsız örgüt kurma hakkı» var. Anlaşıldığına göre A.S. Akat sosyalist toplumda «sınırsız örgüt kurma hakkı»nın Marx tarafından öngörüldüğü varsayımından hareket ederek yukarıdaki alıntıdaki yargıya ulaşıyor.

Marx'ın yazdırdığı ileri sürülen «sosyalizm programı» ile ilgili bir başka kaynakta şu bilgiler var (P.S. Foner, «Two Neglected Interviews with Karl Marx,» **Science and Society,** cilt no. 1, 1972, s. 3-28.): Marx, **Chicago Tribune** gazetesi muhabiri ile bir seri görüşme yapmış ve bu görüşmeler adı geçen gazetenin 5 Ocak 1879 tarihli sayısında basılmıştır. Bu görüşmeler sırasında muhabir, ABD'nin Almanya Büyükelçisi C.B. Davis'in 1877 yılında yayınlanan resmi bir raporunda yer a-

lan bir nokta hakkında Marx'ın fikrini sorar. Muhabirin merak ettiği ve C.B. Davis'in raporunda belirttiği nokta, 1875 yılı Mayıs ayında Gotha'da yapılan Alman Sosyal Demokrat Partisinin kuruluş toplantısında ortaya konulan sosyalizm görüşüdür. Marx, C.B. Davis'in raporunda çeviri yanlışları olduğunu ve adı geçen «sosyalizm programı»nın Alman Demokrat Partisinin kendilerini Lassale'cı ve Eisenach'cı olarak adlandıran grupları arasında beliren bir ortak program olduğunu söyler.

Bu kadarından anlaşıldığına göre Akat'ın Marx'a atfettiği «sosyalizm programı» Marx'ın sosyalizm programı değildir. Alman Sosyal Demokrat Partisinin Gotha Programı diye adlandırılan programının bir bölümüdür. Dahası, aşağıda göreceğimiz gibi, Akat'ın başka yazarlardan alarak yazısına koyduğu ve Marx'a atfettiği program ile **Chicago Tribune** gazetesinde yayınlanan program arasında çok önemli farklar vardır.

İlk üç maddede bazı farklar var fakat anlamlar aşağı yukarı aynı. Dördüncü madde Akat'ın yazısında şöyle geçiyor: «4. Düşünce, kanı ve araştırmaların serbestçe ifadesini ve basın, örgüt ve birlik kurma hakkını sınırlayan ya da kaldıran tüm kanunların iptal edilmesi.» P.S. Foner'in **Chicago Tribune** gazetesinden doğrudan yaptığı alıntıya göre ise bu madde şöyle: «4. Basın yasaları ve kamusal toplantılar ile ilgili tüm özel yasaların iptali.» Bu iki ifade biçimi arasındaki fark çok belli.

Beşinci madde aynı, altıncı maddede ise Akat'ın verdiğine ek olarak **Chicago Tribune** gazetesinde «Bilim ve din özgürlüğü» var.

Yedinci madde tümüyle değişik. Akat'a göre: «7. Yukardaki yönlerde her tür hak ve hürriyetlerin mümkün olabileceği kadar genişletilmesi.» **Chicago Tribune** gazetesinde bu madde yok, onun yerine Akat'ın sekizinci madde olarak verdiği madde var ve şu biçimde ifade edilmiş: «7. Tüm dolaylı vergilerin iptali. Devlet ve yerel yönetim amaçları için paranın doğrudan müterakki gelir vergisiyle toplanması.»

Akat'ın dokuzuncu maddesi ile **Chicago Tribune** gazetesinin sekizinci maddesi çok farklı. Akat'a göre: «9. Sınırsız örgüt kurma hakkı.» **Chicago Tribune**'a göre: «8. Emekçi sınıflar için örgüt kurma hakkı.» **Chicago Tribune** gazetesinde bunlardan başka üç madde daha var.

Akat'ın Broyelle ve Tschihart adlı yazarlardan yaptığı aktarmada geçen dokuzuncu madde ile **Chicago Tribune**'daki sekizinci madde arasında bu denli büyük bir ayrılık olmasını açıklamak gerekiyor. Bu görev Akat'a düşüyor. Sosyalist bir ülkede, kapitalizmden artakalmış tüm sınıf ve tabakalar için de sınırsız örgütlenme özgürlüğü olması gerektiği kişinin kendi düşüncesi, kendi özlemi olabilir. Bu, tartışma düzeyinde saygı ile karşılanması gereken bir fikirdir. Ama, Alman Sosyal Demokrat Partisinin programından eksik olarak aktarılan bir görüşü Marx'a atfederek bu fikre dayanak yapmaya çalışmak kınanacak bir davranıştır.

TARİHİ MATERYALİZM AZGELİŞMİŞ MİDİR?

Akat'ın yazısında «Teorinin Azgelişmişliği Üzerine» altbaşlığını taşıyan bir bölüm var (s. 9-12.) Bu bölümde yazar önemli bazı görüşler ileri sürüyor. Yazara göre 1) Maddeci tarih (ve toplum) bilimi 60 yılı aşkın bir uygulamaya karşın azgelişmiştir (s. 9). 2) «Marksizmin kapitalizmi analizinde ciddi bazı eksiklikler olduğunu kabul etmemiz gerekir» (s. 10) ve 3) «Sosyalist toplumların anlaşılmasını sağlayacak teorik araçlarımızda önemli yetersizlikler vardır» s. 9.) Bu görüşlerin ortak noktası, tarihi maddeciliğin ve Marksizmin her konuda (toplumların gelişme-

sinin araştırılmasında, kapitalizmin analizinde, sosyalizmin anlaşılmasında) eksik, yetersiz ve azgelişmiş olduğudur.

Tarihi materyalizmin azgelişmiş olduğu yolunda ileri sürdüğü savı desteklemek için yazar iki görüş getiriyor. Bunlardan birincisi, tarihi materyalizmin gelişme koşulunun teori-pratik birliği olduğu, bu birliğin ise Ekim Devriminin hemen ardından koptuğu görüşü. Yazara göre bu kopuşu getiren olayı «maddeci bilimin önce bir politik partinin (bolşevikler), sonra da bir devletin (SSCB) **resmî ideolojisi** haline dönüşmesinde aramak gerekir» (s. 11.) Bu talihsiz kopuşun, Sovyetler Birliği'nin somut koşullarından mı yoksa Marksizmin kendi doğasından dolayı mı ileri geldiğinin tartışma konusu olduğunu belirten yazar eklediği notta (not 32, s. 25) ağırlık vereceği yönün Marksizmin siyasal iktidar anlayışı diye nitelendirdiği proletarya diktatörlüğü olduğunu söylüyor ve yazısının «Temel Kavramlara Yeniden Bakış» altbaşlığını taşıyan bölümünde bu incelemeyi yapıyor.

Teori-pratik birliğinin kopuş nedenlerinden birisi olabileceğini söylemesine karşın Sovyetler Birliği'nde bu kopuşun neden ve nasıl meydana geldiği üzerinde hemen hemen hiç durmadığına ve ikinci neden olarak ileri sürdüğü proletarya diktatörlüğü üzerinde uzunca sayılabilecek bir biçimde durduğuna göre Akat'ın tarihi materyalizmin azgelişmişliğinin ana nedeni olarak proletarya diktatörlüğü kavramı ve uygulanmasını gördüğünü söyleyebiliriz.

Yazısının 20. ve 21. sayfalarında proletarya diktatörlüğü üzerinde uzun uzun duran Akat'ın bu kavramın ve uygulamasının teori-pratik birliğini nasıl kopardığı, dolayısıyla da tarihi materyalizmin azgelişmişliğine nasıl yol açtığı hakkında bir tek söz etmiyor. Akat, Marksizmin azgelişmişliğinin ana nedeni olarak kabul ettiği proletarya diktatörlüğünün bu azgelişmişliğe nasıl neden olduğunu açıklamadıkça bu sonuca nasıl ulaşabildiğini anlayamayacağız.

EPİSTEMOLOJİK ZORUNLULUK DEĞİL ÖZNEL KARGAŞA

Tarihi materyalizmin azgelişmişliği konusunda Akat'ın ileri sürdüğü ikinci görüş ise bilgi teorisi ile ilgili. Akat'a göre, gerek tarihi materyalizm ve gerekse toplumla ilgili tüm bilimler yoğun biçimde «bilim-dışı (ideolojik)» unsurlar içeriyorlar. Gene Akat'a göre bu epistemolojik bir zorunluluk çünkü toplum hakkında bilgi üreten kişi toplumun bir parçası, yani toplumsal çatışmalar içinde taraf tutan bir kişi. Böylece, Akat'a göre, doğa bilimlerinde görülmeyen bir durum ortaya çıkıyor ve bilimsel yöntemin nesnellik kuralı kökünden yaralanabiliyor. Yazar bu görüşünü daha geliştirmek ve irdelemek yerine negatif ve pozitif teori kavramlarını geliştiriyor, örnekler veriyor ve tarihi materyalizmin epistemolojik bir zorunluluktan dolayı neden bilimsel olamayacağını merak eden bizleri karanlıkta bırakıyor. Yazısının bu bölümüne eklediği kısa notta ise (not 36, s. 25) amacının bilgi teorisi tartışması yapmak olmadığını söylüyor. Halbuki böyle bir tartışma için bundan daha elverişli ve gerekli bir yer olamaz. Tarihi materyalizmin azgelişmişliğine neden olarak gösterilen unsurların (yani, proletarya diktatörlüğü ve epistemolojik zorunluluk) bu azgelişmişliği nasıl yarattıkları tartışılmadığı için ortada yalnız dayanaksız bir sav kalıyor: Tarihi materyalizm azgelişmiştir!

Bilgi teorisi ile ilgili olarak Akat'ın değinerek geçtiği konuyu biraz daha açmanın yararlı olacağına inanıyorum. Önce Akat'ın taraflılık ve nesnel olamamak arasında kurduğu özdeşliğe katılmadığımı belirtmek isterim. Toplum

hakkında bilgi üreten kişinin taraflı olması, toplumsal çatışmalarda yan tutması, o kişinin nesnel olmasına engel değildir kanısındayım. Toplumla ilgili olarak üretilen bilginin toplumsal çatışmalarda taraf olan sınıflardan birinin veya diğerinin işine yarayacağı tartışılmaz bir gerçektir. Bu bilgiyi üreten kişi bunu amaçlamasa bile üretilen bilgi şu veya bu biçimde bir sınıfın çıkarlarına hizmet edecektir. Diğer taraftan, bilgi üreten kişi ürettiği bilginin sınıfsal amaçla kullanılmasını bilinçli olarak isteyebilir. Yeteneklerini burjuvazinin çıkarlarına hizmet için kullanan bilim adamları olduğu gibi, işçi ve emekçi sınıfların çıkarlarına hizmet için kullanan bilim adamları da vardır. Ama, bilgi üreten kişinin kişisel tercihi ne olursa olsun, çalışmalarının ne denli sınıflarüstü olduğunu savunursa savunsun, üretilen bilginin eninde sonunda sınıfsal amaçlara hizmet ettiği gerçeği değişmez. Dolayısıyla, bilim adamı için tarafsız olmak söz konusu olamaz, taraflı olmak nesnel bir gerekliliktir, kişinin tercihine bağlı değildir.

Bu durumu gerekçe göstererek, bilgi üreten kişinin nesnel olmasının olanaksız olduğunu söyleyebilir miyiz? Nesnel olmanın ne anlama geldiğini söylemeden bu soruyu yanıtlayamayız. Marx, **Ekonomi Politiğin Eleştirisine Katkı**'ya yazdığı önsözü (Kerr ed., Chicago, 1904) Dante'nin «Cehennem»inden aldığı ve bilimin girişine de yazılması gerektiğini belirten iki dize ile bitiriyor. (Dizelerin çevirisini ben yaptım. Marx'ın kitabının Türkçe çevirisinde dizeler daha değişik bir biçimde):

Burada tüm ard düşünceleri terketmek gerekir
Burada tüm korkaklık ölmelidir

Bu dizeler, bana göre, bilimsel araştırmada nesnellik kıstasının ne olması gerektiği konusunda çok önemli ipuçları içeriyor. İncelenen konuyla ilgili tüm bilgi ve verileri göz önüne almak (korkak olmamak) ve varılmak istenen sonuca ters düşebilecek verileri ihmal etmemek (ard düşünceleri terketmek) nesnellik olarak tanımlanabilirse taraflı bir kişinin bunu yapmaması için ne engel olabilir? Bana göre, taraflı olmak nesnel olmaya engel değildir. Bu kuralın bilgi üreten her kişi için geçerli olduğunu, doğal olarak, savunacak değilim. Bütün söylemek istediğim şey, taraflı olmanın nesnellik ile mutlaka çekişmeyeceğidir.

Kendi özel ilgi alanım olan tarih ve tarih felsefesi konularında bu ikilemin bir boyutunu oluşturan «tarihsel gerçeklerin, olguların seçilmesi» tartışması bize yardımcı olabilir sanırım. Marksist tarihçiler tarafından «tarih felsefesinin Berkeley'i» diye adlandırılan C. Becker'e göre her tarihçi tarihsel bir olayı, süreci incelerken elindeki çok sayıdaki veri arasından zorunlu olarak bir seçme yapmak durumundadır. Neyin seçilip neyin seçim dışı bırakılacağını, yani hangi verilerin «tarihsel gerçek» kategorisi içinde yorumlanacağını belirleyen ana etmen ise tarihçinin kişisel eğilimleridir. Bu yüzden de, Becker'e göre, tarihsel gerçek diye bir şeyden söz etmek olanaksızdır, tarihsel gerçekler ve tarihin kendisi tarihçinin eğilimlerine, tercihlerine göre değişebilen ve değişik tarihçiler tarafından değişik anlamlar atfedilebilen şeylerdir. Bu görüşü kabul edersek toplum bilimcinin hiçbir zaman nesnel olamayacağını da kabul etmiş oluruz.

Nesnellikten uzaklaşma ve araştırma sürecine öznel tercihleri katma eğilimi, toplumbilimci için herzaman söz konusu olabilecek bir tehlikedir. Karşıt çıkarlı sınıfların olduğu toplumlarda egemen sınıfların amaçlarına hizmet için bilgi üretenlerin bu eğilimleri açıkça belli olur. Ama, varolan bir durumu betimlerken, öznel tercihlerden kaynaklanan bu kargaşayı haklı veya

zorunlu göstermeye çalışmamalıyız. Şunu demek istiyorum: Genellikle toplumbilimciler özellikle de tarihçiler için taraf tutarken nesnellikten uzaklaşmak, epistemolojik bir zorunluluktan dolayı değil öznel eğilimlerin ağır basmasından dolayıdır. Öznel eğilimlerini ön plana çıkarmadan nesnel kalabilmiş burjuva tarihçilerinin varlığı da bunun en canlı kanıtıdır sanıyorum. A.J.P. Taylor ve E.H. Carr gibi tarihçilerin hiçbir zaman öznellikle suçlanmamış olmalarını hatırlamalıyız.

Marksist epistemoloji, kişinin dışında varolan gerçekliğin kişi tarafından nesnel olarak kavranabileceği, anlaşılabileceği temel ilkesi üzerine kurulmuştur. Toplumla ilgili bilimlerde varolan öznel kargaşalığın sonuçlarına bakarak, toplumsal gerçekliğin nesnel olarak kavranamayacağı sonucunu çıkarmak bence yanlıştır. Toplumsal gerçekliğe doğru yaklaşım, bilgi üreten kişinin bize çok çeşitli ve çok karmaşık biçimlerde yansıyan toplumsal ilişkiler arasında önemliyi önemsizden ayırabilme yeteneğine bağlıdır. Bu ise ancak soyutlama yolu ile yapılabilir. Nedensellik temeli üzerine kurulan soyutlama, toplumsal yapının her köşesinde meydana gelen değişmeleri belirleyen ve yönlendiren temel etkenleri diğer ikincil ve daha önemsiz etkenlerden ayırabilir.

MARKSİZMİN KAPİTALİZMİ ANALİZİ

Akat'ın ikinci savına göre Marksizmin kapitalizmi analizi yetersizdir, ciddi bazı eksiklikleri vardır. Akat bu konuda şunları yazıyor:

> **«Gerçekten, bir bütünün (tüm toplum biçimleri yani tüm tarih) genel belirlenme kurallarını ayrıntıları ile çözümlemeden bu bütünün bir alt bölümünün (bir toplum biçimi yani bir tarih kesidi) nasıl belirlendiğini sağlıklı bir şekilde açıklayabilir miyiz? Bu soruya evet cevabını veremediğimize göre, daha en başından Marksizmin kapitalizmi analizinde ciddi bazı eksikliklerin olduğunu kabul etmemiz gerekir.» (s. 11).**

Akat'ın söylediği hiçbir yorum gerektirmeyecek ve hiçbir yanlış anlamaya meydan vermeyecek kadar açık: Marksizmin kapitalizmi analizinde ciddi eksiklikler vardır çünkü Marksizm, tarihi ve tarih içinde toplum biçimlerinin gelişmesini yeterli olarak açıklayamamaktadır. Böylece tekrar başladığımız noktaya dönüyoruz: Tarihi materyalizm azgelişmiştir! Yukarda, Akat'ın bu savını kanıtlamadığını göstermeye çalıştım.

Marx'ın **Kapital**'i ile ilgili olarak Akat'ın negatif teori unsurları arasında saydığı şeyleri (s. 12) Marksizmin kapitalizm analizindeki eksiklikler diye yorumlarsak karşımıza şunlar çıkıyor: 1) Emek-değer teorisinin mekanik konumu nedeniyle marksist bir firma teorisinin kuruluşunun engellenmesi, 2) Yüzyılı aşkın bir süredir ne ampirik ne de teorik olarak kanıtlanamayan azalan kâr oranı ve bunalımlar teorileri. Hemen eklemek gerekir ki Akat bunları Marksizmin eksiklikleri diye değil **Kapital**'daki negatif teori unsurları diye belirtiyor. Ama Marksizmin eksiklikleri hakkında bir tek örnek, hatta bir ipucu bile vermediği için bütün yazısında eksiklik diye yorumlanmaya en yatkın bu iki konuyu görüyorum.

Bunlardan birincisi üzerine birşey söyleyemeyeceğim çünkü yazarın da demek istediğini anlamadım. İkincisi üzerine söyleyeceklerim oldukça kısa. Akademik bir iktisatçı olan Akat'ın, bunalım teorisinin ampirik olarak kanıtlanmadığı yargısına nasıl ulaştığına şaşmamak elde değil. 19. Yüzyılın son çeyreğinin bunalımı, 1929'da başlayan büyük bunalım ve bu tarihler arasın-

da olduğu kadar sonra da boyutları değişse bile giderek daha sıklaşan aralıklarla ortaya çıkan bunalımlar nasıl olur da ampirik kanıt sayılamaz?

Akat, azalan kâr oranı yasasının da ampirik olarak kanıtlanmadığını söylüyor. Yöntem olarak, bu kanıtlamanın gereksiz olduğu bence çok açık. Çünkü Marx bu yasayı geliştirirken, kapitalizmin diğer bütün yasaları gibi, kâr oranının giderek azalmasının bir eğilim olduğunu belirtiyor ve bu eğilime karşıt yönde gelişen etmenler üzerinde uzun uzun duruyor. Karşıt eğilimlerin varlığı kâr oranının giderek azalması eğilimini ortadan kaldırmıyor ama ampirik olarak gözlenmesini güçleştiriyor.

Marx'ın kapitalizm analizinin herzaman aynı mükemmellikte olmadığını biliyoruz. 1849 öncesi ve sonrası yıllarda ekonomi politik üzerine yazdığı şeyler birbirlerinden oldukça farklı. Bu konuda Lenin şöyle diyor: «Doğal olarak **o zaman için** Marksizm sadece bir önsavdı, ama tarihsel ve toplumsal sorunlara kesinkes bilimsel yaklaşım olanağını yaratan bir önsav... Artık —**Kapital**'in ortaya konuşundan beri— maddeci tarih görüşü bir önsav olmaktan çıkmış, bilimsel olarak kanıtlanmış bir önerme durumuna gelmiştir.» (V.S. Vygodski, **Marx'ın Düşüncesinin Gelişimi**, çev. A. Aksoy, İstanbul, 1976, s. 12-13.) Maddeci tarih görüşünün geliştirilmesi ve kapitalizmin en önemli kategorisi olan artık değerin açıklanmasıyla bir düşünce akımı olarak sosyalizmin bilimsel nitelik kazandığını Engels de belirtiyor ve bundan sonra yapılacak şeyin bu bilimi bütün ayrıntıları ve tüm ilişkileriyle geliştirmek olduğunu söylüyor. (F. Engels, **Anti-Dühring**, Moskova, 1962, s. 43).

Bu geliştirme ve zenginleştirmenin yalnız Marx ve Engels tarafından yapıldığı kadarını ele almak, doğal olarak, Marksizmin kapitalizm analizinde eksiklikler ortaya çıkaracaktır. Marx ve Engels'in kendi yaşamları sırasında ortaya çıkmayan gelişmeleri analiz etmeleri beklenemezdi. **Anti-Dühring**'de tekelci kapitalizme bazı değinmeler varsa da (özellikle s. 380-381) tekelci kapitalizm ve emperyalizm analizini bu olgunun tüm boyutlarıyla ortaya çıktığı dönemde yapan Lenin'dir. İşte bundan dolayıdır ki genellikle Marksizmden değil Marksizm-Leninizm'den söz ediyoruz. Akat yazısında Marksizmin kapitalizm teorisinden söz ederken Lenin'in adını hiç anmıyor ve sanıyorum ki Lenin'in katkısını Marksizmin tamamlayıcı bir öğesi olarak kabul etmiyor. Marksizmin yalnız Marx ve Engels ile sınırlandırılmasının bilimsel sosyalistler ile Yeni Sol arasındaki en büyük anlaşmazlık konusu olduğu kanısındayım.

SOSYALİST TOPLUM TEORİSİ

Akat'ın üçüncü savına göre: «Sosyalist toplumların anlaşılmasını sağlayacak teorik araçlarımızda önemli yetersizlikler vardır.» Tarihi materyalizmin bugünkü durumunu saptamak için yazarın yaptığı envanterde, sosyalist örgütlenme ile ilgili klasiklerden birisi saymamız gereken **Anti-Dühring** yok. Bu kitabın sosyalist toplumun temel ilkeleri hakkında çok önemli görüşler içeren üçüncü bölümünün Akat tarafından hiç belirtilmeyişi ancak bir unutkanlık sonucu olabilir.

Sosyalist toplumun örgütlenmesi konusunda klasiklerden bize yalnız mülkiyet ve iktidar gibi iki genel nitelik dışında hiçbir şey kalmadığını söylemek acaba doğru olur mu? **Anti-Dühring**'i, **Grundrisse**'yi ve **Artık Değer Teorileri**'ni ihmal ederek yalnız Gotha ve Erfurt programlarının eleştirilerini ve **Fransa'da İç Savaş**'ı ele alırsak bu soruya yanıtımız ancak o zaman olumlu olabilir. Halbuki, Akat'ın belirtmediği bu klasik kaynaklarda aile, eğitim, kır ve kent, kafa ve kol emeği arasındaki

karşıtlık, bireyin özgür gelişmesinin maddi koşulları, çalışmanın genelleşmesi gibi sosyalist toplum için önem taşıyan bir çok soruna da değinilmiştir. Bunlar yeterli midir, değil midir sorusunun çok anlamlı olamayacağı açıktır. Marx ve Engels gelecekteki sosyalist toplumu bütün ayrıntılarıyla tanımlamak gibi bir çaba göstermediler. Böyle bir çaba bilimsellik sınırlarını aşarak kehanete yaklaşan bir uğraş olurdu. Kendisine sosyalist toplumun ayrıntılarıyla nasıl düzenleneceğini soranlara Marx'ın çok kızdığı söyleniyor. (J. Bruhart, **Marks-Engels, Marksizmin Gelişimi**, çev. E. Gürkan, İstanbul, 1975, s. 226.)

Sosyalist toplumun kurulması ve gelişmesi konusunda Marx ve Engels'de ayrıntılı çözümlemeler aramak ve bulamayınca da bunun önemli bir eksiklik olduğunu ileri sürmek Marx ve Engels'den kehanet beklemek kadar Marksizmi Marx ve Engels ile sınırlamak yanlışından da kaynaklanıyor. Akat'ın yetersiz gördüğü teorik araçları en büyük zenginlikleriyle, sosyalizmi yaşayan bir gerçek olarak geliştiren ve yücelten sosyalist ülkelerde görmek gerekiyor.

Her yıl bu konuda yayınlanan çok sayıda kitap ve makaleyi yok saymak nesnellikle ne denli bağdaşır acaba? Sosyalist ülkeler bilim adamlarının sosyalist ekonominin nasıl çalıştığı ve sosyalist toplum düzeninin belirleyici nitelikleri hakkında ortaya koydukları teorik çalışmaları okumayı reddeden bir eğilim bilimsel araştırmada öznelliğin en güzel bir örneğidir.

Lenin, **Devlet ve İhtilal**'de Marx'ın sosyalist toplum hakkındaki görüşlerini geliştirirken Akat bundan yalnızca «sosyalist toplumla ilgili unsurlar da taşıyan» bir kitap olarak söz ediyor (s. 10). Bana göre ise **Devlet ve İhtilal** Ekim Devrimi öncesi sosyalist toplumun örgütlenmesi konusunda yazılmış en önemli kitap niteliğindedir.

Akat'ın savı yöntem açısından da kendisini zor duruma düşürecek nitelikte. Bir taraftan, sosyalist toplumlar hakkında elimizde mülkiyet ve iktidar gibi iki genel nitelik dışında tanım yok, bunlar da yetersiz derken, diğer taraftan da varolan sosyalist ülkelerin aslında sosyalist olmadıkları ve çeşitli nitelemelerin yanısıra olsa olsa **sui generis** toplumlar olabileceklerini ileri sürmek ne denli doğru bir akıl yürütmenin sonucu olabilir? Eğer «kendilerine sosyalist diyen» toplumların gerçekten sosyalist bunlar da yetersiz derken, diğer taraftan da varolan sosyalist ülkelerin aslında sosyalist olmadıkları ve çeşitli nitelemelerin yanısıra olsa olsa **sui generis** toplumlar olabileceklerini ileri sürmek ne denli doğru bir akıl yürütmenin sonucu olabilir? Eğer «kendilerine sosyalist diyen» toplumların gerçekten sosyalist olup olmadıklarını bize gösterebilecek bir denek taşından yoksunsak, yani eğer bu karşılaştırmayı yapmak için gerekli bir sosyalist toplum teorisi yoksa (birkaç genel hipotez ve iki genel nitelik tanımlaması dışında) hangi sosyalist değil de **sui generis** toplumlar olduğu sonucuna varılabilir?

Şimdi de Akat'ın sosyalist toplumla ilgili olarak verdiği tanımlara bakalım. Akat'ın birinci tanımı klasiklerin komünist toplumda devletin ve işbölümünün ortadan kalkması kuralının Akat tarafından değişik bir biçimde ifade edilmesi. (s. 22) Bu konuda söylediklerine iki nokta dışında tümüyle katılmamak olanaksız. Birincisi, bu tanım Akat'a ait değil, **Gotha Programının Eleştirisi** ve **Devlet ve İhtilal**'de verilen tanımların Akat tarafından politik ve iktisadi düzeylerdeki dikey ve yatay ilişkiler diye adlandırılması; ikincisi ise, Akat'ın «ütopya» diye nitelendirdiği geleceğin çok uzakta olduğu hakkında benim o denli kötümser olmamam.

Akat'ın ikinci tanımı, komünist toplumun alt aşaması diye nitelendirilen

sosyalist toplumda dikey ilişkilerin demokratik mekanizmalarla kontrol edilmesi gerekliliği hakkında. Sosyalist toplumda demokrasinin hayata geçirilebilmesi için, karar verme mevkilerine gelenlerin seçmenler tarafından geri çekilebilmesi gerekiyor. Buna da tümüyle katılmamak olanaksız. Hemen eklenmesi gereken nokta da, Sovyetler Birliği'nde her yıl yüzlerce yerel Sovyet temsilcisinin seçmenler tarafından geri çekildiği. (B. Topornin, E. Machulsky, **Socialism and Democracy**, Moskova, 1974, s. 42.)

SONUÇ

Daha bir hayli geliştirilmesi, tartışılması ve yeniden gözden geçirilmesi gereken bazı düşünceleri A.S. Akat mutlaka doğruymuşlar gibi ileri sürüyor. İleri sürdüğü veya aktardığı bazı düşünceler Akat'a göre sorunların anlaşılmasına yardımcı olabilecek tek anahtar niteliğinde. Bu konuda biraz daha esnek davranmak, Akat'ın bilimsel kişiliğine zarar vermeyeceği gibi Yeni Sol ile bilimsel sosyalist düşünce arasında yaratılabilecek tartışma ortamına da olumlu bir katkıda bulunacaktır. Çünkü, bilimsel sosyalist düşünce sahipleri genellikle bu noktalar üzerinde büyük kuşku duyuyorlar ve daha başlangıçta böyle kesinkes yargılarla karşılaşırlarsa bunu itici bir davranış olarak kabul edebilirler.

ORHAN KURMUŞ

DEVRİMCİ LAFAZANLIĞA VE KUYRUKÇULUĞA KARŞI

Günümüz Dünyası ve Lenincilliğin Sosyalist Devrim Teorisi, P. N. Fedoseyev, Konuk Yayınları, Ocak 1978, 533 sayfa, 65 TL.

Ülkemizde teorik birikim düzeyinin son derece düşük olduğu bir dönemde, sosyalist hareketin evrensel tarihi boyunca boy gösteren tüm sapmaların kısa bir zaman dilimi içerisinde Türkiye sosyalist hareketinin karşısına çıkması ya da çıkarılması, hareketin 1960-70 döneminde aldığı yaraların boyutlarının kavranması açısından büyük bir önem taşıyor.

Gerçekten de, hareket içindeki küçük burjuva ögelerin ağırlığı ve teorik düzeyin son derece düşük olması, sosyalist harekette, 1960-70 döneminde savrulma ve dağınıklığın en üst düzeye çıkmasında belirleyici unsurlar arasında bulunuyor. Bilimsel sosyalizmin temel klasiklerinin elaltında bulunmadığı, okunmadığı bir ortamda, bilimsel sosyalizmin temel ilkelerini günümüz dünyasının koşullarında pekiştirip güncelleştiren çözümlemelerin sosyalist aydınlardan uzak kaldığı koşullarda, hareket el yordamı ile bulduğu doğru yolda çeşitli sapmalara karşı mücadele ederken büyük yaralar da aldı. Sayılan koşullarda, bilimsel sosyalizmin özüne aykırı, evrensel olarak çoktan mahkum edilip çöplüğe gönderilen görüşler, ciddi engeller haline gelebildiler. Bir «Debray çizgisi», bir «Marighella'nın şehir gerillası», bir «milliyetçi sosyalizm» geniş kesimleri uzun süre etkisi altına alabildi.

1960-70 döneminin temel özelliklerinden birisi bu olunca, böylesine savrulmalara karşı en etkin önlem niteliğini taşıyan «devrimci teorinin bir eylem kılavuzu olarak kullanılması» zorunluluğunun taşıdığı önem de ortaya çıkar. Dolayısıyla, teorinin, gerek temel ilkeleri ile, gerekse günümüz dünyasının koşullarında yeniden çözümlenmesi ile ideolojik alana damgasını vurabilmesi, sapmaların etkilerini asgariye indirebilme ve sağlıklı bir çiz-

ğide ilerleyebilme açısından başlıca ön koşullardan biridir.

BİLİMSEL SOSYALİZM, CANLI, GELİŞEN BİR ÖĞRETİDİR

Devrimci teorinin bir eylem kılavuzu olarak kullanılabilmesi ise, en başta devrimci teorinin özümlenmesi ile mümkündür. Devrimci teorinin sindirilebilmesi, yalnızca Marksist metinlerin ezberlenmesi değildir hiç kuşkusuz. Önemli olan, bilimsel sosyalist **ilkelerin** özünün kavranabilmesi; bundan da öte bu temel ilkelerin çağdaş koşullarda hangi özellikleri kazandığının, hangi yeni boyutlarla şekillendiğinin ortaya konabilmesidir. Bu olmayınca, bilimsel sosyalizm yıllar önce şekillenip «işi orada biten» bir kalıp olarak görülür. Doğru olan bunun tersidir. Yani, temel ilkelerin şekillenmesinden bu yana gelişen somut olguların ışığında teoriyi beslemek, teori ile gerçekler arasındaki bütünlüğü bir anlamda yeniden üretmektir. Ancak bu sayede iki yanlış uçtan kurtulunabilir: Birinci uç, Marksizmi günlük pratikten kopuk salt bir «tarih incelemesi», bir dönemin çözümlenmesi olarak gösterir. İkinci uç ise aradaki köprüyü yine kuramadığı için, günlük somut olguları teorinin karşısına çıkarır. Bu, ya «bilimsel sosyalizmin revize edilmesi» biçiminde yapılır ya da ezberledikleri metinlerle yaptıkları işler arasında hiçbir bağ bulunmayan çeşitli goşist akımların çıkmazıyla somutlaşır.

Konuk Yayınları'nın son kitaplarından biri olan Fedoseyev'in «Günümüz Dünyası ve Lenincilğin Sosyalist Devrim Teorisi», hem dünün hem de bugünün anlaşılması açısından, daha da önemlisi sapmalara karşı mücadelede büyük önem taşıyan dünle bugün arasındaki bağların kurulması açısından, önemli bir çeviri niteliği taşıyor.

En başta bilimsel sosyalizmin temel ilkelerinin net bir biçimde sergilenmesi, ikinci olarak günümüzün somut olgularının çözümlenmesi ve nihayet bu ikisi arasında bütünlüğün kurularak temel ilkelerin günümüzün olayları ile bir kez daha doğrulandığının kanıtlanması açısından kitap sosyalist harekette başucu kitaplardan biri olma özelliğini kazanıyor.

PARTİ EYLEMİ, DEVRİMİN BELİRLEYİCİLERİNDEN BİRİDİR

Fedoseyev'in kitabının açıklık getirdiği noktalardan ilki üzerinde dikkatle durmak gerekiyor. Bu açıklık, devrimci hareket ile parti arasındaki ilişkilerin doğru bir biçimde kavranmasına ilişkin.

Laf kalabalıklarının, sözde «eylem»lerin altındaki gerçeğe inildiğinde parti hareketi ile devrimci hareket arasındaki ilişkilerin başlıca çarpıtılış biçimine sol sapmada rastlıyoruz. Sol sapmada, parti hareketinden bütünü ile kopuk, parti hareketi ile hiç ilişkisi olmayan bir «kitle hareketi» var. Halk var, yığınlar var, kitleler var. Ve bunların «yükselen mücadelesi» var. Mücadelenin «yükselmediği» bir gün bile yok. Ama ortada, böyleleri için bir parti gereği, bir parti zorunluluğu hiç yok. Goşistlerin, hangi türden olurlarsa olsunlar, bir türlü kavrayamadıkları olgu, partinin **katkısı** olmaksızın, kendiliğinden hareketin ancak belirli noktalara kadar yükselebileceği. Bundan öte, kurmaysız ordu ile örgütsüz yığınlar arasında hiçbir fark yok. Kurmaysız ordu başıbozuk ordusu olduğuna göre, kurmay zorunluluğunu her dönem reddeden goşizmin bir başıbozuk grubundan öteye geçememesi doğal bir sonuç.

Goşistler nasıl objektif gelişmeleri, «kitlelerin yükselen mücadelesini» tek belirleyici, tek değişken olarak görüp partinin belirleyiciliğini reddediyorsa, bir de sözde partinin gereğini reddet-

meyen ama, parti olgusunu objektif koşulları belirlemekten, bunlar üzerinde etkide bulunmaktan bütünü ile uzak yalnızca «dışsal» bir faktör olarak görenler vardır. Goşistler, partinin kendisini reddederken, böyleleri de partinin objektif koşullar üzerindeki belirleyici etkisini reddediyorlar.

Fedoseyev, Lenin'den hareketle hangi durumlarda ve koşullarda partinin «devrimin bir belirleyicisi» olduğuna açıklık getiriyor. (s. 73) Daha sonra ise kaytarmacılıktan başka birşey olmayan «kaba ekonomizme» karşı şunları söylüyor:

> **«Bununla birlikte, devrimin objektif önkoşulları sadece ekonomik koşullardan ibaret değildir; devrimin önkoşulları çok daha geniş kapsamlı olup aynı zamanda toplumsal ve siyasal durumları ve bunların hepsinin ötesinde, sınıfsal güçler arasındaki dengeyi ve sınıf çelişkilerinin gelişimini içerir.» (s. 88)**

Genel bir özel, parça ile bütün arasındaki birlik gibi, zaman zaman birbiri ile çelişik görünen objektif ile subjektif arasında da diyalektik bir bütünlük olduğunun kavranması, hem sağ hem de sol tuzaklara düşülmemesi açısından büyük önem taşıyor. Fedoseyev'in ortaya koyduğu noktalardan biri, bu.

Partinin önemi ve işlevi hiç kuşkusuz yalnızca buradan kaynaklanmamaktadır. Partinin ideolojik ve politik önderliği, bugün ile yarın arasında bir bağ kurulabilmesi, bugünün mücadele hedefleri ile yarının hedeflerinin bir uyum içinde kaynaştırılabilmesi açısından tek güvencedir. Yarının hedefleri için bugünden temel atmaya çalışmamak, bugün yapılan işleri yarının koşullarına ve hedeflerine göre biçimlendirememek, partisizliğin getirdiği en önemli eksikliktir. Bu nedenle ayaklarını bir türlü yere basamayanlar, hep «partisiz devrimciler» arasından çıkmaktadır.

İTTİFAKLAR VE SAPMALAR

İttifaklar meselesindeki savrulmalar ile genel olarak sağ ve sol sapmalar arasındaki bütünlük, çözümlemede Fedoseyev'in çalışmasına da yansıyor. Bir başka deyişle, ittifaklar konusundaki bir yanlış adım, bir sapmayı da beraberinde getiriyor. Buna karşılık her sapma, ittifaklar meselesinde aldığı tutum ile gerçek yüzünü ortaya çıkarıyor.

Sapmalarla ittifaklar arasındaki ilişkileri de iki düzeyde sergilemek mümkün. Birinci uçta, «sosyalizm yalnızca işçi sınıfının işidir, diğer tüm sınıf ve tabakalar gerici yığınlardan öte birşey değildir,» mantığı ile gerek mücadele sırasında, gerekse **iktidarın ele alınışı sırasında** işçi sınıfının tüm ittifaklarını reddeden, dolayısıyla işçi sınıfının gücünü kıran, potansiyel yandaşları burjuvazinin eline terkeden «sol» görüş yer alıyor.

Bunun karşısında ise, günümüzde demokrasi mücadelesinin ve hatta sosyalist mücadelenin ve iktidarının toplumsal tabanının genişlemesinden hareketle, işçi sınıfını müttefikleri içinde eriten, onu herhangi bir diğer toplumsal güçten ya da tabakadan ayırmayan sağ görüş yer alıyor.

Sağ ve sol sapmalar arasındaki klasik bütünlük, Türkiye'nin çok bilinen pratiği içinde de ortaya çıkmıyor mu? «Demokrasi mücadelesi bizlere düşmez, onu başkaları verir» deyip hızlı devrimcilik yapanların, demokrasi mücadelesindeki hedefleri «reformculuğun hedefleri» diye küçümseyen keskin grupların aynı zamanda işçi sınıfının önüne küçük burjuvazinin kitle örgütlerini geçirmeye çalışmaları, «devrimin ateşinin kırlarda yandığını» söyleyerek devrim misyonunu işçi sınıfına değil, köylülüğe yüklemeleri hiç kuş-

kusuz ilginç ama doğal bir çakışmadır. «Hızlı devrimcilik» maskesi altındaki güçsüzlük ve pasifizmi şu sözler yeterli ölçüde anlatıyor:

«Lenin, sol kanat oportünistlerinin demokratik mücadele konusundaki anlayışlarını, proletaryanın ve devrimci hareketin tekelci burjuvaziye demokratik talepleri kabul ettirebilme yeteneğine inanmayan yeni bir ekonomizm türü olarak değerlendiriyordu. 'Sol' kanat dogmatikleri, sosyalizmin dünya zaferinin, derhal ve hiç hazırlık yapılmaksızın gerçekleşmesini istemekteydiler. Onların kulağa hoş gelen bu dileklerinin altında, herhangi bir özgül devrimci görevi yerine getirmedeki aczleri yatmaktadır. Lenin'in deyimi ile, bunların tüm taktikleri, büyük olayları yaratacak güçleri yönetmekten aciz kimseler olarak büyük günleri beklemekten ibaretti.» (s. 445-446)

Günümüzün koşullarında büyük önem taşıyan bir başka olguya daha değiniliyor Fedoseyev'in çalışmasında: Günümüzde sosyalist devrimin ve sosyalist iktidarın toplumsal tabanının eskisine kıyasla daha da gelişmesi.

Bu çok önemli olgu hiç kuşkusuz, günümüzde demokratik görevlerle sosyalist görevlerin daha çok içiçe girip çakışmasından kaynaklanıyor. Goşizmin göremediği, göremeyeceği nokta da burada: Demokrasi mücadelesinde en geniş kesimleri hazırlamadan, işçi sınıfı demokrasi mücadelesinde yeteneğini ve gücünü kanıtlamadan, sonraki hedefe hazırlanmadan, nihai hedefe ulaşmak da bir rüya olur.

Ancak geçerli bir olgu olarak günümüzde hem demokrasi mücadelesinin hem de sosyalist iktidarın toplumsal tabanının giderek genişlemesi, hiç bir şekilde proletaryanın öncülük, sürükleyicilik ve eğiticilik açısından üzerine düşen temel görevleri hafifletmez. Tersine, sosyalist mücadeleye, giderek sosyalist iktidara karşı kazanılabilecek kesimlerin sınıfsal kaypaklık ve tutarsızlıkları sürekli bir olgudur. Bu kaypaklıkların ve tutarsızlıkların asgariye indirilmesi, bu kesimlerin kalıcı bir biçimde işçi sınıfının yanına çekilebilmesi ise ancak mücadelenin ilk aşamalarından son aşamasına kadar, her somut mücadelede, her somut hedefte, proletaryanın bu kesimlere demokrasinin ve özgürlüğün en tutarlı savunucusu olduğunu kanıtlayabilmesi, sergileyebilmesidir.

Sözü Fedoseyev'e bırakalım:

«Bugünkü anti-tekel koalisyon, yapı olarak, 1917 Oktobr devriminin arifesinde Rusya'da işçi sınıfının önderliğinde kurulmuş olan ittifaktan daha geniş kapsamlıdır. Anti tekel sorunlar çözümlendikçe ve anti kapitalist ve sosyalist sorunlar gündeme geldikçe, işçi sınıfı çevresinde oluşan bu koalisyon, belirli ölçüde daralabilir. Ancak bunun, Rusya'da sosyalist devrim sırasında meydana gelen daralmadan daha düşük ölçülerde olacağını varsayabiliriz. Gerçekten de bugün küçük burjuva bocalamaları azaltan ve küçük burjuvaziyi sol'a yönelten bir takım zorlayıcı iç ve dış etkenler mevcuttur.» (s. 179)

Fedoseyev, bu iç ve dış etkenleri değerlendirirken, demokrasi mücadelesi ile sosyalist mücadelenin giderek çakışan hedefleri üzerinde özellikle duruyor.

BARIŞÇI GEÇİŞ VE PROLETARYA DİKTATÖRLÜĞÜ

Türkiye'de devrimci hareket içinde en çok çarpıtılan konuların başında proletarya diktatörlüğü ile barışçı geçiş arasındaki ilişkiler gelmektedir.

Barışçı geçişin bir olasılık, günümüzün koşullarında ortaya çıkan bir olasılık olarak kabulünü, «barışçı geçişin tek yol olarak benimsenmesi» biçiminde çarpıtan sözde «hızlı devrimci» kümeler, bununla da kalmayıp barışçı geçiş ile proletarya diktatörlüğü arasında «zorunlu» bir ilişki kurmaya çalışmaktadırlar. Öyle ki, barışçı geçişin bir olasılık olarak dahi kabulü, proletarya diktatörlüğünün reddi biçiminde yorumlanıyor. Ya da proletarya diktatörlüğünü kabul eden bir kişinin otomatikman barışçı geçişi de reddetmesi gerektiği üzerinde duruluyor.

Bu çarpıtmalar, Fedosayev'in kitabında gerekli yanıtlarını buluyor. Tarihsel ve sınıfsal bir zorunluluk olarak proletarya diktatörlüğünün, barışçı geçişi reddetmediği, ya da barışçı geçişin proletarya diktatörlüğünü dışlamadığı üzerinde önemle duruluyor. Gerçekten de belirli bir dönemde İngiltere için barışçı geçişi mümkün gören Marx ile, yine belirli bir aşamada Rusya'da da barışçı iktidar değişikliğini mümkün gören Lenin'i, bunları söyledikleri dönemde «proletarya diktatörlüğünden vazgeçmiş» mi sayacağız?

Goşistlerin sözde ideolojilerinin zavallılığı burada da ortaya çıkıyor.

«Diğer yandan burada belirtmemiz gereken başka bir nokta da şudur:

> **Sosyalizme barışçı geçiş yolunu tanımak, hem sol ve hem de sağ kanat oportünistleri için, Lenin'in proletarya diktatörlüğü teorisinin reddedilmesi anlamına gelmektedir. Oysa, Marx'da, Lenin de, proletarya diktatörlüğünü her durumda zorunlu görmüşler ve aynı zamanda barışçı bir devrimin mümkün olabileceğini belirtmişlerdir. Yani sosyalizme barışçı yoldan geçiş, hiçbir şekilde, proletarya diktatörlüğünün reddedilmesi anlamına gelmemelidir.» (s. 261)**

DEVRİMCİ TEORİ OLMADAN DEVRİMCİ EYLEM OLMAZ

Başta da belirtildiği gibi, Fedoseyev'in kitabı, bilimsel sosyalizmin temel ilkelerinin günümüz koşullarında güncel bir çözümlemesi ve sergilenmesi amacını taşıyor. Bilimsel sosyalizmin ne bir dogma olarak, ne de günümüzün yeni olguları tarafından red edilen «eskimiş» bir fikirler silsilesi olarak ele alınmaması zorunluluğu Fedoseyev'in çözümlemeleri ile gözler önüne seriliyor.

«Leninciliğin Sosyalist Devrim Teorisi» ile ilgili olarak söylenecek bazı noktalar bunlar. Bunun yanısıra, emperyalizmin günümüzdeki konumunun çözümlenmesi ve ulusal kurtuluş hareketlerinin yine günümüzde kazandığı boyutların sergilenmesi açısından Fedoseyev'in kitabının üzerinde her sosyalistin önemle durması gerekiyor. «Teori» adı altında safsata yapılan; devrimci teorisiz devrimci «eylem», devrimci eylemsiz teoricilik yapmaya kalkışanların hayli bol olduğu ülkemizde, teori ile eyleme ışık tutan çeviriler büyük önem taşıyor.

METİN ÇULHAOĞLU

ULUSAL BAĞIMSIZLIK İÇİN NATO'YA HAYIR

Türkiye İşçi Partisi Yayınları : 18
Nisan, 1978

«NATO'nun yirmi dokuzuncu yılını tamamladığı bugün, antlaşmanın ön-

gördüğü üzere bir yıl öncesinden İhbarda bulunarak Türkiye'nin NATO ittifakından ve örgütünden çıkmasının sağlanmasını Türkiye İşçi Partisi adına arz ve talep ederim.»

Yukardaki satırlar, Türkiye İşçi Partisi tarafından yayınlanan «Ulusal Bağımsızlık İçin NATO'ya Hayır» kitabında yer alan, Behice Boran'ın Başbakan Ecevit'e gönderdiği NATO'dan çıkılmasına ilişkin mektuptan alınmıştır.

Türkiye İşçi Partisi 4 Nisanda başlayıp, 23 Nisanda sona eren 'NATO'ya Hayır' kampanyası açtı. Kampanya boyunca afişler yapıştırıldı, bildiriler dağıtıldı, toplantılar düzenlendi ve «Ulusal Bağımsızlık İçin NATO'ya Hayır» isimli bir kitap yayınlandı. Ulusal Kurtuluş Savaşı yıllarından, anti faşist savaş yıllarına, NATO'nun kurulması ve Türkiye egemen sınıflarının NATO'ya girme çabalarına ve nedenlerine NATO'nun amacı ve niteliği ile, NATO'nun ülkemize yüklediği büyük külfetlere, NATO'ya ve emperyalizme karşı mücadelenin geçmişine ve günümüzde NATO'nun taşıdığı tehlikelere özlü bir biçimde yer verilen kitapta aynı zamanda, Türkiye'nin ilerici, demokrat ve sosyalist güçlerinin mücadelelerinin başlıca hedeflerinden biri olan NATO'nun rolüne değinilmektedir.

Sosyalist harekette geçmişin mücadele mirasından çok söz edilir. Siyasal bir çizgi tutturmağa çalışan her grup, geçmişten yaslanacağı olaylar ve hareketler arar. Kimisi kitle hareketlerine sığınıp, bu hareketlerde ölenleri kendi üyeleri ilan eder; böylece geçmişten beri kitleler içinde olduğunu, kitlelerin mücadelesini yönlendirdiğini gösterme çabasına girer. Bazıları sapıklıklarına geçmişten de kökler bulma uğraşına girerek kimi sosyalist liderleri kurucuları ilan edip, onların çıkardıkları yayınların isimlerini alarak tarihe yaslanmağa çalışırlar.

Bazıları da, daha Ulusal Kurtuluş Savaşı sıralarında başlayan, «Ulusal burjuvazi»nin kanlı saldırılarını unutarak, ondan kendine legal yaşam alanı açmasını bekleme hayali içinde parlak sözlerle CHP kuyrukçuluğu yapar.

Ama herkesin birleştiği bir nokta vardır. O da, mücadelenin bu gününün geçmişin getirdikleriyle belirlendiğidir. Gerçekten sınıf mücadelesi tarihi en önemli ideolojik çalışma alanıdır. Geçmiş ne kadar iyi bilinirse, hataların ve sapmaların teşhisi de o kadar kolay olur. Kitlelerin yanlış hedeflere yöneltilmesinin önüne o kadar kolay geçilir. Türkiye işçi sınıfı hareketinin 100 yılı, sosyalist hareketin ise 50 yılı aşkın bir mücadele geçmişi var. Bu geçmiş hâlâ kalın bir sis perdesi ile gizlenmiş durumda. Polis yayınları ya da sınırları çok dar olan bazı araştırmalarla ise bu mücadele geçmişinin üzerindeki sis perdesinin aralanması olanaklı değil. Oysa geçmiş üzerine kavga her gün yeni boyutlar alıyor. Kim liderler inkar edilirken, kimileri de yukarda da söylendiği gibi sapık akımların eline bayrak ediliyor.

Ulusal Kurtuluş Savaşının belgeleri bile daha resmen açıklanmadı. Burjuvazi geçmişin üzerine gidilmesinden titizlikle kaçınıyor. Oysa 50 yıl sonra resmi belgelerin açıklanması uluslararası bir gelenek olmuş durumda. Çünkü, burjuvazi de zaman zaman geçmişe sığınıyor. Geçmişten güç almaya çalışıyor. Bu nedenle geçmişin tartışılmasını istemiyor. Geçmişin gün yüzüne çıkmasını istemiyor. Hatta tartışmaları önlemek için yasaklayıcı yasalar çıkarıyor. Burjuvazinin tüm çabalarına ve yasaklarına karşın bu alanda geçmiş aydınlanıyor. Yürekli bilim adamları geçmişe ait belgeleri bir bir ortaya çıkarıyorlar. Bunlardan en sonuncusu olan Yalçın Küçük'ün «Türkiye Üzerine Tezler» yapıtı günümüzü geçmişe bağlayan önemli bir köprü niteliğinde.

İşçi sınıfının politik hareketinin uzak geçmişi, koyu bir sis perdesi ile gözlerden saklanmağa çalışılırken, yakın geçmiş te yok sayılmağa çalışılıyor. Sapmaların en önemli niteliklerinden biri de bu. Geçmişi tek tek olaylar olarak ele almak; birbirinden kopuk kitle eylemleri olarak görmek. Büyük kitle eylemlerinin altında yatan sınıfsal olgunun bir genellemeyle geçiştirilmesini sağlamak. Böylece sınıf mücadelesinin perspektifini değil, tek tek olayları öne geçirerek, olayları yaratanları kendi bilinçleriyle yargılayarak, kitlelerin eylemlerini örgütlerin önüne çıkarak, örgütlerden kopararak geçmişin aydınlatıcılığını da ortadan kaldırmağa çalışıyorlar.

Bu tutum, tarihi, olaylar ve kahramanlar olarak gören ve göstermeğe çalışan burjuva tarih anlayışının ta kendisi. Burjuvazi böylece tarihin öğreticiliğini ortadan kaldırarak, günümüze ışık tutmasını engellemeğe çalışıyor. Sapkın akımların yaptığı da aynı şey; geçmiş mücadelelerin sınıf mücadelesi eksenini ortadan kaldırmak.

Ulusal bağımsızlık Türkiye'de çok tartışılan bir kavram. Tartışılmasının nedeni Ulusal Kurtuluş Savaşından; bu savaşta burjuvazinin yer almasından, hatta bu hareketi yönetmesinden ve zaferle sonuçlandırmasından geliyor.

İlk TBMM 23 Nisan 1920'de toplandı ve sonradan burjuvazi 23 Nisan'ı yasal olarak ulusal bayram ilan etti. Ama bu bayramın da diğer bayramlar gibi hiç bir kitlesel çoşkusu kalmadı. Çünkü geçmişin günümüze getirdikleri önemli. NATO'su CENTO'su, ikili anlaşmaları, Amerikan üsleri ile, enflasyon, işsizlik ve faşist baskılar altında ulusal egemenlik ne kadar anlamlı ise, bu tür bayramların kitleler için hiç bir çoşkuya neden olmaması da o kadar anlamlıdır.

Burjuvazi ulusal bağımsızlığı ve egemenliği 23 Nisanlarda hatırlıyor. Çocukları vali koltuklarına oturtarak 'Gelecek gençliğindir.' Ama, bizim gibi olan, bize benzemeye çalışan gençliğindir; diyor. Kendine benzemeyenleri, baskı altına alıyor, kurşunluyor, kitle halinde öldürüyor. Böylece gelecek benimdir demek istiyor.

Oysa «TBMM ve onun hükümeti, ulusal kurtuluş hareketinin politik ve askeri önderliğini, ulusal bağımsızlık ve ulusal egemenlik davasının asıl sahibi emekçi halk kitlelerinin iradesine dayanabildiği, onlara güven verebildiği ölçüde başarıyla gerçekleştirebilmiştir.» Ulusal kurtuluş savaşı koşullarında böyle olmuştur. Daha sonra ise hiç değilse bir süre «bağımsızlık savaşından tezgahının ve tarlasının başına eli bomboş dönmeye razı olmayacağı bilinen yurtsever emekçi halkımızın ulusal kurtuluşun meyvalarını toplamaya girişen burjuvaziye karşı gerçek bir bağımsızlık ve kalıcı bir barış özlemini dayatmasıyla» ulusal bağımsızlığı zedeleyecek davranışlara girmekten çekinmişlerdir.

Cumhuriyet yönetimi, ulusal ve uluslararası koşulların etkisiyle, İkinci Dünya Savaşının başlangıcına kadar barış yanlısı bir politika gütmek zorunda kalmasına karşılık, ülke içinde işçi sınıfının sendikal ve politik hareketine ve demokratik güçlere karşı kurduğu baskı aygıtını tüm gücüyle çalıştırmaktan geri durmadı. Savaş koşulları, anti-demokratik baskı ve terörün daha da yoğunlaştırılması, emekçi halk kitlelerinin örgütsüzlük ve dağınıklığa mahkûm edilmesi için bir fırsat olarak kulanılacaktır. Ulusal Kurtuluş Hareketiyle birlikte, demokratik dönüşümleri kendi dar sınıf çıkarlarının çerçevesine hapseden burjuvazinin yeni türeme ve en vurucu tabakaları, artık açıkça gerici mevzilere yerleşerek; gericilikle demokrasi safları birbirine karşıt kamplarda toplanmaktadır.

Burjuvazi anti sovyet tutumuna gölge düşürmemek için de ulusal kurtuluş savaşını çarpıtmaya ve gözlerden saklamaya çalışmaktadır.

Oysa, «Sovyet iktidarı, Ankara'da TBMM Hükümetinin kurulmasından hemen sonra 2 Haziran 1920 de iki ülke arasında diplomatik ilişkilerin kurulmasını önererek, TBMM'ni Türkiye halkının gerçek ve tek meşru temsilcisi olarak tanıdığını açıklamıştır. İki hükümet arasında 16 Mart 1921 de imzalanan dostluk anlaşması ile, Misak-ı Milli ilk kez uluslararası bir sözleşmeyla onaylanmış; Türkiye ile RSFSC, birbirlerine zorla kabul ettirilmek istenecek hiç bir barış anlaşmasını, hiç bir uluslararası senedi tanımamayı kabul etmişlerdir.»

Sovyetler Birliği TBMM'ni ilk tanıyan ülke olarak ta kalmamış, Ulusal Kurtuluş Savaşımıza, kendi zor koşullarına karşın elinden gelen yardımı yapmıştır.

«Lenin'in ülkesi Kurtuluş Savaşı boyunca, hiç bir koşul ve karşılık öne sürmeksizin, ulusal güçlere 37 812 tüfek, 324 ağır ve hafif makinalı tüfek, 44 587 sandık mermi, 66 top ve daha bir çok askeri yardımda bulunmuştu. Sovyet iktidarının aynı dönemdeki mali yardımı ise, 1921 yılında 6,5 milyon altın ruble, 1922 yılında 3,5 milyon altın ruble tutuyordu.»

Sadece savaş sırasında değil, savaşın kazanımlarının uluslararası planda tescili için Lozan Konferansı sırasında da en büyük desteği yine Sovyetlerden görmüştür. «Konferansa, Dışişleri Halk Komiseri Çiçerin başkanlığında ve Voroski'nin genel sekreter olduğu bir heyetle katılan Sovyetler, emperyalist istilacılara karşı etkin bir mücadele vermişlerdir. Nitekim bu konferans sırasında Voroski, İngilizlerin kiralık katilleri tarafından öldürülmüştür.»

Burjuvazi, 'karagün dostu ve silah arkadaşı' Sovyetler Birliği'nin hiç bir çıkar gözetmeyen bu yardımlarını çoktan unuttu. Çünkü o sınıfsal çıkarlarını ve iktidarını koruyabilmek için sarıldığı anti komünizm ve anti sovyetizm silahını köreltecek bu anıları tazelemekten hiç te hoşnut değildir. Tersine ilk bulduğu fırsatta anti faşist savaş yıllarının hemen ertesinde emperyalist dünya ile ilişkilerini sıkılaştırmak için çırpınmaya başlamıştır. '1939 Ekiminde İngiltere ve Fransa ile imzaladığı ittifak, görünüşte, Türk-Sovyet ilişkilerinde önemli bir bozulma yaratmamış olmakla birlikte, Ankara'nın antisovyet niyetlerine ortak edilişinin ilk belirtisi olmuştur.' '1941 ve 1944 yıllarında birkaç kez, Montreux sözleşmesine ve 1925 Türk-Sovyet anlaşmasına aykırı olarak 10'u aşkın Alman ve İtalyan gemisinin (savaş gemisi) Boğazlardan geçmesine izin verilmiştir.'

Anti faşist savaş yıllarının hemen ardından tüm dünya halkları içinde Sovyetler Birliği'nin artan nüfusunu ortadan kaldırmak, pek çok Avrupa ülkesinde iktidara ortak olmuş komünist partilerin gücünü kırmak amacıyla emperyalist burjuvazi 'Sovyet tehdidi ve komünizm umacısı' tehlikesi yarattı. Emperyalist burjuvazinin bu ideolojik propagandasına Türkiye burjuvazisi de katılmakta gecikmedi.

1946 yılında Boğaza demirleyen İngiliz donanması büyük coşkuyla karşılandı. Peşisıra gelen Amerikan Missouri zırhlısı için adeta bir bayram düzenlendi. Malum yerler badana edildi, sokakları temizlendi. Burjuvazi sınıf dostlarına konukseverliğini gösteriyordu.

«Batı Avrupa'da ABD'nin hegemonyasında anti komünist saldirgan bloklar yaratılması yönündeki ilk adım, ABD Başkanı Truman'ın 1947 Martında sözde 'Sovyet tehdidi' altındaki Yunanistan ve Türkiye'deki gerici rejim-

lere ekonomik ve askeri 'yardımda' bulunmayı ve iki ülkeye sivil ve askeri personel göndermeyi öngören politikayı ortaya atması ile gerçekleşti.»

Daha sonra ABD'li yazar W. Lippman şöyle diyecekti, «Biz Türkiye'yi ve Yunanistan'ı özel olarak yardıma ihtiyaçları olduğu için değil, Karadeniz'e, Sovyetler Birliği'nin kalbine açılan stratejik kapılar olduğu için seçtik.»

Avrupa'da savaş sonrası ilk emperyalist blok 17 Mart 1948'de İngiltere, Fransa, Belçika ve Lüksemburg arasında 'Batı İttifakı' adıyla kurulmuştur.' Perde arkasında ABD'nin gizlendiği 'Batı İttifakı' NATO'nun çekirdeğini oluşturmaktaydı. NATO, açık adıyla Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü' 4 Nisan 1949'da Brüksel'de, ABD, Büyük Britanya, Fransa, İtalya, Kanada, Belçika, Hollanda, Portekiz, Danimarka, Norveç, İzlanda ve Lüksemburg'un katılmasıyla kuruldu.

NATO dünya sosyalist sistemine, uluslararası işçi sınıfı hareketinin kazanımlarına ve İkinci Dünya Savaşı sonrasında sömürge imparatorluklarının çökerek ulusal kurtuluş savaşlarının peşpeşe zafere ulaşmasının önüne geçebilmek için kuruldu. NATO ile ABD, tüm üye ülkelere egemenliklerini kısıtlayıcı tedbirler getirdi. 'ABD'nin diğer NATO üyesi devletlerin ulusal politikaları üzerindeki egemenliğini meşrulaştırmış' oldu. Batı Avrupa burjuvazisi bu tavrı almaya kendini mecbur hissetmişti. Çünkü NATO üyesi olan pekçok Avrupa ülkesinde Komünist partileri iktidara ortak olmuşlardı. Anti faşist savaş sırasındaki direnişleri saygınlıklarını arttırmıştı. Bu durumda Batı Avrupa burjuvazisi sınıfsal varlığını koruyabilmek için böyle bir bütünleşmeye ve kendi kaderini ABD'nin eline teslim etmeye razı oldu.

Türkiye ve Yunanistan 1952 yılında NATO'ya üye olarak alındılar. Oysa zamanın iktidarları daha önceleri NATO'ya alınmak için iki kez başvurdular. Ancak «İngiltere, Türkiye ve Yunanistan'ın NATO'ya üye olması ile Ortadoğuda hâlâ korumayı umduğu egemenliğini bütünüyle ABD'ne kaptıracağından endişe ederek, Türkiye'nin ilk taleplerinin karşısına dikilmiştir. ABD ise, NATO içinde Fransa ve İngiltere üzerindeki üstünlüğünü kesin olarak sağlama bağlayıncaya kadar, zaten ikili anlaşmalarla kontrol altına aldığı Türkiye ve Yunanistan'ın NATO içinde de yer almasını zorunlu görmemiştir.» ABD'nin NATO içindeki üstünlüğünün tartışılmaz bir biçim almasından sonra Türkiye ve Yunanistan'a NATO'nun kapıları açılmıştır. 18 Şubat 1952'de Türkiye resmen NATO'ya üye olmuştur.

Bu arada Türkiye'de anti demokratik baskılar da git gide yoğunlaşmıştır. ABD'ye yaranabilmek amacıyla 1950 yılında Cumhurbaşkanı, Başbakan ve Dışişleri bakanının kararları daha sonra hükümet kararı haline getirilerek Kore'ye asker gönderilmiştir. Bu nedenle bir kere daha en azgın bir biçimde tüm ülke çapında anti komünist ve anti sovyet bir fırtına estirilmiştir. Bu karara karşı çıkan Barış Severler Cemiyeti kapatılmış, Dernek Başkanı Behice Boran ve dernek yöneticileri askeri mahkemede mahkûm edilmişlerdir. Gene aynı nedenle Hür Gençlik dergisi sahibi ve sorumlu müdürü Nihat Sargın 45 aya mahkûm edilmiştir. Geniş bir TKP tevkifatı yapılmış, tüm demokratik güçler ağır bir baskı altına alınmıştır.

NATO ile birlikte öteki bağımlılık zincirleri de örülmeye başlandı. 1955 yılında Türkiye daha sonra CENTO adını alacak olan 'Bağdat Paktı' içinde yer aldı. İkili anlaşmalarla ABD üs ve casusluk tesisleri kuruldu.

Türkiye NATO içinde dünya barışını tehdit eden ileri bir karakolun yer aldığı alan haline getirildi.

NATO sadece askeri bir saldırı örgütü değildir. Bütünüyle NATO emrine verilen ordularımız silahlanma için Türkiye bütçesinin 2/5 ini harcamaktadır. Nüfusuna göre NATO üyeleri içinde en çok asker besleyen ülke yine Türkiyedir. Böylece NATO kalkınmamızın önündeki en büyük engellerden biridir.

NATO'ya karşı mücadele 1961 yılında TİP'in kurulmasından sonra en geniş kitleleri kucaklamaya başladı. Anti emperyalist mücadele karşısında burjuvazinin siyasi iktidarını ve öteki faşist örgütleri buluyordu. NATO faşist saldırı odaklarının yaratılmasında da aracı oldu. Emperyalizme karşı mücadele faşizme karşı mücadeleyle birlikte yürütüldü. Bağımsızlık demokrasi sosyalizm mücadelesinin bütünlüğü açıkça ortaya çıkmıştı. Sapkın adımların işlevi de işte bu noktada başladı. Bağımsızlık ve demokrasi mücadelesi sınıfsal özünden koparıldı. 'Bağımsız Türkiye', 'Sosyalist Türkiye'nin karşısına çıkarılmaya çalışıldı. Sanki Türkiye'nin sosyalist olmadan bağımsız olabilmesi olanaklı imiş gibi. Sanki anti emperyalist ve anti faşist güçler sınıf güçleri değilmiş gibi. Bu çarpışma o kadar ileri götürüldükl, 'Devrimci hareketin öncüsü olmaz, fiilen öncülüğü kim yaparsa, öncü odur' dendi. Böylece bağımsızlık ve demokrasi mücadelesi ile sosyalizm için mücadele arasına 'anti emperyalist geleneği olan cunta' kondu. Tüm eylemler cuntayı 'çağırmak' için planlandı ve 12 Martta Cunta geldi. Devrimci olmak, anti emperyalist olmak, zamanın iktidarına karşı olmaya indirgendiği için de cunta, kendini ilerici belleyen sapkınlar tarafından desteklendi.

Tarih öğreticidir. Ama tarihten öğrenmek isteyenler olursa. Tarih olaylar zinciri olarak görülürse, 12 Mart öncesi Milli Demokratik Devrim (MDD) diyenlerin yerini, 12 Marttan sonra 'Ulusal Demokratik Halk İktidarı' alıverir. 12 Mart öncesi 'sol cunta' diyenler, işçi sınıfı partisinin kurulmasını, 'Cunta'nın' demokratik reformlarının ertesinde görenler, partinin kuruluşunu 12 Mart sonrasında 141-142 nin kaldırılması ve öteki demokratik taleplerin gerçekleştirilmesinden sonraya ertelediler.

Böylece CHP 'ulusal burjuvazinin partisi' olur. Tüm demokratik talepler koşulsuz CHP'nin eline teslim edilir. Buna karşı çıkanlar, bu tutumu eleştirenler 'bölücü' ilan edilir. Ya da NATO, Amerikan Üsleri ve öteki bağımlılık zincirleri önemini yitirir. Böylece 'Ulusal Bağımrızlık için NATO'ya Hayır' afişlerinin üzerine, alel acele bastırılan '1 Mayıs İçin İleri' vb. afişler basılır, 'enternasyonalizm' adına, ulusal görevler 'kapatılır'. Geçmişte sosyalizmin önüne, 'ulusal bağımsızlık' çıkarılırken, bu kez, ulusal bağımsızlık mücadelesinin önüne 'enternasyonalist' görevler çıkarılır. Böylece kah biri, kah öteki mücadelenin bütünlüğünden koparılarak, sınıf ekseninden koparılarak, saptırılır.

Türkiye demokratik güçleri çok kısa sürede çok büyük olaylar yaşadı. Çok örgütlenmeler gördü. Çok parlak 'liderler' çok kısa sürede yıkılıp gitti.

Bilim 'sapmalara karşı mücadelenin burjuvaziye karşı mücadeleden ayrılamayacağını' söylüyor. Türkiye de 12 Mart öncesinin de 12 Mart sonrasının da sapmalarının en önemli özelliği emperyalizme ve faşizme karşı mücadeleyi sosyalizm için mücadeleden koparmaya çalışması. Anti emperyalist ve anti faşist güçleri sınıf güçlerinin dışında araması. Gerçekten burjuvazinin bu konudaki manevraları da kendi hesabına başarılı oldu. Ama burjuvazinin tüm hesapları ve oyunları gibi bu konudaki manevraları da kısa sürede anlaşıldı. Sapkınların

sapkınlığı açığa çıktı. Etkinlikleri güneş altında kalmış kar gibi erimeye yüz tuttu. Burjuvazi için değişen bir şey yok. Sapkın politikalar iflas ediyor ama, sapkınlar, kendi kitlelerini mücadele saflarından uzaklaştırarak çekiliyorlar. Sapkın akımların belki en büyük zararlarından birisi de bu: Etkileyebildiği kitleyi önce burjuvazinin peşine takıp, onun işini kolaylaştırırken, daha sonra etkinliği ortadan kalkınca, bu kez kitlesini politik mücadelenin dışına atmak.

Tarih, sınıf mücadeleleri tarihi. Sınıf mücadeleleri de sınıf örgütleriyle yürütülen mücadeleler. Bu gerçeği görmeyenler, tarihi de anlayamazlar.

Türkiye İşçi Partisi'nin 'Ulusal Bağımsızlık İçin NATO'ya Hayır' kitabı geçmişi sınıf mücadeleleri ekseninde görmeye ve günümüzdeki görevlerimizi göstermeye yönelik özgün bir çalışma.

Bitirirken sosyalist propaganda üzerine de bir çift söz etmek isteriz. Burjuvazi kitleleri şaşırtmaya, kandırmaya yönelik bir propaganda yapar. Sapkınlar ise, gerçeğin sadece bir yüzünü, eylemin kendisini görürler. Onlar için eylemi yaratan düşünce ve eylemin sınıfsal niteliği ve mücadele hedeflerinin doğru olup olmaması hiç önemli değildir. Sosyalist propaganda ise sadece gerçekleri göstermekle yetinmez; gerçekleri değiştirmenin doğru mücadele hedeflerini ve mücadele yöntemlerini de beraberinde gösterir ve bunu kanıtlar. Çocukluk sadece fiziksel bir olay değildir. Sosyalist harekette çocukluğun adı sadece tecrübesizlik te değildir. Çocukluğu yaratan küçük burjuva düşünce biçimidir. Bu düşünce biçimi sapkınlıktan, faşizme kitle tabanı olmaya kadar uzanır.

Küçük burjuva düşünce biçimi ise sadece ikna metodu ile yenilir. İkna en önemli ve hiç ihmal edilmeyecek ve hiç terkedilmeyecek bir yöntemdir. İknanın en önemli koşullarından biri güçlü olmaktır. Türkiye'de de bağımsızlık demokrasi sosyalizm mücadelesinin bütünlüğünü savunanlar güçleniyorlar. Bunun örneklerinden biri de «Ulusal Bağımsızlık İçin NATO'ya Hayır» kampanyası ve aynı adı taşıyan kitap.

YAVUZ ÜNAL

THE NEUTRON BOMB AND THE IMPERIALIST SYSTEM

by A. Hamdi Dinler

THE 'HALKIN SESİ' ADVENTURE OF MAOIZM

A. Hulusi Özen's dialectical and rational criticism on some of the'theses' that appeared in the weekly 'Halkın Sesi'. The author reveals the anti-marxist essence of the maoist theses.

THE STRUGGLE OF THE TEACHERS AND TÖB-DER

Mehmet Koç writes about the solidarity and the struggle of the teachers in the recent times. He emphasises the function of TÖB-DER (All Teachers' Society of Unification and Solidarity) in the democratic struggle.

'THE PROGRAM OF THE TKP'

by Mehmet Gökmirza

This is a critical report on the 'Program of the Turkish Communist Party' that has been published recently. The writer displays the ideological vagueness of 'the program' and emphasising that it is far from beeing concrete, clear, integral and consistent; says that it is unaware of the Turkish reality, that it exaggerates the cantradictions in the bourgeoisie and that it lacks seriousness.

THE ESSENCE OF IDEOLOGICAL WORK AND SOME OF OUR PROBLEMS

Metin Çulhaoğlu points to the integrity of ideological work and political maturity and that the organization should embrace both of these important factors. He emphasises the necessity of ideological work running parallel with daily life.

THE MASS ORGANİZATİONS İN THE USSR

This is a summary of N. Vessélov's research published in 1974 on the mass organizations in the USSR. The role of the CPSU in the struggle of the mass organizations before and after the revolution and the structure of those organizations are explained in detail.

THE 'ENLIGHTENING AND CHALENGING' THESES' OF BİRİKİM

by Orhan Kurmuş

The writer analizes some theses developed in the article, 'The Analysis of Socialist Societies and Historical Materialism' published in 'Birikim' the new - left monthly.

AGAINST REVOLUTIONARY CHATTERING AND SERVILITY

Metin Çulhaoğlu reviews Fedoseyev's book, 'The World Today and the Socialist Revolutionary Theory of Leninism'. The writer of the article reveals how the book defeats the revolutionary chattering.

'NO TO NATO FOR NATIONAL INDEPENDENCE'

by Yavuz Ünal

The booklet published for the anti - NATO campaing by The Turkish Workers Party (TİP) and entitled, 'No to NATO for National Independence' is being presented. The writer explains the history of anti - NATO struggle in Turkey.

LA BOMBE DE NEUTRON ET LE SYSTEME İMPERİALİSTE

A. Hamdi Dinler

L'AVENTURE MAOİSTE DE «HALKIN SESİ» (LA VOİX DU PEUPLE)

Cet article de A. Hulusi ÖZEN critique une partie des «thèses» developpées dans la revue «La Voix du Peuple» (Halkın Sesi) d'un point de vue dialectique et logique. L'Auteur expose les fondements anti - marxistes des thèses maoistes.

LA LUTTE DES ENSİGNANTS ET TÖB - DER

Mehmet Koç parle des luttes récentes des enseignants et du rôle de TÖB-DER (L'Association pour l'Union et la Solidarité des Enseignants) dans le combat démocratique.

LE PROGRAMME DU PCT

Mehmet Gökmirza

Un article critique sur le programme du Parti Communiste de Turquie, publié récemment. L'auteur insiste sur le fait que le «Programme» baigne dans un flou idéologique, qu'il lui manque une vision claire, concrete et cohérente d'ensemble, et que, détaché de la rêalitê de la Purquie, il exagère les contradictions intarne de la bourgeoisie. On peut donc dire que ce Programme n'est pas serieux.

L'ESSENCE DU TRAVAİL İDEOLOGİQUE ET QUELQUES UNS DE NOS PROBLEMES

Metin Çulhaoğlu

Çulhaoğlu défend la complémentarité du travail idêologique et de l'action politique, deux éléments que l'organisation doit réunir.

LES ORGANİSATİONS DE MASSE EN URSS

Nous présentons un résumé de l'article de N. Vesselov, publiê en 1974 L'auteur expose le rôle des organisations démocratiques dans la lutte avant et après la révolutien et donne des informations détaillées sur leur structure actuelle.

CRITIQE / DEBAT

«LES THESES LUMİNEUSES»DU «BİRİKİM» QUİ İNCİTENT A LA REFLEXİON

Orhan Kurmuş

L'auteur critique certaines des théses défendues dans l'article «L'analyse des sociétés Socialistes et le matérialisme dialectique» publiê dans la revue «BİRİKİM», de tendance nouvelle - gauche.

CONTRE LE BAVARDAGE REVOLUTİONNAİRE ET LE SUİVİSME

Metin Çulhaoğlu fait connaitre le livre de Fedoslyev «Le Monde d'Aujourd' hui et la Théoire Léniniste de la Révolution socialiste» qui dêsarme le bavardage révolutionnaire.

NON A L'OTAN POUR L'İNDEPENDANCE NATİONALE

Yavuz Ünal fait connaitre la brochure publiéeà l'occasion de la campagne «Non à l'OTAN pour l'indépendance nationale» ouverte par le Parti Ouvrler de Turquie.

FORSCHUNG / UNTERSUCHUNG

NEUTRONENBOMBE UND DAS IMPERİALİSTİSCHE SYSTEM

A. Hamdi Dinler

«HALKIN SESİ» ABENTEUER DER MAOİSMUS

A. Hulusi Özen kritisiert einige Thesen von Halkın Sesi vom dialektischen und logischen Blickpunkt. Er belichtet das antimarksistische Wesen der maoistischen Thesen.

DER KAMPF DER LEHRER UND TÖB - DER

Mehmet Koç berichtet über den Kampf und den Solidaritaet der Lehrer in den letzten Jahren, über die Funktion von TÖB - DER (Tüm Öğretmenler Birleşme ve Dayanışma Derneği/Gesellschaft für die Einheit und Solidaritaet der Lehrer)im demokratischen Kampf.

PROGRAMM VON TKP

Eine Kritik von Mehmet Gökmirza über das Programm der Türkischen Kommunistischen Partei. Er macht die Leser über die ideologische Trübheit des Programms aufmerksam ,und zeigt, dass es nicht genug konkret, klar einheitlich und konsequent ist, der Wirklichkeit der Türkei ternbleibt, die Widersprüche innerhalb der Bourgeoisie übertreibt, nicht als ernsthaft charakterisiert werden darf.

DAS WESEN DER IDEOLOGİSCHEN TAETİGKEİT UND EİNİGE VON UNSEREN PROBLEMEN

Metin Çulhaoğlu berichtet über die Unbedingtheit des Zusammenlaufs der ideologischen Taetigkeit mit dem taeglichen Leben. Er zeigt, dass ideologische Taetigkeit und politische Vollkommenheit eine Einheit bilden sollen, und dass die Organisation diese zwei wichtige Elemente besitzen soll.

DIE MASSENORGANISATIONEN IN USSR

Die Zusammenfassung der im Jahre 1974 veröffentlichten Untersuchung von N. Vesselov. Das Thema ist die Lage der Massenorganisationen in USSR vor und nach dem Revolution. Hier wird auch über die heutige Struktur dieser Organisationen berichtet.

DISKUSSION / KRITIK / INFORMATION

DIE «BELEUCHTENDEN» UND ZUM DENKEN ANREGENDEN THESEN VON «BİRİKİM»

Orhan Kurmuş kritisiert die in der neomarksistischen Zeitschrift «Birlkim» unter dem Überschrift «Die Analyse der sozialistischen Gesellschaften und die historische Materialismus» dargelegten Thesen.

GEGEN «REVOLUTİONİSTİSCHE» SCHWATZHAFTİGKEİT

Metin Çulhaoğlu bespricht ....'s «Heutige Welt und die Sozialistische Revolutionstheorie der Leninismus».

FÜR NATİONALE UNABHAENGİGKEİT GEGEN NATO

Yavuz Ünal informiert über die gleichgenannten Broschüre, die von TİP waehrend der Kampagne gegen NATO veröffentlicht hat. Hier wird über die Vergangenheit des Kampfs gegen NATO in der Türkei.

İÇİNDEKİLER

yurt ve dünya

BAĞIMSIZLIK DEMOKRASİ SOSYALİZM SORUNLARI

türkiye işçi partisi merkez eğitim bilim ve araştırma bürosunca hazırlanmıştır

BİRİKİM'İN 'AYDINLATICI VE DÜŞÜNDÜRÜCÜ TEZLERİ'
orhan kurmuş

DEVRİMCİ LAFAZANLIĞA VE KUYRUKÇULUĞA KARŞI
metin çulhaoğlu

'ULUSAL BAĞIMSIZLIK İÇİN NATO'YA HAYIR'
yavuz ünal

30 TL.